

**VI щорічна
Міжнародна
науково-практична конференція**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНШОМОВНОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В
ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ**

**5 червня 2020р.
Київ 2020**

УДК 37.01/.09: 811.378. 057.8+327 (063)

Сучасні тенденції іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей в полікультурному просторі

5 червня 2020 р./ За заг. ред Ю.О.Волошина, Н.В. Гончаренко-Закревської, Н.М. Василюшиної. – К.: ФМВ, НАУ, 2020. – 561 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету міжнародних відносин НАУ. Протокол №3 від 22 квітня 2020 року.

Містить тези VI щорічної Міжнародної науково-практичної конференції з питань ефективного формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у студентів вищих навчальних закладів. У збірник увійшли матеріали доповідей за сучасними, актуальними напрямками з теорії і методики професійної освіти, лінгвістики. Наукова розробка кафедри іноземних мов інтегрувала сім наукових напрямів, зокрема: *мовна картина світу та міжкультурна комунікація; академічна мобільність та інтернаціоналізація навчального процесу; сучасні підходи та інноваційні технології формування іншомовної комунікативної компетентності; професійна іншомовна підготовка в процесі міжкультурної інтеграції; зіставні мовознавчі студії і міжкультурна комунікація; інноваційні методи викладання: новітнє в європейській освітній практиці; світові тенденції розвитку ІКТ-освіти у вищій школі. перспективність застосування зарубіжного освітнього досвіду в Україні.*

Редакційна колегія:

ВОЛОШИН Юрій Олексійович, декан ФМВ НАУ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор.

ГОНЧАРЕНКО-ЗАКРЕВСЬКА Наталія Валеріївна, завідувач кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

ВАСИЛИШИНА Наталія Максимівна, доцент кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

МЕЛЬНИК Євгеній Юрійович, доцент кафедри іноземних мов ФМВ НАУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

ЛАЗОРЕНКО Наталія Леонідівна, доцент кафедри іноземних мов ФМВ НА, кандидат педагогічних наук, доцент.

СКИРДА Тетяна Сергіївна, старший викладач кафедри іноземних мов ФМВ НАУ.

© **Національний авіаційний
університет, 2020**

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1.

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

ФРАНКОФОНІЯ ТА ВАРІАТИВНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ <i>Косович О.В.</i>	21
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ <i>Василишина Н.М., Гончаренко-Закревська Н. В.</i>	27
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ У СВІТОБАЧЕННІ КИТАЙЦІВ <i>Юань Лі, Малахова Ю.В.</i>	34
ПРИНЦИП КООПЕРАЦІЇ І ІМПЛІЦИТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИКИ <i>Калініченко Т.М.</i>	42
ВІДОБРАЖЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ В ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ <i>Верховцова О.М.</i>	47
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ЕКЗОНІМІВ У СЛОВНИКАХ <i>Глуцька Т.В., Сандовенко І.В.</i>	53
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ КАНАДИ <i>Ткач В.О.</i>	56

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗСЬКОЇ МОВИ	
<i>Вінічук Л.С.</i>	60
THEORY OF IC PHENOMENON: FUNDAMENTAL TRENDS OF FORMATION AND DEVELOPMENT	
<i>Ahibalova T.M., Halahan Y.V.</i>	64
ПРО ЗНАННЯ У ЛАТИНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ	
<i>Борбенчук І.М.</i>	67
МОВА ЯК ФЕНОМЕН КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	
<i>Гольд О.Ф.</i>	70
КЛАСИФІКАЦІЯ СИНОНІМІВ ТА СИНОНІМІЯ ТЕРМІНІВ	
<i>Дзикович О.В.</i>	74
КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У МЕЖАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
<i>Єфімова О. М.</i>	80
РОЛЬ МОВИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	
<i>Кожухар О.О.</i>	82
ЛАКУНАРНА ЛЕКСИКА І ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ	
<i>Космацька Н. В., Григоров С. С.</i>	86
АНАЛІЗ РОЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НАЛАГОДЖЕННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА РІВНІ ЩОДЕННОГО СПІЛКУВАННЯ	
<i>Сабітова А.П., Гензель М. Ю.,</i>	89

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ У ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ДЕБАТАХ (на прикладі промов французьких політиків) <i>Седляр А.В.</i>	93
БЕЗОСОБОВІ КОНСТРУКЦІЇ У ФРАНЦУЗЬКИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ <i>Сокирко А. С.</i>	99
ОБ ОСОБЛИВОСТЯХ ВИКЛАДАННЯ БІЛОРУСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ <i>Теняню М.Ю., Степанчук Ю.О.</i>	104
МОВНА КАРТИНА СВІТУ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗІСТАВНОГО МОВОЗНАВСТВА <i>Чумак Н. А., Давидова В.</i>	109
COMMUNICATIVE BEHAVIOUR INTERCULTURAL FEATURES <i>Shadiuk D.S.</i>	114
КОМУНІКАТИВНИЙ ШУМ ТА КОМУНІКАТИВНІ ФІЛЬТРИ <i>Климук А. В.</i>	117
СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Друзенко Л.Р.</i>	120
РОЛЬ ЖЕСТІВ У КОМУНІКАЦІЇ <i>Білокінь І.В.</i>	124
ФЕНОМЕНОЛОГІЯ СУЧАСНИХ МАС-МЕДІА. ВПЛИВ І ВЗАЄМОДІЯ <i>Ковальська А.Є.</i>	129

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІЛОГУ <i>Ковальчук М. Ю.</i>	<i>131</i>
СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ РЕКЛАМНОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Коваленко А.Р.</i>	<i>135</i>
ЕФЕКТИВНІСТЬ СПІЛКУВАННЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ДЕВІАЦІЇ <i>Гусакова Л.І.</i>	<i>138</i>
ВАЖЛИВІСТЬ НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Козар М.М.</i>	<i>143</i>
ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Корженевська К.С.</i>	<i>146</i>
ІНТЕРНЕТ – КОМУНІКАТИВНИЙ ФЕНОМЕН СЬОГОДЕННЯ <i>Корнійчук Д. С.</i>	<i>150</i>
РЕКЛАМНИЙ ДИСКУРС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ <i>Луценко М.А.</i>	<i>153</i>
КОМУНІКАТИВНА ДЕВІАЦІЯ ЯК ПРОЯВ ОСОБЛИВОГО ПСИХОТИПУ СУБ'ЄКТА СПІЛКУВАННЯ <i>Максименко Д. С.</i>	<i>156</i>
МАНІПУЛЯТИВНА КОМУНІКАЦІЯ <i>Нірода В.В.</i>	<i>159</i>
ОЛЬФАКТОРИКА ЯК ЗАСІБ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Панченко А. О.</i>	<i>161</i>

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ <i>Пономаренко Я. В.</i>	163
ЗНАКОВІСТЬ – СУТТЄВА РИСА КОМУНІКАЦІЇ. ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ЗНАКІВ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ <i>Світнєва А. В.</i>	167
МАС-МЕДІЙНИЙ ДИСКУРС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ <i>Цьосенко А. В.</i>	170
КІНЕСИКА ЯК ПРОЯВ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Щербина М.О.</i>	173

НАПРЯМ 2.
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

DIGITAL INTERNATIONALIZATION THROUGH ACADEMIC MOBILITY <i>Skyrda T.S.</i>	177
ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ <i>Федотова Т.А.</i>	181
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МЕХАНІКИ <i>Фешук А. М.</i>	186
МОВНИЙ БАР'ЄР ЯК ОСНОВНА ПЕРЕШКОДА ДЛЯ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ <i>Міхненко Г.Е., Мельник В.В.</i>	190
МОВНА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СОЦІОКОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД <i>Самчук Л. С.</i>	195

НАПРЯМ 3.
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ

PERSONALIZED AND INDIVIDUALIZED LEARNING

Anpilogova T.V...... 199

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Винарчик М.П. 206

THE ESSENCE OF TEACHING ON THE PRINCIPLES OF
LEADERSHIP

Iukhno N.V. 211

МАКСИМАЛІЗАЦІЯ ЧАСУ УСНОГО МОВЛЕННЯ
СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Крайова О.В., Аксанов Т.Ш. 214

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА

Беньковська Н. Б. 216

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У СВІТЛІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Пономаренко О. Г., Пономаренко Б. О. 220

TEACHING ENGLISH ONLINE: CHALLENGES AND
SOLUTIONS

Voiko S.O. 226

СИНХРОННЕ ТА АСИНХРОННЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ <i>Жицька С.А.</i>	231
ФОРМУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ АВТОНОМІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ <i>Федорова О.В., Бортнік Ю.О.</i>	236
КАНОТ CHALLENGE AS EN ELEMENT OF LEARNING ACTIVITY GAMIFICATION DURING DISTANCE LEARNING <i>Diurba D.V.</i>	239
НАВЧАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ (на прикладі німецької мови) <i>Зачена І. М., Куценко О. В.</i>	243
LANGUAGE INTERVENTION STAGES IN PROJECT-BASED LEARNING <i>Ivanenko N, V.</i>	249
INNOVATIVE METHODS OF EDUCATION: THE LATEST IN EUROPEAN EDUCATIONAL PRACTICE <i>Ропомаренко О.Н., Kruglij N.O.</i>	255
ОСНОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НЕМОВНИХ ЗВО <i>Пономаренко О.Г.</i>	261
ЗАВДАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ <i>Степанський Д.О., Крушинська Т.Ю., Шарун А.В.</i>	265

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
<i>Пасічник А.І., Курило А.В.</i>	<i>271</i>
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ	
<i>Лященко О.В.</i>	<i>277</i>
МОЖЛИВОСТІ ОПРАЦЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ РОБІТ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕКСТОВОГО ПРОЦЕСОРА MICROSOFT WORD	
<i>Марусяк В.В.</i>	<i>280</i>
ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	
<i>Мисик О. А.</i>	<i>286</i>
ЛІНГВОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ	
<i>Попова О. В.</i>	<i>291</i>
КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВНЗ	
<i>Саєнко Н.С., Галащук К.О.</i>	<i>296</i>
BACKGROUND KNOWLEDGE AS A FACTOR FOR THE FORMATION OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE	
<i>Borysova A.O., Sapozhnikova L.Y.</i>	<i>302</i>

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ АВІАЦІЙНИХ ІНЖЕНЕРІВ	
<i>Денисова С.В.</i>	308
CURRENT CHALLENGES OF HIGHER EDUCATION INFORMATIZATION IN UKRAINE	
<i>Tishchenko M.A., Klimenko A.I.</i>	311
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Федорова О.В.</i>	316
ПРИНЦИП ІНШОМОВНОГО ЗАНУРЕННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
<i>Шандра Н. А.</i>	319
ЗНАЧЕННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ	
<i>Стецько І.І., Юрчишин Т.В.</i>	324
СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Чумак Н. А., Глинчак А., Єзгор В.</i>	330

НАПРЯМ 4.
ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА В ПРОЦЕСІ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ <i>Дягілева Л.Д.</i>	336
ТАВТОЛОГІЧНІ СПОЛУЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ СТИЛІСТИЧНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ МОВИ <i>Машикевич А.А.</i>	339
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ <i>Підгаєцька С.Л.</i>	343
ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ <i>Абсалямова Я.В.</i>	347
УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ <i>Аніщенко І.М.</i>	351
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИГОЛОШЕННЯ ПРОМОВ <i>Ткачук С.П., Горелік Н.А.</i>	356
ФОРМИ, МЕТОДИ Й ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ <i>Загорулько М.О.</i>	360

THE PROFESSIONAL NEEDS OF POLICE OFFICERS IN FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION <i>Lopatynska I.S.</i>	366
НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ <i>Лук'янова Г.В.</i>	371
ONLINE LANGUAGE TRAINING FOR FOREIGN STUDENTS <i>Nikiforova S.M., Pyvovarova N.I., Pyvovarova O.I.</i>	376
ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ РОЛЬОВИХ ІГОР ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ <i>Петрушова Н. В.</i>	381
ACADEMIC INTEGRITY BREACHES AND PLAGIARISM DETECTION IN ACADEMIC WRITING <i>Ivanova I. V., Sachenko M.M.</i>	384

НАПРЯМ 5.
ЗІСТАВНІ МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ І МІЖКУЛЬТУРНА
КОМУНІКАЦІЯ

GENDER STEREOTYPES AND THEIR VERBALIZATION IN SPANISH, POTUGUESE, FRENCH, ENGLISH AND GERMAN <i>Bobchynets L.I.</i>	389
ПОЛІЛІНГВІЗМ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ МОВНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА <i>Чумак Н. А., Коркішко К., Охріменко К.</i>	394
ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УМОВАХ МОВНОГО КОНТАКТУ (НА ПРИКЛАДІ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ) <i>Чумак Н. А., Романчук Д.</i>	399
СУЧАСНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (на матеріалі англійської, іспанської, французької та української мов) <i>Чумак Н. А., Смоляр П., Беспрозванна К.</i>	404
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ФРАНКОМОВНИХ ТА УКРАЇНОМОВНИХ ТЕКСТАХ ЗАКОНУ <i>Причина Є.С.</i>	410
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ-АБРЕВІАТУР В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ <i>Гумовська І.М.</i>	413
ГРА СЛІВ ЯК ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ПРИЙОМ (на матеріалі франкомовних і англкомовних текстів) <i>Мельник Є.Ю., Слобоженко Р.А.</i>	416

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКИХ БІНАРНИХ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ БІОХІМІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ <i>Олифіренко В.В.</i>	424
PECULIARITIES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN PREPARATION OF FUTURE TOURIST PROFESSIONALS <i>Tymoshenko Y.V.</i>	427
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГРАМАТИЧНИХ СТРУКТУР В ТЕКСТАХ ЕКОНОМІЧНОГО НАПРЯМКУ <i>Лазоренко Н.Л.</i>	431

НАПРЯМ 6.
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ: НОВІТНЄ В
ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE «UNIVERSITY 3.0» PROJECT IN THE BELARUSIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM <i>Andreev S.E., Krupskaya V. V.,</i>	441
МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Кульчицький В. Й., Кульчицька Т. В., Кульчицька С. В.</i>	447
PROSPECTS OF DISTANCE LEARNING DEVELOPMENT IN HIGHER SCHOOLS OF UKRAINE <i>Rybina N. V., Koshil N. Y., Hyryla O. S.</i>	451
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ <i>Ялова О.В.</i>	453
ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ <i>Голоднюк А.А.</i>	459
STEM. ОСНОВОПОЛОЖНЕ У РОЗУМІННІ СУТНОСТІ НОВОГО ОСВІТНЬОГО НАПРЯМУ <i>Ольховська Н.С., Анненков В.Ю.</i>	465
DISTANCE TEACHING FOREIGN LANGUAGES DUE TO THE QUARANTINE IN 2020 <i>Tsaryk O.M., Babjak Z.V., Rybina N. V.</i>	470
STRATEGIES FOR TEACHING ENGLISH ONLINE DURING THE PANDEMIC <i>Volkova O.A.</i>	473

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТРАНСЛІНГВІЗМУ В СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	
<i>Головатенко Т.Ю.</i>	478
ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У GOOGLE CLASSROOM. ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ	
<i>Гундарєва В.О.</i>	484
INNOVATIVE METHODS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES	
<i>Krasnovyd V.K.</i>	487
ОСНОВИ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Левіщенко М. С.</i>	490
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ	
<i>Любас А.А.</i>	494
SPEAKING CORRECTION TECHNIQUES AT THE ESP CLASSES	
<i>Polishchuk O.V.</i>	498
THE MAIN ASPECTS OF TEACHING ENGLISH ONLINE	
<i>Roenko L.V.</i>	503
РОЛЬ МЕТОДУ БЕРЛЦА В СТАНОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	
<i>Фаненштель Н. В.</i>	508
GAMIFIED TRAINING LESSONS IN LEARNING ENGLISH	
<i>Tsymbal S.V.</i>	514

**IMPORTANCE OF AUTHENTIC VIDEOS AND EFFECTIVE
WAYS TO USE THEM IN TEACHING ENGINEERING
STUDENTS ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES**

Shevchenko M.V. 517

**ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Шум О. В. 522

Напряж 7.

**СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІКТ-ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.
ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ОСВІТНЬОГО
ДОСВІДУ В УКРАЇНІ**

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF COLLABORATION SKILLS AT ESP CLASSES <i>Saienko N.S., Lavrysh Y. E.</i>	526
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПРИЛЮДНЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ <i>Каткова Т. Г., Первишева Є.А.</i>	531
SOME FEATURES OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF GREEN TOURISM IN UKRAINE <i>Pushkar K. S.</i>	535
ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА МОДЕЛЬ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ <i>Мох Ю.А., Сергіна С.В.</i>	539
BOLOGNA EDUCATIONAL SYSTEM IN UKRAINE: DEVELOPMENT POTENTIAL <i>Soroka M.A.</i>	543
ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ <i>Подгайская Л.И., Шарамок О.В.</i>	547
ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ЦИФРОВІ АБОРИГЕНИ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ <i>Гудкова Н. М.</i>	551
ПРОЦЕС МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ІСТОРІЇ <i>Кривуцька М.І.</i>	555
MAKING ENGLISH LESSONS MORE COMMUNICATIVE <i>Lahodynskyi O.S.</i>	559

НАПРЯМ 1.
МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА МІЖКУЛЬТУРНА
КОМУНІКАЦІЯ

Косович О.В.,
докт.філ.наук, професор, завідувач
кафедри романо-германської філології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ФРАНКОФОНІЯ ТА ВАРІАТИВНІСТЬ
ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Завоювання незалежності колишніми французькими колоніями і створення франкофонного простору змінили наше уявлення про французьку мову в цілому. Раніше це була мова Французької республіки і людей, що народилися і довго проживають в межах метрополії. Природно, існувала загальна мовна норма, провідником якої були численні столичні книжкові видання (словники і граматики). Якщо пильно вдивитися в слова *français* або *langue française*, то ми побачимо, що в значенні даних лексичних одиниць з'єднані два компоненти – «що відноситься до Франції» і «загальний для всіх франкофонів». У другому випадку йдеться, звичайно, про мову, яка виступає консолідуючою силою, яку використовує суспільство.

М.О. Марусенко зауважує, що «велика мовна варіантність всередині франкофонії викликала появу нової мовної реальності, яка супроводжувалася деякими хворобливими відчуттями. Ці відчуття відбувалися через те, що після Французької революції 1789 р. сама ідея варіантності була неприйнятна для французької ідеології, що зробила з французької мови один з найпотужніших засобів

забезпечення національної єдності Франції, тому що єдина паризька норма була нав'язана всім жителям країни. Політична централізація у Франції супроводжувалася такою ж суворою лінгвістичною централізацією, чого не спостерігалося в сусідніх європейських країнах, таких як Німеччина або Італія, в яких нормативні варіанти мови завжди входили в мовні звички громадян. У цих країнах виникло усвідомлення того, що в одній спільноті можуть існувати різні мовні варіанти [1].

Дійсно, сьогодні кожен з нас розуміє, що поширення французької мови логічно призвело до виникнення безлічі її варіантів залежно від країни (географічна варіантність), від соціальних верств (соціокультурна варіантність) і епохи (тимчасова варіантність). Концепція французької ідіоми, як мови виключно Франції, була змінена. З появою нової варіантності концепції мови відбулося переосмислення поняття «французька мова». Відтепер воно перестало зв'язуватися тільки з французьким (паризьким) варіантом і увібрало в себе все безліч узусів цієї мови в усіх регіонах поширення. Так з'явився термін «територіальний варіант французької мови». Усвідомлення того, що французька мова може бути різною у різних куточках земної кулі, спонукало дослідників відректися від ідеї використання всіма франкофонами одного стандарту мови. Французька мова змушена була пристосовуватися до умов, відмінних від «паризьких». Франкофони самі виробили для себе теорію і стратегію мовної варіантності, які будуються навколо визнання існування загального мовного ядра, що складається з повністю або частково франкомовних країн.

Сьогодні робиться акцент на тому, що франкофонів об'єднує в мовному відношенні синтаксис, морфологія і т.д. і допускається варіантність лексики. Власне тому сучасна концепція французької мови передбачає існування декількох

легітимних норм і, як наслідок, мовної варіантності і комунікативної стратегії, нейтралізує самі варіанти залежно від комунікативної ситуації [2].

Таким чином, сьогодні в світі існує не одна французька мова, а сукупність безлічі її варіантів (територіальних). Більш ніж природною здається неможливість використання всіма франкофонами лексики одного центрального варіанту французької мови. У найширшому сенсі дана мова є якийсь абстрактний вимір, в якому кожен її носій, незалежно від того, чи є він французом, бельгійцем, квебекцем, африканцем і т.д., використовує, з одного боку, загальні правила, структурні елементи «паризького» варіанту, але з іншого – неминуче вкраплює в нього характерні місцеві слова, звороти. Більш того, утворюється акцент, що відрізняється.

З-поміж територіальних варіантів французької мови розрізняють наступні. 1. Зразкова французька – «*le français de référence*», тобто словникова французька. В даний час необхідно відрізнити словникову французьку від власне французької мови Франції. Багато схильні об'єднувати дані поняття, хоча за своєю характеристикою вони не збігаються одна з одною. Неможливо пізнати досконало або повністю французьку мову, тому що ніде не зафіксовані всі слова, значення, вирази, форми і т.д., які використовуються усіма франкофонами і належать до цієї мови. Проте, можна отримати загальне уявлення про неї, проаналізувавши численні художні книги, словники, граматики сучасної французької мови. Зразкова французька – це мова, що виключає слова, значення і форми слів, які мають ареальне вживання. Вона використовується для порівняння і не може виступати нормою французької мови.

2. Загальна французька – «*le français commun*», тобто мова, якою можуть говорити франкофони усього світу і яку вони розуміють без проблем. Даний варіант є сукупністю мовних

одиниць, загальних для всіх носіїв французької мови. Виходить, що в даному випадку не враховується мовна варіантність французької мови в усіх її формах. У будь-якій ситуації франкофони можуть зрозуміти один одного, оскільки у них для цього є загальне мовне ядро. Встановити ємність цього ядра поки не вдається нікому з дослідників, тому що ще не всі варіанти французької мови досить описані.

Дуже важко визначити точний склад загального французького варіанту. Не мають рації ті, хто вважає, що дане ядро можна обмежити лише лексикою, яка входить в так званий «базовий словник». В даний час не існує чіткого визначення того, що собою являє цей мінімум лексики. Його кордони не піддаються збереженню через перманентні зміни мови та її структурних елементів.

3. Національні варіанти французької мови – *«les français nationaux»*, тобто варіанти, поширені на великих географічних територіях. В першу чергу, сюди включаються регіони, в яких французька є рідною для більшості населення: Європа, Африка, Північна Америка. В Європі існує французька мова Франції, бельгійська французька, швейцарська французька і люксембурзька французька. У Північній Америці розрізняють два основні варіанти: акадеійська французька (що включає луїзіанську французьку) і квебекська французька (що включає франкоонтарійську і франкоманітобську). В Африці виділяються конголезький, гвінейський, камерунський, габонський, сенегальський й інші варіанти французької мови. В цілому їх виділення відбувається на основі державної складової.

За старою концепцією, що ґрунтується на моделі суворой централізації, бельгійський, швейцарський, квебекський та інші варіанти французької (в тому числі численні територіальні варіанти французької мови Африки) розглядалися як регіональні варіанти, в той час як їх потрібно

розглядати як національні варіанти, які, в свою чергу, мають регіональні варіанти. Так, африканську французьку мову представляє спільнота, що використовує узус на території африканських країн, який з'явився завдяки дії різних факторів (географічних, тимчасових, соціальних або пов'язаних з різними регістрами мови). Подібна ситуація характерна і для Північної Америки, зокрема, коли йдеться про квебекський варіант французької мови.

4. Регіональні варіанти французької мови – «*les français régionaux*», тобто узус, що вживаються франкомовними спільнотами, чітко обмежених географічно (наприклад, Париж, Тулуза). Регіональні варіанти існують у всіх національних варіантах французької мови. Вони відображають мовні особливості окремих регіонів, тому регіоналізми існують як у Франції, так і в Конго, Канаді і т.д. Спілкування з носіями французької мови, які проживають в різних регіонах, показує, що французька мова, якою розмовляють на території Африки, Європи та Північної Америки і т.д., відрізняється від французької мови метрополії. Головними причинами диференціації є такі: а) французька мова знаходиться в контакті з субстратами або адстратами, які впливають на неї через фонетичну, лексичну, морфосинтаксичну, прагматичну інтерференції; б) мовні потреби франкофонів варіюються в залежності від реалій їх проживання, і кожне мовне співтовариство створює для себе певні мовні засоби, яких немає в стандартному варіанті французької мови; в) створення нових слів, тобто неологізмів, служить головним джерелом мовної диференціації; креативність говорити французькою мовою забезпечує появу необхідної кількості неологізмів, наприклад, *une essencerie (une station d'essence)* в Сенегалі, *un couche-tard (un magasin de produits de consommation courante, ouvert sur d'autres plages horaires que les magasins ordinaires)* в Квебеку, *un pendulaire*

(*personne qui travaille dans une autre ville que celle où elle réside et qui fait la navette chaque jour entre les deux*) в Швейцарії або *un naveteur* (також) в Бельгії.

Описані причини диференціації варіантів французької мови можуть посилювати або зменшувати почуття мовної небезпеки [3].

Даний факт змушує сучасних дослідників звертати увагу на конкретні причини формування і функціонування мовних особливостей аналізованого варіанта французької мови. Причиною диференціації французької мови може виступати, як описано в першому випадку, нездатність мовців дотримуватися вимог норми через тиск іншої мови, а в другому – навпаки, необхідність. По-іншому постають носії французької мови та їх мовна компетенція, коли йдеться про утворення нової лексики. Вони змушені вдаватися до неологізмів, тому що в мові відсутнє мовне позначення існуючого або новоствореного явища або предмета.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марусенко М.А. Франкофония Северной Америки / М.А. Марусенко. – Т. 1. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007.
2. Cajolet-Laganière H., Martel P. La norme du français québécois/ H. Cajolet-Laganière, P. Martel. – P. 2. URL: www.ens.uqac.ca/~flabell/socio/normecaio.htm
3. Bavoux Cl. Français régionaux et insécurité linguistique / Cl. Bavoux. – Paris, 1996. – P. 93-102.

Василишина Н.М.,
канд.пед.наук, доцент кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ,
м. Київ, Україна
Гончаренко-Закревська Н.В.,
канд.пед.наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ, м. Київ, Україна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

На основі проведеного теоретичного аналізу соціально-економічного стану туристичної освіти ми дійшли висновку, сьогодні в умовах глобалізації, динамічного розвитку світового ринку послуг набуває дедалі більшої вагомості та пріоритетності туристична індустрія. Вона займає особливе місце в системі міжнародних господарських відносин та загально людських цінностей, сприяє посиленню позитивних тенденцій в економіко-політичному та соціально-культурному житті суспільства.

Зважаючи на місце і роль туризму в житті суспільства, держава проголошує його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки, і створює сприятливі умови для організації туристичної діяльності. Сьогодні в умовах глобальних перебудов і переорієнтації галузей економіки важливим є зростання потреб і мотивів людей до туристичної діяльності. Туризм як галузь економіки поступово займає лідерські позиції в багатьох країнах світу, а також в перспективі і в Україні [3; 7].

Отже маємо значний нереалізований людський, природно-ресурсний, історико-культурний, туристично-рекреаційний та науково-технічний потенціал, вдале географічне розміщення, сприятливий клімат. Також особливість існуючої у дійсний

час ситуації в країні, економічна та політична нестабільність, умови військового конфлікту, наполягають на подальшу розбудову нашої держави, яка обов'язково повинна включати створення умов для розвитку туристичної галузі. При цьому, формування високо розвинутої індустрії туризму та її інтеграція у світовий ринок туристичних послуг пов'язані з необхідністю вирішення гострих соціально-економічних проблем і залучення міжнародного досвіду. Розвиток туризму для України є не тільки економічною необхідністю, він, окрім того, має важливу цивілізаційну, ментальну, комунікативну місію і має стати демонстрацією нашого добросусідства й гостинності [3; 7].

При цьому велика кількість проблем гальмують розвиток туризму та туристичної індустрії в Україні. Розв'язання і вирішення цих проблем впливає як на покращення економічного, так і соціального розвитку країни. Ситуація, що склалася в туристичній сфері, вимагає, активного пошуку засобів подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту, із забезпеченням необхідної його якості.

Тому необхідно втілити стратегічні напрями розвитку туристичної галузі, та впровадити наведені заходи для прискорення розвитку туристичної галузі. Адже процес прискореного розвитку туризму є результатом науково-технічного прогресу, зростання пізнавальних та оздоровчих потреб людей і необхідності в міжнародних ділових контактах. Наявність багатого історико-культурного і природно-рекреаційного потенціалу дала змогу багатьом країнам, окремі з яких навіть не належать до високорозвинених, завоювати серйозні позиції на світовому туристичному ринку [3; 7].

Привабливий імідж України на міжнародній арені має створювати нова генерація кваліфікованих кадрів індустрії

туризму, що примножать традиції української гостинності та забезпечать високий рівень обслуговування вітчизняних та іноземних туристів, який буде відповідати сучасним стандартам якості послуг. У цих умовах суттєво зростають вимоги до кадрового забезпечення галузей туристичної індустрії, починаючи з підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, на яких покладено повноваження з вирішення питань у сфері державного управління туризмом та курортами, закінчуючи підготовкою менеджерів, екскурсоводів, гідів-перекладачів та інших фахівців сфери послуг. Лише високий рівень підготовки спеціалістів може забезпечити належну конкурентоспроможність українського туристичного продукту на вітчизняному та міжнародному ринках туристичних послуг.

Разом із тим, протиріччя, які виникають сьогодні між зростаючими потребами населення у туристських послугах і можливостями їх задоволення туристською індустрією, між змінами в конкурентній ситуації та недостатньою компетентністю кадрів у різних сферах туристської діяльності – управлінській, економічній, екологічній, правовій, фаховій, визначили необхідність удосконалення кадрової підготовки і створення системи базової освіти в туризмі.

Основними завданнями сучасної професійної освіти в галузі туризму можна вважати: забезпечення фундаментальної наукової, професійної і практичної підготовки у сфері туристської діяльності; здобуття студентами знань і вмінь освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликання, інтересів і здібностей; удосконалення наукової і професійної підготовки кадрів для сфери туризму.

Напрацьований науково-методологічний інструментарій порівняльної педагогіки для нашого дослідження важливий передусім з позицій вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців-міжнародників та його зіставлення з аналогічним українським досвідом. У такому контексті становлять інтерес розроблені вченими науково-теоретичні засади компаративістики (О. Бражник, Б. Вульфсон, Н. Лавриченко, О. Локшина, Н. Муқан, А. Сбруєва, Г. Щука. Вони визначають її мету і об'єкт, що полягають у вивченні зарубіжних освітньо-педагогічних процесів і явищ для визначення продуктивних ідей і досвіду, які можна використати для вдосконалення теорії і практики освіти та виховання в Україні [2; 4; 6].

Методологія української компаративістики спрямовує на комплексне вивчення національної і зарубіжної дійсності як динамічної, внутрішньо диференційованої, змінної системи, що взаємопов'язана з різними аспектами суспільного розвитку. Вона розвивається під впливом глобалізаційних чинників, тому освітні процеси і педагогічний досвід у її межах вивчаються в історико-культурному і соціально-економічному контекстах, виявляючи спільні та відмінні риси, тенденції, принципи і закономірності розвитку освітніх систем для розробки рекомендацій щодо вдосконалення національної освітньої системи України.

Покладений в основу методологічний концепт дослідження міждисциплінарний підхід орієнтує на врахування напрацювань різних гуманітарних дисциплін та галузей педагогічної науки, які дають дефінітивний ресурс для розробки поняттєво-категорійного апарату дисертаційного дослідження. Крізь призму наукового дискурсу було здійснено структурно-функціональний аналіз категорій «освіта», «вища освіта», «крос-культурний капітал», «культура, комунікація», «крос-культура

комунікація», «міжкультурна комунікація», «крос-культурна компетентність», «загально-культурна компетентність», «туризм», «педагогіка туризму», «практична підготовка фахівців сфери туризму» та їхніх окремих складників [1; 2; 4; 8].

Аналіз різнопрофільних джерельних матеріалів показав, що попри нерозвинутість державницької традиції, Україна мала певний досвід підготовки кадрів для здійснення крос-культурної комунікації.

Детальний аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури (Р. Ауернхаймер (G. Auemheimer), О. Баглай, М. Байрам (M. Yugam), Ф. Бацевич, Дж. Беннетт (J. Bennett), М. Беннетт (M. Bennett), Дж. Бенкс (J. Banks), О. Вавілова, Л. Гайсіна, Л. Гончаренко, А. Гордійчук, Р. Гришкова, Т. Грушевицька, В. Гудикунст (W. Gudykunst), М. Гузикова, Г. Дев'ятова, Дж. Джексон (J. Jackson), О. Дігіна, Г. Захарова, О. Канюк, А. Козак, О. Кричківська, В. Кузьменко, Л. Куликова, Д. Лендіс (D. Landis), О. Леонтович, Ю. Максимова, В. Манакін, Д. Мацумото, І Миронова, С. Ніколаєва, М. Орб (M. Orbe), І. Піллер (I. Piller), П. Річард-Амато (P. Richard-Amato), О. Садохін, М. Сафіна, А. Солодка, В. Староста (W. Starosta), О. Тарнопольський, В. Терехова, С. ТерМінасова, С. Тінг-Туми (S. Ting-Toomey), Дж. Трейджер (G. Trager), У. ЛідсГурвіц (W. Leeds-Hurwitz), П. Фофанова, Т. Фрік, О. Фролова, І. Халєєва, Е. Холл (E. Hall), Г. Хофстеде (G. Hofstede), О. Чекун, Г. Чен (G. Chen), О. Шпак, Л. Юсупова, Н. Якса), зокрема теоретичних і практичних питань, пов'язаних із проблемами міжкультурної комунікації, дозволив виявити, що нині поняття «міжкультурна комунікація» знаходиться у полі зору дискусії у науковців. Так, питання, що мають відношення до міжкультурної комунікації, визначаються складністю, багатоаспектністю, відсутністю загальних методологічних основ дослідження та єдиних

концептуальних підходів. У межах наукового дослідження виокремлюємо поняття «комунікація» і «культура» як «стовпи», основоположні фундаментальні поняття, що складають базис процесу міжкультурної комунікації [2; 5; 6; 8; 11].

Проведений аналіз дозволив дійти висновку, що міжкультурна комунікація – це основний інструмент соціальної інтеграції людини в полікультурний простір, універсальне знаряддя адекватного спілкування й рівноправної продуктивної взаємодії між представниками різних лінгвокультурних спільнот з урахуванням їх самобутності та своєрідності, засіб налагодження контактів, досягнення взаєморозуміння, миру й прогресу. Зважаючи на викладене вище, характеризуємо поняття «міжкультурна комунікація» як таке, що об'єднує всі унікальні особливості культур і служить установленню продуктивної взаємодії між представниками різних народів і між народами взагалі. Її функціонування спрямоване на досягнення взаєморозуміння, встановлення продуктивних взаємовідносин, взаємопізнання і зближення різних культурних спільнот [8; 9; 10; 11].

Тобто, на основі аналізу джерельної бази, ми дійшли конструктивного висновку, який полягає в тому, що попри велику кількість досліджень питання міжкультурної комунікації, ми не виявили вітчизняних розвідок щодо повноти розкриття проблем крос-культурної освіти та крос-культурної освіти магістрів сфери туризму.

Беручи до уваги отримані результати дослідження, а також оцінюючи сучасний стан професійної освіти ми зробили власне визначення терміну крос-культурна освіта фахівців сфери туризму.

Отже, *крос-культурна освіта фахівця сфери туризму* – це процес адаптації до нового середовища та його вимог через отримання необхідних знань, умінь та поглядів в процесі

активного міжкультурного навчання з метою придбання або модифікації уявлень про варіативність міжкультурних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пазенок В. С "Туризмолія": методологія формування теоретичних засад. *Туризм на порозі ХХІ століття: освіта, культура, екологія*. 1999. С. 9 – 11.
2. Педагогіка туризму: навч. посіб. // В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, М.І. Скрипник, Г. С. Цехмістрова. К.: Слово, 2004. 296 с.
3. Піляєв І.С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі: моногр. К.: Вид. дім «Юрид. кн.», 2003. С. 34 – 45.
4. Поліщук Л. П. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців у педагогічних закладах України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2009. Вип. 48. – С. 112 – 115.
5. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: монографія. К.: МАУП, 2004. 285 с.
6. Семенова І. І. Стан дослідження проблеми професійної підготовки фахівців сфери туризму в Туреччині. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 18 (277), Ч. III. С. 165 – 183.
7. Стратегія розвитку національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки: web-site.URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/942>.
8. Скрипник М. І. Педагогіка туризму. *Гуманітарні науки*. 2004. № 1. С. 124 – 128.
9. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2010. *Balancing Economic Development and Environmental Sustainability*. 2010. 474 p.

10. Ting-Toomey S. Communicating Across Cultures. New York: The Guilford P, 1999. 310 p.

11. Tourism Vision – 2020: веб-сайт. URL: <http://unwto.org/facts/eng/vision.htm>.

Юань Лі,
доцент Хулунбуїрського інституту, м.Хулунбуїр, Китайська
Народна Республіка
Малахова Ю.В.,
канд.філол.наук, доцент Хулунбуїрського інституту, м.
Хулунбуїр, Китайська Народна Республіка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ У СВІТОБАЧЕННІ КИТАЙЦІВ

Помітна активізація студій над мовними картинами світу, яка спостерігається в наш час у різноманітних аспектах і на різному мовному матеріалі, спричинена, як не раз відзначалося, все більшим акцентуванням «людського чинника» у мовних явищах. За словами В. фон Гумбольдта, про який би предмет не йшлося, його завжди можна співвіднести з людиною, а саме з її інтелектуальним і моральним організмом [1, 161]. В. фон Гумбольдт вважав, що порівняльне мовознавство втратить свій високий інтерес, коли не зробить спроби проникнути у сутність зв'язку між мовою і формуванням духовної сили нації. Адже розуміння і самобутнього життя народу, і внутрішнього ладу мови залежить від уміння побачити своєрідність національного духу в його повноті. Мова як найтоншими нитками свого коріння зрослася з силою національного духу, і чим сильніша дія духу на мову, тим закономірніший та багатший розвиток мови. Мова тісно переплетена з духовним розвитком людства

і супутня йому на кожній сходинці його локального прогресу або регресу, відбиваючи в собі кожну стадію культури [2, 48].

За В. фон Гумбольдтом, можна вважати що, мислення не просто залежить від мови взагалі – воно до певної міри обумовлене також кожною окремою мовою. Характер мови відбитий у кожному вислові й у кожному поєднанні висловів, і тому вся маса уявлень набуває властивого мові колориту. Різні мови є для націй органами їхнього оригінального мислення і сприйняття. Вчений ставить за мету дослідити вплив мови на мислення [2, 317-324]. У трактуванні В. фон Гумбольдта мова не являє собою прямого відображення або зображення світу. Його не можна також вважати безпосереднім продуктом враження про предмети або довільним творінням мовця. У мові здійснюються акти розуміння людиною світу. Слово є відбитком не предмета самого по собі, а його чуттєвого образу, створеного цим предметом у нашій душі внаслідок мовотворчого процесу. Саме цю здатність розуміти світ, а не прямо відображувати його, мав на увазі В. фон Гумбольдт, називаючи мову особливою системою світобачення. За словами мислителя, людина співіснує з предметами так, як їх підносить й мова. Мова має певну автономність стосовно мислення і у своїй цілісності незалежна від мислення. Вона становить ідеальний, сам собою об'єктивований світ, створюваний людиною із вражень, отримуваних від зовнішньої дійсності. Водночас у мові постійно, щомиті здійснюється процес живого вираження думки в усіх її найтонших відтінках [4, 55].

Видатним продовжувачем справи В. фон Гумбольдта, творцем нового етапу лінгвістичної філософії, що вивчала мову в нерозривному зв'язку з мисленням, був О.О. Потебня. Сучасні дослідники вказують на увагу О.О. Потебні до відображення в мові міфологічного мислення (з нерозчленуванням образної та понятійної сторін), яке тісно

пов'язане зі словом, особливо його внутрішньою формою. Як вважає О.О. Потебня, ми не можемо уявити собі первісного речення інакше, ніж у вигляді явного для мовця порівняння двох чуттєвих образів, які самостійно склалися. Отже, у О.О. Потебні також знаходимо низку цінних ідей щодо мовної картини світу і, зокрема, її лексичного вираження. Дослідник писав, що показати на ділі участь слова в утворенні послідовного ряду систем (ідеться про міфологічне, поетичне, наукове мислення), що охоплюють відношення особистості до природи, є основним завданням історії мови. Основне положення О.О. Потебня бачив у тому, що мова – засіб не виражати вже готову думку, а створювати її, мова – не відображення світобачення, яке вже склалося, а діяльність, яка складає це світобачення [5, 171].

Міркування про мовну картину світу зустрічаємо у студіях М.М. Бахтіна. Так, наприклад, він ставить завдання проаналізувати шляхи виникнення та відтінки значення слів, які в різних мовах означають свято, а також дослідити святкові образи в народній мові, фольклорі та художній літературі. За словами дослідника, в своїй сукупності вони складаються у цілісну картину святкового світу, святкового всесвіту.

За визначенням О.С. Кубрякової, мовна картина світу – це особливе утворення, яке постійно бере участь у пізнанні світу і визначає зразки інтерпретації сприйманого. Це – своєрідна сітка, що накладається на наше сприйняття, на його оцінку, сукупність позначень, яка впливає на членування досвіду та бачення ситуацій і подій через призму мови та досвіду, набутого разом із засвоєнням мови [3, 64-65]. Мову часто уподібнювали до дзеркала, яке відображає світ. Однак розуміння мовної картини світу як «дзеркальної» навряд чи є коректним. У баченні світу та його рефлексії у мові яскраво

відбиті і увага, і фантазія, і емоції, і оцінки, і просто життєві потреби людини. [3, 90].

А. Вежбицька пропонує виявляти особливості національного характеру, виділяючи їх саме з національних специфічних особливостей кожної мови. Таким чином, у її концепції відомості про національний характер виступають результатом лінгвістичного аналізу, а не його вихідною передумовою. Дослідниця виходить із того, що кожна мова утворює свій власний «семантичний всесвіт». Функція мови бути ланкою між світом речей та людиною, яка пізнає світ, пов'язана з концептуальною, за сучасною термінологією, картиною світу (ККС).

Значний внесок у вивчення проблем мовної картини світу в різних її аспектах внесли сучасні українські лінгвісти такі, як С. Єрмоленко, Н. Сологуб, Л. Ставицька, (поетична картина світу), В. Жайворонюк (етнолінгвістичний аспект), О.О. Тараненко, Л.А. Лисиченко (лексико і семантичний вимір), О.С. Селіванова (теоретичний огляд), Л.І. Шевченко (аналіз інтелектуального розвитку мовної картини світу).

Згідно з О. Селівановою під МКС в цій доповіді ми розуміємо, що «мовна картина світу – це представлення предметів, явищ, фактів, ситуацій дійсності, ціннісних орієнтирів, життєвих стратегій і сценаріїв поведінки в мовних категоріях, явищах мовлення, що є семіотичним результатом концептуальної репрезентації дійсності в етносвідомості» [3; 365].

Із кінця ХХ ст. питання антропоцентричної лінгвістики знову повернулися в коло актуальних, що виявляється, зокрема, в посиленні уваги до поняття картини світу, хоч воно й по-різному тлумачиться в різних науках, крізь призму знань яких розглядається світ. Так виникли терміни філософська, художня, релігійна, фізична тощо картини світу залежно від того, що є центральним у ній. Найбільш

універсальною в онтологічному плані є концептуальна картина світу (ККС), пов'язана з континуумом знань людини про світ, і мовна картина світу (МКС) як засіб експлікації цих знань. Обидві ці картини є лише відображенням у взаємопов'язаних формах – формі пізнавальної діяльності і формі мови – вираження позамовної дійсності. Під мовною картиною світу ми маємо на увазі характер відображення в мові концептуальної картини світу і мовні засоби вираження знань про неї. Саме в МКС виявляється своєрідність членування ККС у різних народів.

Мовна картина світу – це результат сприйняття та осмислення навколишнього світу, який відображено в мові. Картина світу є національно забарвленою, бо пропускається крізь призму національного світобачення та світосприймання. Своєрідність МКС виявляється також у стилістичному членуванні лексичного складу кожної мови в залежності від уявлень. Так, слов'яни вважали **вербу** символом родинного вогнища, а у китайців вона символізує міцність, незламність духу. Калина для українців – символ життя, крові, вогню. Деякі дослідники пов'язують її назву із сонцем, жаром, паланням. Калина часто відіграє роль світового дерева, на верхівці якого птахи їдять ягоди і приносять людям вісті, іноді з потойбіч. Та й саме дерево пов'язує світ мертвих зі світом живих. Калина символізує материнство: кущ – сама мати; цвіт, ягідки – діти. Це також уособлення дому, батьків, усього рідного. Калина – український символ позачасового єднання народу: живих з тими, що відійшли в потойбіччя і тими, котрі ще чекають на своє народження. Калина уособлює й саму Україну. А для китайців калина лише кущ, лікарська рослина. Так для китайців та українців уявлення про об'єкти мовної картини світу можуть не співпадати. У МКС українців пацюк уособлюється з потворною твариною, джерелом хвороби, мору, смерті через те, що щури є

розповсюджувачами чуми та інших хвороб), а у китайців ця тварина пов'язана з процвітанням тому, що щур живе в тій оселі де є їжа не тільки для тварин, но і для людей. Ця тварина також втілює мудрість і передбачливість, оскільки щури біжать з приречених на крах кораблів. Щур (або миша) є першою твариною, що відкриває 12-річний цикл східного гороскопу; за переказами, вона домоглася цього хитрістю, довівши всім на перегонах, що саме вона – найспритніша тварина на Землі. Знак Щура в китайській традиції вважається одним із символів жіночого начала «Інь».

Отже, визначається, що мовна картина світу має і гносеологічний характер. Концептуальна картина світу є підґрунтям мовної картини, однак ККС більш універсальна і є спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, у той час як мова відображає досвід кожного народу і виявляє не тільки спільні знання, а й своєрідність бачення світу. У мовознавстві до останнього часу розрізнялися концептуальна і мовна картини світу. Концептуальна картина світу – багатомірне явище, в якому, як у кристалічній сітці, відбиваються і елементи світового універсалу, і зв'язки між цими елементами. Певною мірою співвідносну структуру має і МКС, яка складається із мовних одиниць, що виражають концепти, поняття, і мовних способів і засобів вираження зв'язків, що існують у ККС. Елементи у МКС є знакові одиниці – для української і типологічно подібних мов це морфеми, слова, стійкі сполучення слів. При цьому для мовної картини світу суттєвою є система значень, семантичне наповнення кожного мовного знака. Відомо, що в різних мовах можуть існувати знаки, які мають тотожний або близький звуковий склад, але різне значення. Відмінності між різними мовними картинами світу і зумовлюється передусім відмінностями в системі значень мовних одиниць, саме в системі значень, оскільки поза нею ці відмінності можуть

бути й непомітними або непоміченими, через що МКС і ККС не завжди розрізняють. У науковій літературі вживають три терміни – мовна модель, мовна картина і мовний образ світу, які часто використовують як синоніми. Однак із погляду структури МКС вони відрізняються: мовна модель як логічний конструктор, мовна картина як лінгвальний еквівалент її, збагачений за рахунок різноманітних зв'язків явищ у світі, і мовний образ як індивідуальна естетична сутність, що виявляється в індивідуальній картині світу, не завжди і не обов'язково художній.

Особливості МКС в її співвіднесеності з ККС наочно виявляються в лексичній системі, де, з одного боку, спостерігається тенденція максимально точно виразити поняття про явища ККС в номінативних одиницях, а з другого, відсутність і недосяжність певного злиття двох картин: у МКС завжди залишаються семантичні лакуни, не заповнені лексичними одиницями доти, доки не виникає настійна потреба в певному слові.

Специфіка МКС особливо помітна при зіставленні мов, споріднених чи неспоріднених, або навіть різних етапів розвитку однієї мови. При цьому виявляється кілька типів відмінностей. Одним із таких видів є різні способи номінації одних і тих же явищ ККС – лексичні, аналітичні або описові, фразеологічні та інші в одній МКС явище може виражатися словом, в інших – якимось іншим способом. Відомою відмінністю між мовними КС є різне членування одного фрагмента чи явища ККС у різних мовах: в одній мові існує одна більш загальна назва – у другій кілька, що деталізують це явище, в одній мові відрізок ККС характеризується за одними параметрами, в другій – за іншими.

Останнім часом термін «картина світу» під впливом комп'ютерної науки замінюється термінами «когнітивна картина світу», «ментальна модель», «ментальна

репрезентація», що позначаєть універсальне концептуальне представлення дійсності в різноманітності її зовнішніх і внутрішніх зв'язків, яке існує у вигляді певної системи понять (часу, простору, причини, наслідку, числа, частини й цілого тощо). Дослідники розмежують мовну і концептуальну картину світу, не ототожнюючи мову й мислення, а підводячи під мовну модель когнітивну базу. Слід зазначити, що межа між МКС і концептуальною є нечіткою, вони перебувають у логічних відношеннях перетину або включення першої до другої залежно визнання концептуально не співвідносних мовних категорій, наприклад, роду [6, 367].

Таким чином, можна стверджувати, що у мовній картині світу кожної мови існує також різне емоційно-оцінне ставлення до окремих явищ на ментальному рівні концептуальної картини світу, що відбивається і в системі конотацій у кожній із мов і накладає відповідний відбиток на мовну картину світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1985. – 452 с.
2. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с. 174.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
4. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Отв. ред. Б.А. Серебренников. – М.: Наука, 1988. – С. 8-69.
5. Потебня А. А. Эстетика и поэтика / А. А.Потебня: Сб. – М.: Искусство, 1976. – 614 с. 358.

Б. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – П.: Довкілля-К, 2011. – 844 с.

Калініченко Т.М.,
канд. пед. наук, викладач кафедри романської філології,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

ПРИНЦИП КООПЕРАЦІЇ І ІМПЛІЦИТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИКИ

Лінгвістична прагматика – дисципліна, яка досліджує здатність носіїв мови виражати шляхом використання синтаксичних конструкцій (або окремих слів) власні наміри чи розуміти наміри іншої людини (чому вона сказала той чи інший вислів), користуючись ситуацією або контекстом, в якому пролунало висловлювання.

Г. П. Грайс аналізує загальні принципи подачі інформації в процесі комунікації в прагматиці. Автор вважає що, принцип кооперації є основоположним принципом будь-якої комунікації і пише, що очікується, що кожен, хто прагне досягти кінцевих цілей мовного спілкування є зацікавленим в цьому спілкуванні; мовне спілкування є вигідним за умови, що дотримуються принципу кооперації і постулатів [2].

Процес комунікації розглядається щодо критеріїв Принципа Кооперації та постулатів Г. П. Грайса. Автор, коли створює свій текст, свідомо чи ні, дотримується принципу кооперації і таких постулатів, як кількість, якість, відносини і спосіб. Текст створюється для певної аудиторії, і принцип і постулати повинні враховуватися. Від автора залежить, що він буде повідомляти експліцитно, а яку інформацію читач буде осмислювати сам, для того щоб зрозуміти текст належним чином. Інформація, виражена в тексті автором експліцитно, викликає інтерес дослідників настільки,

наскільки вона необхідна для вилучення імпліцитної інформації, що знаходиться в центрі їхньої уваги [9].

Комунікативна імплікатура повинна бути виведеною, тому що якщо наявність імплікатури осягається інтуїтивно, але не може бути логічно виведеною, то така імплікатура буде вважатися конвенційною, а не комунікативною. При виведенні певної комунікативної імплікатури, слухач спирається на наступну інформацію: 1) конвенціональне значення використаних слів і знання всіх їх референтів; 2) принцип кооперації і постулати; 3) контекст висловлювання – як лінгвістичний, так і будь-який інший; 4) інші фонові знання; 5) той факт, що вся зазначена вище релевантна інформація доступна для обох учасників комунікації [2].

Комунікативна імплікатура має певні властивості. По-перше, в деяких ситуаціях комунікативна імплікатура може бути стриманою, тому що іноді від дотримання принципу кооперації відходять.

Від комунікативної імплікатури можна ухилитись експліцитно, тобто мовець не дотримується принципу кооперації, або придушення імплікатури може бути контекстним, тобто вживання в контексті, з якого явно випливає, що мовець ухиляється від дотримання принципу кооперації.

По-друге, часто зміст не можна виразити, не породивши при цьому деякої імплікатури. Це відбувається тому, що виведення комунікативної імплікатури передбачає тільки знання того, що було сказано, а також фонову інформацію і інформацію про контекст. Виняток становлять ті випадки, коли для виведення імплікатури релевантна специфічна формальна характеристика вжитого виразу. Якщо назвати цю властивість невід'ємністю імплікатури, то можна очікувати, що узагальнена комунікативна імплікатура, яка породжена

стандартним, неспецифічним виразом, буде мати високий ступінь невід'ємності.

По-третє, оскільки висновок комунікативної імплікатури припускає, що конвенціональний зміст виразу, вимовлення якого породжує цю імплікатуру, відомо заздалегідь, то комунікативний імплікат повинен являти собою умову, що не включається в вихідне визначення конвенційного змісту висловлювання.

По-четверте, оскільки істинність комунікативного імпліката не потрібна для істинності того, що говорить, імплікатура породжується не тим, що говорить, а самим вимовленням, або тим, як саме про це кажуть.

По-п'яте, врахування комунікативних імплікатур є врахуванням тих компонентів смислу, існування яких слід припустити, щоб зберегти презумпцію дотримання принципу кооперації. Конкретних припущень такого роду може бути багато, і їх список є відкритим [8].

О. В. Кашичкін пише, що імплікація розумілася як невиражений зміст і як невиразність логіко-сміслових зв'язків між двома і більше висловлюваннями [4, с. 13]. У роботах різних дослідників даному змісту, який мався на увазі присвоювалися різні найменування.

Е. Н. Старикова розглядає «імплицитну предикацію», під якою розуміються значення слів, що припускаються, а також організація висловлювання або тексту з опущеними логічними зв'язками, на підставі яких можна вивести кілька додаткових висловлювань, що описують додаткові невиражені ознаки даної ситуації [6].

Зміст тексту, який бере участь у вербальній комунікації є складним інформативним комплексом, в якому зміст, який мається на увазі відіграє важливу роль. О. В. Кашичкін пропонує називати імплицитністю або імплицитним змістом частину смислу, який мається на увазі; ця частина забезпечує

створення і розуміння мовних творів. Імплицитність є тільки частиною змісту, який мається на увазі і, який спостерігається при функціонуванні висловлювань і текстів у дискурсі, найбільш важлива частина, так як без неї неможливе створення і розуміння смислу висловлювання і тексту [4].

У своїй роботі О. В. Кашичкін досліджує наявність імплицитного змісту висловлення, який утворюється в результаті додавання до експліцитного (мовного) змісту знань, що зберігаються в когнітивному середовищі комунікантів.

Проблема імплицитного змісту неодноразово була предметом досліджень лінгвістів. В першу чергу дослідженню підлягала природа імплицитного змісту, механізм його виникнення і способи функціонування у вербальній комунікації в межах однієї мови (4, с. 11-12).

К. А. Долінін використовує загальний термін «імплицитний зміст висловлювання», який він також називає «підтекстом», для позначення інформації, що є невираженим значенням мовних одиниць, але витягується з мовного твору. Цей підтекст здобувається як з окремого висловлювання, так і з цілого тексту [3].

Г. Г. Почепцов говорить про так звані висловлювання, що випереджають і які функціонують в комунікації, в яких «зміст» (мовний) перетворюється в інше за змістом «повідомлення» (імплікатуру); в них повідомлення інформаційно дорівнює не своєму власному змісту, а змісту, яке мало б впливати з нього. Причому це наступне висловлювання вже не вимовляється [5].

О. В. Кашичкін пише, що огляд різних точок зору на проблему імплицитного смислу показує, що є два основних способи використання когнітивного середовища у вербальній комунікації. По-перше, елементи цього середовища використовуються для утворення спільного смислу

висловлювання. По-друге, вони використовуються для формування окремих видів мовних актів; ігри слів, стилістичних прийомів, непрямих мовних актів [4]. Подібні мовні акти можуть мати найрізноманітніші семантико-стилістичні характеристики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : монографія / Л. Р. Безугла. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
2. Грайс Г. П. Логика и речевой общение / Г. П. Грайс // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. XVI. – С. 217–237.
3. Долинин К. А. ИмPLICITное содержание высказывания / К. А. Долинин // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1983. – № 6. – С. 37–47.
4. Кашичкин А. В. ИмPLICITность в контексте перевода: Дис. канд. филол. наук : 10.02.20: Москва, 2003. – 153 с.
5. Почепцов Г. Г. Конструктивне членування речення / Г. Г. Почепцов // Методи структурного дослідження мови. – Київ : Наукова думка, 1968. – С. 91–103.
6. Старикова Е. Н. ИмPLICITная предикативность в современном английском языке / Е. Н. Старикова. – Київ : Вища школа, вид-во при Київ. ун-ті., 1974. – 141 с.
7. Сусов І. П. Лингвистическая прагматика / І. П. Сусов. – Вінниця, Нова книга, 2009. – 272 с.
8. Grice H. P. Studies in the Way of Words Cambridge / H. P. Grice. – MA: Harvard University Press, 1991. – 406 p.
9. Sperber D., Wilson D. Relevance: communication and cognition / D. Sperber, D. Wilson. – Oxford: Basil Blackwell, 1986. – 279 p.

Верховцова О.М.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ,
м. Київ, Україна

ВІДОБРАЖЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ В ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ

Одним з найважливіших засобів ідентифікації людини є мова. Хоча мова і породжується життям, в своєму функціонуванні вона відривається від нього, бо слова наповнюються іншим змістом і людина сама починає її творити. Дзеркалом мови є, на думку лінгвокультурологів, її фразеологічний склад, в якому лінгвокультурна спільність ідентифікує свою національну самосвідомість.

Фразеологізми - ідіоми, що виступають як «мова культури», підтверджують думку, що мова і її фразеологічний склад «нав'язують» її носіям культурно-національне світобачення [4, с.9].

Доказом того, що фразеологічні одиниці, що характеризуються образною вмотивованістю, пов'язані з світоглядом народу - носія мови, служить той факт, що фразеологізми виникають в різних мовах на основі тих образних уявлень дійсності, які відображають весь духовний, історичний, життєвий і, що найголовніше, культурний досвід мовної спільноти. Цей досвід обумовлений культурними традиціями мовного суспільства, оскільки суб'єкт даної мовної спільноти - це завжди суб'єкт національної культури [4, с.214]. Іншими словами, світознавство і мовна діяльність кожної людини визначаються не стільки його суб'єктивним досвідом, скільки тією національною культурою і середовищем, в якій вона живе, в якій вона вихована.

Існує думка, що визначальними в етнічній самосвідомості є «стереотип поведінки», національний характер, який об'єднує

всіх представників даної нації, але не будемо забувати, що цей «стереотип поведінки» складається в певних умовах природи, клімату і рельєфу місцевості, на якій зароджується етнос. Він формується і реалізується в історії і культурі, і істотним елементом «стереотипу поведінки» є стереотип мовної поведінки. Неможливо уявити собі, щоб стереотип складався до і поза природи, історії, культури та мови. Яскравий приклад прояву етнічного характеру мови - так зване почуття рідної мови. У всіх народів мова тісно пов'язаний з національним почуттям і свідомістю.

На думку Н. Я. Данилевського, людство не являє собою чогось єдиного, «Живого цілого», а швидше схоже на живу стихію, в якій існує розвиток окремих культурно-історичних типів. У вченні Данилевського формоутворювальний принцип культури з'єднує національні цінності народу з його історичними цілями. І тоді нація може бути представлена базовою національною особистістю. Н. Я. Данилевський дійшов думки про те, що елементи національної культури, потрапляючи в інше середовище, переосмислюються, а найважливіші досягнення людського духу досягають зрілості, лише пройшовши через свідомість кількох націй, стаючи «вселюдськими», які, без сумніву, вище всякого окремо людського або народного»[2, с.566].

Пізнавальна цінність мовних виразів (афоризмів, ідіом, прслів'їв, приказок) неодноразово підкреслювалась істориками, етнографами, лінгвістами. Саме в них відображається думка народу, і через це вони є особливо повчальними. Століттями накопичуються цінності людської думки і досвіду. І, можливо, в жодній творчості народу не проявляється так багатогранно його розум, побут, світогляд. Розвиваючи цю думку В.П.Анікін пише, що історик шукає в прислів'ях та приказках свідoctва пам'ятних подій з давніх давен, юрист цінує їх як неписані закони народного життя, а

етнограф бачить в народних виразах і точних народних визначеннях і характеристиках відображення звичаїв, що вже зникли, філософ через прислів'я та поговірки намагається зрозуміти народне мислення. [1]

Всі ми використовуємо в різних ситуаціях різні мовні вирази, але звідки вони? Як утворюються, як виникають? Найпростіше було б відповісти, що вони виникають з історичних подій і від близькості однієї країни до іншої.

Вираз «піти по-англійськи» своєю появою, як вважають, завдячує французьким військовим, які в період Семирічної війни 1756-1763 рр. самовільно покидали розташування частини. В англійській мові тоді з'явилася фраза «to take French leave». Приблизно в той же час французи - в піку англійцям - стали вживати в рідній мові аналогічний за змістом "*filer à l'anglaise*". Взаємні звинувачення у англійців і французів були досить поширеним явищем. У XVIII столітті обидві фрази також вживалися, коли мова йшла про учасників балу або прийому, які покидали його, не попрощавшись з господарями. Іспанці говорять "*despedirse a la francesa*", німці звинувачують поляків, "*einen polnischen Abgang machen*", і поляки ж перекидають на англійців "*wyjsć po angielsku*". "*Having a French shower*" означає розпилювати надто багато дезодоранту замість того, щоб митися, але здається, що це популярна ідіома. У Швеції це ідіома "*take a Turkish shower*" (*att ta en Turkdusch*). Французи також мають подібну ідіому, але це "*prendre une douche écossaise*", ("*take a Scottish shower*"), означає приймати поперемінно гарячий і холодний душ.

Голландці завжди були найближчими сусідами Великобританії. З часів розквіту Об'єднаних Провінцій під час правління Єлизавети I до падіння Нідерландів як великої сили в наполеонівських війнах вони іноді були ворогами, але й були – релігійними союзниками, важливими торговими

партнерами і іноді колоніальними суперниками. А голландець Вільям став королем Англії в 1689 році.

Поява в англійській мові ідіом зі словом *Dutch*, багато і більшість з них мають негативне значення, можна пояснюватися історичними подіями: в 17 столітті Англія і Голландія змагалися між собою за світове панування на суші і на морі. У зв'язку з цим в англійській мові з'явилися вирази зі словом *Dutch*, що носять принизливий характер. Ось деякі з них: *Dutch defense* - відступ, *Dutch concert* - спів, при якому кожен співає свою; (Хто в ліс, хто по дрова); *Dutch bargain* - угода, вигідна тільки одній стороні; *Dutch comfort* - слабка втіха; могло бути й гірше; *Dutch feast* - гулянка, на якій господар напивається раніше гостей; *double Dutch* - тарабарщина, нісенітниця; *to talk like a Dutch uncle* - батьківськи наставляти, картати. Розберемо англійський вираз «*Dutch courage*», яке перекладається як «смівливість в хмелю; море по коліно; п'яна бравада », тобто не справжня хоробрість, а та, яка з'являється після вживання спиртних напоїв. Існує дві версії походження цієї ідіоми. Згідно з однією з них вважається, що мореплавець Джонні Форінер, беручи участь в ост-Індській кампанії, в зіткненнях з місцевими жителями для хоробрості випивав кілька спиртних напоїв перед черговою сутичкою. За другою версією британські війська у війні з Людовіком XIV і його союзниками на території Нідерландів високо цінували заспокійливий ефект голландського джина перед битвою. У будь-якому випадку, зараз цей вираз використовується для вживання будь-яких спиртних напоїв для додання мужності при прийнятті якогось серйозного рішення.

Розглянемо ще кілька виразів зі словом *Dutch*, які мають схоже значення - *Dutch treat* (частування, при якому кожен платить за себе), *Dutch date* (побачення, на якому кожен платить за себе) і *to go Dutch* - платити за себе. Ці вирази

з'явилися в англійській мові знову ж таки через недружні відносини між Англією і Голландією. У той час голландці були відомі як скнари, які платять тільки за себе, на відміну від «шляхетних» англійців. За іншою версією голландські солдати спеціально платили самі за себе перед битвою, на випадок якщо вони загинуть і, щоб не залишитися винним своєму бойовому товаришеві. З плином часу у цієї фрази з'явилося ще одне значення - «платити навпіл, влаштовувати складчину», яке також з'явилося в словниках. Цікаво, що в італійській мові вираз «платити за себе» перекладається як «*pagare alla romana*», що означає «платити як жителі Риму». У південноамериканських країнах для фрази «платити за себе» використовується інший вираз - «*pagar a la americana*» (платити по-американськи).

У французів і іспанців свої стосунки. Про сумнівні чи несанкціоновані методи роботи французи кажуть *des "pratiques espagnoles"* (“*Spanish practices*“). Якщо когось “ *on reconduit à l'espagnol*”, це означає, що людину силою випроваджують з кімнати.

Ми, українці, мали багато справ з турками і, коли хтось не розуміє чогось очевидного, так ми говоримо, “ *не будь турком*”, “ *тупий як турок*”. Дивно, але

словенці кажуть те ж, але про французів, хорвати про англійців, поляки про греків і китайців. Посилаючись на те, що вони не розуміють чогось у письмовій формі, англійці скажуть “*it's all Greek to me*”. У той же час греки говорять те ж, але про китайську мову, як це роблять португальці, болгари, іспанці і ми, українці. Фіни мають трохи іншу думку, вони “*speak pig's German*” (“*puhua siansakaa*“), коли хтось каже щось зовсім дивне і незрозуміле.

Отже, ми бачимо, що залежно від стереотипів, що існують у людей, а також через певні відносини між країнами у мові виникають різноманітні ідіоми з назвами національностей. Як

правило, більшість з них мають історичний або побутовий характер та мають негативне або зневажливе забарвлення. Наші спостереження показують, що сучасні люди не вживають, а бо ж вживають дуже рідко такі ідіоми в своєму мовленні і сприймають їх скоріше з гумором, ніж з образою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аникин, В. П. Теория фольклорной традиции и её значение для исторического изучения былин. М.: МГУ, 1980. – С. 330.
2. Культурология: учебник для студентов технических вузов / Под ред. Н.Г. Багдасарьян. М.: Высшая школа, 2002/ www.engineer.bmstu.ru/res/kultura
3. Онкович Г. Фразеологізми як національно-культурний компонент українознавства / Г. Онкович // Дивослово. – 1994. – № 9. – С. 12– 16.
4. Телия, В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты [Электронный ресурс] / В. Н. Телия .— М. : Языки славянской культуры, 1996 .— 289 с. доступа: <https://rucont.ru/efd/191855>
5. The Wordsworth Dictionary of Phrase and Fable. London: Wordsworth Editions Ltd. 1993 -1175 с.

Глуцька Т.В.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ
Сандовенко І.В.,
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ЕКЗОНІМІВ У СЛОВНИКАХ

Топоніми, пройшовши довгий шлях еволюції, більш-менш стабілізувалися в узусі та орфографії після запровадження офіційних карт. На картах використовують унормовані географічні назви як власні, національні (ендоніми), так і географічні назви інших народів національною мовою (екзоніми). У сучасній топоніміці проводиться велика міжнародна робота з нормалізації, або стандартизації, географічних назв [1]. Очевидно, що повна відмова від екзонімів зараз неможлива, та й не потрібна.

Працюючи над укладанням «Англо-українського і українсько-англійського тематичного словника з туризму», ми стикнулися з проблемою перенесення географічних назв, зокрема екзонімів. Використовуючи під час роботи різноманітні атласи та географічні карти для аналізу існуючих варіантів передачі топонімів, ми побачили розбіжності у їх написанні. Наприклад, змінилися назви деяких міст: замість Грінвіча – Гринич, замість Вульвіча – Вуліч, замість Норвіча – Норідж. Гулль (Hall) на нових картах позначений «Халл» зі старою назвою «Гулль» в дужках. Мабуть, було б ризиковано зовсім відкинути старе найменування Гулль, що зробило б незрозумілим прийняте в історичній літературі та міжнародному праві позначення

одного з епізодів російсько-японської війни 1904-1905 рр. Гульський інцидент [4].

Проблема використання екзонімів є однією із найбільш дискусійних серед фахівців, зокрема Групи експертів ООН з географічних назв і насамперед тому, що існування і вживання цієї категорії географічних назв суперечить їх стандартизації [6]. Екзонім – це «географічна назва, яка використовується мовою для позначення місцевості (топос), розташованої поза територією, де ця мова є офіційною. Існують численні способи утворення екзонімів, переклади, адаптації тощо, проте найменша розбіжність з місцевою назвою, наприклад, відмінності в надрядкових знаках, спричинює утворення екзоніма» [5]. Таким чином, усі топоніми, які закріпилися в якійсь мові, для назв інших земель, географічних об'єктів (гір, водойм тощо), населених пунктів, крім тих, що розташовані на території сучасного проживання народу, є екзонімами.

«Один об'єкт – одна назва» – такий підхід був запропонований Групою експертів ООН з географічних назв у 1967 р. з огляду на те, що тенденція до обмеження вжитку екзонімів з'явилася у міжнародній практиці ще наприкінці ХХ сторіччя у зв'язку з отриманням суверенітету багатьма націями, які також є мовними спільнотами [2]. Однак практика показала, що такий підхід не завжди можливий, зокрема в країнах, на території яких офіційно використовуються дві або більше мов, і в кожній з них географічні назви належать до культурної спадщини.

Екзоніми можуть бути класифіковані за вимовою та орфографією. Їх також поділяють на сучасні, історичні та застарілі. Для потреб картографії найбільш прийнятною є класифікація екзонімів за способом їх творення, представлена Фер'яном Ормелінгом: 1) Екзоніми, які утворилися внаслідок транскрипції; 2) екзоніми, спотворені внаслідок адаптації до

мови-реципієнта; 3) екзоніми, які мали спільне походження, але розвинулися внаслідок політичних обставин; 4) екзоніми, які з'явилися від інших назв, що не мають відношення до ендоніма; 5) екзоніми, що з'явилися внаслідок перекладу назв. [3].

Практика показує, що при транскрипції або транслітерації назви географічного об'єкта іншою мовою має місце адаптація назви під цю мову, що дозволяє в подальшому утворювати похідні прикметники та іменники, наприклад, мешканців від назви країни, регіону, міста, селища. Внаслідок значної різниці у звукових та графічних системах мов, передати ендонімічні назви часом дуже важко, тому в багатьох випадках передача має умовний, приблизний характер, що сприяє виникненню та закріпленню в узусі екзонімів. Проблема перекладу (передачі, перенесення) географічних назв – актуальна і важлива як для розробки окремої, так і загальної теорії перекладу. В українському перекладознавстві ця проблема стоїть на часі, особливо зараз, коли переглядають, уточнюють і доповнюють закони і норми української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names [Text]. United Nations: New York, 2002. 262 p.

2. Manual for the National Standardization of Geographical Names [Text]. United Nations: New York, 2006. 170 p. – Режим доступу:

https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_88e.pdf

3. Ormeling F. Exonyms in Cartography [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/_data_ICAcourses.

4. Дрогушевська І. Л., Руденко І. С., Сивак Н. І. Міжнародний досвід вживання традиційних географічних назв [Текст] // Вісн. геодез. та картогр. 2012. № 1. С. 25-28.

5. Олефір Г.І., Дейнеко І.А., Дейнеко І.В. Топонімія в перекладі. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. – Київ, 2017. Вип. 34. С.244-252

6. Підходи до використання екзонімів у картографічних творах різної тематики. Видавництво: КНУ ім. Тараса Шевченка. Рік: 2018. Сторінок: С. 4-21.

Ткач В.О.,
студентка, КПІ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ КАНАДИ

Французька мова – це одна з двох офіційних мов Канади. На перший погляд може здатись, що французька мова і у Канаді, і у Франції – ідентична. Проте, глибше дослідивши питання білінгвізму, можна прийти до висновку, що французька мова Канади має свої характерні особливості, відмінні риси, зумовлені історичними, політичними і соціальними причинами.

Аналіз лексичних особливостей, які характерні канадському варіанту французької мови є поставленою метою нашої роботи. Вивчення французької мови Канади привертало увагу багатьох вітчизняних (І.В. Лесик, І.Ю. Міщук, Н.Г. Чередник, Ю.А. Тищенко, Н.Р. Матвеева) і зарубіжних (Н.В. Трещова, Е.Е. Кругляк, Г.О. Винокур, J. Corbeil, Patricia A. Duff) науковців.

Звертаючись до історико-культурних передумов поширення вживання французької мови на території Канади, можна стверджувати, що вона пройшла довгий і тернистий

шлях, перед тим, як стати офіційною мовою цієї країни. Відкриття французьким дослідником Жаком Картье Канади, започаткувало процес поступової франконізації цієї землі.

До середини XVIII століття обидва варіанти французької мови (континентальний та канадський) були майже ідентичними, зміни настали з приходом англійців на французькі території Канади. Так, поруч з експансією французької держави, розпочався новий період у історії країни кленового листа – період завоювань канадських земель Великою Британією. Після довгої боротьби, британці відвоювали велику частину земель, де активно почали встановлювати свої закони та правила. З цього моменту Канада скорочує контакти з Францією та починає виробляти свій шлях розвитку. Така мовна ізоляція та відсутність можливості поновлюватись сприяла великій кількості архаїзмів в мові франко-канадців.

Колонізація Канади мешканцями Туманного Альбіону, призвела до формування офіційного білінгвізму в країні. Боротьба за мовну першість має довгу та суперечливу історію з'ясування відносин між двома потужними європейськими країнами – Францією та Великобританією [4, с.122].

Французька мова виробляє власний шлях розвитку, проте відбуваються й певні трансформаційні зміни: з'являються риси не властиві мові Франції. У той же час формуються особливості, що розвинулися на канадському ґрунті як результат контакту з англійською мовою – (зберігаються та закріплюються архаїчні і діалектні риси) [1, с.238].

Беручи до уваги класифікацію канадських архаїзмів запропоновану Е.Е. Кругляк, архаїчна лексика сучасної французької мови Канади складається з: 1. лексичні одиниці, які вважаються архаїчними та вживаються тільки в класичній літературній мові на території Франції, але при цьому входять до стандартної сучасної французької мови Канади; 2.

лексичні одиниці, які більше не вживаються в французькій мові Франції, але широко розповсюджені в Канаді; 3. лексичні одиниці, які існують паралельно в обох варіантах мови, проте мають різну семантичну структуру [2, с.51].

Паралельно відбувається збагачення лексичного складу канадської французької мови, пов'язане з необхідністю винайти одиниці на позначення нових явищ та реалій життя, які ще не мали відповідників в тогочасній континентальній французькій мові. Так, у канадському варіанті з'являється велика кількість неологізмів (*achigan, caribou, érablière, frasil, maskinongé, mille et millage, orignal, ouapaniche, tuque*), які у 1967 році літературознавець Ж. Дажене відніс до канадізмів [3, с.51].

Ще однією особливістю канадського варіанту французької мови є запозичення з лексики корінного населення території “Нової Франції”. Сусідство з індіанцями відіграло свою роль у формуванні лексичного складу канадської французької. Всю запозичену лексику розділяють на кілька семантичних полів, види човнів (*кауак, соміак*), одяг (*attigi* - “нижня сорочка з літніх шкур з хутром всередині”, *kuteluk* - “обтягуючий жакет, зроблений зі шкіри, з хутряною обробкою”, *parka* - “жакет з капюшоном, оброблений хутром”), сани (*komatik* - “сани з собачою упряжкою”, *toboggan* - “ручні сани”) [3, с.51].

Науковець Н.Г. Чередник зазначає, що мовна політика Канади – це продукт історичних взаємин між англійцями і французами [5, с.6]. Англо-французький мовний зв'язок у Канаді має свої специфічні, відмінні риси. Як наслідок співіснування двох мов, французька мова зазнала змін як на лексичному рівні, так і на фонетичному, граматичному та словотвірному.

Через тісну взаємодію з англійською мовою, французька мова Канади ввібрала в себе надзвичайно велику кількість

калькованих одиниць. Наприклад, замість класичного французького значення *tomber amoureux*, канадці кажуть *tomber en amoureux*, що перегукується з англійським *to fall in love*, *billet complémentaire* замінило французьке *billet gratuit*, що бере свій початок з англійського *complimentary ticket*. Сьогодні калькування як вид мовного запозичення є досить динамічним процесом, адже, на відміну від прямих запозичень, такі лексичні одиниці швидко фіксуються в свідомості особистості.

У Канаді сьогодні співіснують дві тенденції, що впливають на англо- французький мовної тандем в країні: з одного боку, значний вплив англійської мови як глобального, мажоритарного і більш престижного в соціальному плані, а з іншого - прагнення франкомовного населення Канади (найбільше в Квебеку) до збереженню національної ідентичності шляхом зміцнення позицій міноритарного французької мови, що володіє маркерами великою історичною і культурної цінності [6].

Отже, французька мова Канади характеризується рядом відмінних особливостей (значна кількість архаїзмів, неологізмів, індіанізмів, англіцизмів), які непритаманні континентальній французькій мові, проте своєрідно вирізняє канадський варіант та уможливорює подальший науковий пошук.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веденина Л.Г. Особенности французского языка. М.: Просвящение, 1988. 238 с.
2. Кругляк Е.Е. Архаизмы французского языка Канады. Звестия Саратовского университета. Новая серия. Саратов, 2016. 246 с.
3. Кругляк Е.Е. Особенности лексики французского языка Канады. Саратов, 2015. 51 с.

4. Лесик І.В. Україна – Канада: Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства. Вплив французької мови на англійську мову Канади в ситуації білінгвізму / Міщук І.М. Луцьк, 2018. 122 – 125 с.

5. Чередник Н.Г, Мовна політика як складова політики мультикультуралізму в Канаді / Ю.М. Чередник. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2009. - 6 с.

6. Kosel J. The Language Situation in Canadawith Special Regard to Quebec. GRIN Verlag: 2013. 1–60 с.

Вінічук Л.С.,
канд.пед.наук, доцент
кафедри романо-германської філології, ФІФ,
НПУ ім. М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Проблеми, пов'язані з мовною ситуацією у Франції, з сучасним станом французької мови у світі, її регіональними, територіальними та національними варіантами активно обговорюються у сучасній лінгвістиці.

Вивченню регіональних особливостей сучасної французької мови присвятили свої праці відомі вітчизняні та зарубіжні лінгвісти (М.А. Бородіна, Р.А. Будагов, В.Г. Гак, Е.А. Реферовська, В.Т. Клоков, А.Р. Семів), французькі вчені (С. Frechet, Y. Tauillon, P. Rézeau, G. Straka, F. Voillat) та інші.

Французькі лінгвісти вважають, що населення Франції повинно користуватися виключно загальнодержавною французькою мовою, визнаючи при цьому, що регіональна варіативність все ж є однією із важливих характеристик сучасної французької мови [4, с.3]. Не зважаючи на те, що більшість громадян Франції віддає перевагу офіційній,

нормативній французькій мові, жителі деяких регіонів все частіше вимагають відновити рідну мову та вводити її у шкільні та вузівські програми. У 1951 році був прийнятий закон, який дозволяв факультативне вивчення бретонської, баскської, каталанської і окситанської мов. Інші регіональні мови розглядались як діалекти.

У сучасному мовознавстві існує певне розмежування між термінами «діалект» і «регіональна мова». На думку вчених, діалект чітко протиставляється літературній мові, а регіональна мова більш дотична до літературної мови. Наразі відбувається трансформація колишніх діалектів в місцеву регіональну мову як одну із особливостей того чи іншого регіону. Поступово термін «регіолект» витісняє термін «діалект», позначаючи регіональну мову у рамках сучасної французької мови [1, с. 119]. Досліджуючи різницю між термінами «діалект» і «регіональна мова», М.А. Бородіна зазначає, що поняття французької регіональної мови включає в себе «деякі особливості зникаючих діалектів, що органічно зливаються в певній своїй частині з загальнонародною мовою» [2, с. 34-35]. Розрізняють регіональну французьку мову «*le français régional*» і локальну французьку мову «*le français local*». Вважалось, що територія розповсюдження регіональної французької мови є значно більшою порівняно з територією розповсюдження локальної французької мови.

Політика французької держави завжди була спрямована на уніфікацію французької мови. Єдино правильною, нормативною вважалась французька мова столиці Франції, Парижу. Специфічні прояви французької мови на інших територіях вважались помилковими [4]. У цьому зв'язку слід зазначити, що кожен регіон Франції має свої історико-культурні та соціальні особливості розвитку, що безумовно знаходить своє відображення у мові. В деяких регіонах, окрім офіційної французької мови функціонують і регіональні

мови: баскська, бретонська, окситанська, корсиканська, фламандська, ельзаська (німецька) мови. Вчені вважають, що «сучасна система територіальних варіантів французької мови у Франції – це багатоступенева структура з єдиним центром, яким є Париж, і багатьма периферіями з їх власними центрами» [4], що регіональна французька мова – це регіональна звичка мовної реалізації, тобто йдеться не про регіональну французьку мову, а про значну кількість варіацій французької мови [5].

Вживання регіональних мов, зокрема їх усних форм, здебільшого відбувається на побутовому рівні, в основному серед населення, яке погано володіє стандартною французькою мовою. Регіональна лексика, або як її зараз називають «регіоналізми», все частіше з'являються у словниках. У 1977 р. у словнику *Petit Robert* з'явилися регіоналізми французької мови Бельгії, Канади та Швейцарії, а на початку XXI століття був виданий словник регіоналізмів у Франції (*Dictionnaire des régionalismes en France*). Ж. Страка зазначав, що регіоналізмами вважаються слова, які не відповідають правилам загально державної французької мови, і які є характерними для того чи іншого регіону [7, с. 38]. Важливою характеристикою регіональних мов та діалектів вважається їх усне використання та відсутність писемної форми. Розглядаючи особливості вживання регіоналізмів у сучасній французькій мові, В.Г. Гак підкреслював, що відрізняючись від літературної мови, вони не мають писемної форми, хоча в деяких випадках є приклади їх писемної фіксації [3, с. 125].

Регіональна варіативність французької мови зумовлена багатьма чинниками. Вона формувалась протягом багатьох століть, починаючи від романізації французької території та формування романських мов. У цьому зв'язку слід наголосити, що регіоналізація відбувалась не лише на рівні

розмовної мови. В деяких провінціях загальнолітературна форма мови пристосовувалась до регіональних умов існування, в результаті чого утворювались регіональні різновиди французької мови [4].

Критеріями вживання регіоналізмів у загальнонаціональній французькій мові вважається їх лексикографічна фіксація, вживання в науково-популярній літературі та періодичних виданнях. Головними умовами функціонування регіональної лексики у французькій мові на регіональному рівні є її використання в якості культурних реалій і термінологічних елементів. В художній літературі регіональна лексика вживається для того, щоб надати сюжету яскравого, локального колориту [5].

Отже, можливості функціонування лексики регіональних мов у загально-національному просторі, взаємозв'язок регіональних мов та неологізмів сучасної мови свідчить про перспективи існування регіональних мов та їх розвитку у системі національної французької мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бородина М.А. Проблемы лингвистической географии/М.А.Бородина. - М.: Наука, 1966. – 220с.
2. Бородина М.А. Диалект или региональные языки / К проблеме языковой ситуации в современной Франции //М.А. Бородина. Вопросы языкознания. - 1982, №5.- С. 29-38
3. Гак В.Г. Введение во французскую филологию / В.Г. Гак. М. Просвещение, 1986. - 512с.
4. Клоков В.Т. Французский язык во Франции: Особенности социально-территориальной вариативности. / В.Т. Клоков - Саратов. 2011. - 127с.
5. Pottier V. La situation linguistique en France./ V. Pottier. Paris, 1968.

6. Rézeau P. Dictionnaire des régionalismes en France. / P. Rézeau. Paris, 2001.

7. Straka Y. Problèmes des français régionaux / Bulletin de la classe des lettres et des sciences morales et politiques / Y. Straka. Bruxelles, 1983, 5 série, T LXIX, P. 38

**Ahibalova T.M.,
Ph.D in Philology, Senior Lecturer at the Language Training
Department 1,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
Halahan Y.V.,
Ph.D in Philology, Lecturer at the Foreign Languages
Department 2,
Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine**

THEORY OF IC PHENOMENON: FUNDAMENTAL TRENDS OF FORMATION AND DEVELOPMENT

It is widely known, that language links our psychic and socio-cultural life and at the same time, it is the instrument of their interaction. Potebnya (1993) stressed that language is not only the best but also the only sign by which we recognize people. The actuality of the problem of relations between language and culture is one of the keys and discussed issues among linguists, philosophers, culture experts, and psychologists. The fundamental issues of intercultural communication have been developed by such philosophers and scholars as Aristotle, Leibniz, Boas, Hegel, Herder, Humboldt, Kant, and others long before intercultural communication became a separate field of study. Scientists have developed basic concepts of the general theory of language. The scientific works of Bally, Baudouin de Courtenay, Weisgerbert, Vandries, Grimm, Potebnya, Rask, Jacobson, and others are the

basis for a general theoretical approach to the complex study of the role of language in the process of intercultural communication.

With globalization in all spheres of life, the issues of intercultural communication and intercultural communication competence (ICC) have come to the fore. Intercultural communication is becoming a widening area of research informed by research within plentiful approaches (behaviorist approach, interpretive approach, critical approach) and disciplines (linguistics, language, and literature, management studies, sociology, interpersonal communication studies, psychology, anthropology, history, political science). In the mid-nineties of the XX century, there was a growing interest in the study of intercultural communication (IC), its peculiarities in a mixture of peoples, languages, and cultures. IC has been studied as a separate field. Researches qualify IC as “interactions among people from different cultures” [1]; as “the exchange of information between individuals who are unlike culturally” [2, 3] considers IC as a broader concept where human beings “from different cultural backgrounds come into contact with each other”. J. Jackson states that IC “refers to interpersonal communication between individuals or groups who are affiliated with different cultural groups and/or socialized in different cultural (and, in most cases, linguistic) environments” [4]. Some explorers characterize intercultural communication, as “the ability to see the world from different points of view is fundamental to the process of becoming intercultural” [2]. Intercultural relationships benefit to personality development as they encourage people to acquire knowledge about the world, break stereotypes, and foster new skills [5]. So, today competence is never regarded “as a stable characteristic or trait of a person” [6].

Since then, researchers have made great strides in the theoretical development of this phenomenon, in particular by defining its most characteristic features. Nowadays, this question

does not lose relevance in linguistics which is confirmed by a number of publications on this theme. Until now, there is no complete understanding of the methods and ways of describing this phenomenon. Analysis of scientific literature has shown that the issue of intercultural communication is widely covered by both domestic and foreign scientists. Ethno-linguistic, linguistic-cultural, and linguo-cultural approaches to the problem of phraseology, speech etiquette, and language stereotypes are given in the researches by Apresyan, Astafurova, Gudkov, Zalevskaya, Kostomarov, Leontiev, Pavlovskaya, Sorokin, Tarasov, Ter-Minasova, Voiskunsky, Joseph, Katan, Noels, and others.

Thus, approaches to intercultural communication in various disciplines mainly depend on their “emphasizing communicative” competence (related to foreign language education)”, or “their focus on” competence in communication” [3]. Intercultural competence arises out of “a pressing need for better preparation for cross-cultural adjustment and intercultural relationship building” [4]. Depending on the disciplinary approach, ICC is broken down into various components, important for efficient communication in intercultural settings.

REFERENCES

1. Koester J., Lustig M.W. Intercultural communication competence: Theory, measurement, and application / J. Koester J, M.W. Lustig. – International Journal of Intercultural Relations, 2015. – № 48, S. 20–21.
2. Rogers E.M., Steinfatt, T.M. Intercultural Communication. / E. M. Rogers, T. M. Steinfatt. Prospect Heights, ILL: Waveland Press, 2000. – 293 p.
3. Hua Z. Exploring intercultural communication: Language in action / Z. Hua. NY: Routledge, 2014. – 297 p.

4. Jackson J. Introducing language and intercultural communication / J. Jackson. London and NY: Routledge, 2014. – 1068 p.

5. Martin J. N., Nakayama T. K. Intercultural communication in contexts / J. N. Martin, T. K. Nakayama. NY: McGraw Hill Higher Education, 2010. – 544 p.

6. Chen L. Intercultural Communication / L. Chen. Boston/Berlin: De Gruyter Mouton, 2017. – 667 p.

**Борбенчук І.М.,
канд. філол. н., доцент кафедри теорії,
практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна**

ПРО ЗНАННЯ У ЛАТИНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Освіта була обов'язковим елементом у житті давніх римлян. Учбові заклади або школи (*scholae*), де разом навчалися хлопчики і дівчатка, існували з III ст. до н. е. Традиційно, до семи років діти виховувалися вдома під наглядом рабів і лише з 7 до 12 років відвідували школу. Середня освіта (з 12 років) була привілеєм хлопчиків, а найвища ступінь – школа ритора – була доступною для знатних юнаків 16 (18) років.

Звичайно, прагнення до навчання, важливість освіти у житті людини знайшли відображення у численних латинських сентенціях, влучних висловлюваннях римських письменників.

Етнолінгвісти (В. Васильченко, Л. Соловець, В. Ужченко), розглядаючи мовні явища від моменту їх виникнення і до сучасного функціонування в мові, вважають фразеологічний

склад відображенням ідентифікації етносом своєї національної самосвідомості, оскільки фразеологічні одиниці є специфічними формулами, що увібрали історичні події, культурний потенціал, світ людських емоцій та вчинків [2, ст. 228]. У свою чергу фразеологічно орієнтована лінгвокультурологія (І. Голубовська, М. Кошова, В. Телія) виходить з того, що в ідіоматиці мови зберігається система суспільних і моральних цінностей до людей та інших народів, а ФО наочно демонструють традиції і спосіб життя людської спільноти. Зокрема, В. Телія наголошувала, що ФО «... асоціюються з культурно-національними еталонами, стереотипами, міфологемами тощо і у вживанні в мовленні відтворюють характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти менталітет [1, с. 203].

Метою даного дослідження є розкрити окремі ціннісні орієнтири й особливості асоціативно-образного мислення давніх римлян, а також виявити глибинні зв'язки фразеологічної семантики з національним менталітетом, що сприятиме глибшому розумінню процесів формування картини світу.

Об'єктом дослідження стали латинські фразеологічні одиниці, у яких репрезентується навчання, а саме: роль школи у житті людини, важливість освіти, позитивне ставлення до учених людей.

Латинські ФО репрезентують школу як невід'ємний компонент римського суспільства: *Historia schola vitae est* – *Історія – школа життя*; *Non scholae, sed vitae discimus* – *Ми вчимося не для школи, а для життя*; *Schola via scientiarum est* – *Школа – шлях до знань*.

ФО мають емоційно-оцінний характер, оскільки містять позитивну характеристику про досвід, отриманий від навчання: *Scientia potentia est* – *Знання – це сила*; *Dies diem docet* – *День вчить день*; *Discipulus est prioris posterior* –

Наступний день є учнем попереднього; Ne quisquam sapit, qui sibi non sapit – Не мудрий той, хто зі своєї науки не стає розумнішим.

У ФО активно використано зооніміні символічні образи, що підкреслюють ознаки людини у отриманні певних досягнень, як-от *Aquilam volare doces* – Учиши орла літати; *Piscem nature doces (Petronius)* – Вчиши рибу плавати; *Delphinium nature doces* – Учиши дельфіна плавати; *Cancrum recta ingredi doces* – Учиши рака їти вперед.

З метою акцентуалізації окремих положень у ФО може вживатися герундій (*Ad cogitandum et agendum homo natus est* – Людина народжена для мислення і діяльності), імператив (*Disce, sed a doctis* – Учися, але від учених; *Litteras disce!* – Вивчай науки!), гномічний презенс (*Litterarum radies amarae, fructus dulces sunt* – Корені науки гіркі, а плоди солодкі.)

До ФО варто віднести і мудрі висловлювання відомих римських діячів, що також відзначали важливість знань і навчання у житті людини. Наприклад: *Et gaudium et solatium in litteris (Plinius)* – І радість, і втіха у науках; *Longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla (Seneca)* – Довгий шлях через навчання, короткий і успішний за допомогою прикладів; *Homo unius libri (Quintilianus)* – Людина однієї книжки (тобто, обмежена людина); *Quaerentibus utrique ratio initur (T. Livius)* – Для тих, хто шукає, мудрість зустрічається повсюди.

У своїх листах римський оратор Цицерон писав наступне: *Primus discere, deinde docere* – Спершу слід вчитися, а потім навчати; *Plato Dionem Syracusium doctrinis omnibus expolivit* – Платон просвітив Діона Сіракузького в усіх науках; *Loquor de doctore homine, cui vivere est cogitare* – Я говорю про вчену людину, для якої жити – значить мислити.

На основі усього зазначеного можна стверджувати, що римське суспільство всіляко сприяло набуттю та поширенню знань. Латинські ФО відображають культурну самосвідомість й моральні установки давніх римлян, а їх функціонування дозволяє краще усвідомити особливості ментальності цілого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты // Язык. Семиотика. Культура. – М. : Языки русской культуры, 1996 – 288 с.
2. Шостак К. А. Етнолінгвістичний аспект вивчення фразеологізмів української мови // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство). Випуск 6'2014. – С. 227–233.

Гольд О.Ф.,
канд. філос. наук,
доц. каф. дошк. та початкової освіти,
КЗВО Одеська академія неперервної
освіти при Одеській обласній,
м. Одеса, Україна

МОВА ЯК ФЕНОМЕН КОМУНІКАЦІЇ ПОЛКУЛЬТУРНОГО СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Сьогодні феномен мови є аспектом дискусійного виміру, це може бути й звичайна передача інформації, зашифроване послання, а також вербальне – невербальне спілкування в цифровому світі є також, способом комунікації між людьми. Системи синтетичних мов та мови повсякденного

спілкування можуть стати сьогодні «лінгва франка» полікультурного суспільства.

Цієї тема раніше торкалися мовознавці, культурологи, філософи з закордону а також українська автори, але ще розглядали з точки зору полікультурного суспільства. Вчені: Ж. Бодрийяр, О. Гумбольдт, Ф. де Соссюр, Е. Сепір, О. Потебня, Г. Сковорода, Б. Уорф, Н. Хомський, М. Фуко та інші.

Розглянути мови як феномен буття людини є актуальним запитом філософії та науки в сучасному світі.

Пізнання мови як феномену комунікації в полікультуральному суспільстві з точки зору філософії є основною ідеєю роботи.

Задачі роботи сформулювати сучасні орієнтири, конвергентні та дивергентні аспекти в дослідженні мови, як феномену комунікації в полікультурному суспільстві.

В науці існує декілька поглядів на лінгвістику, які можуть бути протилежними, як наприклад, в традиції Е. Сепіра - Б. Уорфа їх гіпотези лінгвістичної відносності або концепції, 1930^x р., де структура мови визначає мислення і спосіб пізнання реальності, але з точки зору сучасного американського лінгвіста Н. Хомського мова це пріоритет дедукції над індукцією, інтерпретація мови як феномену психіки людини й опрацюванням формальних моделей процесів породження мовних конструкцій. Так ідея О. Потебні, де засадою була думка О. Гумбольдта про мову як дух та те що мова творить мисль. Потебня показував, що ідеї виявляють себе через мову, а мовлений акт - творчість і несе відпечаток неповторності.

Також згаданий раніше Е. Сепір писав: «було б помилкою вважати, що ми можемо повністю усвідомити реальність, не вдаючись до допомоги мови, або що мова є побічним засобом вирішення деяких спеціальних проблем спілкування і

мислення. Насправді ж «реальний світ» значною мірою несвідомо будується на підставі мовних норм даної групи ... » [1, с.12].

Раніше вже приходилось торкатись даної теми де визначалось: «мова є не тільки видом комунікації, вона є критерієм соціальної ідентичності і несе в собі частину людської природи. Взаємозв'язок мов знаходиться не тільки в спілкуванні, а й в її ціннісних вимірах» [2, с. 176].

Визначимо - полікультуралізм це співіснування різних культур, а разом, також релігій, традицій, одночасно в однієї країні. Також важливий аспект посідає явище глобалізації - це виходу культури за межі тільки одної країни та розповсюдження по світу (наприклад бренди Мак Дональдз, Кока – кола або Шелл відомі практично по всьому світу).

Перейдемо до такого лінгвістичного явища як «койне» - феномену складеного за період Древньої Греції, коли багатьом колоніям потрібна була одна спільна мова. Сьогодні ніяк себе уявити сучасну ділову людину або науковця який би не знав англійської мови.

Згідно з концепцією полікультуралізму, важливим є збереження національної та культурної ідентичності народу. Тому треба відзначити особливу важливість національної мови сьогодні. Мова сьогодні це ні тільки засіб спілкуванні, а і спосіб зберегти свою національну ідентичність ураховуючи вплив глобалізаційних процесів в світі.

Додамо, що в минулому та теперішньому столітті в суспільстві набуло значення явище Американізації мови, коли багато сучасних виразів та патернів концептуально походять саме з США (це був предмет нашого минулого опрацювання). В наш час швидкого обміну інформацією вплив і розповсюдження американських патернів відчувається в різних сферах соціального життя.

Навпаки «у 1994 р був прийнятий закон про мову (так званий закон Тубона), в якому не просто закріплювався французьку мову в якості мови республіки, а й захищався від витіснення іноземними словами, запозиченнями» [2, с.175].

Сучасна лінгвістика та комунікативна здібність показують наскільки такі явища як мультикультуралізм та глобалізація сприймають іншу культуру і наскільки в майбутньому людина адаптується до «іншого», будь то інша релігія, мова або розум. З різних сторін розглядання нашої теми, ми можемо визнати первинність існування мультикультурального світу для формування мови. У сучасному полікультурному світі акцентуємо на процесі конвергентності майже цілих суспільств прагнучих знати тільки одну суспільну мову. Напроти, прагнення знати тільки одну мову та ізолюватися від навколишнього мінливого світу є зразком дивергенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Уорф Бенджамин Отношение норм поведения и мышления к языку / Бенджамин Уорф // Новое в лингвистике. – 1960. - №. 1. – С.12-14
2. Язык как интегрирующий фактор глобализации: философский анализ: Людина, суспільство, політика: актуальні виклики сучасності: матеріали II міжнародної науково – практичної конференції, 13 -14 лютого 2015 р. / Національний унів. Одеська Юридична Академія. – Од.: ОЮА, 2015.- С.172 -176

Дзикович О.В.,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу
німецької мови,
КПІ ім. Ігоря Сікорського
м. Київ, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ СИНОНІМІВ ТА СИНОНІМІЯ ТЕРМІНІВ

Коли в лексикології йдеться про синоніми, то мається на увазі порівняння лексичних значень слів. Синонімічні лексичні одиниці є тотожними семантично та функціонально, тож однаково вживаними в мові, а тому взаємозамінними.

Для визначення синонімічності двох слів або сполучень в сучасній лінгвістиці існують три різні точки зору. В основі визначення лежить або близькість значення (Р. О. Будагов), або тотожність означуваних словом предметів (О. О. Реформатоський), або ж, врешті, здатність синонімів замінити один одного в контексті (Ю. Д. Апресян).

Однак окремо ні один з цих підходів не є інформативно повним. Дійсно, якщо критерієм синонімічності буде лише денотативна спільність, то синонімами виявляться будь-які слова або сполучення, здатні замінити один одного в контексті, також і ті, які зазвичай називають контекстуальними синонімами.

В.П. Варина пише: «Денотативна спільність не є загальним критерієм синонімічності слів. Мовні одиниці зі спільним денотатом та різним змістовим наповненням не є автентичними синонімами» [2, с.54].

З іншого боку, виходячи зі здатності слів замінити один одного в контексті, цей критерій трактує Б. В. Горнунг: «Синонімами є слова, взаємозамінні у визначених в суворій відповідності одне з одним контекстах, але не в будь-яких контекстах» [8, с.107].

Для того, щоб два слова вважалися синонімами необхідно й достатньо:

- щоб вони мали тлумачення, яке повністю збігається, тобто одне і теж семантичне вираження (*Abulie = Willenlosigkeit; Abort = Fehlgeburt; Alkoholismus = chronische Trunksucht*);

- щоб вони мали однакове число активних семантичних валентностей (*Kastration der Tiere = Emaskulation der Tiere, dringende Kastration = dringende Emaskulation*);

- щоб вони належали до однієї і тієї ж частини мови (*Appetitlosigkeit = Anorexie = Appetitmangel = Inappetenz*).

Варто також зазначити, що дане визначення не потребує від синонімів збіжності їх стилістичних властивостей.

Критерієм синонімічності, на думку Т. О. Арбекової, є можливість взаємозаміни в більшості однотипних контекстів, збіжність в більшості однотипних комбінаторних значень [1, с.122].

Таким чином, розбіжність між синонімами (у випадку, якщо багатозначні слова порівнюються в одному зі своїх значень) має стилістичний характер. Виходячи з перерахованих ознак, можна виділити такі різновиди синонімів: повні та часткові.

Повні синоніми – це слова та словосполучення, які мають однакове лексичне значення та виражають те саме поняття; можуть заміняти один одного в будь-якому контексті та є стилістично нейтральними (*Linguistik = Sprachwissenschaft; Hämoglobin = Blutfarbstoff = Blutpigment; Rinopharynx = Nasopharynx = Nasenrachenraum*). [9, с.91]

Часткові синоніми є полісемантичними, тобто мають також і інші значення. Окрім основних характеристик названого предмета вони виражають різноманітні додаткові ознаки. Часткові синоніми можуть відрізнятися один від одного стилістично або контекстуально через змістові

відтінки. Таким чином часткові синоніми, на думку В. В. Виноградова, поділяються на *ідеографічні* (змістові), *стилістичні* та *контекстуальні*. [9, с.92]

Ідеографічні синоніми – це слова та словосполучення, які мають те саме номінативне значення, відображають однаковий денотат, однак відрізняються особливостями їхнього вживання в мовленні (*Lohn = Gehalt = Gage; Schlummer = Schlaf; Geruch = Gestank = Duft*). [9, с.92]

Стилістичні синоніми характеризуються закріпленістю за певним стилем та відрізняються емоційно-експресивним забарвленням (vgl. *neutral / ugs. / poet. schlafen = pennen; Löwe = Leu; Telefon = Flüstermaschine; Gesicht = Antlitz = Fresse = Fratze*). [9, с.92]

Іноді межі між лексичними ідеографічними та стилістичними синонімами точно встановити неможливо. Деякі ідеографічні синоніми, отримуючи стилістичне забарвлення, переходять у ряд стилістичних синонімів.

Контекстуальні (оказіональні) синоніми – слова, що вступають у синонімічні відношення лише в певному контексті. Наприклад, „*der beste ukrainische Poet des 19.Jh*“ = „*der Schöpfer von „Katerina“ = „Schevtschenko*“. В контексті замовлення можна, наприклад, вжити такі синонімічні словосполучення: „*Sie wünschen?*“, „*Was hätten Sie gern?*“, „*Was bekommen Sie?*“ Ці конструкції мають однаковий смисловий відтінок, який описує конструкцію, що відображає контекст, а не значення (ідеографічні синоніми) або ж вживання певних слів (стилістичні синоніми) [9, с.93].

Оскільки виділення типів синонімів здійснюється за різними ознаками, ті ж самі синоніми можуть одночасно належати до різних видів.

Проаналізувавши різноманітні визначення синонімів, можна узагальнити, що синоніми – це слова, які виражають одне і те ж поняття, яке відрізняється або відтінками

значення, або стилістичним забарвленням, або цими обидвома ознаками. Однак в мовознавстві поняття відтінка значення (або змістового відтінка) розкриті не повністю. Відтінок значення – семантична особливість, яка з'являється завдяки тому, що в мові існує декілька лексичних одиниць, котрі виражають одне і те ж поняття [6, с.3].

Синонімічними одиницями можуть визнаватися лише ті лексичні одиниці, котрі вживаються у значенні, яке збігається в одній загальній конструкції.

Критерієм синонімічності також є спільність значень слів. Однак цей критерій не може застосовуватися практично доти, доки не будуть знайдені матеріальні, конкретно-лінгвістичні умови прояву цієї спільності значення в мові. Факт збіжності значень проявляється у можливості часткової взаємозамінності синонімів у семантичному плані, яка і є практичним критерієм синонімічності. Для того, щоб взаємозамінність була можливою, необхідно, щоб синоніми були вжиті в цілком адекватних контекстах, тобто в одній і тій же синтаксичній конструкції в одному і тому ж лексичному середовищі. Ці два елементи є загальними умовами взаємозамінності і відносяться до будь-якого синонімічного групування [7, с.1].

Зазвичай синоніми відносяться до однієї частини мови, хоча є винятки, коли в синонімічну групу можуть об'єднуватися і слова, які відносяться до різних частин мови.

Щодо синонімії термінів, то можна погодитися з твердженням С. В. Гринева-Гриневича про те, що ця проблема «...є однією з найбільш важливих проблем термінознавства». Вчений вважає, що «наявність декількох синонімічних термінів викликає у спеціалістів, які ними користуються, звичку знаходити між ними різницю (часто несуттєву), що призводить до спотворення їх змісту. Використання одночасно різних термінів викликає

невпевненість в тому, що спеціалісти говорять про одне і теж поняття. Це призводить до численних суперечок щодо термінів» [4, с.102-103].

Ще зовсім недавно вважалося, що явище синонімії для термінології не характерне, і серед вимог, що поставлені до терміну, відсутність синонімів висувалася, як одна з найважливіших. Такої точки зору свого часу дотримувалися основоположник радянської школи Д.С. Лотте (1968) і основоположник віденської термінологічної школи О. Вюстер (1931). Останній, в подальшому, визнавши термінологічну синонімію, розглядав її як одну з форм зв'язку, тобто одному поняттю має відповідати один термін і навпаки [5, с.17].

Оскільки термін – це не особливе слово, а слово з особливою функцією, йому повинні бути притаманні ті ж лінгвістичні явища, що і будь-якому іншому слову загальнолітературної мови, отже, і явище синонімії.

Б. Н. Головін стверджує, що термінології властива саме абсолютна синонімія, що дає підстави називати це явище *термінологічною дублетністю*. Але в цілому абсолютні синоніми дуже нечисленні і поява їх у мові зазвичай є причиною семантичних або інших змін в тих групах, в які вони входять [3, с.101]. Саме тому неможливо передбачити точний процес переходу, адже закономірність цього поки не вивчена і представляє перспективність подальших досліджень. Але в тому, що виникнення абсолютних синонімів обов'язково викликає побічні пересування в словниковому складі, немає ніяких сумнівів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка. – М., 1977. – 125 с.

2. Варина В. П. Проблема денотата и вопросы языкового значения // Иностранные языки в школе, - М. 1963. Вып. №2. – 135 с.

3. Головин Б. Н. Роль терминологии в научном и учебном общении. – Горький, 1979. – 250 с.

4. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основы термінотворення. – Київ: Вид. дім «КМ Academia», 2000. – 218 с.

5. Квитко И. С. Термин в научном документе. – Львов: Высшая школа, 1976. – 128 с.

6. Лаптева Е. А. Структурная характеристика медицинских терминов-синонимов (на материале научных текстов в области дерматологии и венерологии). [Электронный ресурс] / Е. А. Лаптева – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/strukturnaya-harakteristika-meditsinskih-terminov-sinonimov-na-materiale-nauchnyh-tekstov-v-oblasti-dermatologii-i-venerologii>

7. Луговська І. Б. Синоніми у медичній термінології / І. Б. Луговська // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2010. – Вип. 23. – С.106-111.

8. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови. Lexikologie der deutschen Sprache: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.– Вінниця: Нова книга, 2003. – 416 с.

9. Присяжнюк М. С. Русско-украинский словарь профессионального языка специалистов по внутренним заболеваниям: около 20 000 терминов. – Киев: Изд. дом «КМ Academia», 1995. – 505 с.

Єфімова О.М.,
канд. пед. наук, старший викладач КАМТС №2,
КПІ ім. Ігоря Сікорського
м. Київ, Україна

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У МЕЖАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Проблема міжкультурних комунікацій є предметом вивчення у різних науках і дисциплінах. Вона перебуває у просторі зацікавлень комунікативістики, антропології, етно-, психо- та соціолінгвістики, семіотики, психології, соціології культури, культурології, педагогіки. Теорія міжкультурної комунікації є також складовою досліджень у сфері лінгводидактики, лінгвістичної персонології, герменевтики, етнориторики, когнітивного моделювання тощо. Варто підкреслити, що на сучасному етапі розвитку міжкультурної комунікації характерна відсутність загальних методологічних засад дослідження, узгодженої термінології, єдиних концептуальних підходів, які б надавали можливість представникам різних галузей знань спільно розробляти цей напрям. Розмаїття методів має закономірне підґрунтя, коли мова йде про таку полівимірну, багатоаспектну діяльність людини, як комунікація.

У контексті нашого дослідження особливе значення має педагогічна комунікація, сутність якої полягає в організації навчально-виховної діяльності на основі прийому, засвоєння, використання та передачі інформації з різноманітних джерел [1, с. 309]. Успіх у педагогічній комунікації залежить, зокрема, від ефективної інтеграції комунікативної діяльності викладача та студентів, поглибленого використання новітніх досягнень в галузі інформаційних технологій. Отже, комунікативність – це здатність особистості адекватно працювати з різноманітною інформацією [4, с. 15]. У цьому

зв'язку, доцільно акцентувати на спеціальних властивостях, що характеризують внутрішню структуру комунікативності майбутнього фахівця. Неодмінною умовою комунікації є не лише володіння спільною мовою, а й наявність певних накопичених до факту спілкування знань. Для спілкування необхідно, щоб його учасники мали певну спільність соціальної історії, яка віддзеркалюється у знаннях про довкілля. Ці знання, присутні у свідомості учасників комунікативного акту, отримали назву фонових [2, с. 77]. Йдеться про обопільне знання реалій мовця та слухача, що творить основу мовного спілкування.

Таким чином, учасники навчального процесу усвідомлюють, що в основі кожної культури лежить система цінностей, значень і норм, які об'єднують людей за певними ознаками. У зв'язку з цим оцінка конкретної культури повинна та може проводитися виключно з позиції її власних норм і цінностей. Тому на стадії культурного самовизначення порівняння рідної та чужоземної культур відбувається згідно принципу наявності або відсутності певних фактів і реалій досліджуваної культури у рідній [3, с. 69].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Микитенко Н. Оптимізація процесу формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців засобами інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій / Н. Микитенко // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Зб. наук. праць / за ред. М. Козяра, Н. Никало. – Львів : ЛДУ БЖД, 2009. – Ч. 2. – С. 308 – 313.

2. Hendricks V. F. The convergence of scientific knowledge: a view from the limit / Vincent F Hendricks. – Dordrecht-London: Kluwer Academic Publishers, 2001. – 365 p.

3. Jedynek M. The Attitudes of English Teachers Towards Developing Intercultural Communicative Competence / Małgorzata Jedynek // Aspects of culture in second language acquisition and foreign language learning; [ed. by Janusz Arabski, Adam Wojtaszek]. – Berlin – London: Springer, 2011. – P. 63 – 73.

4. West R. Understanding interpersonal communication: making choices in changing times / Richard West, Lynn H Turner. – Boston: Cengage Learning, 2009. – 672 p.

Кожухар О.О.,
викладач іноземної мови,
Автотранспортний коледж
Криворізького національного університету,
м. Кривий Ріг, Україна

РОЛЬ МОВИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна мова по-своєму концептуалізує світ, а відповідно, кожна мова має свою картину світу і мовна особистість зобов'язана організовувати зміст повідомлення відповідно до цієї картини [4, с.64]. Виникає певний «простір значень», тобто закріплені в мові знання про світ, куди безперечно вплетений національно-культурний досвід конкретної мовної спільноти. Формується світ тих, хто говорить певною мовою, тобто мовна картина світу як сукупність знань про світ, що вкарбовані в лексиці, фразеології, граматиці [4, с.65].

Концептуальна картина світу виявляється через мовну картину світу на всіх її рівнях, аналогічно як і національно-культурна специфіка «пронизує» концептуальний та вербальний рівні. На концептуальному рівні національно-культурна специфіка виявляється в існуванні специфічних концептів для певної мови (найчастіше групи мов), на

вербальному рівні позначає такі концепти як безеквівалентна лексика та фразеологія.

Мовна картина світу репрезентується усіма рівнями мовної системи, складовими частинами картини світу є слова, формативи і засоби зв'язку між реченнями, а також синтаксичні конструкції [6, с.107]. Найбільш наочно характер мовної картини світу представлено в лексиці, оскільки саме завдяки їй можливим є «членування» дійсності, виокремлення окремих об'єктів, на яких зосереджена увага носіїв мови. Зв'язок картини світу та слова обумовлений безпосереднім зверненням лексичної системи до життя суспільства, соціальною спрямованістю, що визначає також її інші специфічні риси: відкритість, проникність, множинність складових елементів [2, с.403].

Для багатьох етнонаціональних груп найбільш значущим символом колективного членства виступає саме мова. Простежується подвійний зв'язок між мовою та національною ідентичністю. З одного боку, використання мови як маркера нації є наслідком ідентифікації, а з іншого, існування мови є необхідною умовою формування національної ідентичності. Однак треба зазначити, що хоча мова і є умовою формування етносу та результатом етногенезу, поняття мовної та етнічної спільноти часто не збігаються: один етнос може послуговуватися декількома мовами, і, навпаки, різні етноси можуть користуватися однією мовою [1, с.37].

У ході індивідуального розвитку через використання мови кожна людина долучається до національної свідомості – спільного знання, і лише завдяки цьому процесу стає можливе формування самоідентичності. Мова відтворює спогади, бажання, прагнення, які є спільними для всіх представників нації, її різних поколінь, тому мовна суголосність активізує спільність національного життя,

відіграє роль своєрідної матриці досвіду, думок, переживань і мрій минулих поколінь, постає як свідок їх змагань, здобутків і долі [3, с.66].

Отже, національна ідентичність як продукт соціалізації формується та змінюється через мову та завдяки їй. М. Н. Рассоха зауважує, що без мови суспільство не може міцно позиціонувати себе в своїй культурі, оскільки мова як головний код культури є найважливішим інструментом самоідентифікації й основним елементом мовного суспільства [5, с.104]. Саме мова лежить в основі конструювання етнічної ідентичності, завдяки їй відбувається формування та розвиток національної свідомості як окремо взятої особистості, так і нації в цілому.

Згідно результатів досліджень Дослідницького центру П'ю (Pew Research Center), який займався вивченням питань національної ідентифікації різних країн світу, в кожній дослідженій країні національну ідентичність перш за все визначає мова. Найвищий такий результат був у Нідерландах, де понад 84 відсотки населення вважає, що дуже важливо говорити голландською, якщо ви хочете бути справжнім голландцем. Але й у всіх інших країнах більшість опитуваних зазначила, що говорити національною мовою «дуже важливо» [7].

Не стало несподіванкою те, що саме мова об'єднує націю. Якщо двоє людей не можуть легко обмінюватися інформацією, між ними виникає конфлікт навіть у пошуках чогось спільного. Багато сучасних держав виникли навколо мовних спільнот — наприклад, в кінцевому підсумку, саме німецька мова стала одним із ключових факторів об'єднання Німеччини. Деякі мови в нашу добу стали символами руху за незалежність, наприклад, баскська в Іспанії.

Дослідження Центру П'ю не включає в себе країни, в яких поширено кілька мов — такі, як Індія або Швейцарія. Проте

більшість країн, перерахованих у дослідженні, досить чітко визначаються своїми мовами, які в багатьох випадках унікальні саме для цих країн.

Найбільш очевидні приклади країн, де цього немає, розташовані в Північній Америці — Канада і Сполучені Штати. Канада — це країна з двома національними мовами, й обидві виникли не тут, а в Європі. Можливо, через це в Канаді один з найнижчих процентів людей, які думають, що мова «дуже важлива» для національної ідентичності. (Канада також має найвищий відсоток тих, хто думає, що мова «зовсім неважлива» — приблизно 5%.) Тут варто зазначити, що Італія, де національність глибоко пов'язана з мовою, має результати, дещо аналогічні канадським. Тому, можливо, ці взаємовідносини трохи складніші. Це підтверджує ще й той факт, що у Сполучених Штатах (іще одна країна, національна мова якої де-факто «імпортована» з Європи) ставлять важливість мови вище, ніж у деяких національних європейських державах.

Отже, національна ідентичність формується, змінюється та актуалізується в мові, яка є універсальним засобом самоусвідомлення індивіда як представника певної етнонаціональної групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонченко Т. М. Основні тенденції аксіологічних змін у семантичній структурі американізмів : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Т.М. Антонченко. – Київ, 2000. – 229 с.
2. Гончарова Н. Н. Языковая картина мира как объект лингвистического описания / Н. Н. Гончарова // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2012. – № 2. – С. 396–405.

3. Кубаєвський М.К. Концептні імплікації у вивченні взаємозв'язку ідентифікації й ідентичності / М. К. Кубаєвський, С.В. Лук'яненко // Психологія і суспільство. – 2009. – № 3. – С. 58–68.

4. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие [для студ. вузов]. / В. А. Маслова. – М., 2001. – 208 с.

5. Рассоха М. Н. Дискурс о языке в свете лингвокультурной идентичности / М. Н. Рассоха // Вестн. Моск. ун-та. – Серия 19. – 2009. – № 1. – С. 103–113.

6. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке: Язык и мышление / Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1988. – 244 с.

7. Дослідження: головна ознака національної ідентичності – мова людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://language-policy.info/2017/02/mova-oznaka-natsionalnoji-identychnosti/>

Космацька Н.В.,
канд. філологічних наук,
доцент кафедри теорії, практики
та перекладу французької мови,
НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»
Григорів С.С.,
студент НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ЛАКУНАРНА ЛЕКСИКА І ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

На сьогоднішній день у світі увага багатьох науковців спрямована на вивчення феномену лакун. Існує безліч визначень та типологій такої лексики, але досі чимало питань залишаються відкритими.

Актуальність нашої роботи зумовлена необхідністю глибшого розуміння явища лакун з огляду на глобалізацію і стрімкий розвиток міжкультурної комунікації.

Метою дослідження є визначення й узагальнення можливих причин виникнення лакунарної лексики, а також виявлення способів подолання такого бар'єру під час міжкультурного спілкування.

За визначенням О.А. Огурцової лакуна – це слово, словосполучення або граматична категорія, що присутні в одній із мов, і не зустрічаються в іншій [2].

Постає питання, що саме спричинює появу лакун, чому певні лексичні одиниці присутні в одній мові, але відсутні в іншій. Наприклад, українська страва «борщ» не має відповідника у французькій мові, але може бути перекладена завдяки перекладацькій трансформації, що називається транслітерація («*le borchtch*»).

Явище лакуни присутнє також і на граматичному рівні, адже французька мова є аналітичною, і однією з функцій артиклів, що в ній активно застосовуються, є позначення роду іменника.

Безперечно однією з основних причин появи лакун є відмінність національних культур двох народів. Це стосується звичаїв, традицій, побуту, поведінки, національних поглядів на ті чи інші події.

Іншою причиною може бути відсутність самої потреби використовувати ці чи інші слова, словосполучення або граматичні форми. Наприклад, Т. Бурдейна пише, що лексичний склад ескімосів включає в себе понад 90 синонімів на позначення «снігу», що наврядчи можна зіставити з частотою вживання подібної лексичної одиниці в українській мові [1].

Зумовлювати появу лакунарної лексики можуть і молодіжні сленги, де присутні неологізми, характерні певній

субкультури. Прикладом може слугувати слово «графіті», яке є запозиченням з іншої мови, але на сьогоднішній день вільно використовується у французькій, українській та інших мовах.

Важливим чинником появи лакун виступає різна асоціативність або інтепретування, коли представник однієї культури сприймає певне явище не так, як представник іншої, що у свою чергу обумовлено у більшості випадків культурною й національною різноманітністю представників різних лінгвокультур.

Не дивно, що науковці, які намагаються узагальнити та систематизувати явище «лакун», чия суть полягає у національних та культурних особливостях окремого народу або етносу, не можуть дійти згоди, адже самі виступають представниками різних культур.

Що стосується способів подолання такого бар'єру, одна з найскладніших задач лежить на плечах перекладачів, адже саме вони будуть працювати з такою лексикою та шукати засоби для їхнього перекладу, використовуючи, передусім, перекладацькі трансформації. Аби правильно вжити ту чи іншу перекладацьку трансформацію, потрібно спершу зрозуміти значення лексичної одиниці, а також контекст, в якому вона вживається. Крім того, необхідно ознайомитися з культурними та національними особливостями іншої мови, а також спробувати зрозуміти, чому конкретна лексична одиниця або граматична форма використовується у вихідній мові.

Отже, основними причинами появи лакун є культурні й національні особливості іншого народу або етносу, що відображається в мові. Відповідно, способами подолання цього бар'єру є спроба занурення в іншу культуру з метою аналізу її особливостей, які потім можна відобразити в цільовій мові за допомогою використання відповідних

перекладацьких трансформацій з метою передачі реалії засобами іншої мовної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурдейна Т. Етнокультурні комунікативні лакуни в мовному аспекті / Тетяна Бурдейна. – Одеса. – 5 с.
2. Огурцова О. А. К проблеме лакунарности / Огурцова О. А. // Функциональные особенности лингвистических единиц: сб. наук. трудов Кубанского ун-та. 1979. – Вып. 3. с. 77 – 83.

Сабітова А.П.,
старший викладач кафедри
іноземної філології ФЛСК НАУ,
Гензель М.Ю.,
студентка, ФЛСК НАУ,
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ РОЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НАЛАГОДЖЕННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА РІВНІ ЩОДЕННОГО СПІЛКУВАННЯ

На сьогодні в більшій частині суспільства побутує думка, що їхати закордон без знання як мінімум англійської мови – моветон. Розуміння важливості налагодженої міжкультурної комунікації перестало бути характерною рисою лише деяких виключень, тих, хто через професію або життєві обставини був змушений вивчити англійську [3]. Завдяки вдосконаленню освітньої програми та інформаційних кампаній з інтернаціоналізації знання іноземної мови позбулося статусу привілею і неофіційно перейшло в обов'язки.

Таким чином, наразі більшість охочих відвідати іноземні країни навіть у туристичних цілях вивчають щонайменше головні фрази з англійського розмовника як універсального

інструменту комунікації в світі. Сьогодні у відкритому доступі є безліч матеріалів, які дозволяють швидко підготуватися до подорожі з будь-якою ціллю. Проте вважати англійську мову квінтесенцією мовного надбання людства не можна: великий відсоток туристів дуже розчаровується, коли стикається з непорозумінням в країні, де англійська до цих пір не поширена в побутовій сфері життя. Поширення цієї мови хоч і є вражаючим, адже англійську знає майже 1.8 мільярда людей, але, тим не менш, це не робить її абсолютно універсальною серед усіх сфер діяльності різних країн [4].

На прикладі Німеччини розглянемо найбільш поширену мовну ситуацію, з якою стикається турист зі знанням лише англійської як іноземної. Через світову інтернаціоналізацію столиці різних держав найбільш адаптовані до туристичних поїздок, тому в них, у більшості випадків, проблем з подоланням мовного бар'єру не виникає. Високий відсоток столичних вакансій навіть у сфері сервісного обслуговування передбачають знання англійської хоча б на початковому рівні. Саме тому для аналізу обрано німецьке місто Штутгарт, столицю землі Баден-Вюртемберг. За кількістю населення та технічним розвитком місто входить у десятку перших у Німеччині [5].

Перш за все, варто вказати, що за соціальним опитуванням жителів міста було встановлено наступні тенденції:

1. Знання англійської не залежить від матеріального забезпечення, проте освітній рівень респондента часто мав великий вплив на процес вивчення іноземної мови.

2. Інфраструктура міста не передбачає помітної інтернаціоналізації у вигляді дублювання головних вказівних знаків та інструкцій англійською мовою (виключенням є транспорт міста та великі музеї).

Варто наголосити, що ситуація в Україні є фактично аналогічною. Спілкування з окремими респондентами (імена

будуть змінені) лише підтвердило вище наведені висновки. Штефан – німецький студент, який на момент зустрічі працював над завданням для отримання ступеня магістра з інженерії. Завдяки численним поїздкам закордон та стажуванням він володів англійською мовою на високому рівні, тому перехід на неї з німецької для нього не був помітним. Тим не менш, деякі німецькі реалії Штефан не міг до кінця перекласти, оскільки вони були яскравим проявом гіпотези Сепіра-Ворфа і включали елемент саме німецького менталітету [2].

Аліса – жителька Штутгарта, німкеня-студентка екологічного напрямку. Англійську мову вона вивчила здебільшого у школі і вдосконалила ці знання під час обміну студентами, завдяки якому навчалась певний час у Фінляндії, Австрії та інших країнах. Як і у випадку зі Штефаном, англійська мова стала чудовим варіантом налагодження комунікації, і проблеми виникали лише у випадку дуже специфічних або локальних термінів, що лише ще раз доводить твердження: рідна мова впливає на наше мислення [1].

Олег репрезентував типового заробітчанина, який через економічну вигоду переїхав до Німеччини в Штутгарт без знання німецької та початковим рівнем англійської. Він поділився своїм досвідом та продемонстрував особисто, що навіть на головній торговій вулиці Штутгарту великий відсоток робітників закладів не розуміють англійської зовсім. У таких ситуаціях допомагали візуальні меню, жести, додаток Google Translate або, навіть, випадкові незнайомці, які трохи розуміли англійську і потім перекладали все німецькою. Як зазначив Олег, вирішенням проблеми для нього стануть курси німецької мови, оскільки вивчати англійську у його ситуації зовсім не практично.

Отже, англійська мова, як було розглянуто на прикладі мовної ситуації в Штутгарті, не є абсолютно універсальним інструментом для комфортної комунікації в різних країнах. Разом з цим її популярність все більше зростає, що дає підстави для наступного прогнозу: англійська мова може стати повноцінною уніфікованою мовою на світовому рівні за умови прогресивної інтернаціоналізації країн навіть у віддалених від столиці міст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відносно кажучи: чи впливають наші слова на те, як ми думаємо? [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://chumova.com/do-our-words-influence-how-we-think.html>.
2. Гіпотеза Сепіра — Ворфа [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Английский язык — язык будущего [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.englishdom.com/blog/pochemu-anglijskij-anglijskij-yazyk-yazyk-budushhego/>.
4. Мировое распространение языков [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://habr.com/ru/post/386021/>.
5. Штутгарт [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

Седляр А.В.,
магістрантка
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського»,
м. Київ, Україна

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ У ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ДЕБАТАХ

(на прикладі промов французьких політиків)

Риторика як наука досліджувалася з давніх часів. Її називали мистецтвом переконання, теорією прикрашання тексту і мистецтвом красномовства. На сьогоднішній день риторика розглядається з боку здійснення впливу на аудиторію, оскільки переважно саме з цією метою створюються та прикрашаються тексти у сучасному суспільстві, а зокрема в політичному світі. Саме на такій арені, де вирішуються долі цілих країн та народів, маніпуляція зайняла поважне місце серед інших політичних прийомів. В умовах щоденного інформаційного перевантаження дуже важливо вміти вирізняти ці техніки та активно їм протистояти. Зважаючи на це, багато вчених присвячують свої доробки вивченню особливостей сучасного політичного дискурсу.

Політичні тексти стали об'єктом наукових розвідок таких вчених, як К.С. Гаджієв, О.В. Падалка, К.Б. Цветкова, О.Й. Шейгал. Комунікативні стратегії вивчали Т. ван Дейк, О.С. Селіванова, Л.Р. Безугла, проте на цьому дослідження не зупиняються, позаяк цей напрямок розвивається з кожним днем, саме це зумовлює **актуальність** нашої роботи.

Мета дослідження – описати маніпулятивний потенціал комунікативних стратегій у президентських дебатах.

Матеріал дослідження – теледебати між кандидатами у президенти Франції Марін Ле Пен і Еммануелем Макроном від 3 травня 2017 року.

Політичне мовлення є саме тим типом дискурсу, ціллю якого є беззаперечний вплив на свідомість адресата, котрий може проявлятися за допомогою різноманітних прийомів. Одне з найточніших формулювань поняття *політична мова* дає лінгвіст А.П. Чудінов, за яким її визначають як особливу підсистему національної мови, призначену для політичної комунікації, тобто для пропаганди тих чи інших ідей, емотивного впливу на громадян, вироблення суспільного консенсусу [2, с.12].

Отже, природньо, що політики володіють і користуються у своїх промовах маніпулятивними стратегіями. Найбільше вони проявляються у дебатах, коли є чітка ціль – дискредитувати опонента та підвищити свій рейтинг. Саме в атмосфері конкуренції політичні діячі намагаються активно оперувати різноманітними тактиками, що можуть схилити аудиторію на їхню сторону та агітувати за свої ідеї, піддаючи водночас сумніву позицію суперника.

Комунікативні стратегії, описані К.Є. Калініним, визначаються як заплановані адресантом повідомлення, ряд мовних і немовних дій, спрямованих на реалізацію його комунікативних інтенцій, які полягають у тому, щоб викликати з боку адресата той чи інший комунікативний ефект [1, с.8]. Вважаємо, що бажання викликати певний комунікативний ефект і є тією маніпуляцією, яка керує політиком. Доцільно додати, що така поведінка адресата пояснюється також й високим тиском як зі сторони опонента, так і зі сторони внутрішніх мотивів (продемонструвати свої найкращі якості, дискредитувати опонента, відстояти свою честь у мовній боротьбі і т.п.). Дослідник виокремлює групи стратегій, які реалізуються за допомогою тактик. Розглянемо

на прикладах із промови пані Марін ле Пен під час теледебатів з паном Емманюелем Макроном.

Першою К.Є. Калінін називає стратегію презентації, яка реалізується найчастіше тактикою обіцянки, наведенням прикладів з особистого досвіду, індукцією позитивного емоційного стану [там само]. Наприклад, фразою «...*je suis la candidate du peuple, je suis la candidate de la France telle que nous l'aimons, de sa culture, de sa civilisation, de son unité. Je suis la candidate de la nation qui protège nos emplois, qui protège la sécurité de nos compatriotes, nos frontières...*» Марін ле Пен підкреслює те, що саме вона є народною обраницею, що саме вона стане на захисті національних інтересів. Ототожнюючи себе з такими позитивними поняттями як *culture, civilisation, unité, sécurité*, кандидат формує у свідомості людей певний образ захисниці країни. Таким чином, маніпулюючи картинами світу, викликає лише схвальні емоції у адресатів.

Звісно, червоною ниткою через дебати проходить тактика обіцянки, яка є невід'ємним прийомом для того, щоб схилити виборців на свою сторону. Наприклад, відповідаючи на питання журналістів, Марін ле Пен говорить про те, що її програма передбачає допомогу молоді та сім'ям: «*Bien moi, je veux que notamment pour les jeunes, les moins de vingt-sept ans, puissent voir leur aide au logement augmenter de 25%. Puis je vais penser aux familles, parce que vous n'y pensez pas beaucoup aux familles. Je vais penser aux familles par le rétablissement du quotient familial qui a été baissé. Ce sont les socialistes, le gouvernement auquel vous avez participé qui l'a baissé*». У поданому уривку досить цікавими є вставки на адресу опонента «*parce que vous n'y pensez pas beaucoup aux familles*» та «*ce sont les socialistes, le gouvernement auquel vous avez participé qui l'a baissé*», за допомогою яких, розповідаючи про свої плани на президентський срок, оратор водночас задіває

питання компетентності суперника. У такий спосіб у свідомості аудиторії формується поняття «свій-чужий» на користь адресанта.

Використовуючи стратегію презентації, Марін ле Пен водночас послуговується стратегією дискредитації, яка реалізується за допомогою тактик пониження авторитета опонента, представлення спікера у невігідному світлі [там само]: «*voilà, donc vous voyez, moi, je suis la candidate du pouvoir d'achat. Vous monsieur Macron, vous êtes le candidat du pouvoir d'acheter, d'acheter la France, de la dépecer*». Такі порівняння слугують способом підривання авторитету суперника та підвищення на його фоні своїх якостей чи заслуг. Доцільно вказати на те, що пані кандидат досить часто вбачає необхідність використання такої маніпуляції, оскільки майже кожену свою репліку вона присвячує своєрідному навішуванню ярликів на особу Емманюеля Макрона.

Розглянемо наступні речення: «*Monsieur Macron est le candidat de la mondialisation sauvage, de l'ubérisation, de la précarité, de la brutalité sociale, de la guerre du tous contre tous, du saccage économique, notamment de nos grands groupes, du dépeçage de la France par les grands intérêts économiques, du communautarisme...*» та «*les Français ont aussi pu voir le vrai Macron dans ce second tour, la bienveillance a fait place à la médisance, la stratégie marketing a été reprise en main par la machine du PS, et puis le sourire étudié se transforme en rictus au fur et à mesure des meetings, l'enfant chéri du système et des élites en réalité a tombé le masque*». Порівнюючи подані уривки з її висловлюванням на свою адресу, помічаємо, що відмінною рисою є лексичне наповнення цих фраз, позаяк Марін ле Пен чітко виокремлює позитивну та негативну лексику. Останньою вона користується для створення несхвального асоціативного ряду стосовно свого опонента. У такий спосіб і з доволі частим повторенням подачі

інформації, адресант здійснює вплив на свідомість аудиторії, подаючи своє бачення як реальність.

І останньою є стратегія заклику, яка містить у собі посилення, алюзії, впевненість у наведенні фактів, переконливу щирість оратора, підкреслення важливості певних політичних реалій, тощо [там само]. У промові Марін ле Пен є яскраві приклади тактики впевненості у наведених фактах: «*Le lendemain du départ de Montebourg, vous avez accordé alors qu'il le refusait, la vente de SFR. C'est la réalité, pourquoi vous ne l'assumez pas ? Assumez-le*». Констатуємо здійснення мовного впливу на адресата, у нашому випадку пана Емманюеля Макрона, шляхом використання наказового способу. Адресант таким чином демонструє рішучість своїх дій та переконливість своїх поглядів, що неодмінно відображається на його образі як кандидата у президенти.

Ще одним не менш впливовим прикладом заклику є: «*Et le jour où M. Montebourg a été remplacé par vous, Monsieur Macron, et immédiatement, vous avez signé la vente. C'est ça la réalité*». Підкреслюємо маніпуляційний потенціал останнього речення, оскільки Марін ле Пен наполягає та закликає аудиторію вірити у її бачення подій. Використовуючи наведені стверджувальні конструкції, оратор наголошує на правильності саме своїх фактів, що водночас може підривати авторитет опонента в очах виборців.

Отже, за результатами нашого дослідження, у президентських дебатах виявлено та описано такі комунікативні стратегії як стратегія презентації, дискредитації та заклику. На прикладі кандидата у президенти Франції Марін ле Пен, проаналізовано маніпулятивний потенціал цих прийомів, що виражається у формуванні потрібних картин реальності у свідомості аудиторії (створення власного позитивного образу, негативного образу опонента, підкреслення важливості

певних політичних подій, представлення будь-якого явища як дійсність, тощо). Шляхом використання різноманітних тактик у межах описаних стратегій, оратор досягає потрібного йому комунікативного ефекту зі сторони аудиторії (виклик певної емоції, вплив на схвалення чи несхвалення ідей, тощо). Таким чином, констатуємо, що маніпуляція зі сторони політичних діячів у контексті конкуренції (дебатів) є невід’ємною складовою, яка допомагає їм схилити народні настрої на свою сторону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калинин К. Е. Коммуникативные стратегии убеждения в англоязычном политическом дискурсе : автореф. дисс. ... к. филол. н.: спец. 10.02.04 «германские языки» / Кирилл Евгеньевич Калинин. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с.

2. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: Когнитивное исследование политической метафоры (1991—2000): Монография / Анатолий Прокопьевич Чудинов. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т., 2001. – 238 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. REPLAY - Débat de l'entre-deux-tours : Marine Le Pen / Emmanuel Macron [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=iOAbBdlWgz0>.

Сокирко А.С.,
студентка,
НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

БЕЗОСОБОВІ КОНСТРУКЦІЇ У ФРАНЦУЗЬКИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ

Проблема організації мовленнєвого висловлювання як основної комунікативної одиниці є однією з центральних питань у сучасній лінгвістиці. Упродовж довгих років ця тема, досліджувана шляхом залучення різних наукових підходів і парадигм: логіко-семантичних, синтаксичних, психо-когнітивних, комунікативних і прагматичних, цікавило не одне покоління вчених [2, с.1].

Аналіз лінгвістичної літератури свідчить про те, що безособова конструкція посідає окреме місце у типології простого речення. Питання щодо її генезису є об'єктом численних дискусій і предметом вивчення різноманітних лінгвістичних, лінгво-психологічних та лінгво-культурологічних підходів.

Сьогодні, на тлі загальнонаукового стилю, саме науково-популярний підстиль все більше привертає увагу дослідників; це пояснюється насамперед винятковою роллю, яку відіграють науково-популярні тексти у житті сучасного суспільства, а по друге, унікальністю цього підстилю як “синкретичного”, в якому простежується, як стверджує у праці [1, с.130], переплетення мовленнєвих особливостей наукового та художнього стилів.

І це цілком природно, позаяк реалізація безособових конструкцій у текстах науково-популярного стилю є одним із способів вираження інформації через окремі граматичні одиниці, оскільки способи мовленнєвого висловлювання думки полягають не лише у доборі лексичних засобів і

граматичних форм, а й зокрема у доборі синтаксичний структур речення.

Загалом, специфічна особливість безособовості полягає у наявності в таких речень семантичного підмета, що виражається за допомогою займенника *il*, який ґрунтується на безактантності дії зазначеної морфеми та не несе змісту, проте дозволяє реченню залишатись граматично двоскладним.

Безособові речення розуміються в роботі як такі, у яких іде мова про дію чи стан, що виникає та існує незалежно від виконувача дії. Особливістю граматичного значення таких речень є значення стихійності, мимовільності висловлюваної дії чи стану. Використання безособової семантики, що реалізується на морфо-синтаксичному рівні допомагає досягти ефекту об'єктивізації процесу, що є типовою рисою опису науково-популярних текстів.

За своєю природою безособовим конструкціям властива семантична неповнота, спричинена відсутністю логічно заданих актантів, агенсів, що відрізняються у плані вираження. Безособові речення можуть бути двоскладними (як у французькій та англійській мовах) та односкладними (як в українській і російській мовах) [3, с.1].

Частотне вживання безособових конструкцій у наукових та науково-популярних текстах є природною і поширеною лінгвістичною особливістю, оскільки граматична безособовість найбільше відповідає об'єктивному характерові наукового викладу тексту та об'єктивності як стильовій рисі [4, с.142].

Одними з найпоширеніших зворотів, що знаходять своє вираження як у модусі, так і в диктумі висловлення є конструкції із семантичним значенням модальності. Зокрема конструкція *il faut*, яка, завдяки багатоманітності значень, нерідко виступає модальним модифікатором висловлення, а

також використовується у стійких словосполученнях різного типу, що передають неминучість, обов'язковість виконання дії.

Наступною розповсюдженою категорією є речення з перехідними дієсловами у безособовому вживанні на позначення модусу невідомості, невпевненості, що передаються структурами *il semble, il paraît* для висловлення суб'єктивної оцінки та перцепції. Використання таких конструкцій у науково-популярному тексті пояснюється їхньою двоякою природою: донесення наукової інформації популярними методами. З одного боку, метою безособового об'єктивного подання інформації є точне, неупереджене висвітлення наукових фактів і відкриттів, з іншого – на перший план виходить позиція автора та його припущення, на якому ґрунтується дослідження.

Безособові екзистенційні конструкції із семантичним значенням *буття, існування*, які є одними з найбільш уживаних і різноманітних елементів за своїм застосуванням і смисловим навантаженням у науково-популярних текстах. Серед таких безособових конструкцій можна виокремити структури *il arrive, il existe*, з перехідними дієсловами зі значенням наявності чи відсутності чогось. До цієї категорії відноситься також конструкція *il y a/ il n'y a pas*, а також безособовий зворотний займенниковий зворот *il s'agit*, що виступає у ролі у якості логічного конектора і, зазвичай, використовується для уточнення, пояснення, представлення когось або чогось. Сюди також відносимо речення зі складеним іменним присудком, вираженим конструкціями *il est* з предикативом на кшталт *il est important, il est vrai, il est possible/impossible, il est facile/difficile*), що містять у собі сему можливості/неможливості, простоти/складності та конструкції *il peut* та *il vaut* на позначення модусу ймовірності.

Безособові конструкції, що описують природні й метеорологічні явища у науково-популярному дискурсі зустрічаються вкрай рідко, що насамперед, пов'язано зі смисловим навантаженням цих безособових форм, яке не відіграє важливої ролі для текстів науково-популярного підстилю.

За стильовими особливостями науково-популярні тексти наближуються до стилю мовлення засобів масової інформації, за рахунок простоти викладу інформації та поширенню наукових знань, експресивністю й образністю мови їм властива низка своєрідних рис. Безособові конструкції можна розглядати як стилістичний засіб вираження змісту, позаяк безособові форми стилістично підкреслюють об'єктивність викладених фактів, отриманих результатів тощо.

Використання безособових речень у науково-популярному дискурсі дозволяє тексту залишатися стилістично нейтральним, зокрема такі синтаксичні конструкції уможливають передачу інформації безвідносно діяча, що є типовою рисою текстів науково викладу.

Отже функціонування розглянутих у роботі безособових структур у сучасних науково-популярних текстах засвідчує, що зазначені конструкції виконують низку важливих комунікативних функцій, які оптимізують спілкування в науковій сфері, забезпечуючи тим самим повну реалізацію когнітивної функції.

Кількісний аналіз результатів дослідження проведений на матеріалах французьких науково-популярних видань “La recherche”, “Science et vie”, “Science et avenir”, свідчать про те, що найрекурентнішою є використання безособових конструкцій із семантичним значенням модальності *il faut, il suffit*. Наступними за частотою вживання є безособові екзистенційні конструкції із семантичним значенням буття,

існування, серед яких найбільша частка припадає на конструкції *il est* з предикативом на кшталт *il est important, il est vrai, il est possible/impossible, il est facile/difficile* та презентуючий займенниковий зворот *il s'agit*. Згідно з нашим дослідженням, найменш уживаними у науково-популярному дискурсі є безособові конструкції, що описують атмосферні явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гришечкина Г.Ю. Научно-популярная лингвистическая литература: аспекты изучения в русле функциональной стилистики. 2010. – С. 130-136
2. Иванов С. А. Структурно-семантическая организация безличных предложений в английском и французском языках. Пятигорск. 2004. – 18 с.
3. Нічий В.В. Особливості вживання безособових конструкцій у французькій мові / Materialy X Międzynarodowej naukowo-pracycznej konferencji “Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2014” Volume 16. Filologiczne nauki : Przemysł. Nauka i studia – 88 str. 2014. – С. 3-5.
4. Арделян М.В. / Покровська О.А. / Руденко С.М. / Сапожнікова Л.Я. Лексичні та синтаксичні особливості наукового стилю української мови : колективна монографія / за заг. ред. С.М. Руденко. – Харків: ХДУХТ, 2013. – 192 с.

Теняню М.Ю.,
канд. філос. наук, завідуючий кафедрою
довузівської освіти БДАЗ,
Степанчук Ю.О.,
канд. філол. наук, декан факультету
довузівської підготовки БДАЗ,
м. Мінськ, Білорусь

ОБ ОСОБЛИВОСТЯХ ВИКЛАДАННЯ БІЛОРУСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У Білорусі, також як і в деяких західних державах, існують дві державні мови – білоруська і російська. Викладання у вузах може вестись як однією, так и другою мовами. Іноземцям, які приїхали вчитись у Білорусь, надається можливість вибіру: яку мову вони хотіли б вивчати на підготовчих курсах. Останнім часом багато хто з них вибирає білоруську мову. З'явилася тенденція до вивчення білоруської мови у громадян Євросоюзу. Геополітичне положення Білорусі вплинуло на потребу у вивченні білоруської мови іноземними громадянами, причому провідними мотивами її вивчення є прагматичні цілі: розвиток бізнесу, туризм, здобуття освіти. Особливо цікавляться білоруською мовою та білоруською культурою слухачі з Німеччини, Чехії, Швеції.

Найважливіший показник володіння білоруською мовою іноземними громадянами – це, перш за все, вміння застосовувати її в подальшому. Причому, володіння нею передбачає не тільки придбання чисто лінгвістичних знань (лексичних, фонетичних, граматичних), але і їх нормативне використання в письмовій мові. А це, в свою чергу, вимагає необхідності розвитку соціокультурних навичок, що забезпечує використання іноземної (білоруської мови як іноземної) як засобу спілкування, освіти і самоосвіти,

інструменту взаємодії. Формування комунікативних умінь – найважливіша мета викладача білоруської мови як іноземної. Комунікативні вміння – це система умінь творчого характеру, яка спрямована на вирішення різних комунікативних завдань. Комунікативно-мовне вміння – показник вільного володіння мовою і здатності спілкуватися білоруською мовою. Завдання, що виробляють комунікативні вміння, несуть в собі пізнавальний, культурологічний заряд.

Знання про навколишній світ, світогляд людини формується, перш за все, рідною мовою. У психології відомо, що добре знання однієї мови полегчує оволодіння другою мовою, наприклад, білоруською як іноземною. Мовна діяльність рідною та іноземною мовами здійснюється одними і тими ж мовними механізмами. Це пов'язано з тим, що практично всі мови мають багато спільного. Так, в області фонетики загальним є розмежування звуків мови, поділ їх на голосні і приголосні, вміння з їх допомогою утворювати слова, передавати звуки на листі буквами; в області морфології загальним є поділ слів на частини мови; в області словотворення – вміння утворювати нові слова за допомогою морфем; в області синтаксису – вміння пов'язувати між собою слова, складаючи з них речення. Оволодіння цими вміннями входять у зміст вивчення будь-якої мови.

Методика викладання білоруської мови як іноземної кінця з ХХ ст. визначила головні завдання, які повинні бути вирішені в навчальному процесі, а саме: мовна (навчання мовній системі), комунікативна (навчання видам мовної діяльності) та культурна (знайомство з культурою в процесі вивчення мови). Навчання білоруській мові як іноземній в нашій країні передбачає ознайомлення слухачів з історією Білорусі, її традиціями та звичаями, державними символами, освітою, пам'ятками архітектури, національною кухнею и т.д.

Головна ж мета викладання білоруської мови як іноземної – формування у слухачів та студентів комунікативних навичок. Їх формування нерозривно пов'язане з соціокультурною компонентою, яка несе знання національно-культурних особливостей соціальної та мовної поведінки носіїв мови, включаючи правила поведінки, звичаї, традиції. Уміння користуватися цими знаннями – необхідна умова повноцінного життя іноземних громадян в нашій країні. Без цих знань іноземцям важко організувати свій побут і пристосуватися до наших, нових для них реалій. Тому викладач білоруської мови як іноземної повинен бути не просто хорошим філологом, він одночасно повинен бути культурологом, істориком, володіти кінесикою, етикою. Одним з найважливіших компонентів при навчанні комунікативної діяльності, при якому іноземний слухач може отримати максимальну кількість соціокультурної інформації, є текст. Саме в текстах може міститися розповідь про прийняті в нашій культурі традиції, побуті, святах, кухні і т.п. Особливе значення для соціокультурної компоненти мають тексти про визначні пам'ятники Білорусі, причому, з можливими екскурсіями в значущі для нашої країни місця. Крім того, завдяки тестам, іноземні слухачі і студенти освоюють прийняті у нас норми поведінки в громадських місцях, на вулиці, у вищому навчальному закладі, в гуртожитку. Одним з видів тексту є прислів'я та приказки. Розуміння їх, вміння правильно їх використовувати свідчить про добре володіння білоруською мовою. Підбір текстів викладачами – важлива умова якісного викладання білоруської мови як іноземної.

Ще одним найважливішим аспектом у ефективному навчанні білоруської мови як іноземної є врахування національно-культурних особливостей іноземних слухачів і студентів, тобто викладач повинен володіти також

соціокультурною компетентністю. Культура спілкування вимагає дотримання певних етичних правил комунікації і, перш за все, врахування міжнаціональних відмінностей в невербальному спілкуванні (добре відомо, що 80% одержуваної інформації зчитується за допомогою невербалики). При знайомстві і спілкуванні з іноземними слухачами дуже важливо їх не образити, навіть ненароком, і грамотно вибудувати з ними комунікацію, для цього необхідно підготуватися до неї, заздалегіть вивчити особливості правил поведінки, менталітет вихідців з країн, з якими будуть проводитись заняття. В якості важливого джерела інформації можуть виступати викладачі, які вже працювали з вихідцями з цих країн. Вони можуть поділитися враженнями про особливості звичок тих чи інших іноземних студентів.

На факультеті довузівської підготовки білоруську мову як іноземну вивчають вихідці з багатьох країн Азії, Африки та деяких країн Європи. Можна дати коротку характеристику окремих слухачів, опираючись на багаторічний досвід роботи викладачів факультету. Так, слухачі з країн арабського світу дуже активні, багато жестикулюють, люблять голосно говорити і люблять, коли викладачі з нами теж голосно спілкуються. Їм подобається перебувати близько до викладача, а якщо викладач намагається триматися поодаль, вони можуть подумати, що неприємні вам і образитися. Спілкуючись з ними, треба дивитися їм в очі, посміхатися. Вони люблять говорити про себе, про свою сім'ю, про друзів. Викладач повинен проявляти інтерес до їх розповідей, бути щиро зацікавленим, уважним. Необхідно враховувати, що вони постійно чекають від викладача похвали і дуже болісно реагують на критику. В цьому плані треба проявляти обережність і журити їх через похвалу. Турецькі слухачі більш дисципліновані, стримані в прояві своїх емоцій,

старанні, ініціативні, цілеспрямовані. Вимагають, щоб з ними більше працювали і давали більше завдань. Незважаючи на то, що і арабські, і турецькі слухачі люблять говорити про дівчат, про своє хороше ставлення до жінок, відчувається, що їх культура - маскулинна. Китайці дисципліновані, добре працюють в команді, відрізняються тихою, скромною поведінкою, ввічливі, поступливі. Шанують традиції своєї країни, в основі яких лежать конфуціанство і даосизм. Тому в їх поведінці – повага до старших, дотримання здорового способу життя. Вони цінують порядок, сім'ю. Не сприймають, коли викладач голосно говорить. Вихідці із Шрі-Ланка ввічливі, добродушні, прості. Викладачу треба враховувати, що вони дуже повільні, для них не існує точного часу, вони зазвичай спізнюються на заняття. Задавати домашнє завдання їм марно, так як вони лінуються його виконувати. Крім того, викладачеві треба пам'ятати, що для них ліва рука – нечиста, тому нічого подавати їм лівою рукою категорично не треба.

Отже, сучасна методика навчання білоруської мови як іноземної вимагає не тільки професійної підготовки, але й широкої ерудиції, знання білоруської історії та культури. Викладач білоруської мови як іноземної повинен володіти політкультурною компетенцією, бути хорошим психологом та взагалі чарівною людиною.

Чумак Н. А.,
канд. філол. н., доц. кафедри іноземних мов, ІМВ КНУ
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Давидова В.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗІСТАВНОГО МОВОЗНАВСТВА

На питаннях взаємодії мови, культури та мислення сфокусована увага провідних лінгвістів, культурологів і філософів світу. Це явище викликано бажанням дослідників скласти якомога повнішу мовну картину світу. Водночас, ідея зв'язку пізнання й мови, мови і культури зародилася ще у XVIII столітті. А фундаментальні дослідження цих тем почалися в кінці XX-го століття.

Ці питання вивчалися багатьма вченими. Зокрема, вітчизняними: Ф.С. Бацевич, І.О. Голубовська, В.Л. Іващенко, В.В. Жайворонок, С.Я. Єрмоленко, Л.А. Лисиченко, В.М. Русанівський, та зарубіжними – А.А. Буров, Л. І. Гришаєва, В. Гумбольдт, В.І. Карасик, Г.В. Колшанський, М.В. Піменова, З.Д. Попова, В.І. Постовалова, І.А. Стернін, В.М. Телія, Р.Х. Хайрулліна, J. Link, L. Weisgerber та ін. [4].

Завдяки досягненням різних наук існують терміни: філософська, художня, релігійна, фізична тощо картини світу. У мовознавстві ж розрізняють концептуальну й мовну картини світу.

О.А. Корнілов у монографії “Языковые картины мира как производные национальных менталитетов” робить спробу представити типологію “картин світу” та підкреслює, що “...будь-яке тлумачення поняття “мовна картина світу” ... не може претендувати на абсолютну істинність, оскільки це не

об'єктивно існуюча реалія, а абстрактна субстанція, що використовується його творцями для вирішення певних теоретичних або практичних завдань" [1]. На думку А. Брутян, мовна картина світу це "...знання, яке закріплене в словах і словосполученнях конкретних розмовних мов" [там само]. Отже, як вже було зазначено, в мовознавстві виокремлюють концептуальну й мовну картини світу. Першій відповідають поняття, другій – значення слова. Однак для розуміння процесів, що відбуваються саме в мовній картині важливою є також домовна картина світу, що полягає в уявленнях про світ. Ці уявлення не мають мовного або вербального вираження, тому цей аспект пролягає на межі між лінгвістикою й психологією.

Л.С. Виготський стверджував: «Відношення мислення й мови можна було б схематично позначити двома перехресними колами, які показали б, що певна частина процесів мовлення і мислення збігається. Це так звана сфера «мовного мислення». Але це мовне мислення не вичерпує ні всіх форм думки, ні всіх форм мовлення. Є велика галузь мислення, яка не матиме безпосереднього відношення до мовного мислення» [2, с. 95]. Отже, як ми зрозуміли, для мовної картини світу важливі три складові: домовна (психічна), концептуальна та власне мовна.

Грунтовним теоретичним джерелом проблеми взаємозв'язку мови, культури та мислення вважається вчення німецького дослідника Вільгельма фон Гумбольдта, який наголошував на тому, що мова не тільки відбиває і виражає дух народу, а й впливає на його формування.

Як відомо, мова – це унікальний інструмент, за допомогою якого ми можемо пізнати найважливіші властивості світу. У ній відображений не тільки реальний оточуючий світ, а й самосвідомість та менталітет людей, їх звичаї та традиції, цінності тощо.

Водночас, якщо говорити про аналіз мовних картин світу з позицій зіставного мовознавства, то міжмовне зіставлення є одним з найбільш ефективних досліджень своєрідності концептуалізації світу.

До сьогоденішнього дня зіставне мовознавство має значні досягнення, що пояснюють проблему мовної картини світу. Як зазначив Е. Косеріу, контрастивна лінгвістика повинна розглядати одну з порівнюваних мов як систему позначень («картину світу») і порівнювати з нею інші мови – як оформлення того самого світу за допомогою інших значень [5, с. 69].

Без сумніву, найбільше матеріалу для розв'язання цієї проблеми дає лексико-семантичний рівень, оскільки саме лексика є дзеркалом специфіки національного світосприйняття. Ефективним інструментом у цьому відношенні є зіставлення структур лексико-семантичних полів, які ніколи не збігаються в двох мовах через те, що мають різні форми фіксації елементів реальності.

Так, наприклад, англ. *dream* відповідають укр. *снитися* і *мріяти*, англ. *smell* – укр. *пахнути* і *нюхати*, а фр. *flotter* «нерухомо триматися на воді» взагалі не має відповідника в українській мові.

Цікаво відзначити той факт, що французька й англійська мови, з одного боку, і німецька, українська та російська – з іншого, виявляють різні тенденції у явищі гіперо-гіпонімії. Якщо перші з них надають перевагу родовим назвам (гіперонімам), то другі – видовим (гіпонімам). Англійський іменник *flavour* позначає водночас відчуття смаку і запаху й відповідає нашому словосполученню *смак* і *запах*. Ще для порівняння – англ. *to go* – укр. *іти*, *іхати*; англ. *cherry* – укр. *вишня* і *черешня*; англ. *strawberry* – укр. *суниця* і *полуниця*; англ. *coat* – укр. *пальто* і *піджак*; англ. *button* – укр. *гудзик* і

кнопка; англ. *poet* – укр. *вірш* і *поема*; англ. *purple* – укр. *пурпуровий*, *багрянний*.

В одній мові необов'язково передається та відмінність, яка в іншій мові повинна бути обов'язково вираженою. Так, майже в усіх германських і романських мовах поняттям «рука» і «нога» відповідають по два слова залежно від того, чи йде мова про кисть руки чи її частину від кисті до плеча, про ступню ноги чи ногу до ступні (англ. *hand* і *arm*, *foot* і *leg*; нім. *Hand* і *Arm*, *Fut* і *Beim*; фр. *le pied* і *la jambe*; іт. *il piede* і *la gamba*; ісп. *el pie* і *la pierna*), тоді як у слов'янських і румунській мовах такого розмежування немає. В англійській мові і люди і тварини мають *legs* «ноги», тоді як у іспанській мові у тварин – *patas*, а в людей – *piernas*. В англійській мові, як і в українській, у тварин і людей є *backs* «спини», *necks* «ший», тоді як в іспанській тварини мають відповідно *lomo* і *pescuezo*, а люди – *espalda* і *cwello*. Це вказує на відмінності в катетеризації тваринного світу в двох культурах. В іспанській культурі відмінності між людиною і твариною є значнішими, ніж в англо-американській і слов'янській культурах [3].

Існує й інша відмінність, а саме – неспівпадіння у мовах межі певного семантичного континууму. Перш за все, це стосується часових проміжків, наприклад, членування доби на її частини. Німецьке *Morgen* «ранок» охоплює час від дев'ятої до десятої години, англ. *morning* – від першої до дванадцятої, а *night* «ніч» стосується також частини доби, яку в нас прийнято називати вечором, а укр. *ніч* охоплює й ту частину доби, яка в англійській визначається як *morning* «ранок». Для француза перша година після півночі, як і для англійця, – це перша година ранку (*une heure du matin*). Для іспанця сьома-десята години вечора – ніч, тоді як для француза це вечір. Якщо французи вітання *bonsoir* використовують із шостої години вечора, то італійці *buona sera* вже після третьої години дня. Українець, як і росіянин чи

поляк, приїхавши до Парижа чи Лондона, попросить о першій годині дня *dîner / dinner* відповідно до його поняття «обід», тоді як у понятті француза це тільки *déjeuner*, а в понятті англійця – *lunch*. Те, що для українця є другим поверхом будинку, для англійця та німця є першим поверхом (*the first floor, erster Stock*) [3].

Ці порівняння дозволяють зрозуміти, що спільні та відмінні риси різних мов викликані різним способом життя народів, їхніми культурними відмінностями та способом їх мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко В.Р. Мовна картина світу як засіб міжкультурної комунікації / В. Р. Василенко // електрон.збірник наук. праць [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу : https://www.psyh.kiev.ua/Василенко_В.Р._Мовна_картина_світ_у_як_засіб_міжкультурної_комунікації

2. Выготский Л.С. Мышление и речь: изд. 5, испр. / Л.С. Выготский. – М. : Лабиринт, 1999. – 352 с.

3. Мовна картина світу в контексті міжкультурної комунікації: дипломна робота [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://works.doklad.ru/view/XmjznmQ2lvk/3.html>

4. Заремська І. М. Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичних досліджень / І. М. Заремська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2011. – Вип. 7. – С. 396-402.

5. Косериу Э. Контрактивная лингвистика и перевод: их соотношение / Э. Косериу // Новое в зарубежной лингвистике. М. – 1989. – Вып. 25. – С. 61-73.

**Shadiuk D.,
Student, KNUTD,
Kyiv, Ukraine**

COMMUNICATIVE BEHAVIOUR INTERCULTURAL FEATURES

Our country is actively involved in globalization process of the world countries. As a result, our compatriots have the opportunity to be a member of many international political, economic and professional organizations, to participate in the international forums and conferences, work in multinational companies. Ukrainian students study abroad and Ukrainian tourists travel around the world.

And all this is possible only if you know not only an appropriate language, but also the standards and rules of a foreign language culture: models of behaviour, psychology, and other country's history.

Therefore, communication in an intercultural context is defined as the interaction of individuals who are carriers of different cultures, each with its own language, types of behaviour, values, customs and traditions. In this interaction, the behaviour of an individual is conditioned by his or her belonging to a certain socio-cultural and linguistic community. Intercultural communication is based on the process of symbolic interaction between individuals and groups whose cultural differences can be recognized; perception and attitude to these differences influence the type, form and result of a contact [3, p. 67-68].

Due to ignorance of intercultural communication, there may be a number of problems. For example, residents of the East usually communicate at a fairly close distance, but Europeans or Americans are quite negative about the other person's interference in their private space. For Europeans, it is a habit to cross legs,

and if they do so in Thailand, for example, the locals will feel humiliated, offended.

Therefore, before going on holiday or on business, you need to learn about the customs and culture of the people concerned, which they find unacceptable, and which will help to express respect or gratitude. It will provide you with a comfortable stay in the territory of another country and will help to avoid misunderstandings.

You should also be careful about using symbols or gestures as they may have absolutely different meaning in another country.

For example, a thumbs up gesture. The gesture, which in our usual sense means approval, can be seen as an insult to a partner from Bangladesh. It is also offensive in some parts of the Middle East. Or a pointing finger gesture (please approach) – we can use it to ask a person to come forward or come closer, but it is disapproved in Asian countries.

So, when we want to show positive emotions, it is better to smile than to use gestures that can be interpreted differently in a certain country.

Also, one should not forget about such an important element of the people identity as mentality. Years of research in this field show that people mentality is preserved in almost the same form throughout the historical epochs and its transformation occurs only due to significant social and cultural changes. [1, p.462].

The Ukrainian researcher M. Piren relates to the Ukrainians' mental traits the following: hard work, tidiness, chariness, hospitality, high level of sexual morality, special desire for education, sociability, civility, devotion to the land and traditions, a high potential for culture, creativity, love to children, static character in family relationships, desire to live a spiritual life, deep reverence for ancestors, courage, respect for mother, a noble attitude to girl, lyricism, humour, healthy optimism, eternal desire for freedom and independence. Along with these traits M. Piren

calls the following: mutual misunderstanding, quarrels, lightheartedness, uncertainty, daydreaming, impulsiveness, individualism [2, p. 107].

These character traits of our people often do not coincide with those of other states, which can also lead to misunderstandings. We need to understand this and be more loyal to each other, because our mentality is a historical-genetic component and we are not able to change it.

REFERENCES

1. Arkhynenko L. M. Mentalitet yak chynnyk natsionalnoi samoidentyfikatsii narodu [Mentality as people national self-identification factor] / L. M. Arkhynenko // Zbirnyk nauk. pr. Naukovo-doslidnoho instytutu ukrainoznavstva [Scientific works collection of Research Institute of Ukrainian Studies]. – K.: Polihrafichnyi tsentr «Foliant», 2006. – T. XII. – 526 s.

2. Piren M. Osnovy etnopsykholohii [Ethnopsychology foundations] / M. Piren // Pidruchnyk [Textbook]. – K.: Veselka, 1996. – 320 s.

3. Sadohin A.P., Grushevitskaya T.G. Kulturologiya [Cultural studies] / A. P. Sadohin, T. G. Grushevitskaya // Teoriya kulturyi: ucheb. posobie dlya vuzov [Culture theory: academic textbook]. – 22e izd. – M.: YUNITIDANA, 2004. – 365 s.

Климук А.В.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

КОМУНІКАТИВНИЙ ШУМ ТА КОМУНІКАТИВНІ ФІЛЬТРИ

Жодного дня людина не може прожити без спілкування, адже ми постійно знаходимося серед людей. Кожного дня людина, яка приходить на роботу, не зважаючи на те чи це керівник, чи звичайний працівник обов'язково взаємодіє з іншими учасниками. Спілкування як взаємодія передбачає, що люди встановлюють контакт один з одним, обмінюються визначеною інформацією для того, щоб побудувати спільну діяльність, співробітництво. На етапах кодування, передавання і декодування повідомлення можливий комунікативний шум.

Комунікативний шум – перешкоди різного типу (фізичні, фізіологічні, психологічні, семантичні), які знижують ефективність комунікації, дестабілізують процес сприйняття й розуміння повідомлення; можуть призвести до припинення комунікації. З огляду на причину виникнення розрізняють шум фізичний, фізіологічний, психологічний і семантичний. До фізичного шуму зараховують зовнішні перешкоди, що відволікають увагу та не дають змоги комунікантам зосередитися (наприклад, сторонні звуки, погане освітлення, тютюновий дим, переповнена людьми кімната тощо). Психологічний шум викликають, як правило, ментальні процеси та емоційні стани комунікантів (наприклад, ворожа налаштованість, упередження, страх, стурбованість, закоханість). Семантичний шум виникає внаслідок спілкування різними мовами або варіантами мов, використання адресантом спеціальної термінології, яка є

невідомою адресатові. Семантичний шум може бути зумовлений також різними неточностями, що з'являються під час передавання інформації, її трансформації, додавання тощо [1; 4].

В умовах людської комунікації на шляху отримання інформації з'являються різні бар'єри, або ж комунікативні фільтри. Фільтри комунікації – це психологічні перешкоди на шляху адекватної передачі інформації між партнерами по спілкуванню. Комунікативні бар'єри виникають на міжособистісному рівні: в повідомленні відправника, в обміні думками між відправником і одержувачем, у виборі носія (електронна пошта, комп'ютер, офіційна мова т. п.). Вони залежать від індивідуальних особливостей учасників комунікації, від уміння співрозмовників перекодувати думки в слова, слухати і концентрувати увагу [2].

У зв'язку з цим виділяють такі бар'єри, як: межа уяви, словниковий запас відправника інформації, словниковий запас одержувача, його здатність розуміти значення слів, об'єм запам'ятовування. Б. Поршнев виділяє три форми комунікативних бар'єрів, які розрізняються по мірі прозорості: уникнення, авторитет, нерозуміння.

Практично непрозорим бар'єром є уникнення. Втекти від небажаної інформації і її впливу можливо як фізично (уникати не передбачає контакт з самим носієм такої інформації), так і психологічно («поглиблення в себе» під час слухання).

Другий бар'єр – авторитет — діє таким чином: інформація поступає в свідомість, але на цьому шляху вона істотно знецінюється через суб'єктивне зниження авторитетності її джерела, тобто зрештою, стає ненадійною і малозначимою.

Третій бар'єр – нерозуміння, найтонший спосіб знизити вплив інформації шляхом її спотворення до невпізнання, надання їй нейтрального значення [3].

Отже, здійснення будь-якого комунікативного акту є можливим тільки за наявності основних елементів комунікації, які взаємопов'язані і взаємодіють під час інформаційного обміну, безпосередньо впливають на його якість і результат. Необхідно також пам'ятати про те, що мовні норми, специфіка мови повинні змінюватися в залежності від того, до кого направлене повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Бацевич Ф. С. – К. : В-й центр „Академія”, 2004. – 344 с.
2. Дунець Л. М. Психологія спілкування: Навчальний посібник для студентів спеціальностей "Соціальна педагогіка" та "Практична психологія". - Хмельницький: ТУП, 2003. - 142 с.
3. Поршнев Б. Ф. Соціальна психологія та історія. 2-е вид., Доп. і испр. М.: Наука, 1979.
4. Хмельницький національний університет Основи комунікативної лінгвістики. Природа, структура і типологія людської комунікації. - Режим доступу:http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k0910&T=02&lng=1&st=0

Друзенко Л.Р.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Політика...Цей термін ми чуємо щодня звідусіль, він з'явився багато століть тому назад. Ще античні філософи говорили про політику та її учасників. Вони переконували звичайних народних людей, що участь у політиці це найвищий прояв людської гідності. Відомий сучасності мислитель Макіавеллі звертав увагу на технологію збереження влади. «Прагнення до влади як результат входження людини в систему суспільних відносин», - розповідав у своїх працях Кант. Ідея гіпнотичного впливу лідера на звичайний народ була розвинута Фрейдом, саме він був у пошуку виявити потребу будь-якої людини поклонятися авторитету. Нове трактування цієї проблеми з'явилося у ХХ столітті, у працях Адлера та Джорджа, які висунули гіпотезу про компенсаторну сутність потреби до влади. Ніцше розглядав її як основний інстинкт, який перетворює кожную людину у владолюбця.

Тому ми бачимо, що існуючі концепції влади є достатньо різноманітними, спірними та відкритими для дискусії.

З моменту античності поняття про вагомість політичної комунікації не змінилося, а лише набрало обертів. На даний момент, дійсно, політичні діячі відіграють найважливішу роль у розвитку держави та її зв'язку з іноземними країнами. У кожного політика є своя стратегія та тактика. У політичному житті стратегія, поряд з іншими факторами працює на формування задуманого політиком іміджу. Політик, як правило, вибирає для себе роль та відповідну їй мовленнєву "маску". Розглянемо це на прикладі президента

нашої країни. Яскравим прикладом є його новорічна промова. Чесно кажучи, це найвражаюча промова з моменту незалежності України. Тому що, зазвичай, президенти розповідають нам про зростання ВВП, падіння інфляції, диверсифікацію, імплементацію та інші дуже незрозумілі терміни. А наш президент проголосив промову близьку мові звичайного народу, і він зміг розчулити сотні тисяч українців. Ця промова отримала несподіваний резонанс. Та відповідь очевидна: тому що Зеленський продовжує бути дуже несхожим на «звичайного» президента, а все незвичайне завжди привертає увагу. Політик мав право говорити від імені тотального «Ми». У цьому сенсі новорічне звернення шостого президента України руйнує канони. І в цьому разюча відмінність Зеленського зразка минулого року від нинішнього. Можна уявити, що рухало командою президента, коли вони задумали і реалізовували таке гучне послання. Напевно, там були і благородні мотиви об'єднати країну, і зрозуміла турбота про власні рейтинги. Якщо це послання на виріст, і президент має намір і далі разом з співгромадянами досліджувати, що означає бути українцем, хто ми - дослідити без страху та заглядати в усі потаємні місця, без політичних умов і торгу. Отже, досліджуючи цей приклад, ми бачимо, що стратегія Зеленського дуже вдала та якісна.

Тепер розглянемо стратегії та тактики колишнього президента США Б. Обами. Він використовує у своїх промовах стратегію саморепрезентації. Завдяки використанню цієї стратегії Обамі вдається показати свої найкращі якості та сформувати позитивний імідж політика. Політик у звичайний спосіб вдається до використання цієї стратегії за допомогою тактик зв'язку з адресатом. Вже на самому початку промови, практично у самому зверненні, він звертається до свого адресата зі словами, що й сам не сподівався на свою появу на цій сцені. Адже, як далі слідує з

його слів, він є простою людиною, нащадком звичайного іноземного студента, який народився і виріс у Кенії. Далі він продовжує таку ж тактику, розповідає про своє дитинство та про свою родину, це те, що від нього очікував глядач. Наступна частина виступу ще раз наголошує на тому, що його історія є частинкою великої Американської історії, і тепер він завдячує тим, хто був до нього; і, загалом, його історія є малоймовірною у будь-якій іншій країні світу. Отже, він має унікальну нагоду, у якості “свого” бути на цій сцені. Вдало використовуючи таку стратегію, Обама відкрито і прямо вказує на характерну рису американського суспільства – індивідуалізм, яка, проте, може бути суперечливою для тих, хто керується принципами колективного суспільства. На відміну від інших, політик уміло використовує стратегію формування емоційного настрою. Впливаючи на підсвідомість адресата, він налаштовує їх на сприймання певної інформації. Також він використовує тактику порівняння, проведення аналогії, єднання, він спонукає адресата до таких самих дій, відповідальності за свої дії з позиції людської етики. Та ще одна важлива тактика у нього була-це агітаційна стратегія, яка теж була використана у промові Обама з метою впливу на суспільну свідомість, політичні та расові переконання. Отже, тактики реалізації цієї стратегії різноманітні: від надання оцінного значення, застереження проти поділу за етнічною чи расовою ознакою.

Також не можна забути, 40-го президента США Рональда Рейгана. Чому ми повинні звернути увагу саме на його постать у обговоренні цього питання? А тому що, під час перебування на посту губернатора, колишній президент Рейган дотримувався стратегії найменшого втручання уряду в регулювання економіки, зниження податків, контролю над інфляцією, скорочення державних витрат. Такий вид стратегії не кожному політику підвладний. Така економічна політика

пізніше отримала назву «Рейганоміка». Варто лише відзначити, що протягом перших трьох років свого президентства Рейган щороку знижував прибутковий податок на 10 відсотків. Розглядаючи цей приклад, з упевненістю можна сказати, що Рейган набирив власні рейтинги роблячи позитивні вчинки для країни та народу.

Отже, ми розглянули дуже вдалі стратегії різних періодів політичного життя і кожна з них була вдалою, і мала позитивний відгосок на політичну кар'єру того чи іншого політика. Для здійснення впливу на аудиторію американські та українські політики вдаються до використання певних стратегій та тактик, зокрема, створення іміджу, стратегії ідентифікації, маніпулятивних стратегій, але засоби реалізації вказаних стратегій різні. І ми бачимо, що стратегія політичної комунікації – це не лише процес розробки та реалізації комунікативного завдання політичного діяча, але й заздалегідь продуманий виступ, з аргументами, з перспективами та конкретними планами. А саме, має чітко визначену мету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Новорічне привітання президента України Володимира Зеленського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4it6q-hQ7L4>

2.Пойченко А. М. Політика: теорія і технології діяльності.— К. : Інститут національних відносин і політології, 1996. —162 с. — С. 49; С. 54.

3.The Speech that Made Obama President, Boston,MA. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=OFPwDe22CoY>.

**Білокінь І.В.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м.Київ, Україна**

РОЛЬ ЖЕСТІВ У КОМУНІКАЦІЇ

Значна частина всього людського спілкування відбувається невербально, тобто немовними ресурсами. Коли ми розмовляємо, то надсилаємо своїм реципієнтам (слухачам) два види повідомлень: поки наш голос передає словесне (вербальне) повідомлення, величезну кількість інформації візуально передає наша зовнішність, манери й поведінка нашого тіла. Отже, коли ми говоримо, слухачі засновують своє уявлення та враження про вас і наше інформаційне повідомлення не лише на тому, що вони чують, але й на тому, що бачать. У розмовах, зокрема й публічних виступах, наше тіло може стати ефективним інструментом для додавання акцентів і ясності нашим словам, а ефективність будь-яких комунікаційних контактів визначається не тільки тим, наскільки зрозумілі співрозмовнику слова або інші елементи вербальної комунікації, а й умінням правильно інтерпретувати візуальну інформацію, яку передають жести, міміка, інші рухи тіла, темп і тембр мовлення тощо.

Люди в різних культурах жестикулюють, коли розмовляють. При цьому теми розмов, при яких жестикулюють, можуть бути найрізноманітнішими: від найпростіших, як дитяча настільна гра, до настільки ж складних, як родинні взаємини. Навіть сліпі від народження люди, які ніколи не бачили, щоб хтось жестикулював, рухають руками, коли розмовляють.

У різних формальних сценаріях, наприклад, інтерв'ю, жести мають важливе значення, адже люди, нервуючи, не звертають уваги на те, як реагує їхнє тіло. Психологи навіть

вважають, що значення жестів визначальне, адже якщо слова людина може контролювати, то мову тіла не завжди. У цьому плані особливо цікаво спостерігати за невербальною поведінкою політиків, зірок та інших відомих людей. Інтерпретація їхньої жестикуляції часто красномовніша за самі слова. Так, дослідники визнають, що публічна невербальна поведінка української депутатки Юлії Тимошенко свідчить, що вона вміло використовує методи, спрямовані на завоювання уваги аудиторії: Юлія Тимошенко часто піднімає вказівний палець догори.

Жести є важливим об'єктом вивчення в контексті популярних нині теорій обману. Так, М. Бабій, аналізуючи генезис невербальних проявів обману в неповнолітніх, зазначає, що жест "прикривання рота руками" може бути підказкою для батьків, що їхня дитина їх обманює [5, с.22]. Упродовж усього життя людина мимовільно застосовує цей жест, коли каже неправду. Цікаво, що з віком змінюється швидкість цього жесту: підліток, обманюючи, прикриває рот рукою подібно до 1-5-річної дитини, пізніше цей жест стає завуальованим, зводиться до обведення пальцем губ [5, с. 22]. Жести, які використовують мовці, насправді можуть допомагати їм висловити свою думку. Правильні жести, використовувані в потрібний час, можуть посилити значення вимовлених слів. Вони, власне, стають другою лінією спілкування поруч зі словом. Наприклад, міцне рукостискання показує рівень довіри та впевненості в собі. Кивок головою під час розмови свідчить, що ви зосереджені на розмові. І навпаки, невідповідні жести можуть зменшити вплив вимовленого слова й створити негативне враження. Наприклад, люди, які кусають нігті, дивляться в землю, потіють через тривогу, виявляють невпевненість у собі, а також нервозність, яка спрацьовує проти них, залишаючи негативне враження.

Жести ораторів передають значення, але, що важливо, вони роблять це в дещо іншому форматі, аніж мова. Жест передає значення, спираючись на візуальні та міметичні образи, тоді як мовлення передає сенс дискретно, спираючись на кодифіковані слова та граматичні засоби. Згідно з теорією зростання, точка внутрішнього «ядра», або точка висловлювання містить як глобально-синтетичний образ, що передається жестом, так і лінійно-сегментовану ієрархічну лінгвістичну структуру, що передається мовою [4, с.152]. Окрім того, візуально-просторові та лінгвістичні аспекти висловлювання не можна розділити – жести й мова утворюють єдину інтегровану систему.

Жестикулювання також впливає на легкість, з якою ми отримуємо доступ до слів, як це було запропоновано в лексичній моделі процесу жестикулювання Крауса [3, с. 54]. Згідно з цією теорією, жести активізують лексичні елементи в процесі комунікації та полегшують доступ до них. Наприклад, якщо мовець робить круговий жест, коли починає говорити «М'яч котиться з пагорба», жест посилить активацію лексичного елемента «котиться», полегшивши доповідачеві доступ до цього слова.

Хоча дехто запевняє, що жести грають незначну роль у розумінні мови, існує багато доказів того, що жест таки впливає на сприйняття мовлення адресанта. За звичайних обставин слухачі сприймають мовлення легко. Однак якщо мову важко зрозуміти, бо вона неоднозначна або складна для слухачів, жест може забезпечити другий канал, який робить успішне розуміння більш імовірним. Коли жести передають інформацію, будучи додатковим каналом, своєрідною візуальною надбудовою до слів, вони справді сприяють успішному розумінню [1, с. 69]. Коли ж жести висловлюють інформацію, яку не передано мовленням, вони можуть відволікати слухачів від прямого засвоєння інформації, але

при цьому вони часто передають важливу інформацію самостійно [1, с. 71].

Жести є також важливим об'єктом дослідження лінгвістів, адже їхня роль є важливою на стадії раннього засвоєння мови. Діти використовують жести для спілкування, перш ніж вживають слова. Науковці доводять, що жести не лише передують розвитку мови, але й принципово пов'язані з нею: зміни в жестикулюванні передбачають зміни в мові. Можна передбачити, які лексичні елементи увійдуть до словника дитини, переглянувши предмети, на які дитина вказала жестом на кілька місяців раніш [2, с. 369]. Що стосується речень, то можна передбачити, коли дитина створить своє перше двослівне висловлювання, зважаючи на вік, в якому вона вперше створить комбінацію, в яких жест передає одну ідею, а мова – іншу [2, с. 369].

Розгляньмо деякі найбільш яскраві приклади:

Жест «вказівний палець відтягує нижню повіку» в Англії означає «Мене не проведеш», в Італії – «Ця людина мерзотник». Сміслові навантаження жесту різняться, проте він містить один загальний смисловий компонент – і в тому, і в іншому випадку рекомендується підвищити пильність.

Жест з'єднання кінчиків великого і вказівного пальців у формі кільця є іконічним та відтворює першу букву слова «ОК». В англійських країнах і більшості країн Європи цей жест означає «все чудово». Однак у Франції аналогічний знак символізує нуль (ніщо). У Греції він позначає щось непристойне, і тому його вважають образливим і щодо чоловіків, і щодо жінок.

Отже, жести є значною частиною людського спілкування. Вони служать своєрідним вікном думок мовців. Важливо, що в цьому вікні часто розкриваються думки, про які самі мовці навіть не здогадуються. Жести є своєрідними будівельними блоками, які можна використовувати для побудови мови.

Спостерігаючи, як діти, які ще не розмовляють, складають ці блоки разом, ми можемо стати свідками процесу зародження мови. І, врешті-решт, жести надзвичайно важливі з погляду міжкультурної комунікації, адже неправильно обраний жест нерідко може образити вашого співрозмовника, якщо він є носієм іншої культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Goldin-Meadow S. Gesture conveys substantive information to ordinary listeners / Goldin-Meadow S., Sandhofer C. // *Developmental Science*. – № 2. – 1999. – P. 67–74.
2. Iverson J. Gesture paves the way for language development / Iverson J. M, Goldin-Meadow S. // *Psychological Science*. – № 16. – 2005. – P. 368-371.
3. Krauss R. M. Why do we gesture when we speak? // *Current Directions in Psychological Science*. – № 7. – 1998. – P. 54-60.
4. McNeill D. Growth points in thinking-for-speaking / McNeill D., Duncan S. // McNeill D. (ed.) *Language and gesture*. Cambridge University Press; Cambridge, UK: 2000. – P. 141–161.
5. Бабій М. Ф. Генезис невербальних проявів обману у неповнолітніх / М. Ф. Бабій // *Збірник наукових праць РДГ*. – Вип. 7. – 2016. – С. 21-24.

Ковальська А.Є.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ СУЧАСНИХ МАС-МЕДІА. ВПЛИВ І ВЗАЄМОДІЯ

Людина в сучасному світі стає дедалі залежнішою від мас-медіа. У рамках феноменологічних підходів до трактування медіа-ефектів та їхньої суспільної значущості не можна не брати до уваги позицію Джозефа Клеппера, котрий вважав, що медіа не є домінантною силою в суспільному житті і можуть лише підсилювати вплив таких чинників, як статусні позиції особистості, наявність певних ідеологічних, моральних, релігійних установок, через ланцюжок медіативних чинників та впливів, які роблять масову комунікацію одним зі складових чинників, але не єдиною причиною в процесі підсилення вже наявних [1].

Взаємодія людини з часом і простором у сфері мас-медіа є найвагомим чинником втілення пізнавальних, інформаційно-пошукових інтенцій людини як суб'єкта комунікативної дії.

Феноменологія медіа-простору розвивається у двох напрямках: перший – медіацентрований, що висуває на перший план досягнення пропогандистських та інших ефектів впливу на масову аудиторію; другий – реципієнтоцентрований, що ставить завдання досягнення задоволення інформаційних, рекреативних, пізнавальних потреб слухача, глядача і читача [4].

Сутність масової комунікації як стратегічної дії чудово може проілюструвати значення реклами як специфічної інформації, що є феноменом сучасного соціуму і

виробляється певними суспільними структурами для впливу на масову свідомість [5].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій в останні два десятиріччя XX століття і на початку XXI призвів не тільки до появи і широкого розповсюдження нових електронних засобів масової комунікації (ЗМК), а й до суттєвого розширення функцій традиційних мас-медіа(друковані видання, аудіо-та відео продукція, радіомовлення, телебачення, інтернет), та їх здатності впливати на формування політичної культури й ідеології, а також трансформувати людську свідомість, специфічні прояви особливостей національного менталітету і характеру.

Діяльність мас-медіа, як і характер масової комунікації, сьогодні визначається глобалізаційними процесами, без наукового дослідження яких неможливе адекватне розуміння статичних і динамічних характеристик, соціальної толерантності в сучасних умовах [2].

Слід відзначити, що ЗМІ здійснюють як позитивний так і негативний вплив. Позитивний вплив відображається у вихованні підтриманні культурних цінностей, донесення правдивої та значимої інформації.

До негативних наслідків впливу засобів масової інформації можна віднести: подання брехливої та провокаційної інформації, що налаштовує суспільство на безпідставну агресію, пропаганда, маніпуляція громадською свідомістю, що обмежує свободу вибору [3].

Отже, діяльність засобів масової інформації включає в себе процес не тільки поширення певних відомостей, а й формування громадської думки і особистого ставлення до них. Це передача не тільки інформації, а й пов'язаних з нею ціннісних ідей, стимулюючих розуміння і прийняття певних норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство/ Бжезінський З., пер. з англ. А. Іщенка. – К.: Києво-Могилянська академія, 2006.-203с.
2. Гриценко О.М. Мас-медіа у процесах демократичних трансформацій українського суспільства (політико-культурологічний аспект): дис.. на здобуття наукового ступення доктора політичних наук, 23.00.3 – політична культура та ідеологія/ О.Гриценко.-К.,2003.-425с.
3. Карлова В. Вплив засобів масової інформації на формування української національної свідомості. Режим доступу: <https://vspu.edu.ua/faculty/histor/documents/pr9.pdf>
4. Рапай К. Культурньш/код: как мы живем, что покупаем и почему / Клотер Рапай; пер. с англ. — 2-е изд. — М :: Юнайтед Пресс, 2010. Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11433/Suss%27ka_Motyvatsiyna_paradyhma_informatsiynoho.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Скокова Л. Культурно-дозвіллеві практики населення; зрушення останніх десятиліть/Л.Скокова//Соціологія: теорія, медоти, маркетинг-2015,-№4.-с.72-99

**Ковальчук М.Ю.,
Національний технічний університет України,
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна**

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІЛОГУ

Комунікація займає важливе місце в житті людини. Ми спілкуємося щодня, часто не звертаючи увагу на форми нашого спілкування. Форма полілогу присутня у нашому житті майже щодня. В університеті, на роботі, під час лекцію

люди обмінюються досвідом, доповнюють та виправляють один одного. Цей процес і називається полілогом. У зв'язку з активним використанням цієї форми спілкування потрібно дослідити її характерні риси.

Полілог – форма мовлення, яка характеризується зміною висловлювань декількох мовців і безпосереднім зв'язком висловлювань з ситуацією. Полілог часто набуває форми групового спілкування (бесіда, збори, дискусія, гра тощо). У полілозі відбувається накопичення інформації, що вноситься окремими його учасниками. Для полілогу характерні тематичні перескакування, складна взаємодія реплік, розрив діалогічних єдностей та ін. [2].

Для полілогу важливі такі компоненти: репліки (конструктивні та деструктивні), обговорення теми, що репрезентує діалог, обмін інформацією, а також підсумковий діалог, яких визначає успішність мовленнєвого акту. Схематично полілог виглядає так:

- 1) початок: а) відкриття обговорення, б) вступне слово ведучого;
- 2) основна частина: а) виступ А, б) репліки, в) виступ Б, г) репліки, г) резюме ведучого, д) виступ В і т. д.;
- 3) підсумковий монолог ведучого,
- 4) підсумковий діалог або аналіз самого обговорення [2].

Такі форми мовлення як діалог та монолог є більш вивченими, оскільки їхню присутність легко помітити в спілкуванні. Полілог є ще не достатньо дослідженими. Його беззаперечна важливість полягає у використанні під час навчання. Це цілеспрямована, організована розмова, яка складається з дискусій, під час яких люди виражають свої думки. Поширеним є полілог при спілкування з дітьми в дошкільних навчальних закладах. Педагог спонукає дітей до мовленнєвої діяльності на прості теми. Саме тут важливо дати зрозуміти дитині важливість власної думки. Зміст

полілогу повинен бути педагогічно цінним, сприяти здійсненню завдань всебічного виховання дітей і разом з тим бути посильним, психологічно близьким дитині-дошкільнику. Дотримання останньої вимоги особливо необхідне для того, щоб полілог проходив активно, збуджував думку дитини, допомагав утримувати її увагу і залишив би глибокий слід у її свідомості [4].

Полілог вимагає від учасників комунікації зосередженості уваги, активності, готовності вступати в обговорення. Тут проблема полягає в умінні мовці виражати свою думку, вислуховувати інших та реагувати. Так, Г.Г. Молчанова серед можливих учасників полілогу виділяє: а) «слухачів», тобто відомих і ратифікованих учасників спілкування; б) випадкових слухачів з примусу, про присутність яких мовець підозрює, але не вводить їх до кола учасників спілкування; в) інших осіб, чия присутність невідома (випадково чи спеціально), які характеризуються як такі, що підслуховують [3, с.77].

Деякі мовознавці ототожнюють полілог з діалогом, але в утворенні першого важливо визначити відмінні риси:

1) полілог має на меті обговорення багатьох тем, на відміну від діалогу. Інформація стосується інших тем, в той час як діалозі деталізується обрана;

2) наявний в діалозі зв'язок репліка-реакція, у полілозі порушується. До обговорення входять різноманітні репліки учасників, які надають розмові динамізму;

3) багатоплановість дії;

4) вільне втручання інших учасників комунікації в розмову [3, с.77].

Організація ефективного діалогу є складним процесом, оскільки потрібно слідкувати за лаконічною побудовою реплік та їхнім експресивним забарвленням та максимальним наближенням до розмовного спілкування. Манера поведінки

комунікантів в полілозі характеризує людину. В. І. Лагутін сказав, що «полі логічні репліки – економний засіб характеристики та самохарактеристики одразу кількох дійових осіб». Манера спілкування в різних ситуація відрізняється. При розмові з друзями ми поводимося не так як на діловій зустрічі. Щоб скласти хороше враження на оточуючих та домогтися бажаного, ми повинні заздалегідь оцінити серйозність комунікативного процесу [3, с.77].

Полілог варто також розглядати як процес мережевої комунікації. В мережі Інтернет ми читаємо думки різних експертів, оцінюємо їх, створюємо власне уявлення про речі. Сюди ж належать коментарі до різних обговорень. Люди стають учасниками полілогу без безпосередньої мовленнєвої діяльності. Блогери заробляють власне на полі логічному спілкування, адже вони адресують своє повідомлення до багаточисельної публіки, яка реагує на нього. Наявні в мережі блоги мають такі функції:

1) Комунікативна. Тексти блогу несуть до аудиторії певну інформацію.

2) Продуктивна. Комунікація продукує нові знання, які спонукають до майбутніх обговорень.

3) Інтегрувальна. Об'єднуються люди з схожими поглядами.

4) Детермінантна. Характеризує учасників комунікації за певними ознаками.

5) Контентотвірна (контентоформувальна). Кожен учасник полілогу може висловити свою думку.

6) Новаторська. Створюються нові засоби комунікації в ході спілкування.

7) Рекламна. Збільшує кількість відвідувачів ресурсу, на якому блог зареєстрований, чим робить його популярним [1, с.39].

Отже, полілог є ефективною формою комунікації. Він застосовується в різних сферах діяльності, але завжди має на меті активний процес обговорення. Цікавим було б дослідження місця полілогу в повсякденному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марків О. Т. До питання полілогу в мережевій комунікації / О. Т. Марків. – С. 37–44.
2. Ознаки тексту, його види та форми реалізації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://allref.com.ua/uk/skachaty/Priznaki_teksta_ego_vidy_i_for_mu_realizacii?page=4.
3. Сафонова Н. М. Полілог драматургічного дискурсу: структурна, функціональна та прагматична специфіка / Н. М. Сафонова, 2009. – С. 76–79.
4. Полілог як метод активного навчання [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/polilog-yak-metod-aktivnogo-navchannya.html>.

Коваленко А.Р.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ РЕКЛАМНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Реклама є невід’ємною частиною життя сучасної людини. Її виникнення пов’язане з багатьма соціальними, лінгвістичними та психологічними факторами, особливостями, потребами суспільства та його культурним підґрунтям. Протягом останніх років розвиток нових технологій призвів до кардинальних змін у процесі вивчення процесу комунікації. Для лінгвістів Інтернет – особливе

комунікативне середовище, у якому успішно співіснують усний і писемний варіанти мови з різною жанрово-стилістичною спрямованістю. У сучасному мовознавстві є низка праць, присвячених проблемам медіа-лінгвістики, теорії комунікації та дискурсології [1].

Наприклад, дослідники І. Батуревич, Ф.С. Бацевич, Л.І. Брудницька, В.В. Зірка, Т.В. Кравець та ін. вивчають питання рекламного дискурсу у контексті теорії комунікації. Зазвичай, цілями рекламного впливу є формування (та підтримка) позитивного ставлення покупців до виробника або товару чи вироблення необхідної споживчої поведінки цільової аудиторії. В авторській роботі Ф. І. Шаркова «Реклама в комунікаційному процесі» зазначається, що функції будь-якої реклами полягають у «формуванні попиту та стимулюванні збуту», поліпшення думки про об'єкт рекламування [2]. Відомо, що рекламне повідомлення є комунікативним актом спілкування. Для ефективного виконання свого призначення при його створенні повинні бути використані як мовні, так і невербальні засоби, а мовленнєвий вплив тексту іміджевої реклами реалізується через комунікативні стратегії й тактики. Під комунікативною стратегією ми будемо розуміти «прийоми вибору, структурування та подачі в повідомленні (як у його вербальній, так і в невербальній частині) інформації про рекламований об'єкт, підпорядковані цілям комунікативного впливу, вигідного для просування цього об'єкта на ринку».

Вона складається передусім з тактик «сукупностей прийомів і форм діяльності, спрямованих на досягнення того чи іншого етапу стратегій». На думку О.С. Попової: «Тактика – це план змісту, який виражається у прийомі. Прийом визначає використання вербальних і невербальних засобів для вираження інваріантного смислу тактики» [3]. Комунікативний вплив не є самоціллю, а входить до складу

маркетингової стратегії розвитку фірми та слугує засобом для вирішення її комерційних завдань у межах цієї діяльності. У свою чергу, рекламний вплив можна умовно визначити як цілеспрямований вплив рекламовиробника на психіку споживача шляхом спрямування на нього рекламного тексту з метою зміни поведінки останнього у необхідному для адресанта напрямі. Є.В. Сидоров, аналізуючи вербальний текст як «структуру знакових подразників», стверджує, що також можна відтворити «структуру психічної активності адресата». Відповідно, завдяки концептуальному апарату стратегічного підходу планується на прикладі слоганів компанії «Coca-Cola» реконструювати зв'язок між мовними засобами та рекламним впливом.

Термін «стратегія» найбільше доречний щодо тих сфер комунікації, де присутнє свідоме та цілеспрямоване планування. Конкурентна боротьба в ринкових умовах мимоволі викликає асоціації з війною, в результаті чого реклам- на комунікація нерідко описується у відповідних категоріях: «битва за свідомість», «атака на свідомість», «потужна зброя», «битва за впізнаваність», «поля маркетингових битва – свідомість споживача» тощо. Тому розгляд стратегій і тактик при аналізі рекламного мовленнєвого впливу видається цілком відповідним як для лінгвопрагматичних і когнітивно-психологічних досліджень, так і для студій з теорії реклами.

Отже, ми не можемо уявити наше життя без реклами сьогодні, адже нею просякнуті всі сфери діяльності. Домінують тактика демонстрацій переваг установи та підкреслення її ексклюзивності і тактика найменування товарів чи послуг магазину. Також часто спостерігаємо поєднання двох або кількох тактик одночасно. Кожна з тактик характеризується певними специфічними мовними засобами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с. <https://naub.oa.edu.ua/2015/комунікативні-стратегії-і-тактики-у-р-2/>
2. Шарков Ф.І. Реклама в комунікаційному процесі: Підручник / Ф.І. Шарков. - 2-е вид. - М. : Видавничо-торговая корпорація «Дашков і К °», 2009. - 348 с.
3. Пирогова Ю.К. Стратегії комунікативного впливу в рекламі: досвід типологізації [Електронний ресурс] / Ю.К. Пирогова / Праці міжнародного семінару Діалог 2001. - М., 2001.

Гусакова Л.І.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПІЛКУВАННЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ДЕВІАЦІЇ

«Уміння спілкуватися з людьми – це товар, і я заплачу за таке вміння більше, ніж за що-небудь інше на світі».
(Дж. Рокфеллер)

Ефективна комунікація – це перш за все обмін повідомленнями, під час якого співрозмовники показують свою взаємоповагу і адресат сприймає повідомлення саме так, як думав адресант.

Уміти ефективно спілкуватися – один із найважливіших чинників успіху в будь-якій сфері сучасного життя. Без цього неможливо створити кар'єру, мати вірних друзів, влаштувати своє особисте життя, досягти успіху і визнання.

Щоб ефективно спілкуватися важливо не тільки навчитися говорити і слухати, але й чути і розуміти те, що хоче донести

до нас співрозмовник. Ніхто нас не вчить, як правильно спілкуватися, ці здібності ми набуваємо протягом усього нашого життя. Звісно, в дитинстві ми можемо перейняти манеру спілкування у наших батьків або оточуючих, але де запорука того, що вони знають про ефективну форму спілкування?

Виділяють три групи правил, які показують всю суть комунікативної культури. Перша група – правила мовленнєвого етикету. Правила етикету, звісно, не мають прямого відношення до ефективності спілкування, але їх часткове або повне ігнорування відбиває у людини бажання брати участь у спілкуванні. Друга група – правила узгодження комунікативної взаємодії. Вони задають тип спілкування: світське, ділове, ритуальне, інтимно-особистісне тощо. Третя група – це правила самоподачі (самопрезентації). Вони не визначають тип спілкування й не впливають на загальну ефективність, але визначають індивідуальний успіх окремих учасників спілкування. Правила самоподачі слугують враженню про себе у інших [1].

Поради для ефективного спілкування:

- У спілкуванні обов'язково необхідно створити контакт зі співрозмовником. Потрібно показати свою зацікавленість і готовність до діалогу своїм обличчям і положенням тіла.
- Уважно слухайте: не перебивайте, дайте довести думку до кінця і намагайтеся розуміти тему розмови. Також спостерігайте за емоціями та настроєм співрозмовника.
- Висловлюйтеся простіше, дотримуючись конкретики, щоб співрозмовник правильно зрозумів те, що ви хотіли йому донести, уникайте тавтологій.
- Говоріть достатньо голосно і чітко.
- Підтримуйте зоровий контакт із співрозмовником, користуйтеся жестами, рухами, виразом обличчя, мімікою, які можуть полегшити розмову.

Невербальне спілкування - це одна з важливих складових спілкування. Спілкуватися можна не лише словами, в основному спілкування складається з міміки і жестів. Використовуючи невербальне спілкування, ми показуємо нашу реакцію на те, що нам повідомляють, іноді це трапляється мимоволі.

Комунікативні девіації (невдачі) – недосягнення адресантом того, що він хотів донести до співрозмовника; відсутність взаєморозуміння і згоди між учасниками спілкування.

Комунікативні девіації породжуються недотриманням правил (законів, постулатів тощо) мовленнєвого спілкування, зміст яких не лише мовний, а скоріше – когнітивний (якщо мовець обрав хибну стратегію спілкування, то він припустив когнітивної помилки – комунікативна невдача вибору, незнання про особистість адресата, правил спілкування), мається на увазі не в цілому мова, а швидше про здатність учасників спілкування доносити інформацію.

Успішне спілкування зумовлене мовними чинниками, тобто засобами мовного коду. Мовні невдачі – складові комунікативних девіацій, а володіння мовною компетенцією – одна з умов успішності спілкування.

Комунікативні невдачі суттєво впливають на розуміння і сприймання адресатом сказаного. Значний вплив має відношення до адресата, його стану та звичок у спілкуванні, які він отримав з дитинства. Також може бути й незначний вплив, коли мовець граматично неправильно висловлюється.

У теперішньому науковому світі загальноприйнятих типів девіацій у комунікації немає. Фундаментом комплексної класифікації розмовних девіацій можуть бути розбіжність між природою мовних та комунікативних компетенції тих, хто бере участь у розмові, а також причини і механізми їх

походження в динамічних процесах породження складових спілкування.

Комунікативні девіації:

1) розбіжності, зумовлені тим, хто говорить: а) недотримання підготовчих вимог спілкування (небажане ставлення адресанта до розмови; починати бесіду не підготувавшись; нерозуміння неготовності або небажання слухача прислуховуватися до мовця; марні сподівання від адресанта іншої розмови); б) формування адресантом невідповідних і невчасних мовленнєвих актів; в) початок незбалансованого спілкування. Незбалансованість – передусім хибність адресації комунікативного акту, породжена когнітивною дефініцією адресанта відносно адресата (помилкове розпізнання слухачем поданої інформації; суперечливість ідеологій адресанта й адресата; не зважати на фізичну підготовку адресата, його розумові здібності й рівень проінформованості з певної ситуації); г) створення мовцем дезорієнтованої розмови;

2) розбіжності, зумовлені тим, хто слухає: а) девіації в раптових адресатом комунікативних актах (якщо слухач не підготовлений до розмови, то це може бути приводом покинути розмову; якщо слухач все ж таки перебуває у несподіваній розмові, тоді він має швидко орієнтуватися в обговорюваних темах); б) девіації в передбачуваних адресатом комунікативних актах (заміна адресатом переконань адресанта своїми або приписування адресанту неприйнятних пресупозицій; непорозуміння на фоні лексикології);

3) девіації, спричинені процесом комунікації (контактом) – такі комунікативні розбіжності зв'язані з нетиповою поведінкою тих, хто веде бесіду, тому їх називають орієнтованими. Одна з причин цих розбіжностей є: а) комунікативна тактика, яка позбавлена підстав щодо зміни

мовленнєвого акту; б) невиконання правил спільної бесіди та комунікативної етики; в) створення заплутаної обстановки спілкування; г) тональність спілкування (соціальна властивість комунікації втілюється в рівноправній та нерівноправній тональностях спілкування); г) недотримання правил референції. Референція – взаємозв'язок елементів мовного коду (наприклад: слова, словосполучення, висловлювання) з референтом (конкретні предмети, явища, ситуації тощо). Мовець обов'язково має представити референт і зробити так, щоб слухач впізнавав його у повідомленні. Щоб це полегшувало співбесіду і давало змогу учасникам спілкування одночасно використовувати його у діалозі; е) спотворення інформації в комунікативних каналах [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Особистісні фактори, що зумовлюють ефективність спілкування. Режим доступу: [https://pidruchniki.com/83351/psihologiya/osobistisni_faktori_zu movlyuyut_efektivnist_spilkuvannya](https://pidruchniki.com/83351/psihologiya/osobistisni_faktori_zu_movlyuyut_efektivnist_spilkuvannya)
2. Комунікативні девіації, спричинені учасниками комунікативного акту. Режим доступу: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k0916&T=07&lng=1&st=0

Козар М.М.,
студентка,
НТУУ «Київський політехнічний Інститут
імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ВАЖЛИВІСТЬ НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зважаючи на той факт, що ми живемо в еру цифрових технологій та глобалізації, міжкультурна комунікація є як ніколи актуальною особливо в професійній сфері. Навіть знання іноземних мов не гарантує вдалу комунікацію, іноді куди важливішими є обізнаність стосовно національних та культурних відмінностей певної країни.

Комунікація – це невід’ємна частина нашого життя, ключовий різновид спілкування, яким ми користуємося майже безперервно.

Перші спроби вирішення цієї проблеми простежуються уже в дослідженнях В. Гумбольда, А. Потебні, Я. Грімма [3, с.59].

Культура існує і розвивається в так званій «мовній бульбашці». Якщо стародавні культури були більш «предметними», то сучасні можна віднести до вербальних. Це породжує вербальну ілюзію, яка в свою чергу формує національний стереотип про певну країну [3, с.62].

Серед основних аспектів міжкультурної комунікації слід навести:

- **культурологічний** – основний в міжкультурній комунікації, адже до культури відносять всі надбання народу – від народної творчості до мистецьких творів сьогодення, як у матеріальному так і в нематеріальному проявах.
- **лінгвістичний** – націлений на дослідження мовних розбіжностей. Насамперед це явище міжмовної омонімії.

Наприклад, в англійській мові слово *magazine* означатиме *журнал*, а в українською його можна помилково трактувати як *магазин*, так само в німецькій слово *Akademiker*(людина з вищою освітою) співзвучне з українським *академік*.

– Лінгвістичний аспект також розглядає порівняння різних комунікативних ситуацій, мовної поведінки носіїв різних культур.

– **етичний** полягає в правильному тлумаченні і розумінні норм моралі чи поведінки, жестів різних народів. Наприклад, якщо під час розмови поглянути на годинник європеєць навряд чи зверне на це увагу. Проте під час спілкування з представником країн Близького Сходу краще так не робити, адже у них це вважається доволі грубим жестом.

– **психологічний** зосереджений на розумінні певних психоемоційних нюансів. Smalltalk є природньою річчю для деяких культур, у той час як інші можуть сплутати це з нав'язливістю [2, с.11].

Варто зазначити, що конкуренція на ринку праці та в бізнесі невпинно росте. Часто успіх компанії залежить не від самої продукції, а від вміння вміло спілкуватися з клієнтами чи роботодавцем. Згідно до результатів досліджень в сфері теорії і практики управління, вміння взаємодіяти з іншими превалює над професійними навичками(85% і 15% відповідно) [4, с.].

Міжкультурна компетенція передбачає наявність таких якостей: відсутність упередженості, уважність, толерантність, емпатія, терпимість до неоднозначності.

Також очевидним є те, що ефективна міжкультурна комунікація неможлива лише в теоретичному вимірі, важливо мати практичний досвід [1, с.].

Цікавим є факт, що 10-20% працівників, яким випала можливість працювати за кордоном, мають труднощі в

адаптації до нового культурного оточення і згодом повертаються на Батьківщину. Міжкультурна некомпетентність навіть може спричинити збитки. Часто європейським бізнесменам не вдається закріпитися на східному ринку через незнання особливостей культури цільової країни.

Навіть подача інформації може варіюватися залежно від культурного середовища. Наприклад, у новинах країн Сходу завжди передує підготовчий вступ, задля створення відповідного настрою. Відповідно до європейської чи американської стратегій новину доносять до реципієнта чітко, лаконічно без преамбул [2, с.15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корнеева Л.И. Межкультурная компетенция как условие успешной профессиональной деятельности российских менеджеров / Л.И. Корнеева // Экономика и образование. Вестник УГТУ-УПИ. – Екатеринбург, 2004. – № 10. – с. 54-61.

2. Манакин В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. Посіб. – К. : Видавничий центр «Академія», 2012. – 288 с.

3. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.

4. Щербинин М.М. Основные направления антикризисного управления: теоретический анализ и опыт практических исследований // Управленческое консультирование. 1999. – № 2. – с. 23-28.

Корженевська К.С.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сьогодні для осмислення проблеми міжкультурної комунікації велике значення мають дослідження в області психології. Процес міжкультурної комунікації є, насамперед, мистецтвом обміну знаннями, ідеями, думками, концептами та емоціями між людьми різних культур, проте варто пам'ятати, що це також вміння збагнути психологічний стан співрозмовника, його душевний настрій, який слід розглядати вже з точки зору мислення іншого соціокультурного та національного середовища.

Як відомо, «міжкультурна комунікація – це наука, яка вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних спільнот» [2, с.247]. Мова як засіб спілкування поєднує сучасну людину з минулими та прийдешніми поколіннями не лише свого народу, а також інших. Важливими в процесі такої комунікації постають саме навички швидкого зчитування корисної інформації з урахуванням найдрібніших психологічних деталей. Тому для того, щоб правильно сприймати інформацію та розуміти всю її сутність, треба розглядати мовленнєвий акт набагато глибше, враховуючи всі особливості іншомовної культури, особливо зважаючи на сформовані психологічні цінності співрозмовника під впливом подій того часу, коли він жив або живе, адже вони можуть значно різнитися та виражати відповідну несхожість у поглядах на норми загальноприйнятої поведінки. Не меншу увагу варто приділяти жестам, міміці, інтонації, ході, які є

одними з найважливіших компонентів невербальної комунікації та, очевидно, можуть розповісти нам багато цікавого про психологічний стан співрозмовника, а відповідно стати помічником в інтерпретації отриманої інформації.

Одним із найголовніших завдань міжкультурної комунікації є уникнення непорозумінь у спілкуванні з іноземцями на культурному рівні. Кроком до швидшого досягнення цієї мети може стати саме вивчення психологічних особливостей нації, адже, як нам вже відомо, психологічний аспект передбачає дослідження психічної реакції людей під час спілкування з представниками інших держав та етносів. Великою мотивацією до цього стає саме стан дискомфорту людини, який вона відчуває, перебуваючи в чужому для неї середовищі. Більше того, не знаючи психології мислення іншої культури, людина може поводити себе звичним для неї образом, проте її поведінка може здаватися неадекватною для оточення. Наприклад, всі знають, що українці самі по собі достатньо відкритий та дружній народ, тому для них у більшості випадків не складає труднощів почати розмову та навіть обговорювати на початкових етапах знайомства якісь теми стосовно політики чи загалом проблем життя. Якщо українець приїде за кордон та почне себе так поводити з іноземцями, то є досить велика ймовірність того, що може виникнути певний конфлікт через непорозуміння цінностей. Такі невдалі ситуації трапляються частіше з країнами Західної Європи. Проте в таких країнах може вважатися неввічливим також і мовчання, тому прийнятним є почати вести якусь нейтральну бесіду, наприклад, про погоду. Що стосується загалом мовчання, то варто зазначити, що в деяких країнах, переважно у північних, це є нормою, адже для них незнайомиць спочатку представляє певну небезпеку. На психологічному рівні у цих людей існує

певна встановлена межа, за яку незнайомим людям, до яких ще не має довіри, не варто переступати. Звичайно, що для нас – українців, враховуючи нашу психологію, така реакція, тобто мовчання певний час, може натякнути на небажання співрозмовника розмовляти або стати проявом його нетактовності, невічливості. Оскільки така проблема, на жаль, залишається і досі актуальною, психологи поступово разом зі спеціалістами в галузі міжкультурної комунікації продовжують розробляти низку рекомендацій щодо перебування в чужинному середовищі, дотримання яких може однозначно зменшити стан дискомфорту та переживання.

На думку багатьох науковців, до яких належать В. Костомаров, Є. Тарасов, Ю. Сорокін, у міжкультурній комунікації текст вважається ментальним утворенням, відображенням якого є психічні та когнітивні образи представників певної лінгвокультурної спільноти. Вони зауважують: «Психіка людини – це своєрідна модель суспільства, модель у тому значенні, що психіка особистості – це хранителька культурно-національних еталонів, сприйняття, розумової і операційної діяльності, спілкування» [1, с.108]. Тому незнайома культура має розглядатися як самоорганізована система, для якої характерні специфічні коди, невідомі для представників іншої культури. Таким чином, виокремлюють два шляхи здійснення процесу діалогу серед людей різних культур, чи є він можливим взагалі за таких умов:

1. Для сприйняття чужої культури варто відкидати все, що лежить за межами культурного тексту, а відповідно залишати лише те, що стосується власного розуміння. Такий шлях може полегшити адаптацію тексту до свого світосприйняття та усвідомлення культури «чужого»;

2. Варто, навпаки, якнайглибше зануритися в смисл чужої культури, що є, напевно, більш ефективним, адже не будуть порушені культурні традиції при інтерпретації тексту в діалозі.

Отже, процеси комунікації, мовлення, сприйняття та розуміння інформації мають психічну природу, але при цьому психологічний аспект міжкультурної комунікації тісно взаємодіє з лінгвістичним, особливо коли йдеться про комунікативні стилі чи професійно зумовлені ситуації спілкування з іноземцями. Однак найважливішим у даній темі залишається те, що процес перетворення думки на слово є однаковим у всіх людей, проте саме ментальні образи, створені під впливом психології та національних особливостей світобачення, можуть значно різнитися у культурах та стати певним комунікативним бар'єром стосовно правильного сприйняття інформації та двостороннього порозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козак А. Міжкультурна комунікація в контексті діалогу культур / А. Козак // Наукові записки. – Випуск 118. – Серія: Філологічні науки (мовознавство) – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 106-109.

2. Лебедева Л. Е. Міжкультурна комунікація: лінгвістичний аспект / Л. Е. Лебедева // Філологічні студії. – Випуск 9. - Кривий Ріг : ДВНЗ "КНУ", 2008. – С. 246-252.

3. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посібник / В. М. Манакін. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2012. – 281 с.

4. Мілютіна К. Л., Максимов М. В. Психологія міжкультурної комунікації: навч. посіб. / К. Л. Мілютіна, М. В. Максимов ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Віпол, 2014. – 256 с.

5. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія: навч. посіб. / О. В. Савицька. – Київ, 2011. – 264 с.

**Корнійчук Д.С.,
студентка,
КПІ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна**

ІНТЕРНЕТ – КОМУНІКАТИВНИЙ ФЕНОМЕН СЬОГОДЕННЯ

Потреба в комунікації та здатність до неї – чи не найважливіші сутнісні ознаки людини. Сучасна людина знаходиться в постійній комунікації з іншими: в сім'ї, на роботі, в соціальних мережах. З розвитком комунікації з'являється Інтернет. Ще в 90-х про Інтернет нам було відомо небагато. В наш час це наукове відкриття використовується весь час. На сьогоднішній день мережа Інтернет включає і відображає майже всі сфери життя суспільства, впливаючи на економічне, політичне і культурне життя всього сучасного світу. Спочатку Інтернет був винайдений в дослідницьких та навчальних цілях. Значне розширення та поширення мереж, масштаби їхнього використання призвели до того, що люди стали членами нового типу суспільства – мережевого [1]. З розвитком Інтернету та розвитком суспільства протягом минулого століття, люди отримали можливість комунікації один з одним на великих відстанях, навіть не виходячи з дому. Зараз людина може взаємодіяти з представниками інших країн, культур, національностей; може обмінюватися з ними інформацією, інтересами, дізнаватися щось нове, взамін надаючи власну інформацію своєму “співрозмовнику”. Це дозволяє людині виходити за межі свого поняття про інші культури та нації, спростувати або підтвердити наявні

стереотипи; поділитися з іншими правдивою інформацією про свою країну/культуру тощо.

Сучасні комунікаційні технології створюють соціальні спільноти/мережі, які практично не піддаються зовнішньому контролю, не мають єдиного центру, а тому кожен в праві діяти у них так, як вважає за потрібне. Феномен Інтернету в комунікації досліджували: М. Кастельс, А. В. Назарчук, С. В. Палій, О.О. Шапіро. Соціальні мережі існували завжди, проте останні технічні розробки в сфері комунікації зробили їх домінуючою формою соціальної організації. Перші появи соціальних мереж можна відстежити ще з 1970-х років [2].

Використовуючи Інтернет, користувач може дізнаватися щось нове та створювати нову інформацію, досліджуючи вже наявні дані.

Сьогодні люди використовують соціальні мережі в трьох цілях:

- 1) для комунікації й висловлення власної думки, поглядів, інтересів;
- 2) для створення нових платформ, на яких кожен може показати себе, започаткувати нові рухи, закликати до об'єднання в певних цілях тощо;
- 3) для здійснення комерційно діяльності.

В Інтернеті людина може видавати себе за кого хоче, створювати собі новий образ та ім'я. Сьогодні це зазвичай робиться для власного заробітку.

Мережа складається з двох точок, її метою є поширення інформації з однієї точки в іншу. Це відбувається через так звані “магістралі”. Вперше термін “соціальна мережа” було використано в 1954 році Джеймсом Барнсом. Основними характеристиками при будові “віртуального світу” за І. Ачкуріним можна назвати: відчуженість людини в реальному світі, погане знання реальності, амбівалентне ставлення до

влади, відсутність розуміння відносин з людьми в реальному житті, недовіра та настороженість до чогось нового [3].

Найпоширенішими соціальними мережами є: Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, Viber, Telegram. Зареєструвавшись в них, люди з спільними інтересами можуть об'єднуватися в одну групу, слідкувати за розвитком подій, що їх цікавить.

Інколи це призводить як до позитивних, так і негативних наслідків в реальному житті. Наприклад: початок будь-яких видів стосунків в реальності, організування масових культурних заходів, страйків, благодійності тощо.

Віртуальне спілкування відбувається за допомогою приватних повідомлень (можливість голосових та відеоповідомлень), оприлюднених публікацій у власному профілі, коментарів під "постами". Інші користувачі можуть оцінювати ці публікації вподобаннями ("лайками"). При Інтернет-спілкуванні додаються нові засоби комунікації: інтернет-сленг (дуже часто усталеними граматичними нормами мови нехтують), смайлики (стікери), "гіфки", картинки. Користувачі кожної соціальної мережі можуть приховати свій статус online та за необхідності проігнорувати повідомлення інших. Приватна інформація завжди може залишатися конфіденційною.

Отже, Інтернет має великий вплив на розвиток людської комунікації. Він є невід'ємною складовою сучасного спілкування, надаючи нові можливості для розширення світогляду індивіда, допомагає віртуально поєднувати та тримати разом країни з різних куточків світу. Таким чином, феномен Інтернету можна вважати ядром всесвітньої комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данько Ю. А. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства // Вісник Міжнародного Слов'янського Університету. Харків Серія “Соціологічні Науки” . Том XV. № 1,2. 2012. - Режим доступу:http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nivoo_2015_1_17.pdf
2. Кастельс М. Галактика Інтернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе / Пер. с англ. А. Матвеева под ред. В. Харитонов. — Екатеринбург: У-Фактория, 2004. — 328 с.
3. Кромська А. Феномен соціальної мережі в інформаційному середовищі. Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2015>

Луценко М.А.,
студентка,
НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

РЕКЛАМНИЙ ДИСКУРС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Реклама є невід’ємною частиною життя сучасної людини. Її виникнення пов’язане з багатьма соціальними, лінгвістичними та психологічними факторами, особливостями, потребами суспільства та його культурним підґрунтям. Так як, метою реклами є «привернути увагу, викликати інтерес, передати споживачеві інформацію і змусити його діяти певним чином» [1], вона також є специфічним різновидом комунікації.

Дослідження реклами як культурно-національного, соціально-економічного, психологічного і водночас мовного феномена вирізняються своєю різноманітністю та спрямованістю. Науковці вивчають рекламний дискурс в різних аспектах згідно зі сферою своєї діяльності. Наприклад, дослідники І. Батуревич, Ф.С. Бацевич, Л.І. Брудницька, В.В. Зірка, Т.В. Кравець та ін. вивчають питання рекламного дискурсу у контексті теорії комунікації.

Рекламний дискурс є цілісним комплексом відношень, що виникають у процесі формування, розвитку й функціонування рекламного тексту. Він є процесом мислення, пов'язаним зі створенням тексту, а сам текст, як його невід'ємна частина є продуктом мисленнєвої діяльності. Мова сучасної реклами є динамічною та мінливою, в ній активно використовуються соціальні діалектизми, експресивна лексика та порушення літературних норм.

Дослідниця Н. Арутюнова вважає, що дискурс – це текст, «занурений у життя», «мова у житті» [2, с. 136–137], що означає використання поняття дискурсу лише для сучасних рекламних текстів.

З позицій сучасної лінгвістики дискурс має також ситуативне оформлення. На мовному рівні формуються ситуативно обумовлені кліше, трафарети мовленнєвої поведінки, наприклад, рекламна бесіда, слоган, політична передвиборча промова, інтерв'ю, що допомагає наблизити реципієнта до ситуації описаної в рекламі [1].

Розглядаючи мовно-комунікативний аспект рекламного дискурсу, можна зробити висновок, що маніпуляції свідомістю, соціумом, суспільством, системою їх норм, стандартів, стереотипів є доволі знаковими для вивчення цього питання. Ф. С. Бацевич зазначає: «...дискурс є сукупністю мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних з пізнанням, осмисленням, презентацією світу

мовцем і осмисленням мовної картини світу адресанта слухачем (адресатом)» [3]. Рекламний дискурс утворюється за участю символічного провідника, котрий привертає увагу та формує потрібний імідж певного товару, котрий рекламується, в уяві адресата. Таким чином продається не сам товар, а уподобання людей. Наприклад, зазвичай, реклама елітних алкогольних напоїв вражає бюджетом та професійністю зйомки, а знімаються в ній впливові особистості, як спортсмени, бізнесмени, кіноактори. Таким чином, товар, який споживає світова зірка, є більш престижним та затребуваним.

Важливою особливістю рекламного дискурсу є також його жанрово-стилістичне багатство мови. Текст часто поєднує у елементи публіцистичного, наукового, ділового та розмовного стилів. Саме це допомагає створити умови для сприйняття реклами різними цільовими аудиторіями.

Отже, ми не можемо уявити наше життя без реклами сьогодні, адже нею просякнуті всі сфери діяльності. Реклама є важливим інструментом комунікації і спрямована на вплив на споживача. Вивчення рекламного дискурсу проводиться багатьма науковцями з різних галузей, здобутки яких допомагають у вивченні реклами міждисциплінарно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вачевський М. Суть і мета реклами та рекламної діяльності та заходи удосконалення розвитку профтехосвіти [Електронний ресурс] / Мирон Вачевський // Молодь і ринок №9 (68). – 2010. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/admin/Desktop/Mir_2010_9_8.pdf.

2. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Яреца – М. : Сов. Энциклопедия, 1990. – С. 136–137.

3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ “Академія”, 2009. – 376 с.

**Максименко Д.С.,
студентка,
КПІ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна**

КОМУНІКАТИВНА ДЕВІАЦІЯ ЯК ПРОЯВ ОСОБЛИВОГО ПСИХОТИПУ СУБ'ЄКТА СПІЛКУВАННЯ

«Комунікативні девіації» – складний термін, який можна розглядати одразу з двох боків: як проблематику психологічного характеру з боку одного з суб'єктів спілкування або як проблему недосягнення розуміння між суб'єктами спілкування. Але у контексті дослідження мною ефективності спілкування, на мою думку, варто зазначити, що комунікативна девіація є ознакою критично низького рівня ефективності самого процесу спілкування [1, с. 23].

Глобальний процес глобалізації, який відбувається у світі, є чудовим стимулом до розвитку дослідження спілкування як прояву соціальної активності; головного засобу обміну інформацією. Саме дослідження процесу та усіх елементів структури спілкування дозволяє дослідити також «невдачі спілкування», якими є комунікативні девіації.

Як я вже писала вище, комунікативні девіації можуть бути викликані психологічними моментами – в сучасній психології вивчають комунікативні девіації як прояв психічних розладів одного із суб'єктів спілкування або як прояв психотипу суб'єкта спілкування. Мене, як лінгвіста, більше зацікавило визначення «комунікативної девіації» як прояву психотипу суб'єкта спілкування, адже воно свідчить про появу девіації

через стиль спілкування суб'єкта, що критично впливає на ефективність спілкування.

Так чому девіація, на мою думку, це вияв критично низького рівня ефективності спілкування? Все дуже просто. В чому виявляється ефективність спілкування? Ефективність спілкування проявляється у ідентичності того, що мав на увазі один з суб'єктів спілкування, та того, що зрозумів інший суб'єкт, й в загальному рівні задоволення суб'єктів спілкування від самого процесу обміну інформацією. Комунікативна девіація є виявом порушення двох складових ефективності спілкування, які я описала в минулому реченні [2, с. 32]

Вплив особливостей психотипу суб'єкта спілкування на виникнення комунікативних девіацій є, на мою думку, недооціненим. Чому ж я зробила таке припущення? Згідно з теорією виникнення феномену «комунікативної девіації», вона може бути викликана критичним виявом неспроможності суб'єкта спілкування забезпечити базові потреби для задоволення основної мети спілкування. Тобто психотип суб'єкта спілкування може унеможливити виконання цілі спілкування – успішного обміну інформацією [3, с. 141]

Загалом, якщо розглядати формування комунікативних девіацій у контексті психології, то можна визначити, що основними причинами виникнення цих «невдач» можуть бути такі особливості одного із суб'єктів спілкування:

1. Прояви нарцисизму у спілкування – вияви «самолюбства» не є доцільними у обміні інформацією, бо одразу можуть «відштовхнути» співбесідника від людини, яка виявляє такі особливості власного психотипу. Через те, що один із суб'єктів не має бажання розмовляти із «нарцисом», порушується проблематика «задоволення спілкуванням», що

є критично важливою у контексті виконання цілей самого процесу спілкування.

2. Гіперактивність у спілкуванні – суб'єкт спілкування, котрий перетворює весь процес спілкування з діалогу на монолог, також порушує ціль «задоволення спілкуванням» і, окрім того, унеможливує двосторонній обмін інформацією, що є головною ознакою діалогу.

3. Інертність у спілкуванні – наявність співрозмовника, котрий не приймає активної участі у спілкуванні, є зворотнім видом попереднього виду психологічної особливості суб'єкта спілкування. У цьому випадку, «інертний співрозмовник» своєю поведінкою перетворює діалог у монолог.

4. Агресивний тип спілкування суб'єкта – це особливий вид спілкування, який ще можна назвати «імперативним» у деяких випадках. Агресивний тип спілкування проявляється у агресивному відстоюванні власної думки та активні спроби заперечення думки співрозмовника. У випадку наявності суб'єкта спілкування, котрий є «агресивним співрозмовником», є можливість перетворення спілкування на конфлікт, що вже є «невдачею у спілкуванні»

Як підсумок, варто зазначити, що низька кількість теоретичних джерел, що займаються таким поняттям як «комунікаційна девіація» є головною причиною нерозуміння цього важливого, у лінгвістиці та психології, поняття. Саме активне дослідження девіацій зможе забезпечити розробку наукових концепцій, які будуть мати на меті – унеможливлення формування цих «невдач» та забезпечення успішності процесу спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної девіалогії / Ф. С. Бацевич. – Львів, 2000.

2. Рогов Є. І. Психологія спілкування / Є. І. Рогов. – Мінськ: Владос, 2001.

3. Ануфрієва Н. Д. Комунікативні девіації (невдачі): причини і механізми / Н. Д. Ануфрієва. – Одеса: Фенікс, 2014. – 559 с.

Нірода В.В.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

МАНПУЛЯТИВНА КОМУНІКАЦІЯ

Неможливо уявити життя людини без комунікації. Ми спілкуємось щоденно, але ми не завжди помічаємо коли під час комунікації нами маніпулюють, інколи ми навіть не розуміємо, що маніпулюємо ми. В кожному з нас живе маніпулятор. В більшості випадків маніпуляція - це свідомий процес. Проте, бувають випадки несвідомого маніпулювання, коли людина несвідомо керує іншою.

Сутність маніпуляції полягає в тому, щоб за допомогою хитрості вплинути на поведінку і психіку людини. Щоб в результаті отримати власну вигоду.

Однак, маніпуляція - це не насилля, а спокуса; її сила і найбільша небезпека для людини найчастіше виявляється у підступності. Кожна людина, щоб ефективно опиратися маніпулятивному впливу, насамперед мала б бути навантаженою відповідальністю, яка робить її здатною вистояти у протистоянні з підступним ворогом і не впасти у спокусу. Жертвою маніпуляції людина може стати тільки в тому випадку, якщо вона не встояла у своїй істині або якщо особистої істини, у непохитності якої вона була б твердо переконана, у неї немає взагалі. Маніпуляція насамперед тому стає можливою, що людина, на яку вона скерована,

виступає як співавтор, співучасник маніпулятора, оскільки в її свідомості є місце для іншого, відкритість йому, спокусливе бажання і готовність зустрітися з іншим голосом і почути його” [1].

Не слід з цього робити висновок, що маніпуляція є негативним явищем. Велика кількість професійних завдань передбачає саме маніпулятивне спілкування. По суті будь-яке навчання (суб'єкту необхідно дати нові знання про світ), переконання, управління завжди включає в себе маніпулятивне спілкування. Саме тому ефективність цих процесів багато в чому залежить від ступеня володіння законами і технікою маніпулятивного спілкування [3].

Доценко Е.Л. (1997) виділяє чотири основні прийоми маніпулятивного впливу, які відповідні до основних ознак маніпуляції.

1. Прихований характер маніпуляції забезпечується багатовекторністю впливу: відволікання уваги адресата, обмеження уваги на необхідному змісті, зниження критичності адресата, підвищення власного статусу в його очах, ізоляція адресата від інших людей тощо.

2. Для здійснення психологічного тиску використовуються прийоми: перехоплення ініціативи, уведення своєї теми в розмову, скорочення часу на ухвалення рішення, рекламування себе або натяк на широкі зв'язки й можливості, апеляція до присутніх тощо.

3. Проникнення в психічну сферу адресата відбувається через "струни душі", тобто значимі для нього переживання, його гордість за власне походження, нетерпимість до певного типу людей, хобі, цікавість.

4. Експлуатація особистісних якостей адресата являє собою імітацію процесу ухвалення рішення ним самим. Перший крок - створення (або актуалізація) конкуренції мотивів. Другий крок - зміна спонукальної сили конкуруючих

мотивів на користь того мотиву, який потрібний маніпулятору [2].

Отже, безумовно комунікативна маніпуляція має і негативні, і позитивні наслідки. Вона є елементом нашого повсякденного спілкування. І неможливо цілком уникати її. Але у сучасному світі важливим є вміння протистояти їй.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Психологія [Текст] : навч. посіб. / Іван Русинка. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Знання, 2011. - 407 с.
2. Розогов В. І. Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів / В. І. Розогов. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 160 с.
3. Філоненко М. Психологія спілкування / Навчальний посібник / К. : Центр учбової літератури, 2008.- 224 с

**Панченко А.О.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна**

ОЛЬФАКТОРИКА ЯК ЗАСІБ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Серед невербальних засобів комунікації прийнято виділяти поміж всіх інших також ольфакторне спілкування, яке відбувається за допомогою запахів (тіла, косметики, страв, тощо). Ольфакторні засоби спілкування в свою чергу можна поділити на запахи оточення (наприклад в машині відчувається запах кави, що несе інформацію про власника машини) та запахи самої людини, як природні, так і штучні.

Виявити вплив «запахових» аспектів на комунікацію осіб не так легко, але зрозуміло точно, що він існує. Не так важко простежити його в тваринному світі. Нюх у більшості тварин

розвинений краще ніж у людини, що дозволяє їм відчувати запахи аналітично, тобто розкладати запах на складові. За допомогою так званих феромонів тварини здатні впливати на поведінку інших особин свого виду і спонукати їх до певних дій. Статеві атрактанти, наприклад, слугують для привернення уваги особин протилежної статі.

Запахи виконують низку соціально-психологічних функцій – формують образ людини, керують враженням, доповнюють інформацію, або підтверджують сказане (запах поту, може підтвердити слова людини, яка наголошує, що поспішала і приклала чимало зусиль щоб встигнути на зустріч). Неприємний природний запах людини може сигналізувати також про порушення фізіологічного стану.

Найяскравішим прикладом ольфакторного спілкування між людьми є використання парфумів. Людина використовує ті, чи інші парфуми, щоб справити враження на оточуючих її осіб. Витончений аромат може вказувати на гарний смак або статус людини. Для ділового спілкування існують навіть певні норми, неприйнятним є як і природній запах людини, так і використання дешевих, грубих парфумів.

В деяких країнах Європи вже давно існують напрями парфумерії націлені на розробку ароматів для ресторанів, кафе, магазинів, готелів, казино. Американський психіатр Алан Хірш провів експеримент в якому встановив, що на продаж товару в магазині істотно впливають запахи в самому приміщенні. Спеціально розроблену есенцію психіатр розповсюдив у роздрібних відділах магазинів, в результаті чого продаж товарів в них різко збільшився в порівнянні з іншими. Тобто запахи спонукають нас до певних дій і цим користуються різні комерційні організації.

Ольфакторне спілкування диференціюється також територіально і культурно – для одних народів є звичними запахами ті, які є неприйнятними для інших. Так наприклад в

африканських племенах існує безліч традицій пов'язаних з запахами. Перед полюванням або боєм чоловіки племені вдихають аромати певних розтертих трав, що позитивно впливають на їх фізичний та емоційний стан. Рецепти цих ароматів передаються від покоління до покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Битянова М. Особенности человеческой коммуникации // Школьный психолог. — 1999, № 30. С.2–15.
2. Резников Е. Н. Психология этнического общения / Евгений Николаевич Резников. – Москва: Литагент «Когито-Центр», 2008.

Пономаренко Я.В.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Зміни у політиці держави, перехід до демократії, до реальних подій у політичному житті країни привертають увагу до цієї області соціальних комунікацій. Політичний дискурс є відображенням суспільно-політичного життя країни, несе елементи її культури: загальні, національні специфічні та культурні цінності. Інтерес до вивчення політичного дискурсу виявляють представники різних професій і різних наукових дисциплін, а також найширші маси громадян. При цьому розглядаються всілякі проблеми, що пов'язані з функціонуванням мови в політичній сфері. Аналіз політичного дискурсу дозволяє виділити концепти й концептуальні опозиції, що є актуальними для певного етапу суспільного життя, вивчити тактики й стратегії спілкування,

визначити універсальні й національно-специфічні особливості політичного дискурсу.

Ірина Вільчинська дає таке визначення дискурсу: "Дискурс – у широкому сенсі складна єдність мовної практики і позамовних чинників (значима поведінка, що маніфестується в доступних почуттєвому сприйняттю формах), необхідних для розуміння тексту, єдність, що дає уявлення про учасників спілкування, їхні установки й цілі, умови вироблення і сприйняття повідомлення. Традиційно дискурс мав значення упорядкованого письмового, найчастіше мовного, повідомлення окремого суб'єкта. В останні десятиліття термін отримав широке поширення в гуманітаристиці і набув нових відтінків значення" [1].

Політичний дискурс – формує і відтворює владні відносини в суспільстві. Виділення цього аспекту, як самостійного, впливає з розуміння політики, як особливої сфери соціального життя, пов'язаної з феноменом влади, що жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, давати інформацію, накази тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою. І тому, не випадково, ряд вчених розглядають політичну діяльність, як мовленнєву [3].

На думку Олени Шейгал, мова політики, політична комунікація, політичний дискурс – терміни, які в більшості робіт взаємопов'язані. Вона ототожнює терміни "політичний дискурс" та "політична комунікація", а мову політики розглядає як структуровану сукупність знаків, які утворюють семіотичний простір політичного дискурсу, пронизує всі сфери і рівні соціальної взаємодії. Вона, розглядаючи функцію політичного дискурсу, доводить, що основною його функцією є інструментальна – боротьба за владу, заволодіння

нею та її збереження. Дана функція є глобальною по відношенню до мови, так як комунікативна функція охоплює мову в цілому. Вищевказана функція проявляється в мобілізації до дій, які стимулюють до їхніх здійснень у формі прямих звернень, лозунгів, закликів, законодавчих актів; з іншого боку – створюючи відповідний емоційний настрій: надія, гордість за країну, впевненість, ворожість, ненависть. Мовленнєві акти також стимулюють відповідні дії, наприклад, погрожуючи застосуванням сили, можна припинити страйк. Найважливішими стимулами політичної діяльності виступають такі мовленнєві акти, як вираження підтримки та довіри [3].

Однією з найважливіших функцій політичного дискурсу, яка виокремлює його із загального мовного контексту, вважається функція переконання. Будь-який текст впливає на свідомість адресата з семіотичної точки зору. Але для політичного тексту, мовленнєвий вплив є основною метою комунікації, на досягнення якої орієнтується вибір лінгвістичних засобів. Принципова відмінність політичної мови від повсякденної полягає не у використанні певних формальних засобів, а в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, при якому звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію, а добре відомі ситуації включаються до несподіваних смислових контекстів - речі “перестають називатися своїми іменами”. Ця специфіка політичного дискурсу, як системи, багато в чому пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути прочитаний певний неекспліцитний смисл, який не зводиться до буквального, а іноді прямо протилежний йому.

Варто відмітити, що мовленнєва реальність може проявлятися двома шляхами: тоталітарним і демократичним. Саме тоталітарно-політичний дискурс за певними параметрами наближається до релігійного. Також, ще одним

аспектом такого прояву є сприйняття політичного лідера, вождя, як Бога, який наділений надприродними можливостями [2].

Таким чином, найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу. Дискурс – це суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу, легше зрозуміти цінність політичного тексту в цілому, а не думок, висновків чи ідей, які можуть виникнути з нього. Це ще досить нова наукова теорія, навколо якої робиться спроба побудови кола питань та напрямів, з урахуванням загальних наукових тенденцій. Саме такий підхід допомагає розглянути політичний дискурс у цілому, та політичний текст, зокрема, під новим кутом, та слугує підґрунтям для проведення майбутніх досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. І.Ю. Вільчинська Політичний дискурс, основі напрями дослідження. Режим доступу:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hpNbCytс1ZEJ:journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/download/137992/134936+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

2. Р.А. Попов Політичний дискурс: проблема теоретичної ідентифікації. Режим доступу:

<http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05prapti.pdf>

3. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. – М.: Гнозис, 2004. – 328 с. Режим доступу:

<https://cyberleninka.ru/article/n/2001-02-010-sheygal-e-i-semiotika-politicheskogo-diskursa-in-t-yazykoznaniya-ran-volgogr-gos-ped-un-t-volgograd-peremena-2000-368-s-bibliogr-s>

Сбітнєва А.В.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ЗНАКОВІСТЬ – СУТТЄВА РИСА КОМУНІКАЦІЇ. ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ЗНАКІВ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Перш за все, на чому слід наголосити – це семіотика, наука, яка вивчає знаки, їх властивості та властивості знакових систем. З'явилась вона на початку ХХ ст., а її засновником вважається Ч.С. Пірс (американський логік, філософ, природознавець) [1]. Семіотику можна вважати інструментом для всіх наук, адже всі науки в той чи іншій мірі використовують знаки та виражають ними свої результати.

Визначенням терміну знак, може виступати матеріальний або чуттєво сприймаючий предмет, який дозволить людині, яка говорить, викликати у свідомості співрозмовника певний образ або поняття. Сам знак потрібен, щоб дати визначення іншого предмета, властивостей або відношення, а також являється головним засобом для фіксації, передачі, оцінки будь-якого типу інформації [2].

Варто розглянути будову знаку, вона включає дві складові:

1) Ім'я об'єкта – це саме той предмет чи об'єкт, аналогом якого є знак.

2) Сенс або значення знаку – інформація, про яку нам хоче повідомити знак.

Предмети та явища відображаються в свідомості людини у вигляді певних логічних понять. Отже, саме значення являється співвідношенням знаку з певним визначенням. Наприклад, слово «комод» який означає категорію існуючих предметів. Різні види комодів відображаються у нашій свідомості у вигляді поняття про комод. Значення слова

«комод» включає лише мінімальний набір характерних рис, які дозволяють об'єднати слово і даний об'єкт.

Однак на складових, які наведені вище не завершується значення або зміст самого знаку. Під час комунікації між людьми, знак може набувати різних значень, виражати емоційних стан, переживання, виразність. Також може отримувати додаткові значення, які відрізняються від загального сенсу (прикладом може бути слово «зелений» - може означати колір, політичну прихильність і тд.).

Є два типи знаків: мовні та позамовні. Другі ще діляться на:

- 1) Знаки - символи
- 2) Знаки - копії (іконічні)
- 3) Знаки - ознаки (індекс – знаки) [2].

Знаки - символи – це знаки, які фізично не пов'язані з об'єктами, які вони представляють. Їх значення, як правило, умовні. У цьому відношенні вони мають статус умовного позначення і всезагального правила. Такі знаки – це щось конкретне (образ, предмет), те яке має особистий сенс і водночас являє собою щось загальне, абстрактне (ідея, гіпотеза, концепція)[2].

Прикладом знаків-символів Німеччини є кольори прапору, тобто чорний, червоний та жовтий, також герб та гімн країни. Прикладом знаків-символів німецької кухні є Bratwurst, тобто ковбаски та, звісно, пиво.

У мистецтві певний образ людини або тварини вигаданих або ж реальних іноді виступає як знак-символ людських якостей, таких як, сміливість, кмітливість, мужність, розум тощо. Наприклад, Добрина Микитич – мужній та сильний чоловік.

Знаки - копії – це символи, значення яких повністю визначається тому об'єкту, якому вони відповідають. Вони об'єднуються за принципом подібності, об'єкта та його назви.

Наприклад, відбитки пальців, фотокартки, відео, копії документів тощо [2].

Знаки - ознаки – це символи, значення яких визначається лише тим контекстом, в якому вони з'являються, і який передбачає зв'язок між об'єктами та його властивостями. Прикладами цих знаків можуть бути деякі займенники, прислівники. Дим, який припускає наявність вогню, калюжу, яка припускає наявність нещодавнього дощу тощо.

Що стосується останніх двох, їх форма дає можливість здогадатися про зміст навіть не знайомому адресату. А форма знаків-символів навпаки не дає жодного уявлення про зміст.

Тут постає нове питання про можливість розуміння знаків у залежності від освіченості та знайомства з культурою. Адже в різних культурах та субкультурах такі поняття як сленгова лексика, жаргони, сенс знаку можуть бути різними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрам Соломоник, *Философия знаковых систем и язык*, Минск, «МЕТ», 2002 г., с. 131-133. Режим доступу: <https://vikent.ru/enc/5227/>

2. Конверський А. Є. *Логіка (традиційна та сучасна). Підручник для студентів вищих навчальних закладів.* – К.: Центр учбової літератури, 2008., с. 44-50. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/Logika_tradic_Konverskiy_2008.pdf

3. Кондратов А. М. *Звуки и знаки* / Александр Михайлович Кондратов., 1966. Режим доступу: https://www.e-reading.club/bookreader.php/97382/Kondratov_-_Zvuki_i_znaki.html#label4.

Цьосенко А. В.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

МАС-МЕДІЙНИЙ ДИСКУРС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Різновиди мас-медійного дискурсу виділяються залежно від використаних комунікативно-інформаційних каналів і реалізуються завдяки різноманітним мовним засобам і стратегіям [3, с. 15]. Відповідно до виконуваної комунікативної функції виділені такі види масмедійного дискурсу, як публіцистичний дискурс, рекламний дискурс, PR-дискурс.

Публіцистичний дискурс визначають як різновид інформаційно-орієнтаційного інституційного дискурсу, що реалізується за допомогою засобів масової комунікації та передбачає свідому та явно виражену авторську актуалізуючи позицію [4, с. 5].

Рекламний дискурс. Представники комунікативної лінгвістики розуміють це явище як комунікативну структуру, фреймові стратегії функціонування якої в комунікативному просторі реклами визначаються комплексною взаємодією фреймів автора, предмета, адресата та мети рекламного дискурсу [3, с. 229].

PR-дискурс, або дискурс у сфері публік релейшнз, – відносно новий тип мас-медійного дискурсу, спрямований на встановлення зв'язків між інституціями, партіями, окремими політиками і суспільством взагалі. Такі зв'язки роблять діяльність організації або політика прозорішою, зрозумілою решті суспільства [5, с. 140].

PR (від англ. Public relations “зв'язки з громадськістю”) – комунікація у сфері відносин суспільних інституцій з громадянами, тобто суспільна комунікація. Головне її

завдання – створення позитивного іміджу інституції чи окремого політичного діяча, формування зовнішнього та внутрішнього соціального політикопсихологічного середовища, сприятливого для успіху цієї інституції чи цього діяча.

Теле- та радіодискурс передбачають невимушеність, неофіційність. Автори теле- та радіопередач створюють знаковий образ живого мовлення. Мовець (диктор) і слухач (глядач) перебувають у різних точках простору і часу, не можуть коригувати мовлене і почуте (наприклад, перепитати). Темп подавання (відбору) інформації не залежить від слухача (глядача). Статус мовця – офіційний, слухача (глядача) – неофіційний [5, с. 139].

Під *комп'ютерним дискурсом* розуміють спілкування в комп'ютерних мережах. При цьому таке спілкування може бути як особистісно-орієнтованим (спілкування за допомогою електронної пошти), так і статусно-орієнтованим (конференції, присвячені різноманітним тематикам: політика, спорт, медицина, наука). Серед жанрів комп'ютерного дискурсу виділяють електронну пошту, синхронні й асинхронні чати, веб-тексти [1].

Мас-медійний дискурс є процесом та результатом діяльності мовної особистості. Останню визначають як сукупність здібностей та властивостей людини, що зумовлюють породження та сприйняття мовленнєвих творів.

Функції мас-медійного дискурсу. В узагальненому вигляді виокремлюють наступні основні функції мас-медійного дискурсу: 1) інформативну; 2) регулятивну (поєднує в собі ідеологічну функцію, функції соціального контролю та маніпуляції свідомістю громадськості); 3) освітню; 4) розважальну; 5) фатичну (встановлення контакту між видавцем та аудиторією); 6) рекламну [2, с. 22–23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галичкина Е. Н. Специфика компьютерного дискурса на английском и на русском языках (на материале жанра компьютерных конференций): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 “Сравнительноисторическое, типологическое и сопоставительное языкознание” [Электронный ресурс] / Бесплатный учебный портал. – Режим доступа: <http://31f.ru/author-abstract/485-avtoreferat-specifika-kompyuternogo-diskursana-anglijskom-i-russkom-yazykah.html>. Серія: Філологічні науки. –2010. – № 54. – С. 228-231.
2. Дубских А. И. Реализация коммуникативной стратегии самопрезентации личности в масс-медиаальном дискурсе (на материале «звездных» интервью) : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 – теория языка /А. И. Дубских. – Челябинск, 2014. – 22 с.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в понимании мира/ Рос. академия наук. Ин-т языкознания. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
4. Пташник М. И. Система реноминативных приемов в современном публицистическом дискурсе (на материале русского, английского, и испанского языков): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 “Теория языка” / М. И. Пташник. – Ростов-на-Дону, 2010. – 23 с.
5. Романюк С. К. Типологічні особливості рекламного дискурсу / С. К. Романюк // Вісник Житомирського державного університету.

Щербина М.О.,
студентка,
КШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

КІНЕСИКА ЯК ПРОЯВ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Більшість дослідників вважають, що слова використовуються людиною в основному для передачі інформації, тоді як мова рухів тіла допомагає передати міжособистісні стосунки. В деяких випадках мова жестів ефективно замінює вербальні повідомлення. Для того, щоб зрозуміти мову рухів тіла, ви повинні розуміти емоційний стан людини у момент розмови, чути сказане і брати до уваги обставини, в яких ведеться бесіда. Це дозволить вам відокремити факти від домислів, реальність від фантазій. Не так давно ми, люди, надавали надмірно велике значення словам і ораторському мистецтву. Проте більшість людей абсолютно не розуміють сигналів мови рухів тіла і того, яку дію вони чинять. І це при тому, що ми точно знаємо: велика частина інформації в процесі розмови передається за допомогою сигналів тіла.

Невербальні засоби спілкування поділяються на: візуальні і кінетичні. Кінесика — рухи рук, ніг, голови, тулуба; напрям погляду і візуальний контакт; вираз очей; вираз обличчя; пози, зокрема, локалізація, зміни поз щодо словесного тексту; шкірні реакції (почервоніння, поява поту). Все це взяте разом — жести, міміка, пантоміміка й називається кінесикою.

Виділимо основні положення кінесики:

– Усі рухи тіла можуть нести значення, яке проявляється в конкретній комунікаційній ситуації. Одні і ті ж рухи мають різний сенс.

- Поведінка тіла може бути піддана системному аналізу, тому що воно має системну організацію. Тіло — це і біологічна, і соціальна система.
- На людей впливає помітна динаміка, активність тіла.
- Конкретні функції рухів тіла можна досліджувати.
- Значення окремих рухів виявляються у вивченні реальної поведінки певними методами дослідження.
- Активність тіла має певний стиль (індивідуальні особливості) і загальні риси з іншими.

Слід зазначити, що у світі налічується більше 200 країн і не менше 4 тисячі різних мов. Звичайно, вирушаючи в подорож, особливо в далекі екзотичні країни, складно вивчити мови і діалекти, які знадобляться в спілкуванні. Тому на допомогу подорожуючим приходять корисні знання з кінесики. У багатьох країнах цілком можливо розпізнати мінімальну необхідну інформацію, не знаючи місцевої мови, виключно за допомогою жестів. Проте не в усіх країнах один і той же жест має однакове значення. Але, майже в усіх країнах невербальні засоби комунікації (до яких і відносяться жести і міміка) відіграють важливу роль в спілкуванні. І іноді міміка і жести говорять про людей більше, ніж їх слова.

1. Кивок головою. В Україні, а також у більшості європейських країн кивок головою вгору-вниз означає згоду, а похитування голови з одного боку в інший — незгода. Проте є країни, де все абсолютно навпаки. У Болгарії, Греції, Індії і деяких регіонах Туреччини стверджуючий, на нашу думку, кивок означатиме тверде «ні»! А наш звичний жест незгоди оцінюватиметься як «так».

2. Всім відомий дуже поширений жест — піднятий вгору великий палець. Застосовувати його можна по-різному. Так, у автостопщиків усього світу він використовується для зупинки попутного транспорту. Якщо показати його, піднявши перед собою руку, він означатиме «все нормально»;

піднявши руку вгору й показуючи великим пальцем за плече буде означати неповагу. Так в основному він застосовується в Європі. У мусульманських країнах цей жест є непристойним, а в Саудівській Аравії, обертальні рухи з виставленим нагору великим пальцем, зазвичай сприймаються образливо.

3. Мешканці Бразилії вважають жест з пальцем і вказівним пальцем, також відомий як «окей» вульгарним. У той час, як в Україні він використовується досить часто і означає, що «все добре».

4. Жест «Вікторія» — підняті вгору вказівний і середній пальці, розставлені убік у вигляді букви V. У США, цей жест має на увазі «перемогу» і «мир». Активісти розвивали активне використання цього символу заради миру та проти в'єтнамської Війни. Проте цей жест може надзвичайно образити в інших країнах. Наприклад, у Великобританії, Австралії і Південній Африці, коли тильна сторона руки направлена на іншу особу.

5. Знак, що означає «козу». Досить розповсюджений у сучасній культурі, а також серед музичних фанатів. Не несе за собою ніякого грубого значення, лише те, що ви музичний фанат. У Аргентині, Колумбії, Португалії, Іспанії, Італії — означає те, що ви плануєте поскаржитися на того, кому ви показуєте цей жест.

Отже, кінесика має значний вплив на комунікацію між людьми. Вона є основною деталлю для налаштування порозуміння та вірного донесення своїх думок. Як можна було переконатися, важливо мати розуміння трактування жестів, щоб не бути неправильно зрозумілим у різних країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Terence Brake How to read body language: Examples from around the world // - Режим доступу: <https://countrynavigator.com/blog/global-talent/body-language/>.
2. Ковалинська І.В. Невербальна комунікація // К. : Вид-во «Освіта України», 2014. – 289 с.
3. Аллан Піз, Барбара Піз Мова рухів тіла. Розширене видання // КМ-Букс, 2017. – 416 с.

НАПРЯМ 2.
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ТА
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Skyrda T.S.,
Senior Lecturer at the Foreign Language Department,
Faculty of International Relations,
National Aviation University,
Kyiv, Ukraine

DIGITAL INTERNATIONALIZATION THROUGH
ACADEMIC MOBILITY

Over recent decades, the international dimension of higher education has become an essential part of the agenda of higher education institutions and governments all over the world. While countries compete with each other to host international students, supranational organisations, such as the OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) and UNESCO, compare the numbers of international students in several countries in order to shed light on the level of internationalisation of different higher education systems.

Internationalisation has traditionally been embraced by higher education stakeholders for its academic, economic, social/cultural and political advantages. To access these benefits, universities, on the one hand, host international students at their own institutions and, on the other hand, send their own students to study abroad.

The figures reveal that physical mobility-oriented internationalisation does not ensure internationalisation for all on its own. For this reason, strategies for internationalisation at home need to be employed to help more students experience an international curriculum, classmates and instructors. An interesting way of achieving this might be internationalisation via

distance learning, which provides students with the relative independence of time and space. Distance learning is now an integral part of mass higher education systems in emerging countries and could be an essential tool for internationalising their systems. It is estimated that at least 21 million students from emerging countries have studied through distance higher education in recent years and this number is growing very quickly.

Despite standard forms of academic mobility we observe new type of international studying as virtual mobility, studying through e-learning.

Virtual mobility is an innovation in mobility schemes to provide students an international experience on-line. It is meant for students that are not in a position to travel because of other commitments or want to combine a virtual mobility scheme with a physical mobility scheme. By virtual mobility, students are offered the opportunity to take a course from a foreign university within a mainstreamed setting. Credits are accepted, the course is in line with the offerings of your own university and you can do the examination facilitated by your own university. The students will have an international experience by taking part in a programme fully developed by a foreign university, sometimes in a different language, including virtual meetings between students, and access to their library and student support.

It is not a second best alternative to physical mobility but an innovation in mobility that has its own benefits. Students develop for example skills to work or even manage teams on-line like in the (new) real world. Also, students can visit several universities online and build a more specialised or individual study-programme. It is different from distance education as virtual mobility is based on a contract between universities (to facilitate mobility) and not between a student and a university like distance education is. Therefore it is an extended, mainstreamed offer by

your own university with an international experience as the main goal.

UNESCO provides the list of educational applications, platforms and resources aim to implement student learning online. They are categorized based on distance learning needs, but most of them offer functionalities across multiple categories.

CenturyTech – Personal learning pathways with micro-lessons to address gaps in knowledge, challenge students and promote long-term memory retention. Edmodo– Tools and resources to manage classrooms and engage students remotely, offering a variety of languages.

Google Classroom – Helps classes connect remotely, communicate and stay-organized. Moodle – Community-driven and globally-supported open learning platform. Seesaw – Enables the creation of collaborative and sharable digital learning portfolios and learning resources. [2]

It is important to note here that having international distance students can serve internationalisation of higher education in emerging countries in several ways:

Academically, local students and academics can get a chance to meet international students in online classes and exchange knowledge. Economically, universities generate income from international distance students' tuition fees. Socially or culturally, international students can learn about other emerging countries' culture and history. And politically, those countries can gain soft power as their universities access people in different parts of the world over the internet. Internationalisation can be carried out not only via physical mobility but also through a wide range of initiatives through distance education at home. As universities make academic partnerships for physical mobility, why can they not make them for digital mobility? Students could do distance

courses or modules of the foreign partner-institution at their home university.

It is important to investigate the importance of a face-to-face element for digital internationalisation: short face-to-face courses at the foreign institution – lasting only some days or a few weeks – could be an interesting way of complementing digital mobility experiences while keeping costs down. It is time to extend the range of internationalisation initiatives and discuss new efforts to facilitate more equal opportunities for internationalisation that go beyond physical mobility. Digital internationalisation of higher education is a key element in this process.

REFERENCES

1. Best online learning platforms of 2020: LMS and VLE for education. Retrieved from <https://www.techradar.com/best/best-online-learning-platforms>

2. Distance learning solutions. Retrieved from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>

3. Mobility for Better Learning: mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area. Bucharest Communiqué. Retrieved from [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf)

4. Virtual mobility. Retrieved from <https://eadtu.eu/home/policy-areas/virtual-mobility/about>

Федотова Т.А.,
канд.е.н., доцент кафедри економіки
та управління національним господарством,
Дніпровський національний університет ім. О.Гончара,
м.Дніпро, Україна

ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Інтернаціоналізація освіти – це процес впровадження міжнародного виміру в такі функції навчального закладу, як викладання, дослідження, надання послуг. Традиційно інтернаціоналізація освітньої діяльності визначає академічну мобільність студентів, професорсько-викладацького складу, надання національними навчальними закладами освітніх послуг іноземним студентам, інтернаціоналізацію навчальних планів, проведення міжнародних досліджень [6].

На сучасному етапі освіта і знання стають трансграничними і транснаціональними явищами. Єдиний світовий освітній простір формується шляхом зближення освітніх систем в різних країнах і через визнання документів про утворення інших країн. Єдиний простір вищої освіти сприяє мобільності студентського і викладацького складу і в той же час виступає передумовою формування загального освітнього простору.

Слід зазначити, що окрім педагогічних, культурних, освітніх переваг міжнародна співпраця університетів приносить також економічну вигоду і внесок у розвиток економіки. Зокрема інтеграція у світовий освітній простір і зростання експорту освітніх послуг ведуть до припливу в країну іноземного капіталу.

За оцінками міжнародний ринок вищої освіти досягає 100 млрд. доларів. За даними ЮНЕСКО на ньому освітні послуги надають вищі навчальні заклади більше 140 країн. За

статистикою іноземний студент витрачає приблизно п'яту частину своїх витрат в країні перебування на навчання, і чотири п'ятих - на проживання, їжу, дозвілля, транспорт та ін. [2, с. 53-55].

У США вища освіта займає п'яте місце за обсягами експорту, в Австралії є третьою за величиною бюджетних надходжень в економіку країни. У 2014 р. канадський уряд визнав міжнародну освіту ключовим чинником в створенні нових робочих місць і поліпшенні добробуту і планує до 2022 р. удвічі збільшити кількість іноземних студентів - до 450 тис. осіб. Це приведе до зростання витрат іноземних студентів в країні до 16,1 млрд доларів і дозволить створити в Канаді, щонайменше, 86,5 тис. нових робочих місць [1].

Можна виділити такі організаційно-правові проблеми експорту освітніх послуг в Україні та інших країнах СНД:

- складна система вступу іноземного студента (процедура оформлення візи в Україну для індійських студентів займає 2-3 місяці, тоді як в провідних європейських країнах до двох тижнів; за рік Україна через проблеми отримання в'їзних віз втрачає до 70 млн. дол. США [4]);

- нерозвиненість представництв ВНЗ по набору студентів за кордоном;

- приведені вище проблеми змушують іноземців звертатися до посередницьких фірм, що значно збільшує їх витрати (наприклад, Надзвичайний і повноважний посол Республіки Ірак в Україні наводить дані про те, що віза вартістю в 70 доларів для студента з Іраку виходить ціною більше 1000 доларів [5]);

- складнощі проходження міграційної служби;

- відсутність системи обліку при зарахуванні в університет навчальних досягнень іноземних громадян (студент з дипломом бакалавра своєї країни зараховується на перший курс, а в європейських ВНЗ - на третій);

- розвинені країни як правило не визнають дипломи країн СНД, в тому числі України;
- фінансові обмеження по залученню лекторів із зарубіжних ВНЗ;
- обмеження в працевлаштуванні іноземних студентів, що скорочує приплив громадян з незаможних сімей;
- корумпованість системи освіти відносно іноземних студентів;
- програми навчання не відповідають міжнародним вимогам;
- законодавчі і організаційні складнощі отримання подвійного диплому;
- недостатній рівень наукового змісту освітнього процесу;
- низький рівень матеріальної, дослідницької, інформаційно-комп'ютерної, сервісної бази в порівнянні із зарубіжними ведучими ВНЗ;
- непоширеність практики викладання англійською мовою і низька якість професійного перекладу учбового матеріалу;
- відсутність практики післядипломної освіти для іноземних громадян (у провідних країнах до 30 % від загального обсягу підготовки іноземців [3]);
- низька поширеність дистанційних освітніх технологій і електронного навчання;
- відсутність віртуальних (мережевих), трансграничних університетів.

Слід зазначити, що університети Східної Європи практично не беруть участі в створенні і діяльності міжнародних освітніх асоціацій і мереж, що звужує можливості обміну освітніми і науковими розробками, новими програмами, методиками викладання, ведення дослідницьких робіт. В той же час застосування сучасних технологій надання освітніх програм дозволяє обходитися без

великих інвестицій, оскільки не передбачає витрат на будівництво і утримання освітньої інфраструктури.

На підставі вищевикладеного можна дати ряд рекомендацій щодо стабілізації ситуації у сфері експорту освітніх послуг відносно навчання іноземних студентів:

- привести правовий статус іноземних студентів у відповідність з практикою розвинених демократичних країн;
- створити координаційний центр для іноземних абітурієнтів і студентів для оперативного вирішення питань і проблем, що виникають у них (отримання віз, проходження міграційної служби, облаштування ареалу життєдіяльності, можливість працевлаштування на період навчання і т. д.);
- нормативне врегулювання питання дистанційної освіти іноземних громадян;
- розробка порядку зарахування іноземних громадян з урахуванням учбових досягнень в інших країнах.

Таким чином, на міжнародному ринку освіти можна виділити такі основні школи, як американська, швейцарська, німецька, італійська, французька, англійська, канадська, які мають свої ефективні методики в підготовці фахівців: канадська різноманітність програм підготовки фахівців, італійська і англійська співпраця роботодавців з ВНЗ, німецька і швейцарська короткострокова, але ефективна теоретико-практична підготовка фахівців, німецька і американська державна політика відносно підготовки фахівця. Створення і вдосконалення системи туристичної освіти в кожній країні вимагає залучення досвіду інших країн, які вже є визнаними лідерами освіти.

Головна мета міжнародної співпраці університетів - підготовка фахівця, здатного до професійного самовизначення, професійної самоактуалізації і самореалізації упродовж професійної кар'єри, готовність до постійного спілкування з різними культурними традиціями і

релігійними переконаннями з використанням толерантного відношення до інших народів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В Канаде планируют увеличить вдвое количество иностранных студентов [Электронный ресурс]. - Режим доступа:

http://zik.ua/ua/news/2014/01/16/u_kanadi_planuyut_zbilshyty_v_dvichi_kilkist_inozemnyh_studentiv_453165.

2. Зверев О. В. Особенности финансирования дистанционного образования // Управление качеством обучения в инновационном вузе: материалы науч.-теорет. конф. молодых ученых, 17-18 апр. 2015 г. – Харьков, 2015. – С. 53–55.

3. Ильницкий Д. О. Интернационализация рынка образовательных услуг Украины: интеграционная перспектива // Международная экономическая политика. - 2012. – Спецвыпуск. – ч. 2. - С. 149-158.

4. Лозовой В. С. Украина на международном рынке образовательных услуг высшего образования // Гуманитарное развитие. – 2014. - № 13.

5. Стенограмма круглого стола на тему: «Проблемы нормативно-правового обеспечения развития международного сотрудничества в сфере высшего образования Украины от 8.11..2013 г.» [Электронный ресурс].

–
Режим доступа:<http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document;jsessionid=8B816D382BB5EE122BD59A16AF953F0D?id=58409>.

6. Delors J., et al. Learning: The Treasure Within: Report of the International Commission on Education for the Twenty-First Century. The Delors Report. UNESCO. – Paris: UNESCO, 1996.

Фещук А.М.,
викладач, Національний технічний університет
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МЕХАНІКИ

Сучасна система вищої технічної освіти зорієнтована на формування фахівця нового покоління, здатного задовольнити потреби сучасних роботодавців в інженерних кадрах на вітчизняному і світовому рівнях.

Як зазначає Хом'юк І. В. акцент у процесі підготовки сучасного фахівця має ставитись не тільки на формування спеціаліста з високим рівнем фундаментальних знань, навичок, але й тих якостей, які обумовлюють здатність інженера творчо удосконалюватись у професійній діяльності [2, с.6].

Зміна вимог до професійної підготовки саме майбутніх фахівців з прикладної механіки базується на компетентністному підході, відповідно до якого майбутній фахівець буде здатний:

а) не тільки застосовувати знання, уміння й особисті якості для успішної діяльності в певній професійній галузі, навчатися (у тому числі безупинно упродовж всього життя), діяти в сучасному багатонаціональному, мультикультурному, інформаційному суспільстві (у тому числі знати як мінімум дві мови), мати знання комп'ютерних інформаційних технологій, але й

б) бути відповідальним за прийняті рішення, бути толерантним, гнучким, ініціативним, мотивованим на роботу лідером, самостійним і організованим, здатним переконувати інших людей, працювати в команді [1, с.4].

Стратегічним завданням системи вищої технічної освіти є інтеграція в європейський освітній простір. У доповіді «The NMC Horizon Report 2015», у рамках освітнього проекту «EDUCAUSE LEARNING INITIATIVE» (ELI) та міжнародної спільноти фахівців в освітній технології «The New Media Consortium» (NMC), відзначено, що ключовою тенденцією у розвитку вищої освіти є посилення співробітництва між університетами, з метою забезпечення якості вищої освіти [5].

У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» підвищення якості підготовки майбутніх фахівців відбувається шляхом:

- взаємодії з міжнародними компаніями (IBM, HUAWEI, MICROSOFT, CISCO, SIEMENS, SAMSUNG, INTEL, PANASONIC, HEWLETT PACKARD, DELCAM, RIGAKU, FESTO, JEPPESEN);

- партнерства з міжнародними організаціями (ЄС; Програма розвитку ООН; ЮНЕСКО; ЮНІДО; Всесвітня організація інтелектуальної власності; НАТО, Організація Північноатлантичного Договору, Північноатлантичний Альянс; Мережа даних про Землю для освіти і наукового обміну; Міжнародна рада з науки; CODATA; KOICA; JICA; Міжнародна асоціація університетів; Асоціація європейських університетів; Інститут інженерів електротехніки і електроніки, Євразійська асоціація університетів; Мережа Університетів Чорноморського Регіону; Спілка європейських студентів) [3].

На базі КПІ ім. Ігоря Сікорського було презентовано Портфель спільних освітніх проектів університету, як потенційних можливостей співробітництва з КПІ ім. Ігоря Сікорського в освітній сфері:

1. Освітній проект типу «Підготовче відділення» – спільний освітній проект із закордонним партнером, який

реалізується з передачею права на продаж освітніх послуг університету шляхом створення спільних центрів довузівської підготовки в країні перебування абітурієнта з використанням інфраструктури та ресурсів партнера.

2. Освітній проєкт типу «Тренінговий центр» – спільний освітній проєкт з компанією-партнером по організації роботи Центру підготовки фахівців в обраній професійній сфері на базі університету, що дозволить з'єднати фундаментальні традиції вищої технічної освіти з актуальними практичними розробками і рішеннями ринку.

3. Освітній проєкт типу «Бакалаврат / магістратура» – проєкт, орієнтований на надання освітніх послуг рівня бакалаврат / магістратура безпосередньо в країні перебування студента на базі ВНЗ-партнера, результатом чого стане присвоєння відповідних ступенів та видача дипломів ВНЗ-партнерів. Освітні програми реалізуються і схвалюються спільно кількома ВНЗ.

4. Освітній проєкт типу «Мережева освітня програма» – проєкт, орієнтований на надання освітніх послуг рівня бакалаврат / магістратура в мережевій формі безпосередньо в країні перебування студента на базі ВНЗ-партнера та Компанії-партнера.

5. Освітній проєкт типу «Академічна мобільність вчених» – проєкт, орієнтований на поєднання освітнього і науково-дослідницького потенціалу КПІ ім. Ігоря Сікорського та ВНЗ / компаній-учасників проєкту для розвитку співпраці і вирішення відповідних наукових і виробничих завдань у форматі академічної мобільності вчених КПІ ім. Ігоря Сікорського.

6. Освітній проєкт типу «Спільний університет» – спільний із закордонним партнером освітній проєкт КПІ ім. Ігоря Сікорського з підготовки студентів за спільними освітніми програмами з підсумковою установою окремої

юридичної особи – університету в країні перебування партнера. В рамках Проекту буде забезпечено підготовку інженерних кадрів за спільними програмами на рівнях «бакалавр», «магістр» та «доктор філософії», а також проведення спільної науково-дослідницької діяльності з комерціалізацією її результатів [4].

Враховуючи зазначені проекти, необхідно відзначити, що важливою тенденцією у покращенні якості професійної підготовки майбутніх фахівців з прикладної механіки є впровадження академічної мобільності, з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на вітчизняному та міжнародному ринках праці. Участь у програмах міжнародної академічної мобільності є особливо актуальною для майбутніх фахівців з прикладної механіки, оскільки дає можливість розширити їхні знання у сфері майбутньої професійної діяльності, отримати досвід європейського рівня, взяти участь у міжнародних проектах у галузі інженерії.

Отже, основною метою вищого навчального закладу є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися на сучасному ринку праці та відповідати вимогам сучасного роботодавця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стандарти вищої освіти НТУУ «КПІ»: Рекомендації до розроблення [Текст] / Уклад. В. П. Головенкін. – К. : НТУУ «КПІ», 2016. – С. 4.
2. Хом'юк, І.В. Теоретико-методичні засади формування базового рівня професійної мобільності майбутніх інженерів : монографія / Ірина Володимирівна Хом'юк. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – С. 6.
3. Наші партнери. Международные организации. Режим доступу: <http://forea.kpi.ua/nashi-partneri/>

4. Портфель спільних освітніх проєктів КПІ ім. Ігоря Сікорського / Відділ зовнішньоекономічної діяльності Департамент міжнародного співробітництва КПІ ім. Ігоря Сікорського. Режим доступу: <http://forea.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/03/Portfel-SOP-ukr-1.pdf>

5. The NMC Horizon Report: 2015 Higher Education Edition / The NEW MEDIA CONSORTIUM and The EDUCAUSE Learning Initiative, an EDUCAUSE Program. Mode of access: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED559357.pdf>

Міхненко Г.Е.,
канд.пед.н., доцент кафедри,
англійської мови технічного спрямування №1
ФЛ КПІ ім. Ігоря Сікорського,
Мельник В.В.,
к.мед.н., доцент кафедри мікробіології,
вірусології та імунології
Національного медичного
університету імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

МОВНИЙ БАР'ЄР ЯК ОСНОВНА ПЕРЕШКОДА ДЛЯ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Дані Українського державного центру міжнародної освіти свідчать про постійне збільшення кількості закладів вищої освіти, в яких здійснюється набір іноземних студентів. Так, це число зросло від 185 до 443 за останні три роки. Загальна кількість таких студентів збільшилася з 53 664 в 2011 році до 75 605 у 2018 році, причому велика частка студентів приїхала з таких країн, як Індія (19,8%), Марокко (9,8% відсотків), Азербайджан (8,2%), Туркменістан (6,7%), Нігерія (4,7%) [1].

Вочевидь, поява програм підготовки спеціалістів з різних країн висуває великі вимоги до якості освіти, вивчення особливостей роботи з іноземними студентами та врахування їх під час викладання фундаментальних та спеціальних дисциплін. Значною мірою це стосується навчання студентів початкових курсів, оскільки в цей час відбувається психологічна та соціокультурна адаптація до нового для них освітнього середовища, культурних традицій країни тощо [5]. Серед факторів, які можуть впливати на адаптацію іноземних студентів, розглядають вік, стать, мову навчання та місцеву мову, соціальні відносини та особистісні характеристики, важливі у ситуаціях стресу та культурного шоку.

Однією з перших проблем, з якою стикаються іноземні студенти у країні навчання, є мовний бар'єр. І це стосується як мови навчання, так і місцевої мови, адже мова є одним з інструментів соціалізації і, оскільки пов'язана з мисленням і психологією людини, її життям і суспільною свідомістю, дозволяє відображати етнічні, соціальні, психолінгвістичні характеристики особистості.

Іноземні студенти в основному навчаються за англомовними програмами підготовки, оскільки англійська мова є інтернаціональною мовою та загальновизнаним інструментом міжнародного наукового спілкування. Для студентів, котрі приїхали до України з різних країн, вона стає основним засобом спілкування як між собою, так і з науково-педагогічним персоналом та адміністрацією закладу вищої освіти.

Більшість іноземних студентів України є родом з Африки та Азії, тому англійська мова для них є не рідною мовою, а іноземною і, у кращому випадку, другою мовою. І хоча проведене нами опитування показує, що більшість з них оцінює свій рівень володіння англійською мовою як «хороший» і «дуже хороший», досвід викладання свідчить

про завищену самооцінку цих студентів. В Україні немає суворих вимог до знань та академічних навичок іноземних студентів для вступу до університетів [2]. Від абітурієнтів за кордону рідко вимагають скласти іспит з англійської мови або подавати діючий міжнародний сертифікат володіння мовою, що підтверджує певний рівень відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, як-от TOEFL, IELTS чи CELA.

Так, О. Костюк зазначає, що рівень володіння англійською мовою у іноземних студентів медичних університетів України є недостатнім для вільного спілкування та ефективного навчання [4]. Окрім того, оскільки студенти навчаються в Україні, їм часто потрібно послуговуватися хоча б елементарними навичками спілкування українською чи російською мовами. Різний рівень володіння цими трьома мовами може значно впливати на успішність, здатність розуміти та засвоювати матеріал, а також вирішувати повсякденні проблеми та звикати до нового культурного середовища.

Тут важливо зазначити, що результати проведеного нами опитування відображають тенденцію до вивчення української, а не лише російської мови, іноземними студентами, які приїжджають до України (хоча і відсоток цей невеликий: 2,9% опитуваних вважають, що володіють навичками спілкування українською мовою «добре», 15,7% – «задовільно», решта – не володіють достатньою мірою).

Якщо у тримовному середовищі не враховуються психологічні особливості іноземних студентів, особливо в перші роки навчання, у деяких студентів виникає байдужість, іноді навіть негативне ставлення до професійної підготовки. Тому студенти часто демонструють поверхневі знання, відсутність креативного мислення та нездатність реалізувати свої знання на практиці. Це вимагає використання більш

ефективних форм навчання для формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів [4].

Науковці вказують на важливість створення ефективного особистого оточення у боротьбі зі стресом та сприяння формуванню професійної ідентичності. Так, наприклад, в рамках Німецької асоціації студентів-медиків з'явився проект [6], спрямований на організацію місцевих програм підтримки іноземних студентів, організацію вітальних та інших заходів для сприяння інтеграції таких студентів до студентської спільноти.

Важливим фактором, який слід враховувати, є різниця між освітніми системами та методами навчання в Україні та країнах студентів-іноземців. Студенти з інших країн могли мати відмінне, порівняно з українським, академічне середовище та навчальні програми середньої освіти. Вони можуть по-різному ставитися до групової роботи, дискусій, самостійної роботи тощо. Особливо це стосується студентів з Африки, Індії та Близького Сходу, які складають більшість іноземних студентів в Україні.

Ще один важливий фактор, що впливає на ефективне навчання – це англомовна комунікативна компетентність викладачів. Відомо, що весь науково-педагогічний персонал, задіяний в англомовних програмах підготовки, попередньо складає іспит на підтвердження рівня володіння мовою принаймні на B2. Проте, постійне підвищення цього рівня для них має бути регулярним [3].

Отже, недостатній рівень володіння англійською мовою як засобом навчання та відсутність елементарних навичок спілкування місцевою мовою є основною перешкодою для іноземних студентів до навчання та адаптації до нового освітнього та соціокультурного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іноземні студенти в Україні. Український державний центр міжнародної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://studyinukraine.gov.ua/en/life-in-ukraine/international-students-in-ukraine/> (дата звернення 23.04.2020 р.). – Назва з екрана.
2. Gresham J. Ukraine – resume flagship report: Overview (English) [Electronic resource] / J. Gresham, D. Ambasz. – Electronic data. – [Washington, D.C. : World Bank Group, 2019]. – Mode of access: <http://documents.worldbank.org/curated/en/360951568662377063/Overview> (Retrieved April 29, 2020). – Title from the screen.
3. Gupta M. Is English language as a medium of instruction a hurdle for first year MBBS teaching learning? Perceptions of students and teachers [Electronic resource] / M. Gupta, M. Deshmukh, S. Chari // International journal of research in medical sciences. – 2017. – Vol. 5, № 9. – P. 4195-4197. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.18203/2320-6012.ijrms20174012> (viewed on April 23, 2020). – Title from the screen.
4. Kostiuk O.V. Threelingualism situation of co-operation in the educational space as a factor of personality neurotization [Electronic resource] / O. V. Kostiuk // Актуальні проблеми психології. – 2015. – Т. 10, Вип. 27. – С. 750-760. – Mode of access: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsu_h_2015_10_27_74 (viewed on April 23, 2020). – Title from the screen.
5. Przyłęcki P. International students at the medical university of Łódź: adaptation challenges and culture shock experienced in a foreign country [Electronic resource] / P. Przyłęcki // Central and Eastern European migration review. – 2018. – Vol. 7, № 2. – P. 209-232. – Mode of access: <https://doi.org/10.17467/ceemr.2018.13> (viewed on April 23, 2020). – Title from the screen.

6. Symposium “International medical students – support programs in practical application”: networking, best-practice examples and local representation [Electronic resource] / [Schulze H., Zhang D., Pérez Anderson R.P. et al.] // GMS Journal for medical education. – 2018. – Vol. 35, №5. – Mode of access: <https://doi.org/10.3205/zma001199> (viewed on April 23, 2020). – Title from the screen.

**Самчук Л.С.,
викладач-стажист кафедри
слов'янського мовознавства,
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського,
м. Одеса, Україна**

МОВНА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СОЦІОКОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД

Як зазначає Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, дуже складною у питанні навчання іноземців в українських закладах вищої освіти є проблема мови викладання, зважаючи на те, що лише приблизно 10 % вступників з інших держав вступають на підготовчі курси з вивчення української мови [2, с. 39]. В умовах інтеграції України у світовий освітній простір, саме мовна підготовка іноземних громадян постає значущим чинником, що сприяє підвищенню престижу вітчизняних закладів вищої освіти та системи освіти загалом. Навчання іноземних громадян починається з підготовчого відділення закладу вищої освіти. Підготовка іноземних слухачів до навчання на основних освітніх програмах є основною метою етапу довузівської підготовки.

Н. Ушакова, Т. Тростинська, В. Дубічинський зазначають, що метою мовної підготовки іноземних громадян є забезпечення їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу [4, с. 138]. Доречно зауважити, що не менш важливою є самореалізація особистості слухача завдяки вивченню нової мови та культури. Самореалізація тісно пов'язана зі становленням світогляду особистості, вихованням толерантного ставлення до представників інших держав, усебічним розвитком особистості.

Іноземний слухач адаптується до нових для себе побутових, соціальних, культурних, освітніх (навчальних), кліматичних умов. Водночас, перебування в мовному просторі України позитивно впливає на підготовку іноземця, адже це сприяє гармонійному розвитку слухача. Не викликає сумніву, що саме українська мова займає провідне місце на довузівському етапі, адже без знання державної мови не можливо вдало інтегруватись у суспільство.

Проаналізувавши програму дисципліни «Українська мова» для студентів-іноземців підготовчих факультетів/відділень за ред. Л. В. Сергійчук [1], ми повинні зазначити, що зміст курсу складається з трьох блоків – мовного, комунікативного та українознавчого. Мовний блок визначає особливості фонетичної, лексичної, морфологічної, словотвірної, правописної та синтаксичної систем української мови. Комунікативний складник – це система мовленнєвих зразків для формування програмних результатів навчання з усіх

видів мовленнєвої діяльності. Саме в ньому передбачається вивчення українського мовленнєвого етикету. Українознавчий блок реалізується у змісті практичних завдань і вправ, у тематиці усних висловлювань [1, с. 5]. Українознавчий складник можемо назвати лінгвокультурологічним, адже для практичних занять викладач обирає такий матеріал, що пов'язаний з символами, історією, побутом, культурою українського народу. Програмою передбачено вивчення лексичних тем: Факультет. Робочий день. Наш гуртожиток. Обід. Знайомство. Бібліотека. Моя родина. Pozнайомтесь, Харків. Мій вихідний день. Дружня допомога. Супермаркет. У гостях. Прогулянка містом. Спорт у житті людини. День народження. Український патріот. Пори року в Україні. Хай буде мир на землі. У поліклініці [1, с.15].

Досліджуючи програму з української мови як іноземної Н. І. Васютинської [3], можемо зауважити, що в ній досить влучно підібрано теми монологічних та діалогічних висловлювань, а саме: Про себе. Моя сім'я. Мій друг. Їжа. Овочі та фрукти. Частина тіла. Як я навчаюсь в університеті. Мій робочий день. Мій вільний час. Дні тижня. Спорт. Мода. Погода в Україні. Календар. Лист на батьківщину. На прийомі у лікаря. Мій дім. Моє місто. Мій улюблений фільм. Моя улюблена книга. Т. Г. Шевченко. Свята в Україні. Як бачимо, червоною ниткою крізь кожну тему проходить лінгвокультурологічний складник, що ефективно сприяє входженню іноземців у наш соціокультурний простір.

Отже, сьогодні мовна підготовка іноземних громадян на підготовчому відділенні передбачає формування соціокультурної компетентності іноземця у процесі вивчення української мови як іноземної шляхом створення та розвитку інтересу до України, українського народу, ознайомлення з традиціями, видатними постатями. Проаналізовані нами

програми сприяють адаптації іноземців до нового для них соціокультурного простору, адже складаються не лише з мовного та мовленнєвого компонентів, але й із українознавчого (лінгвокультурологічного).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Українська (російська мова) мова» (для студентів-іноземців підготовчого відділення за спеціальністю гуманітарні) / уклад. Л. В. Сергійчук. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 18 с.

2. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за заг. ред. проф. Сергія Квіта. – Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. – 244 с.

3. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для підготовки іноземних громадян слухачів підготовчого відділення. – Рівне: НУВГП, 2019. – 49 с.

4. Ушакова Н. І. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубічинський, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – вип. 19. – с. 136-146.

НАПРЯМ 3.
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ

Anpilogova T.V.,
Senior Lecturer,
the Department of the Foreign Languages, NAU, Kyiv,
Ukraine

PERSONALIZED AND INDIVIDUALIZED LEARNING

Today increasing attention is paid to the adaptation of education to the needs of the individual and its self-disclosure. The range of different types of schools expands, their structural diversity grows, the subjects studied are divided into compulsory subjects and subjects studied by the students themselves on the basis of personal inclinations and abilities.

The main objective of the modern educational system is the development of a person's personal potential for self-realization in relation to himself and the surrounding world. In connection with this, along with the traditional, new ideas about individual and education appeared in the pedagogy. There is a change in the anthropological foundations of pedagogy as well. Information and communication environment stimulates the transition from unified education to individualized and personified. As a result, personalization, personification and individualization become the basis of education.

Personalized learning refers to instruction in which the pace of learning and the instructional approach are optimized for the needs of each learner. Learning objectives, instructional approaches, and instructional content (and its sequencing) may all vary based on learner needs. In addition, learning activities are meaningful and relevant to learners, driven by their interests, and

often self-initiated. Typically technology is used to try to facilitate personalized learning environments.

Individualized learning, or individualized instruction, is a method of teaching in which content, instructional technology, and pace of learning are based upon the abilities and interest of each learner. [1, c.45]

Providing truly differentiated and individualized instruction has been a goal of educators for decades, but new technologies available today are empowering schools to implement this form of education in a way never before possible. Adaptive learning, and intelligent adaptive learning technology in particular which tailors learning to the individual student provides many benefits for students and educators:

- Seamlessly integrates instruction with assessment.
- Adapts within and between lessons in real-time.
- Deeply personalized, engaging individualized learning experience for every type of student — the right next lesson at the right level of difficulty at the right time.
- Supports and empowers teachers with current student progress data to set and meet goals and state standards.
- Complements all learning models.

In these conditions, for each stage of education, the basic requirements for the results of program development should be formulated, in order to have equal basic possibilities of transition from one stage of education to another. The implementation of individualized education will be most successful if one has the right to choose the directions of education, which in turn entails the introduction of a profile of learning and the creation of systems of continuous education. Implementation of this idea is possible by fulfilling the conditions for self-education: the creation of an organizational and legal basis for access to various sources of information, the formation and development of human abilities related to its search, processing, perception,

understanding, use. In modern education, information technology helps to develop the creative abilities of learners, promotes training for new professional skills and the development of logical thinking. [2, c. 37]

These features of the psyche can be used for effective and quick learning of English. These techniques not only do not harm mental health, but also help facilitate the study and memorization of new information.

1. Yellow Marker Effect or Isolation Effect. This psychological phenomenon lies in the fact that we perfectly remember an object that stands out against the background of other similar objects. By the way, this method is actively used by the media to manipulate our consciousness. How to use: Suppose you have a word that you cannot remember. Try to “embed” this word into a selection of words of a contrasting theme. Now learn these words in the way you are used to. You will see that the “contrasting” word was remembered first and firmly fixed in the memory. So you can learn all the words that you often meet, but cannot remember.

In addition, you can use this effect in other ways. The main task here is to make the learning process memorable, stand out clearly against the background of the techniques that you used before. Try:

- Underline or highlight the phrases you want to learn. The simplest, but very effective technique. And some linguists advise you to write with a colored pen or to type in a bright color a new vocabulary or words for you, the spelling of which you cannot remember. The brain with pleasure will perceive the bright allocated information.
- Pronounce or hum the words you are learning. This method is recommended by many linguists. Remember, as a rule, when we study words, we say them to ourselves, or we pronounce

it silently. If you try to learn in a new way, the memory will learn the material more quickly.

2. The effect of the audience. This psychological effect works differently for all people. How to use: First, determine whether you are motivated by the presence of people around or on the contrary you are embarrassed by them. Based on this, you can choose the most productive way to learn English. So, if you like the spirit of competition and are not afraid to make mistakes in public sometimes, go study English for group courses. If the presence of outside observers confuses you, learn the language with a personal teacher or on your own.

3. The effect of charisma or the effect of Dr. Fox. This is a very interesting phenomenon, which is often used by sellers, sales managers, marketers and other people who want to sell you something. The effect is that the charisma of the person who tells you something is much more important than what he says. How to use: Remember the Russian proverb "All is not gold that glitters."

4. The effect of authorship or the effect of generation. This psychological feature is best manifested in adults and is that a person best remembers the material that he invented. How to use: This effect can be used when learning new words or grammatical structures. Make up your own 10 examples using your own design.

5. Effect of incomplete action or effect Zeigarnik. This phenomenon is that we better remember unfinished actions than completed ones. How to use: So that information is not forgotten, it is necessary that it remains relevant for you. That is, keep watching movies and TV shows to get modern vocabulary from there, read books in English so as not to forget how English sentences are built correctly, etc.

6. Law of interest. We easily remember what is interesting to us. How to use: Only English can make English interesting. To do this, choose such methods of studying that you enjoy. For

example, you can learn English from movies and TV shows, songs and games.

7. The law of beginning and end or the law of retroactive and proactive inhibition. According to this law, when studying any material, we best remember the first and last blocks of information. For example, if you read a text in which there are no bright unusual events, then you will best remember its beginning and end.

8. The paradox of choice. Surely all you heard about this psychological phenomenon: the wider the range, the harder it is to make a choice.

9. Effect of choice made or distortion of perception of choice made. So, you have already made a choice, but now it is important not to fall into an interesting trap.

10. The principle of "first - right" or the principle of priority. Our psyche is arranged so that we most of all trust the information we received first. Even if after that we find more reliable and useful information, our brain will refuse to accept it. The fact is that it is almost impossible to immediately assess the accuracy of the first information received, therefore we accept it as correct. And then it is very difficult to put your installations in doubt and change them.

11. Association method or mnemonics. Surely you've heard about this method of learning new words. Mnemonics (or mnemonics) are used by world champions in memory - people who memorize information in fantastically high volumes. This method consists in the fact that when you study a new word, you select an association to it, which helps to remember information. How to use: Mnemonic works differently. First, you can try to associate English words with those from other language: owl / aowl / (owl) - the owl flies around the village.

12. The effect of mechanical action. Movement is not only life, but also a good memory. Mechanical actions activate the brain, and we begin to actively memorize information.

13. The method of "written pen". At school and university we were forced to write hundreds of pens. The teachers' idea was not to enrich the stationery shops, but to make mechanical and visual memory work simultaneously. How to use: It is not necessary to write everything, so you just overload the brain and begin to dislike us for such advice: Write down only what you cannot remember: difficult words, examples of sentences with complex grammar, etc.

14. The principle of clarity. For the most part, people are visuals, so we perceive visual diagrams and tables much easier than solid text.

15. Principle of repetition. Repetition is not only an important principle for learning something new, but also a very clever psychological device widely used to manipulate our consciousness. So, repeated repetition of information makes a person unconsciously memorize it and find its use. How to use: Be sure to repeat the material studied. Only geniuses with a unique memory can memorize material at first sight, while ordinary people need to repeat information several times in order for it to be permanently stored in memory.

16. The principle of "memory is not rubber". Experimentally, scientists managed to find out that our memory perfectly assimilates 7 ± 2 units of information in one approach. How to use: Learn no more than 5-9 new words per day, then they will be memorized normally and you will have time to repeat them. Chase the quality of memorization, not quantity.

It should be noted that one of the modern socio-pedagogical problems is the contradiction between the rate of growth of knowledge in society and the limited possibilities of their assimilation by the individual.

According to the outstanding German educator Friedrich Wilhelm Adolf Diesterweg (1790-1866), the most important principle of upbringing is the nature-consciousness of upbringing - it follows the process of natural development of a person, taking into account the age and individual characteristics of students. He urged teachers to study carefully the peculiarity of attention, memory, thinking; he saw in psychology "the basis of the science of education" [3, c.13]. Modern education is subject to so-called "mega-trends", adopted by UNESCO programs. These include: the mass character of education and its continuity as a new quality, importance for both the individual and for public expectations and norms, orientation towards the active development of a person's ways of cognitive activity, adaptation of the educational process to the needs and needs of the individual, orientation of learning on the student's personality, provision of opportunities for self-disclosure. However, the classical education paradigm, which was developed with Jan Amos Comenius's works, is also difficult to disrupt as it is difficult to destroy classical physics, since the classical education paradigm has ensured the success of European culture and civilization. The destruction of this system of education means the destruction of the foundation of education. Analyzing different opinions and approaches to modern education, one can conclude that the personalization, personification and individualization of education is an inevitable consequence of the development of modern society, since creative, creative thinking, analytical thinking, high stress tolerance of a person are at the forefront. At the same time, one should not forget that modern education is based on classical foundations, which are intended to supplement new approaches in education, so that excessive individualization does not lead to the fact that society will consist of geniuses who cannot interact with each other.

REFERENCES

1. Yeremyeyeva V. M. Pedahohichna tekhnolohiya pidhotovky maybutnikh uchyteliv do indyvidualizatsiyi navchannya uchniv / V. M. Yeremyeyeva. – Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 2011. – 242 s.
2. Osvitni tekhnolohiyi: navch.-metod. posib. / O. M. Pekhota, A. K. Kiktenko, O. M. Lyubars'ka ta in. – K., 2001. – 256 s.
3. Istoriya pedagogiki i obrazovaniya. Ot zarozhdeniya obrazovaniya v pervobytnom obshchestve do kontsa 20 v.: Uchebnik dlya pedagogicheskikh uchebnykh zavedeniy / Pod red. Akademik Rossiyskoy akademii obrazovaniya A.I. Piskunova. - 2-ye izd., Red. I dop. - M.: TTS Sfera, 2001. – 512 s.

Винарчик М.П.,

**кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри романської філології та компаративістики,
ДДПУ імені Івана Франка,
м. Дрогобич, Україна**

ІННОЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Розвиток критичного мислення і медіаграмотності є важливим елементом підготовки школярів у сучасному освітньому контексті. Співпраця між школами через інтернет програми, різноманітні форми віртуального співробітництва дають можливість удосконалювати вивчення іноземної мови, співпрацювати з молоддю інших країн, отримати необхідну підготовку до роботи в межах країни чи за кордоном. Інноваційні технології продовжують використовуватися молодими людьми після закінчення школи. У вищих навчальних закладах мобільність студентів, особливо в

рамках програми Erasmus +, стала невід'ємною частиною навчального процесу і набуває великої популярності. Європейські електронні мовні портфелі використовуються для моніторингу прогресу знань учнів, наприклад, через Європейський мовний портфель або Мовний паспорт Europass.

Ефективне інноваційне навчання іноземної мови в умовах сьогодення передбачає потенціал цифрових інструментів, які можна повною мірою використовувати у навчально-виховному процесі. Інноваційні технології мають неабияке значення для покращення процесу навчання, викладання і оцінювання знань учнів, оскільки сприяють вивченню мов не тільки в межах школи, але здатні підтримувати їх самоосвіту, є корисними як для учнів, так і для вчителів. Багатомовність у школах і вищих навчальних закладах стала реальністю, що сприяє позитивному ставленню до мовної і культурної взаємодії, а інноваційні технології створюють те середовище, у якому вивчення і використання декількох мов сприймається як багатство та необхідний ресурс для самовдосконалення і розвитку особистості.

В умовах сьогодення важливо розвинути потребу у вивченні іноземних мов, обґрунтувати їх освітні, когнітивні, соціальні, міжкультурні, професійні та економічні переваги. За допомогою інноваційних технологій можна розвивати мовні навички і інтегрувати їх у практичну діяльність, що сприятиме підвищенню мотивації учнів до вивчення мов, дасть можливість наблизити навчальний зміст програм до реального життя і особистісних інтересів школярів, розвиватиме неформальне навчання та заохочуватиме міжкультурну взаємодію. Згідно з Офіційним вісником Європейського Союзу від 05.06.2019 р., встановлення партнерських відносин між установами, відповідальними за освіту, заохочуватиме дітей вивчати іноземну мову дуже

рано, зменшить мовні бар'єри, сприятиме мовному різноманіттю, тому треба популяризувати школи із європейським виміром, сприяти розвитку європейської перспективи для шкіл і навчальних центрів. “У своєму Комюніке 2008 р. Європейська Комісія наголошує на тому, що “державні, регіональні мови, мови меншин та мігрантів”, якими спілкуються в Європі, “додають нової грані нашому спільному підґрунтю”, так само як і “іноземні мови”, що стосується як європейських, так і неєвропейських мов загальносвітового користування. Важливість вивчення державної мови задля успішного функціонування в суспільстві і користь від отримання освіти широко визнані. Вивчення іноземних мов також є поширеним у Європі. Мови, що не перебувають у центрі уваги, – це регіональні мови/мови меншин і мови іммігрантів, але їх значення серед держав-учасниць було визнано і підтримано як РЄ, так і ЄК. Вони наголошують, що обидва види мов потребують підтримки, оскільки вони є засобом внутрішньо групового зв'язку і частиною особистісної, культурної і соціальної ідентичності багатьох громадян ЄС.” [1, с.18].

В умовах сьогодення важливим є зв'язок між вивченням мови у школі та практикою мови у повсякденному житті, позаяк освітній процес можна зробити ефективним лише за умови практичного використання отриманих знань. Важливим аспектом є заохочення до вивчення мов за допомогою інноваційних технологій, обізнаність у цьому плані є запорукою успішного результату. Мовний потенціал учня за допомогою інноваційних технологій покращується та оцінюється в школі, а також використовується як ресурс для подальшого навчання. Школи зазвичай пропонують більш широкий спектр іноземних мов, окрім тих, які визнані мовами міжнародного спілкування. У європейському освітньому

контексті кількість мов для вивчення може відрізнятись залежно від того, чи має країна дві або більше офіційних мов.

Сучасне суспільство стає все більш мобільним і цифровим, що заставляє думати про нові способи навчання. Більш конкретно, цифрові еволюції дають можливість вивчати та практикувати все більше і більше мов за межами аудиторій та навчальних програм. Моніторинг оцінювання також набирає нових форм. Ініціативи щодо вдосконалення шкільної освіти включають кращий практичний досвід і теоретичне навчання, використовуючи цифрові технології та підтримуючи інновації в школах, приділяють більше уваги результатам навчання. Вони також направлені на набуття і підтримку багатомовних навичок. Викладання предмета, інтегрованого в іноземну мову, а також цифрові та онлайн-інструменти для вивчення мов виявились ефективними для різних категорій учнів. Викладачі мов по всій Європі можуть отримати користь від продовження професійного розвитку у формі оновлення своїх цифрових навичок та навчання, тому потрібно якнайкраще підтримувати їхню викладацьку практику з використанням нових методологій і технологій. Інвентар відкритих освітніх ресурсів всіляко заохочується Радою Європи. Мовний паспорт Europass є стандартизованою моделлю для самооцінки мовних навичок, оскільки використовує загальну європейську систему оцінювання мовних компетентностей. Це дозволяє учням самостійно визначити рівень їх мовних навичок.

“У сучасному контексті підвищення мобільності та міграції, оволодіння державною мовою/мовами є фундаментальним чинником успішної інтеграції та успішної діяльності в суспільстві. Внаслідок цього не носії мови мають включити одну з мов приймаючої країни до своєї комбінації “один-плюс-два”. До того ж і в нашому суспільстві існують невикористані мовні ресурси: різні рідні мови та мови, якими

спілкуються вдома та у місцевих громадах. Усі вони мають бути більш високо оцінені. Наприклад, діти з різними рідними мовами – чи з країн ЄС, чи з третіх країн – потребують викладання мови навчання як другої мови, а з іншого боку, вони можуть мотивувати своїх однокласників до вивчення інших мов і відкриття нових культур.” [1, с.17].

Висновки. Використання інноваційних технологій у викладанні іноземної мови підтримується всіма країнами-учасницями європейської спільноти, що надає школам та іншим навчальним установам стимул для використання нових методологій і стратегій, які відповідають місцевим, регіональним, національним чи європейським пріоритетам. Цей процес здатен підвищити обізнаність щодо європейської співпраці у галузі викладання і навчання іноземної мови та посилити багатомовну динаміку в освітніх процесах. Еволюція і вдосконалення навчальних програм вивчення мови, а також розробка моніторингу знань учнів, тестування і оцінювання за допомогою інноваційних технологій передбачає надання підтримки школам у визначенні власного підходу до вивчення мови, у дотриманні національного та європейського законодавства. Цифрові інноваційні інструменти для вивчення іноземної мови та професійної діяльності педагогічних працівників, такі як онлайн-курси, онлайн-уроки, відкриті для всіх, виявились необхідними і своєчасними у тих непростих умовах, в яких опинилось світове освітнє співтовариство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багатомовна Європа: тенденції у політиці і практиці мультилінгвізму в Європі. Київ: Ленвіт, 2012. 168 с.
2. Bahatomovna Yevropa: tendentsii u politytsi i praktytsi mul'tylinhvizmu v Yevropi. K.: Lenvit, 2012. 168 s. [in Ukrainian].

3. Recommandation du conseil du 22 mai 2019 relative à une approche globale de l'enseignement et de l'apprentissage des langues (2019/C 189/03). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(02)&from=EN)

**Iukhno N.V.,
Teacher,
the Department of Foreign Languages,
Kharkiv National Medical University,
Kharkiv, Ukraine**

THE ESSENCE OF TEACHING ON THE PRINCIPLES OF LEADERSHIP

The purpose of teaching in higher education is to make students' learning useful and interesting. Leadership teaching is about engaging students in a way that encourages teachers to use a deep learning approach. This means knowing students not only the content of the discipline, but also the level of understanding that the teacher seeks for the student. In order to achieve such results, the teacher should create an environment in which the student will be engaged in activities that will fit his teaching methods to achieve the desired learning outcomes.

The issue of leadership in education is urgent, given the reform of higher education in Ukraine, the use of the principle of student-centered learning, in which students will choose 25% of the disciplines to study and therefore teachers. The modern teacher-leader should be able to interest the student, using the methods of active involvement in learning, working in a group and aiming to achieve results. The competitiveness of the teacher depends on the principles and methods of teaching, in particular on the principles of leadership. Student-centered learning and teaching play an important role in stimulating students' motivation, self-analysis and involvement in the educational process [2, 45].

Educational leadership is a new management paradigm that is the benchmark and mechanism for reforming education in today's societal transformation. Educational leadership should be considered in the following three interrelated aspects [1, 124]: 1) educational leadership (activities of leaders, teachers, students / students and, as a result, educational institutions); 2) leadership for education (activities of parents, scholars, employers and other stakeholders for the development of education); 3) education leadership (state activity (state policy) to ensure the priority development of the educational sphere).

With the advent of information technology, especially the Internet, access to information is changing, resulting in a change in approach to teaching and learning. Factors that influence the paradigm shift of learning and teaching:

- Globalization.
- Internationalization.
- Development of information communication technologies.
- Student requests and needs.
- Requests from employers.
- Orientation on the result.

There is a shift from teacher-oriented learning to student-oriented learning. The success of a teacher and the achievement of good learning outcomes by students depends on the quality of student involvement in the discipline being taught. Such involvement may be superficial, also called the 'surface approach'. In this approach the student obtains partial knowledge from the information transmitted by the teacher, making minimal efforts to obtain a positive assessment of his knowledge. Successful is a graduate who can apply theoretical knowledge to practical problems. These are the abilities that both the teacher and the employer want to see. This approach to learning requires high quality, structured learning outcomes. It is called the 'deep

approach' and it gives students a sense of satisfaction with learning and a deep understanding of the discipline [3, 12].

The choice of teaching approach by a university teacher depends on understanding the content of the teaching. When the teacher feels that the number of students in the classroom is sufficient, the teacher can use the deep approach that will focus on changing students' understanding of their discipline. Using the deep approach to teaching, it is possible to provoke students' ideas through questions, problems, discussions and presentations. The deep approach encompasses all the skill of teaching techniques. Teachers who use this approach in teaching explain the difference in learning outcomes through student relationships and contextual factors (including the role of the teacher) [3, 23-25].

Summarizing the above, leadership-based teaching occurs when the clear goals of teaching and the teacher's work, according to his / her skills and experience, are recognized and rewarded with quality. Therefore, applying the deep approach is one of the main elements of leadership teaching.

REFERENCES

1. Kalashnikova S. A. Osvitnya paradyhma profesionalizatsiyi upravlinnya na zasadakh liderstva: monohrafiya / S. A. Kalashnikova. – K.: Kyyivs'k. un-t imeni Borysa Hrinchenka, 2010. – 380 s
2. Rashkevych YU. M. Bolons'ky protses ta nova paradyhma vyshchoyi osvity: monohrafiya / YU. M. Rashkevych. – L'viv : Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniky, 2014. – 168 s.
3. Leadership Foundation for Higher Education. Stimulus paper by Paul Ramsden. Leadership for better student experience. What do senior executives need to know? – 2013. – 32 p.

Крайова О.В.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
НУОУ ім. І.Черняхівського,
Аксанов Т.Ш.,
старший науковий співробітник навчально-
методичного відділу аналізу і прогнозу,
НУОУ ім. І.Черняхівського,
м. Київ, Україна

МАКСИМАЛІЗАЦІЯ ЧАСУ УСНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Основною метою студентів, які вивчають іноземну мову є високий рівень володіння вмінням усного спілкування. Саме досягнення в цьому напрямку виявляються найбільшою мотиваційною складовою суб'єктів навчання. Тому, максималізація часу, який надається студентам для розвитку усного мовлення є пріоритетною задачею кожного викладача іноземних мов.

Дане питання має розглядатися як в часовому контексті, а саме збільшення часу, коли говорять студенти за рахунок зменшення часу, коли говорить викладач, так і в якісному контексті, де основним завданням викладача постає планування і організація заняття, орієнтованого на розвиток граматично правильного, доречного, чіткого усного висловлювання.

Методистами рекомендується виділяти студентам 70% часу заняття на практику усного спілкування. Цього можна досягти тільки за рахунок чіткого планування занять. Основна робота викладача відбувається до заняття. Планування має базуватися на розумінні того, що студент може говорити тільки за умови володіння знаннями і певними

інструментами, необхідними для побудови чіткого усного висловлювання. Цими інструментами студента має забезпечити викладач протягом презентації і практики (лексика, граматики, вимова) залежно від типу заняття. Але ці частини заняття також мають максимально залучити студентів до обговорення і живого спілкування. Викладач виконує роль інструктора, мотиватора, коректора, асистента. Варто відмітити, що ми говоримо не про загальний час, коли хтось із студентів говорив, а про індивідуальний час говоріння кожного окремого студента. Тому, викладачі мають орієнтуватися на роботу в парах, змінних парах, невеликих групах. Тоді відсоток розмовного часу кожного студента зростає.

Працюючи в парах і групах, студенти мають можливість побороти основний демотиватор – страх зробити помилку, який є основною причиною мовного бар'єру. Це пояснюється тим, що працюючи зі своїми одногрупниками, студенти відчують себе більш розслабленими. Але викладач завжди має бути поруч, щоб спрямувати, перенаправити і допомогти при необхідності. Дану функцію викладач має виконувати з позиції асистента, а не диктатора.

Виділяють три основні форми роботи, які дозволяють максималізувати розмовний час студента в процесі засвоєння ним навчального матеріалу – дискусія, сумісне виконання вправ на розвиток певних вмінь та навичок та навчання інших шляхом пояснення своєї думки, аргументації свого вибору, досягнення істини через дискусію. За даними дослідження, проведеного Національною лабораторією тренінгу в м. Бетел, США можна зробити висновок, що дискусія дозволяє студенту засвоїти 50 % нового матеріалу, сумісне виконання вправ – 75 %, а навчання інших, пояснення і доведення своєї думки – 90%. Тож викладачі мають планувати і організовувати своє заняття таким чином, щоб дати змогу

студентам, працюючим з новим матеріалом, пропустити його через себе, а шляхом обговорення його зі своїми одногрупниками і правильного спрямування з боку викладача отримати збільшення часового і якісного показника розмовної практики, від якого прямопропорційно залежить рівень мотивації студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Krashen, S.D. (2003), Explorations in Language Acquisition and Use, Portsmouth: NH: Heinemann. - p. 45.
2. Thornbury, S. (2005), How to teach speaking, Pearson Education Limited: Edinburth Gate: Harlow. – 156 p.

Беньковська Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов і гуманітарних
дисциплін, ОТЕІ КНТЕУ,
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА

Спрямованість сучасної вищої економічної освіти на інноваційну професійну діяльність висуває низку вимог до випускників закладів вищої освіти. Очевидно, що компетентність майбутнього фахівця (загальна здатність, основана на знаннях та досвіді) має відповідати вимогам ринку праці. Таким чином, система підготовки майбутніх економістів має бути націлена на розвиток професійних якостей, економічної творчості та розвиток комунікативної компетентності, зокрема іноземною мовою (мовами).

Проблема розвитку іноземної професійної комунікативної компетентності розглядається багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями: А. Астадур'ян,

І. Берман, Л. Борозенець, Н. Городецька, Н. Зубаль, Т. Лучкіна, С. Боднар, Ш. Гюнтер, В. Еванс, М. Іботсон, М. Макош та ін.

Підготовка майбутнього економіста до іншомовного професійного спілкування включає засвоєння термінології та мовленнєвих зразків. Не менш важливим є опанування навичками вести діалог, висловити свою думку, пояснити послідовність дій, тощо. Творчий потенціал здобувачів вищої освіти економічного напрямку обумовлює їх схильність до аналітичної діяльності, здатність логічно мислити, класифікувати, легко вбачати та розробляти певні алгоритми, всі ці якості обов'язково мають бути задіяні під час будь-якої навчальної діяльності. Застосування відкритих проблемних завдань на заняттях з іноземної мови дозволяє не тільки швидко запам'ятовувати лексику, практикувати монологічне та діалогічне мовлення, але і розвивати поняттєво-образне та логічне мислення.

Проблеми іншомовного спілкування широко висвітлюються у науковій літературі. Відомо [1], що спілкування являє складний процес комунікативної взаємодії учасників. Оволодіння навичками іншомовної комунікації пов'язано з різного роду труднощами: вміння вступити до розмови, слухати та чути співрозмовника, правильно обрати форму і зміст висловлювань, тощо). Практика свідчить, що часто здобувачі вищої освіти економічних спеціальностей знаходять процес навчання спілкуванню доволі складним. Моделювання реальної ситуації професійного спілкування є одним із способів розвитку діалогічного мовлення у студентів-економістів. Мовна підготовка включає зняття лексичних та граматичних складнощів. Прослуховування аудіо-зразку також дає підтримку студентові при складанні діалогу.

Оскільки розвиток діалогічного мовлення у майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови має за мету підготовку його до ефективної іншомовної професійної комунікації, доцільною є робота в парах та малих групах. Результати останніх психологічних досліджень доводять ефективність та підтверджують переваги такого контакту студентів [2]. Тому сучасні комунікативні курси з іноземної мови, зокрема мови професійного спрямування, широко застосовують групові завдання. Під час рольової гри, коли моделюється певна професійна ситуація, спостерігається висока активність студентів, оскільки вона заснована на розумінні їх майбутніх обов'язків.

Оскільки рольова гра є досить ефективним та цікавим для студентів прийомом при навчанні діалогу, можна припустити, що додаткові завдання у процесі підготовки до діалогу здатні розвивати понятійно-образне та логічне мислення. Рольова гра включає обов'язкові етапи. На підготовчому етапі учасникам представляють ситуацію, вони розподіляють між собою ролі та отримують інструкції. Після цього починається основний етап – саме мовленнєва діяльність: студенти застосовують засвоєні на попередніх етапах лексичні та граматичні одиниці, мовні засоби і мовленнєві прийоми для досягнення поставленої мети спілкування. Діяльність обов'язково закінчується рефлексією (саморефлексією). Підводяться підсумки, розбираються труднощі та аналізуються помилки [3].

Коли рівень володіння іноземною мовою у здобувачів вищої освіти невисокий, на підготовчому етапі доцільно застосовувати блок-схеми (charts), щоб допомогти у складанні орієнтовних діалогів. Причому викладач може використовувати заготовлені раніше схеми, а може запропонувати студентам розробити схеми самостійно після прослуховування аудіо-зразку, аналізу мовленнєвих засобів

та встановлення ходу діалогу (це очевидно надає більше свободи у виборі лексики та граматичного інструментарію). Слід зауважити, що залучення студентів до складання блок-схем дає можливість розширити функції прийому в цілому. Як правило, студенти з готовністю займаються аналізом та синтезом під час підготовки блок-схем. З іншого боку, не менш важливим є зміст діалогу. Сучасні курси іноземної мови для майбутніх економістів пропонують різноманітний цікавий контент.

На початку визначається ціль: сформувати уміння пошуку рішень та обговорення їх змісту, порядку дій, ефективності, тощо. Для цього визначаються завдання: оцінити проблемну ситуацію, розробити у міні-групах свій план дій, обговорити варіанти. Слід зауважити, що перед студентами постає інтегративна ціль – з одного боку, це формування навичок діяти як економіст у проблемній ситуації, з іншого боку, – формування навичок спілкування іноземною мовою в умовах співпраці з іншими економістами. Таким чином, прогнозується розвиток професійної компетентності на заняттях з іноземної мови, коли сама мова є не ціллю, а засобом.

Ознайомившись із ситуацією, студенти проводять сесію генерування ідей (мозкову атаку) та визначають зміст і порядок операцій. Потім пропонується прослухати запис того, як цю задачу вирішує група майбутніх економістів. Після цього учасники груп працюють над складанням блок-схем, щоб за їх допомоги скласти орієнтовні діалоги в межах запропонованої групи.

Всебічна підготовка майбутнього економіста, придатного у майбутньому до інноваційної діяльності передбачає розвиток його професійної компетентності, творчого мислення та вміння ефективно підтримати комунікацію, зокрема іншомовну. Застосування на заняттях з іноземної мови

професійно орієнтованих ситуацій спілкування, проблемних завдань, реалізованих через групову роботу, дозволяють майбутнім економістам використовувати свій творчий потенціал для розвитку комунікативної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богатикова Л.И. Использование психотехнических игр для обучения групповому общению. Вісник Чернігівського Національного Педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Чернігів: ЧНПУ, 2013. Вип. 111. С. 38-40.
2. Кузьменкова Ю.Б. Стратегии речевого поведения в англоязычной среде М.: Педагогический университет «Первое сентября», 2006. 48 с.
3. Тітова О.А. Застосування ігрових прийомів для розвитку професійного діалогічного мовлення у майбутніх інженерів. Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2014. № 1. С. 135-138.

Пономаренко О. Г.,
канд. пед. наук, доцент кафедри англійської мови
для технічних та агробіологічних спеціальностей,
НУБІП України
Пономаренко Б. О.,
студент, КНЕУ
м.Київ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Питання необхідності використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі вивчення іноземної

мови як і інших предметів, а особливо на даному етапі, у зв'язку з карантинном в Україні, на економічному факультеті на всіх етапах розвитку особистості та формування професійної спрямованості у майбутніх спеціалістів економічного напрямку на базі вивчення іноземної мови дуже актуальне на сьогодні, адже система підготовки кваліфікованих спеціалістів зі знанням іноземної мови є головним завданням професійно-практичної освіти.

У зв'язку з інтеграцією та глобалізацією соціально-економічних і культурних процесів, розбудова конкурентоздатної української держави вимагають кардинального оновлення освітнього простору України. Орієнтуючись на входження у європейське освітнє середовище, наша держава здійснює сьогодні модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Безперечно в Україні успіх освітніх реформ можливий за рахунок інноваційної освіти, яка виступає головною умовою її теоретичного переосмислення, а також інтеграції вищої школи в світовий освітній простір.

Основною метою вивчення іноземної мови студентами економістами є практичне використання мови як інструменту міжкультурного пізнання. А отже, використання мультимедійних технологій у навчальному процесі, дозволить більш ефективно вирішити цілий ряд дидактичних завдань на занятті: формувати та вдосконалювати навички читання, письма, говоріння та аудіювання; розвивати та вдосконалювати вміння діалогічного та монологічного мовлення; поповнювати словниковий запас професійною лексикою, як активний, так і пасивний.

У зв'язку з цим перед викладачем стоїть завдання підбору таких методів, засобів і форм навчання, які сприяли б досягненню поставленої мети.

Навчальний процес, в якому використовуються мультимедійні технології навчання (мережеві технології, електронні підручники, ЕНК) спонукає студента економічного факультету стати суб'єктом комунікативного спілкування з викладачем, що сприяє розвитку його самостійності і творчості в навчальній діяльності [3; 4].

В сучасному світі існує багато інформаційно-комунікативних технологій, які можна активно використовувати в процесі вивчення іноземної мови, і які відносяться до засобів навчання і виховання, серед яких можна виділити: засоби синхронної комунікації: інтернет ресурси, які дозволяють спілкуватися в режимі реального часу (чат, відео, аудіо чат) і надають можливість встановити миттєвий голосовий зв'язок з абонентом, що знаходяться в будь-якій частині земної кулі, або спілкуватися за допомогою письмового чату. Існує також можливість підключення і використання вебкамери; засоби асинхронної комунікації: форуми, електронна та аудіо пошта, сайти, блоги, та ін.

Інтеграція асинхронних засобів комунікації в навчальний процес дозволить студентам удосконалювати навички писемного та усного професійного мовлення, аудіювання, читання; забезпечить реальну необмежену аудиторію для студентських робіт, що підвищує мотивацію та відповідальність за зміст; ознайомить студентів з мережевими ресурсами, що пропонують багато цікавої та корисної інформації з досліджуваних професійно орієнтованих тем, за допомогою яких студент вирішує поставлені викладачем завдання; стимулює до обговорення тем і дискусії на іноземній мові.

Чат платформи, що широко використовуються в педагогічних цілях, відкривають нові можливості у викладанні іноземної мови, а саме можна: проводити заняття-проекти зі студентами з інших країн; обговорювати теми з

професіоналами в даній галузі з іншої країни, чи представником провідної компанії, що є компетентними в економічній галузі знань; пропонувати кардинально нові, нестандартні завдання, які викликатимуть стійкий інтерес до накопичення економічних знань іноземною мовою [6].

Інтеграція інтернет ресурсів в навчальний процес під час вивчення іноземної мови, дозволяє більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних задач: формувати та вдосконалювати навички читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного ступеня складності; вдосконалювати навички аудіювання на основі автентичних звукових матеріалів економічного спрямування в мережі Інтернет, а також текстів, підготовлених викладачем; удосконалювати навички письма та говоріння; поповнювати професійний словниковий запас; формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів на занятті на основі систематичного використання автентичних матеріалів і дотримання принципу зв'язку з життям [6].

Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес неминуче призводить до перегляду місця і ролі викладача в цьому процесі де відносини зі студентами вже будуються на принципах співробітництва і спільного пошуку та творчості [2].

В сучасних умовах неминучий перегляд сформованих на сьогодні організаційних форм, принципів і методів навчання: більше часу відводиться самостійній, індивідуальній та груповій роботі студентів, відхід від традиційного заняття з переважанням пояснювально-ілюстративних методів навчання, збільшення обсягу практичних і творчих робіт пошукового та дослідницького характеру (підготовка власних доповідей-презентацій, за матеріалом, що вивчається; виконання індивідуальних та групових проектів за темами економічного спрямування).

Інтернет технології покликані сприяти розвитку індивідуальних освітніх напрямків, що дозволить більш адаптувати зміст навчального матеріалу до індивідуальних особливостей студентів, рівня їх знань і вмінь [2].

Сучасний період розвитку системи вищої освіти, а саме економічної, характеризується оновленням всіх аспектів освіти, тісно пов'язаної зі змінами у світовій економіці, та їх впливом на життя суспільства в цілому. Інтеграція освіти, науки і виробництва, як і інтеграція наукових досліджень з освітнім процесом, стають все більш очевидними.

Міждисциплінарний підхід стає основою формування інтегративних компетенцій студентів багатопрофільного вузу. Комплексне застосування знань, їх синтез, володіння методологією наукової діяльності, знання іноземної мови – вимоги до професійної компетенції фахівця в сучасних умовах, що нададуть йому можливість отримати подвійний диплом в подальшому за різними спеціальностями. Навчання таким умінням майбутнього професіонала – актуальне соціальне завдання вищої школи, що диктується тенденціями інтеграції в науці та практиці.

Сучасні орієнтири на підвищення якості професійної підготовки засобами іноземної мови ставлять перед викладачем ЗВО ряд першочергових завдань. Цілі навчання повинні відповідати соціальному замовленню суспільства і одночасно бути реальними для досягнення в конкретних умовах навчання, а зміст, методи і засоби навчання – адекватними цілям і умовам занять.

Застосування інформаційних технологій забезпечує вихід освітньої системи навчального закладу на новий рівень, в якому за основу є особистісно-орієнтоване навчання, що надає можливість кожному студентові користуватися всіма наявними у навчальному закладі інформаційно-освітніми можливостями і ресурсами; забезпечує відкритий доступ до

використання різних інформаційно-комунікаційних навчальних технологій Moodle, електронних підручників, посібників, журналів, електронних бібліотек, освітніх веб-сайтів, інтерактивного відео, мультимедійних навчальних систем, конференцій тощо.

Сучасні мультимедійні засоби навчання надають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення усяких професійних навиків, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання [1, с. 8]. Отже, активізація позиції особистості при вивченні професійно-орієнтованої іноземної мови передбачає різнопланову діяльність для розвитку професійно важливих якостей особистості засобами іноземної мови. Це потребує серйозного методичного забезпечення у вигляді різноманітних програм, які задовольняють потреби особистості з даного питання. Удосконалення методичного забезпечення включає в себе, передусім, створення комп'ютерних і аудіовізуальних систем професійної інформації, розробка сучасних методів роботи з оброблення інформації, випуск спеціальної друкованої продукції, мультимедійні системи навчання, залучення всіх видів діяльності для забезпечення стабільної зацікавленості молоді у вивченні іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петкова М.І. Формування інноваційного середовища під час навчання іноземним мовам. [Текст] / М.І. Петкова // Зб. наук. праць. – Донецьк. – 2010.
2. Тукало М.Д. Мультимедійні системи навчання як новий методологічний засіб інтерактивного навчання. [Текст]

/ М.Д. Тукало – Зб. наук. праць. – Академія педагогічних наук України. – Київ. – 2006.

3. Филипенко С.Л. Сучасні та інноваційні підходи викладання англійської мови для студентів. [Текст] / С.Л. Филипенко // Зб. наук. праць. – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган – Барановського. – Донецьк. – 2009.

4. Щаннікова Л.М. Особливості застосування мультимедійних технологій на уроках іноземної мови. [Текст] / Л.М. Щаннікова // Зб. наук. праць. – Запорізький національний університет. – Запоріжжя. – 2008.

5. Gonzalez, D. Teaching and learning through chat: a taxonomy of educational chat for EFL/ESL – Mode of access: http://www.iatefl.org.pl/call/j_review15.htm

6. Stanley, G. Blogging for ELT. – British Council, Barcelona. – Mode of access: <http://www.teachingenglish.org.uk/think/resources/blogging.shtml>

Boiko S.,
Teacher, National Technical University of Ukraine
‘Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute’,
Kyiv, Ukraine

TEACHING ENGLISH ONLINE: CHALLENGES AND SOLUTIONS

Teaching English online and organizing online classes via Skype, Zoom, Discord or other platforms was a matter of choice in the nearest past. Nowadays, at the time of the pandemic crisis, a lot of teachers of foreign languages have to practice new resources for conducting online lessons even if they are not very good with technology and have never had similar experience.

The aim of this paper is to analyze challenges and present some recommendations on organizing online English lessons.

First of all, some changes should be introduced into the course program and forms of students' evaluation. As it takes more time for the student to master the course material remotely, especially taking into account the fact that we cannot know the environment in which our students have to study during the quarantine period, the course content has to be reduced. It is important to realize that the full-time study program cannot be implemented completely in the situation of emergency studying.

New forms of assessment should be developed to prevent the cases of academic dishonesty. Doucet, Netolicky, Timmers, and Tuscano [2, p. 26-27] emphasize the necessity to design authentic online assessment materials, and use online learning environments, web-based tools or apps for objective students' assessment.

One of the traditional teaching methods that is widely used in distance education is performing a variety of written tasks. The substitution of some standard exercises or tests with written tasks provoking creative writing can help to avoid cheating. In this case some time should be allocated to give a detailed feedback on each work. Also students' written tasks can be placed in Google Docs for commenting by other students and teachers. Maboe argues [1] that the lecturer's active participation in an online discussion forum can support students and is an effective technique in learning and teaching processes.

Another way to avoid academic dishonesty is allocating strict time limits for performing certain exercises. But you have to be ready to find a prompt substitution for such tasks if students experience technical difficulties during the test writing. You can also offer your students the assignments that will be completed with an open book or offer them creative questions. For example, students can be asked to compare their city/town/village with

Kyiv to practice the degrees of comparisons, or write about their first year at university to polish using the past simple, to summarize the text, or perform the search on the Internet to find and present certain information on the studied topic revising using linking words, etc.

The implementation of online resources and offered possibilities of new technologies into the study process and programs provides individualization and differentiation of teaching foreign languages to large groups of students with different levels of foreign language proficiency and facilitates the active inclusion of students in the educational process [3, p.285]. Online programs can guarantee high quality education providing that they have been developed or modified to meet students' needs. Thus, the top priority tasks of educational establishments are the development of new Internet-oriented programs corresponding to students' needs, as well as the development of new online materials.

It is impossible to implement all activities which you usually have in your class into an online lesson. Students can definitely work in pairs if the platform has breakout rooms. But they cannot move around the class for regrouping, participate in activities which involve going around the class or active language games. Staying all day in front of the screen might cause fatigue, lack of concentration and even headaches. It is not advisable to limit your work only with sending assignments via Viber, Telegram or email. Distance learning cannot be a textbook study on its own. One more point to mention here is that students should not be given an excessive amount of tasks.

From our experience, we can say that it is better to give more reading and listening exercises as well as practice grammar usage as a home assignment to keep students active during the lesson. What is more, if your students are used to lessons which last for an hour and a half, the maximum screen time for them can be one

hour supplemented with either offline activities and tasks which can be performed any time after the lesson or video instruction with some explanation recorded by the teacher that has to be watched before the lesson. It will help you to keep your students interested and active during the lesson.

Even teaching at the time of pandemic, you should realize that your online lessons are a part of curriculum and they must have a clear goal and correspond to the program. Given the circumstances and recommendations to reduce screen time for teenagers and young students, you can simplify the study program, choose the most important topics, change some tasks written in your plan to make lessons more engaging and less stressful for students but you should stick to the program, plan ahead in order to be ready to give information about future lessons, forms of assessment, tests, or exams. By the end of the semester, it is desirable to reduce the amount of material submitted for the final test or examination. Each lesson should be carefully planned to avoid the so called “dead time”. Moreover, it is important to allow some time for an online tutorial, with the opportunity to communicate individually with students who have additional questions and who need clarification from the teacher, comment or encouragement. The students should be informed about the time and form of tutorials; otherwise the teacher has to be in touch 24/7 that does not allow organizing the study process effectively.

Working with university students, especially those who are skilled in ICT, the teacher should study the functions of the platform in order to be able to demonstrate certain parts of books, documents and websites, give useful links, turn on audio and video files, write on a special whiteboard or in documents if a whiteboard is not available in the particular application. Without mastering these instruments, it will be rather difficult to conduct a lesson efficiently. They can be studied and used one by one as

students also have to get used to the platform and its functions. The practice can be done with colleagues interested in its use. You can even practice alone using different devices and entering the platform with different nicknames at the same time.

Quite often giving advice on teaching online, methodologists draw our attention to using gestures and appropriate facial expressions. From our point of view, the communication with adults using a camera cannot only impair the quality of connection, but distract students from study material or make them feel uncomfortable when their camera is turned on. It is much more important to fill the online lesson with appropriate visual materials and be able to depict them on the screen.

Teaching online represents many challenges to educators. It requires the introduction of new teaching methods and acquiring new skills. To get a positive feedback and teach efficiently, teachers should:

- modify their course programs and the assessment systems to guarantee the successful acquiring of new knowledge by students and more objective their evaluation;

- strike a balance between offline and online learning and teaching;

- design lesson plans with clear and achievable objectives;

- choose the platform for online teaching, thoroughly research it and apply in practice the functions offered by this platform.

Given the modern trends in the world and education, more and more web-based tools and applications will be used in teaching and learning processes. Thus, in order to teach successfully, educators are forced to master the emerging online apps and find a balance between online and offline resources.

REFERENCES

1. Maboe K. A. Use of online interactive tools in an open distance learning context: Health studies students' perspective

[Електронний ресурс] / Kefiloe Adolphina Maboe // Health SA
Gesondheid. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:
<https://doi.org/10.1016/j.hsag.2017.02.001>.

2. Thinking about Pedagogy in an Unfolding Pandemic. An
Independent Report on Approaches to Distance Learning During
COVID19 School Closures [Електронний ресурс] / A. Doucet,
D. Netolicky, K. Timmers, F. Tuscano. – 2020. – Режим доступу
до ресурсу:
https://issuu.com/educationinternational/docs/2020_research_covid-19_eng.

3. Volkova O. A. The potential of using multimedia online
resources in teaching ESP / O. A. Volkova // Сучасний рух
науки: тези доп. VII міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції, 6-7 червня 2019 р. – Дніпро, 2019. – С.
283 – 286.

Жицька С.А.,
старший викладач кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2,
ФЛ КПІ імені Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

СИНХРОННЕ ТА АСИНХРОННЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасні умови та ситуація, які склалися та існують не лише в нашій країні, але й у всьому світі, запровадження карантину та значних обмежень соціальної діяльності призвели до стрімкої зміни традиційних підходів до навчання та освіти в цілому та переходу до активного використання дистанційного навчання. Викладачі були змушені опановувати нові методи і техніки навчання, шукати нові підходи, змінювати традиційні моделі та засоби організації та

самоорганізації. У зв'язку із зміною підходів до освітньої моделі потрібна система, орієнтована на студентів, їх індивідуальність, запити та інтереси для складання навчального плану, зміст якого адаптується до індивідуальних темпів навчання і пропонує більш складні проблеми для підвищення темпу навчання.

Загалом, дистанційне навчання можна розділити на синхронне та асинхронне. Синхронне навчання передбачає використання різних освітніх платформ (наприклад, Zoom, Skype, Padlet, DrawChat, BlendSpace та ін.) для проведення конференцій, вебінарів, презентацій, виконання проєктів та практичних занять зі студентами у реальному часі. Асинхронне навчання надає можливість студентам самостійно опрацьовувати вивчений матеріал, виконувати самостійні завдання, проводити проєктну і дослідницьку роботу, самостійно опановувати знаннями, реалізуючи модель перевернутого класу. Завдяки використанню штучного інтелекту (ШІ) докорінно змінюються методики, засоби, методи і технології навчання, розширюється доступ до інформації і отримання знань, змінюється підготовка викладачів. ШІ володіє потенціалом для пришвидшення процесу досягнення глобальних цілей в галузі освіти через зменшення перешкод для доступу до навчання, автоматизації процесів управління і оптимізації методів покращення результатів навчання. В багатьох університетах світу зараз запроваджується електронний помічник викладача (додаток для чат бота), який швидко і точно відповідає на поширені питання студентів. За допомогою ШІ викладачі отримують можливість швидко визначити здібності та рівень знань студентів, темп та час їх навчання, на якісно новому рівні супроводжувати студентів за їх індивідуальними освітніми траєкторіями, підтримувати та розвивати автономію.

ІІІ допомагає адаптувати заняття під індивідуальні особливості кожного студента. Метою запровадження ІІІ в закладах вищої освіти є заміна стандартної моделі навчання, коли викладачі намагаються донести однакові знання до студентів з різним рівнем підготовки, але часто їм це не вдається, на принципово нову модель, яка за допомогою ІІІ допомагає викладачам адаптувати заняття під індивідуальні особливості кожного студента. ІІІ виявлятиме та проаналізує прогрес кожного студента, виявить ті галузі знань, де вони почуваються більш впевнено і адаптує ті галузі, в яких у студентів виявлені проблеми і за допомогою мікро занять допоможе їм засвоїти матеріал.

Питання використання ІІІ замість викладача останнім часом досить часто обговорюється у науковій спільноті як прихильниками, так і супротивниками заміщення людей роботами. Ми вважаємо за необхідне розглянути аргументи обох сторін. Перш за все, ми хочемо зазначити, що викладання на основі ІІІ жодною мірою не замінить викладачів, але дозволить покращити викладання, проаналізувати стиль, стратегії, методи і технології навчання, загальний прогрес студентів та недоліки у викладанні, та знайти найбільш оптимальні стратегії навчання. ІІІ допоможе викладачам використовувати найбільш ефективні методи викладання, проводити навчання, надавати інформацію і задавати завдання. Професор Роуз Лакін зазначила величезний потенціал використання ІІІ для перетворення процесу навчання у керований, наочний, але за умови розумного поєднання людського та ІІІ в аудиторії [1].

В умовах гуманізації освіти ІІІ не замінить людської участі, співчуття, розуміння ситуації та труднощів, які можуть виникнути у студентів, але як додаткове, допоміжне джерело інформації та для неформального напрямку навчання ІІІ гратиме значну практичну роль. Прикладом цього може

бути компанія Quizlet, яка вже зараз інвестує значні ресурси для розробки додатку, який допоможе студентам засвоювати пройдений в аудиторії матеріал, але не замінить викладачів та систему навчання у закладах освіти. В галузі освіти ШІ використовується для автоматичного підрахунку балів, інтервального навчання, чат-кампусу, зворотного зв'язку із студентами, оцінювання викладачів студентами, допомоги викладачам. ШІ у вивченні іноземних мов (ІМ) дозволяє користувачам використовувати онлайн сайти для вивчення ІМ і додатки, такі як Duolingo, Kahoot, Babble, Knowble, ClassDojo, Brainscape, edmodo, EdPuzzle, Quizlet, які розроблені таким чином, щоб відповідати правильному контенту і рівню знань. Такі додатки вимірюють данні для персоналізації інформації, надають можливості кожному студенту працювати з матеріалами, що відповідають їх індивідуальному рівню.

Ще одним засобом вивчення ІМ з використанням технології ШІ є спілкування з чат-ботами, або програмами-співрозмовниками, які були створені для імітації мовної поведінки людей при спілкуванні з одним або декількома співрозмовниками. Віртуальні співрозмовники працюють з живою мовою, мають базу знань, яка складається з ймовірних або вірогідних питань та відповідей. Сучасні навчально-методичні комплекси провідних освітніх організацій, таких як Pearson, Oxford University Press, Cambridge University Press, Express Publishing, Macmillan, пропонують замінити традиційні робочі зошити інтерактивними (наприклад, MyEnglishLab) та мобільними додатками. З нашого досвіду використання MyEnglishLab можемо зазначити, що ми отримали чудову можливість більше часу на практичних заняттях приділити розвитку навичок спілкування, співпраці в парах і підгрупах, обговоренню актуальних тем, поглибленому опрацюванню важких тем, лексичного та

граматичного матеріалу, урізноманітнити види діяльності замість простої перевірки вправ. Крім цього, підвищилась мотивація студентів до вивчення ІМ, зацікавленість у виконанні завдань.

Таким чином, в сучасних умовах найуспішнішою областю для розробників штучного інтелекту стала освіта. І викладачі, і студенти постійно користуються додатками для читання і вивчення різних предметів. Перші пристрої для навчання почали з'являтися ще в 80-х роках минулого століття: системи з інтерактивними тренажерами для занять математикою, іноземними мовами і багатьма іншими дисциплінами, а тепер онлайн-навчання дозволяє кожному викладачеві помітно розширити аудиторію. Ми вважаємо, що цей процес буде розвиватися і далі, а синхронне та асинхронне навчання вдало доповнять процес вивчення ІМ та наповнять мовну освіту сучасними методиками та підходами, підвищать мотивацію студентів до вивчення іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kessler G., (2018). Technology and the future of language teaching [PDF]. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/flan.12318>
2. Luckin R., Holmes W., Griffiths M. & Forceir L.B. Intelligence Unleashed: An argument for AI in Education / R. Luckin, W. Holmes, M. Griffiths & L.B. Forceir. – London: Pearson, 2016. – 26 p.

Федорова О.В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
м. Хмельницький, Україна
Бортнік Ю.О.,
слухачка магістратури
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ АВТОНОМІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ- РЕСУРСІВ

Освітній процес у закладі загальної середньої освіти відповідно до Болонського процесу, що поступово впроваджується в систему освіти України, повинен бути спрямованим на підготовку сучасного учня, що здатен ініціативно, творчо мислити, самостійно удосконалювати та поповнювати свої знання та застосовувати їх у власній діяльності. Успіх такої підготовки в першу чергу залежить від роботи вчителя, який здатен обрати найефективніші засоби для розвитку учнівської автономії. Одним із таких засобів є використання Інтернет-ресурсів на уроках іноземної мови.

Проблемі формування учнівської автономії на уроках іноземної мови засобами Інтернет-ресурсів присвячені дослідження таких науковців, як Є. Полат, В. Гезергуда, А. Скрипниченко, С. Бондар, І. Костенко, Л. Владімірова, І. Ситдикова, С. Тітова.

Стаття має на меті розкрити сутність проблеми формування учнівської автономії у вивченні іноземної мови в методичній, психолого-педагогічній та науковій літературі та з'ясування особливостей роботи сучасного вчителя щодо

розвитку учнівської автономії за допомогою інтернет-ресурсів.

Упродовж десятиліть автономія залишається ключовим словом дидактики іноземних мов: фокусування уваги на учнях, підтримка індивідуальних стилів навчання та власної відповідальності.

Автономію можна визначити як здатність учня у різних ситуаціях і контекстах перебирати на себе ініціативу щодо власного навчання. Сюди входить здатність усвідомлено приймати рішення та виконувати їх, а також вміння організувати прийнятне навчальне середовище. Під поняття автономії також підпадають навички учня знаходити людей і ситуації, сприятливі для навчання, і здатність до рефлексії свого навчання в цілому [2].

Автономію учня в навчальній діяльності також можна визначити як його здатність самостійно здійснювати свою навчальну діяльність, свідомо та активно керувати нею корегуючи її і при цьому накопичувати індивідуальний досвід; уміння відповідально приймати рішення щодо власного навчання та прийняття на себе функції вчителя.

Концепція автономного навчання не означає «все й одразу або нічого». Це поступовий процес, розвиток якого залежить від взаємодії багатьох факторів, серед яких позиції та переконання учнів і вчителів, які беруть участь у навчальному процесі, взаємодія між ними, контекст навчання і викладання та інституційні умови. Заняття на засадах автономії вимагають від учнів активного залучення до формування самого навчального процесу. Наприклад вони приносять на заняття власні навчальні матеріали, вчать оцінювати свої вміння самостійно й у групах, у щоденнику проводять рефлексію процесу свого навчання [1].

Вчитель виконує дуже важливу функцію у сприянні автономії: він уважно слухає учнів, мотивує їх виявляти

власну ініціативу у навчанні, підтримує у формулюванні власних реалістичних цілей та у впровадженні їх до навчальної програми. Задля досягнення більшої автономії у діяльності учнів вчитель спочатку має сформувати в учнів усвідомлення автономії [4].

Ефективним засобом, на нашу думку, під час формування учнівської автономії є використання Інтернет-ресурсів на уроках іноземної мови. Інтернет-ресурси – це ресурси, які розміщені у веб-просторі мережі Інтернет. Інтернет-ресурси допомагають розвивати ключові компетентності особистості учня, сприяють розвитку мислення, розвивають уміння самостійно шукати потрібну інформацію.

Існують наступні види Інтернет-ресурсів:

- 1) сайти закладів освіти;
- 2) культурно-освітні сайти (віртуальні бібліотеки, довідкові сайти бібліотек, віртуальні журнали та газети, електронні підручники);
- 3) довідкові сайти (енциклопедії, словники, каталоги, персональні сайти, портали) та ін. [3]

На наш погляд, найбільш ефективно сприяють формуванню учнівської автономії наступні Інтернет-ресурси, які дозволяють вчителю та учневі зекономити час, опанувати нові технології та отримати нові знання, а також працювати фактично без обмежень: Google Class, Padlet, Microsoft Office 365, SharePoint Online, MindMeister та Minecraft.

Таким чином, аналіз методичних, психолого-педагогічних та наукових джерел свідчить, що поняття «автономії навчання» розкривається як формування вміння в учня працювати самостійно. Ефективним засобом розвитку учнівської автономії виступає використання вчителем Інтернет-ресурсів, зокрема таких як: віртуальні журнали та газети, персональні сайти, портали, віртуальні словники,

Google Class, Padlet, Microsoft Office 365, SharePoint Online та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Scharle, Agota/Szabo Anita (2000): Lernen autonomy. A guide to developing learner responsibility. Cambridge: Cambridge University Press
2. Tassinari, Maria G. (2010): Autonomes Fremdsprachenlernen Komponenten, Kompetenzen, Strategien. Frankfurt am Main: Peter Lang
3. Види Інтернет-ресурсів. URL: <https://sites.google.com/site/internetresursinaurokah/vidi-internet-resursiv> (дата звернення: 13.04.2020)
4. Впровадження автономії у навчальні програми. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/mag/20979682.html> (дата звернення: 10.04.2020)

**Diurba D.V.,
PhD (Philology), Senior Lecturer, Department of Latin
Language and Medical Terminology,
Kharkiv National Medical University,
Kharkiv, Ukraine**

KAHOOT CHALLENGE AS EN ELEMENT OF LEARNING ACTIVITY GAMIFICATION DURING DISTANCE LEARNING

In connection with the forced isolation due to the COVID-19 pandemic, all higher education institutions in the world have faced the problem of the transition to distance learning, and thus the reformatting the knowledge control system of the students and providing them with a new form that will be acceptable for both lecturers and students.

Due to the introduction of the long-term quarantine, lecturers of the Department of Latin and Medical Terminology at Kharkiv National Medical University found themselves in the situation where, among other factors that slowed down and fundamentally changed the usual course of training, it was also necessary to quickly create a high-quality assessment tool, which would fall under a number of the most diverse requirements. For the comfortable work of students, the tool should be accessible and understandable, with a prerequisite for remote functioning, such that in a stressful situation of isolation creates a comfortable and friendly atmosphere for learning. For lecturers these requirements were somewhat different, because the assessment tool has to:

- provide convenient functionality for working with a large amount of material (creating tests from dozens of topics for students of several specialties in different foreign languages);
- provide access to the processing of student work results;
- increase the student performance under the conditions of quarantine;
- promote the student's interest in a new type of work;
- motivate and inspire the student to further work.

It is worth noting that we consider the introduction of digital teaching and control methods not an innovation, but the norm, because it has been proved that the use of these methods in combination with traditional ones makes the learning process more dynamic, productive and much more interesting for students as compared with the classes during which only traditional methods are applied. Therefore, during the teaching Latin and Medical Terminology course we have repeatedly introduced certain elements of the learning activity gamification and created tasks on the basis of the psychology of the game – the desire to enjoy and self-motivation, which encourages the student to new experience and finding new ways to study the material. With the

transition to distance learning, the lecturers of the department chose kahoot challenge as an assessment tool.

Kahoot challenge is a game mode of control of students' knowledge. It is created on the basis of the pre-saved module containing various control questions (direct question without answer options, with multiple answer options, yes/no options; collecting the correct answer from its separate parts; writing the answer to the question that appeals to images or videos, etc.). The module is activated and works for a certain period of time set by the lecturer in the settings (from one hour to several weeks).

The Kahoot challenge is built on the elements of the competition, because after each answer the student is shown the overall rating of all players participating in the challenge and his place in this rating. The program also generates student encouragement in the form of comments on correct or incorrect answers.

The Kahoot platform allows you to simultaneously create several tests from one account, so it is an extremely convenient control tool when conducting pairs from the same topics by several lecturers. In addition, on the Kahoot website provides the possibility of feedback for the lecturer in the form of access to a variety of statistics on the completed challenge (the total number of correct and incorrect answers in percentage and quantitatively, the number of correct and incorrect answers of each student, statistics on questions from which you can calculate how long the student thought over the answer etc.).

The options for setting the time for each question individually - from several seconds to several minutes to answer, depending on the nature and complexity of the question are convenient for the lecturers. And also - the ability to create copies of existing modules with two-click questions, which allows you to simplify or complicate the primary version of the game for individual groups.

Of course, the evaluation of the learning outcomes of the students using the kahoot challenge also has disadvantages, which are characteristic, however, for distance learning in general. This is the dependence of the result on the work of technology and access to the Internet and the lack of the possibility of 100% control over the independent passage of games by the student. However, despite these disadvantages, the advantages of working with kahoot challenge are much greater and it can be confidently stated that in such crisis conditions as the transition to long-term distance work during isolation, it is a convenient tool for the evaluation of the student performance. In our opinion, for an objective assessment, one should not focus on one thing and combine the kahoot challenge with traditional control methods, which will significantly diversify the distance work of the lecturer of the higher education institution.

REFERENCES

1. Bugajchuk K. Gejmifikacija u navchanni : sutnist', perevagy, nedoliky / K. L. Bugajchuk // Visnyk harkivskogo nacionalnogo universytetu vnutrishnih sprav. – 2015. – №2. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1319/geymifikaciya_u_navchanni_sutnist_pereva.pdf?sequence=2&isAllowed=y
2. Gusejnova E., Lukjanova Ju. Neformal'na osvita jak vazhlyvyj element bezperervnoi osvity / E. Gusejnova, Ju. Lukjanova // Pedagogycheskie nauki : strategycheskie napravlenija reformirovania sistemy obrazovanija. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Pedagogica/4_106261.doc.htm
3. Pranjalee Lahri. Games vs Game-based Learning vs Gamification – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu:

<https://www.upsidelearning.com/blog/index.php/2015/05/21/game-s-vs-game-based-learning-vs-gamification/>

4. Tkachenko O. Gejmifikacija osvity : formal'nyj i neformal'nyj prostir / O. Tkachenko // Aktual'ni pytannja gumanitarnykh nauk. – 2015. – Vyp. 11. – P. 303–309.

Зачепа І.М.,
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ,
Куценко О.В.,
старший викладач кафедри іноземних мов
ФМВ НАУ,
м. Київ, Україна

НАВЧАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ (на прикладі німецької мови)

Сучасне навчання не можливе без сучасних комп'ютерів, мобільних пристроїв та інтернет-ресурсів. Трансформація освіти, зміни, спричинені дигіталізацією, вимагають конкретних змін у процесі навчання та вивчення іноземних мов. Конгрес «Наука і навчання в епоху цифрових технологій», організований Гете-Інститутом в Україні за підтримки Посольства Федеративної республіки Німеччини та Міністерства освіти і науки України, започаткувати дискусію довкола питань щодо змін у сфері професійного та приватного іншомовного спілкування, щодо пошуку та опрацювання інформації, яка сприятиме успішному навчанню та вивченню іноземних мов [2].

Викладання іноземних мов в умовах активного оцифрування суспільства та усіх сфер його життя не стало чимось кардинально новим для навчального процесу у ЗВО. Втім, як наголошували доповідачі, виникає потреба його

критичного осмислення як невід'ємної частини всього освітнього процесу в Україні. Особливо відчутно це сьогодні, коли навчання відбувається в умовах загального карантину і усвідомлено значення та потенціал інтернет-технологій та інноваційних форм навчання. Тож навчання та вивчення іноземних мов відбувається за допомогою цифрових форматів і навчальних платформ, здатних забезпечити інтерактивну взаємодію викладачів та студентів.

На нашу думку, викладання іноземних мов на відстані має певні дидактичні особливості, втім націлене на збереження чотирьох головних навчальних цілей володіння мовою за різними видами мовленнєвої діяльності. Тому варто, насамперед, з'ясувати, які інструменти (інтернет-ресурси та мобільні додатки) будуть корисними для оволодіння певними компетенціями.

Аудіювання. Сьогодні існує величезна кількість сайтів, які пропонують подкасти для навчання іноземної мови. Подкаст це цифровий медіа-файл або низка таких файлів, які розповсюджуються інтернетом для відтворення на портативних медіа-програвачах чи персональних комп'ютерах. За змістом вони можуть нагадувати радіо-шоу, звукову виставу, містити інтерв'ю, лекції чи будь-що інше, що належить до усного жанру. Ця технологія в галузі навчання іноземної мови є відносно новою [3]. Подкасти наділені низкою переваг (наприклад, інтернет-інструменти дозволяють регулювати швидкість мовлення, багаторазове прослуховування, виконання різноманітних готових завдань на розуміння почутого), здатних зробити процес навчання цікавішим та ефективнішим та, врешті, сприяти підвищенню нової якості іншомовної професійної підготовки. Важливо із великої кількості пропозицій правильно підібрати навчальний матеріал, що відповідає рівню компетентності студента.

Говоріння. Розвивати усне мовлення кожного студента на відстані сьогодні цілком реально. Web 2.0, Web 3.0 – інформаційні технології, які дозволяють користувачам створювати та поширювати власний контент у всесвітній павутині – пропонує широкі можливості для розвитку навиків усного мовлення та іншомовного автентичного спілкування на відстані. Крім того, сучасна техніка дозволяє легко виготовити і завантажити власне голосове повідомлення та прийняти участь у роботі групи – відео конференції, вебінарі чи здійснити відео дзвінок.

Письмо. Для розвитку навиків письмового мовлення Інтернет пропонує широкий спектр онлайн-інструментів, які допомагають розвивати формальне/офіційне (електронні листи, дописи та коментарі на офіційних сторінках) і неформальне/приватне (SMS, миттєві повідомлення/дописи у різних соціальних мережах, чат-ботах, блогах) листування.

Розвивати навички читання, тобто розуміння прочитаного можна за допомогою текстів із веб-журналів, вікіпедії, відкритих освітніх ресурсів та електронних енциклопедій. Крім того завдяки своїй універсальності найпопулярнішим інструментом залишається інтернет-перекладач Google Translate.

Не можна уявити розвиток мовних навичок з лексики та граматики як і усіх чотирьох мовленнєвих навичок без використання навчальних платформ і мобільних додатків як, наприклад, Kahoot, Quizlet, FunEasyLearn та LearningApps, які пропонують вправи для певної цільовій групі, та дають можливість розробити свої власні. Така робота може виконуватися у різних режимах: індивідуальному, парному, груповому, часто у формі змагання (програма часто сама визначає час на виконання завдань). Звичайно, у світі інтернет-технологій все дуже швидко змінюється і оновлюється, тому потрібно слідкувати за новинками, щоб не

пропустити важливе. Це не складно, якщо регулярно відвідувати фахові сайти та освітні портали (як Goethe-Institut, Deutsche Welle, derdieDaF-Portal).

Навчання та вивчення іноземних мов у цифровому форматі передбачає два способи доставки та отримання навчального матеріалу – офлайн та онлайн. Ці способи поділяють на носіїв інформації та інтернет-інструменти. Деякі науковці [1, S.124] ділять їх також на автентичні, адаптовані та методичні.

	офлайн	онлайн
автентичні носії інформації	енциклопедичні словники; художні, навчальні та документальні фільми на CD-ROM	веб-щоденник; вікіпедія; онлайн-словники; відео кліпи
адаптовані носії інформації	електронні словники та словники для дітей на CD-ROM	онлайн-словники; онлайн-граматичні довідники; аудіо-/відео-конференції; блоги; підкасти
методичні носії інформації	навчальне програмне забезпечення на CD-ROM	навчальні програми; додатки до підручників
автентичні інтернет-інструменти	програма редагування, програма створення презентацій, програма створення малюнку	Е-адреси; форуми; чати; месенджери;
адаптовані інтернет-інструменти		навчальні платформи
методичні інтернет-інструменти	авторські навчальні програми; лексичні тренажери	авторські навчальні програми; лексичні тренажери; онлайн-портфоліо

До таких офлайн-інструментів відносять і цифрові підручники (наприклад, підручники з німецької мови видавництва Cornelsen, Hueber, Klett). Такі підручники

орієнтовані на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, передбачають використання комп'ютерів, планшетів чи смартфонів для виконання дидактично доцільних креативних завдань і є гарним помічником викладачу, оскільки увесь навчальний матеріал та усі технічні засоби об'єднані в одній програмі. Цифрові підручники не ставлять завдання вивчити мову на рівні носіїв, натомість розвивають мовну компетентність, знання про мову та культуру.

Щодо офлайн-словників, то часто вживаним є електронний словник АBBYY Longvo, який має курсор перекладача та забезпечує швидкий доступ до перекладу під час читання. Уцілому рекомендується ознайомити студентів із всіма можливими варіантами словників, а право вибору надати студентові, адже, як правило, думки студентів щодо корисності та доцільності словників не збігається.

Практика показує, що використання новітніх інтернет-технологій у навчанні потребує інформаційної та програмної підтримки навчальної дисципліни. А разом з цим і комп'ютерної грамотності та цифрової компетентності викладачів і студентів. Тобто усі учасники навчального процесу повинні:

- бути мідіаграмотними, уміти опрацьовувати та критично оцінювати інформацію;
- вміти ефективно використовувати відкриті ресурси;
- розвивати навички використання цифрових технологій та освітніх платформ, формувати навички вирішення проблем;
- усвідомити поняття штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, кібербезпеки тощо [2].

Наразі час та обставини вимагають створити в Україні ефективну систему електронного навчання, здатну забезпечити вдосконалення навчального процесу та європейську якість вищої освіти. З цією метою в нашому

університеті розроблена програма, яка передбачає цифрову трансформацію Національного авіаційного університету та його перетворення в технологічно розвинений ЗВО, в якому всі процеси інформаційних взаємодій перенесені в цифровий простір [4, с.55].

Отож, навчання та вивчення іноземних мов у цифровому просторі цілком реальне явище і має низку переваг перед іншими формами навчання. Сучасні інтернет-технології та цифрові носії інформації не замінюють традиційні методи навчання, проте створюють нове середовище й можливості для того, щоб забезпечити якісне викладання та успішне вивчення іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Würffel N. (2010) Fremdsprachenlehrende Aus- und Fortbilden im Blended-Learning-Modus. Erfahrungen und Erkenntnisse aus dem Comenius-Projekt „Schule im Wandel“. Tübingen: Narr Francke Attempto, S. 1229.

2. Дигітальний конгрес. Наука і навчання в епоху цифрових технологій [Електронний ресурс]. – Гете-Інститут в Україні /Режим доступу до ресурсу: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/ver/dgk.html>

3. Подкаст [Електронний ресурс].– Вікіпедія /Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0%D1%81%D1%82>

4. Тесля Ю.М., Хлевна Ю.Л., Кичань О.М. Досвід створення офісу цифрової трансформації в національному авіаційному університеті / Тесля Ю. // Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті: зб. Матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції в рамках Міжнародного освітнього форуму «Цифрова трансформація освіти». – Рівне: РОІППО, 2020. –

С. 55-57. [Электронный ресурс] – Режим доступа:
<http://lib.iitta.gov.ua.2020.pdf>

**Ivanenko N.V.,
Ph.D. in Phil. Sciences, Associate Professor, Associate
Professor of English and Methods of its Teaching, Deputy
Dean of the Faculty of Foreign Languages,
V.Vynnychenko Pedagogical University,
Kropyvnytskyi, Ukraine**

LANGUAGE INTERVENTION STAGES IN PROJECT- BASED LEARNING

Among the challenges of the present day education there are two main points: 1) how we educate young people to participate in the 21st century economy; 2) how we educate learners so they have a cultural identity while being part of the global community [11]. As an American educator Ken Robinson claims, collaboration is the stuff of growth and most great learning happens in groups [12].

Numerous studies have shown [5, 6, 7, 14] that when learners work in groups it leads to improved achievement, retention of learning and social relationships, as well as increasing genuine motivation. It can lessen the stress of contributing in a whole-class situation and give more time for learners to work at their own pace. Developing collaborative learning skills at school or university helps to prepare young people for their future life when they will be expected to work as part of a team. For example, they may need to work on group projects, and most workplaces involve teamworking with common goals and collective, as well as individual, responsibility.

The paper is a continuation of the practical research and the number of previous articles about project work as a meaningful

student engagement with language and content learning [10, 8, 9]. It focuses on project work as a natural extension of content-based instruction and final steps of developing a project in a language classroom.

In project-based learning, the activities of the language class are specific to the subject matter and stimulate students to think critically learn through the use of the target language. Project-based learning offers ideal conditions for language learning as all four traditional language skills are trained in such an approach. We review here some of the most persuasive evidence stems from research in educational and cognitive psychology, even though it is somewhat removed from language learning contexts. They emphasize the advantages of the project-based learning:

a) thematically organized materials, typical of project-based learning, are easier to remember and learn [13];

b) presentation of coherent and meaningful information, characteristic of well-organized project-based learning, leads to deeper processing and better learning [3];

c) there is a connection between student motivation and student interest – common outcomes of project-based classes – and a student’s ability to process challenging materials, remember information, and elaborate [2];

d) expertise in a topic develops when learners reinvest their knowledge in a sequence of progressively more complex task, feasible in project-based learning classrooms and usually absent from more traditional language classrooms because of the narrow focus on language rules or limited time on superficially developed and disparate topics.

These empirical research findings, when combined with the practical advantages of integrating content and language learning, provide persuasive arguments in favour of project-based learning. Language educators who adopt a content-based orientation find that content-based instructions also allow for the incorporation of

explicit language instruction (covering, for example, grammar, conversational chemes, functions, notions, and skills) thereby satisfying students' language and content learning needs in context.

Project work, whether it is integrated into a content-based thematic unit or introduced as a special sequence of activities in a more traditional classroom, requires multiple stages of development to succeed. The pre-final step is the stage when a teacher prepares students for the language demands of information gathering. It is at this point that a teacher determines, perhaps with the consultation with the students, the language demands of the information gathering step – next step of the project. A teacher can plan language instruction activities to prepare students for information gathering tasks. If, for example, students are going to collect information by means of interviews, the teacher might plan exercises on question formation, introduce conversational schemes, and set aside time for role-plays to provide feedback on pronunciation and to allow students to practice listening and note-taking or audio-taping. If, on the other hand, students are going to use a library, internet to gather materials, the teacher might review steps for finding resources and practice skimming and note-taking with sample texts. The teacher may also help students devise a grid for organized data collection. If students will be writing letters to request information for their project, the teacher can introduce or review letter formatting conventions and audience considerations, including levels of formality and word choice.

During the next stage of the project students, having practiced the language, skills, and strategies needed to gather information, are ready to collect information and organize it so that others on their team can make sense of it. Students reread course readings in search for relevant materials, use the library to look for new support, write letters to political parties to determine their stand on the issue under consideration, look into finding organizations

supporting or opposing some aspect of their proposition and request information that could possibly be used in the debate. During this data-gathering stage, the instructor, knowing the issue and propositions being researched, also brings in the information that is potentially relevant, in the form of readings, videos, teacher-generated lectures, for student consideration.

After successfully gathering information, students are confronted with the challenges of organizing and synthesizing information that may have been collected from different sources and by different individuals. The teacher may prepare students for the demands of the compilation and analysis stage by setting up sessions in which students organize sets of materials, and then evaluate, analyze, and interpret them. Introducing students to graphic representations (e.g., grids and charts) that might highlight relationships among ideas is particularly useful at this point.

With the help of a variety of organizational techniques (including graphic organizers), students compile and analyze information to identify data that are particularly relevant to the project. Student teams evaluate the value of the collected data, discarding some because of their inappropriacy for the project. Students determine which information represents primary “evidence” for the supporters and opponents of their proposition. It is at this point that topical teams divide themselves into two groups and begin to work separately to build the strongest case for the debate.

At the next point of the development of the project, teachers can bring in language improvement activities to help students succeed with the presentation of their final products. This might involve practicing oral presentation skills and receiving feedback on voice projection, pronunciation, organization of ideas, and eye contact. It may imply editing and revising written reports, letters, or board display text. In the case of the Ukrainian case elections debate project, the teacher focuses on conversational tactics to be

used during the debate to indicate polite disagreement and to offer divergent perspectives [1]. Student practice their oral presentations and try to hypothesize the questions that they would be asked by opponents. They time each other and gave each other feedback on content, word choice, persuasiveness, and intonation. Students also work with the “artists” in their groups to finalize visual displays, to make sure they are grammatically correct and easily interpretable by the audience. Students also create a flyer announcing the debate, which serve as an invitation to and reminder for audience members.

Next stage is presentation of the final outcome of the project. In the Ukrainian election project, students stage their debate in front of the audience following the format previously agreed upon. The audience vote on the persuasiveness of each political party, and a winner is declared.

Although students and teachers often view the presentation of the final product as the very last stage in the project work process, it is worthwhile to ask students to reflect on the experience as the last and final step. Students can reflect on the language they mastered to complete the project, the content they learned about the targeted theme (in the case highlighted in this paper that would be Ukrainian elections, party platforms, and the role of debate in the election process), the steps they followed to complete the project, and the effectiveness of their final product. Students can be asked how they might proceed differently next time or what suggestions they have for future project work endeavours. Through these reflective activities, students realize how much they have learned and the teacher benefits from students’ insights for future classroom projects.

Project work is one common type of collaborative activity which can help learners to be creative. When working on a project, learners can collaborate at different stages, from planning, to assigning roles, researching and creating and presenting the

final product of the project. Some projects might involve learners working in smaller groups or individually at some stages, before coming together as a group to put the pieces together. Most of these activities involve critical thinking skills which are crucial for mature global citizens. Most often projects are often cross-curricular and involve knowledge and learning about other subjects. Learners might also have different roles in a project, allowing them to build on their strengths, develop new skills or perhaps pursue something of particular interest to them.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Alan, B. and Stoller, F. (2005). Maximizing the benefits of project work in foreign language classrooms. *English Teaching Forum*, 43(4), 43-56.
2. Alexander, P., Kulikowich, J. and Jetton, T. (1994). The role of subject-matter knowledge and interest in the processing of linear and nonleniar texts. *Review of Educational Research*, 64 (2), 201-252.
3. Anderson, J. (1990). *Cognitive Psychology and its Implications*. New York: W.Freeman.
4. Beckett. G. and Slater T. (2018). *Project-Based Learning and Technology*, January 2018 available at <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/9781118784235.eelt0427>
5. Fried-Booth, D. (1986). *Project Work*. Oxford: Oxford University Press.
6. Henry, J. (1994). *Teaching through Projects*. Open and Flexible Learning. London: Routledge.
7. Haines, S. (1989). *Projects for the EFL Classroom: Resource Material for Teachers*. Walton-on-Thames Surrey, UK: Nelson.
8. Ivanenko N. (2019). Initial stages of elaborating a project in a foreign language classroom. *Science and Society*, 13-20.

9. Ivanenko N. (2019). Project-based learning as a way to incorporate effective foreign language teaching. *Scientific Notes. Issue Pedagogical Sciences*, 177, 207-211.
10. Ivanenko N. (2018). Educating global citizens at a foreign language class. *Scientific Notes. Issue Pedagogical Sciences*, 165, 483-489.
11. Ivanenko N. (Ed.). (2014). *Education in Eastern Europe and Eurasia*. – London: Bloomsbury.
12. Robinson, K. (2013). *Finding Your Element*. – New York: Penguin Book.
13. Singer, M. (1990). *Psychology of language: An introduction to sentence and discourse processing*. – New York: Lawrence Erlbaum Associates.
14. Supe O., Kaupuzs A. (2015). The effectiveness of project-based learning in the acquisition of English as a foreign language. *Researchgate*, 67- 76.

Ponomarenko O.H.,
Ph.D. in Ped. Sciences, Associate Professor of English
for Technical and Agrobiological specialties,
NUBIP of Ukraine
Kruglij N.O.,
Student, NUBIP,
Kyiv, Ukraine

INNOVATIVE METHODS OF EDUCATION: THE LATEST IN EUROPEAN EDUCATIONAL PRACTICE

Current trends in the development of education in the context of European integration have created the need to reform and improve the whole education system as a whole, the introduction of new educational, cultural, scientific and technical standards aimed at integrating the education system of Ukraine into the European space. In the context of the European space, the main

features of modern education are the orientation on the individual, the provision of comfortable conditions for education, the preparation of the individual for functioning in the difficult conditions of a contradictory society; forming such features as tolerance, perception of other cultures, religions, values, ability to communicate with their carriers, to become a citizen of a globalized society [2].

At the same time, Ukraine's development is driven by a focus on the core values of Western culture, such as parliamentarism, individual rights, liberalization, freedom of choice, education at any level, which is an indispensable attribute of a civil democratic society.

An important component of the pro-European education system is the introduction of modern educational technologies, the main aspects of which are: technologicalization of all types of scientific research (natural, mathematical, chemical, humanitarian, social, political, cultural, etc.); redistribution of state funding from basic research to technological, to development of social and information infrastructure of science; introduction of modern computer and network technologies; continuous modernization and integration of research and education systems, enhancement of national prestige of education, technology and science, their orientation to solving problems of sustainable development and elimination of threats of destabilization on a global and local scale; growth and widespread use of new information and educational technologies [3].

The main directions of this process should be:

- creation of subject-oriented educational and information environments that allow the use of multimedia tools, hypermedia systems, electronic textbooks, etc.;
- development of communication facilities (computer network, telephone, television, satellite communication for information exchange);

- learning the rules and skills of "navigation" in the information space;
- development of distance education [3].

Teaching with innovative technologies qualitatively exceeds national education. It integrates processes that cannot be combined within the framework of classical education, namely education, employment, career planning, continuing education. In comparison with classical technologies, innovative features are characterized by a number of features, among which the most important are: the subjective type and nature of the relationship between students and the teacher; dialogical, democratic and reflective style of interaction; group and collective forms of organization of educational process; problematic, search and research teaching methods; effective ways of obtaining and assimilating search-oriented information. It should be noted that in the context of such relationships, the teacher acts as a community organizer, facilitator, consultant and student search leader, while at the same time the student has an active personal position, a motive for self-improvement and interest in learning activities [1].

An important role and place in the context of European integration is played by interactive learning, the essence of which is that the learning process takes place under the conditions of continuous active interaction of students. Optimization of the learning process in the context of online learning is facilitated by the fact that in a person is dominated by two needs - the need for continuous improvement and the need to be safe. This kind of security, or a peculiar comfort, is ensured by students in the process of interaction, synthesis, evaluation, application), develop critical thinking, reflection, problem-solving skills.

During training in interactive technologies with the use of methods of development of critical thinking students learn to analyze the situation; discuss the problem and make decisions; take a clear position; substantiate your answer; clearly express the

opinion or opinion of the team, while regulating the time; ask clear questions and give meaningful answers to them; justify the answers; find cause and effect relationships, compare, predict; reasoned to evaluate the activity [1].

One of the methods of interactive learning is the method of "brainstorming", aimed at solving difficult tasks for a limited time and developing creative abilities. The essence of the method is that it is necessary to express the greatest number of ideas in a small amount of time, discuss and make their selection. The "brainstorming" method can be used in various forms of educational activity: in work with mini-groups, teams, large groups, in the process of individual work. The project method is also interesting and effective, that is, a system of teaching, in which students acquire knowledge and skills in the planning and execution of practical tasks - projects of different levels of complexity; a method that allows students to independently acquire knowledge or to use existing ones, with research and research instead of sample activities. Optimization of learning is also facilitated by the method of development of critical thinking - a personally oriented model of learning that activates communication of individuals. Within the framework of this technique, techniques of so-called "intellectual provocation" are used, aimed at developing the ability to ask questions that guide the thinking; "Framing", the essence of which is to ask a question so that it can be answered [1].

The use of up-to-date information technologies also contributes to the effective learning content of the training. The set of methods and technical means of accumulating, organizing, storing, processing, transmitting and disseminating information enhances students' knowledge and develops their ability to solve technical and social problems. The main tasks of modern information technologies are aimed at intensification of all levels of the educational process, improving its efficiency and quality;

building an open education system; systematic integration of subject areas of knowledge; development of students' creative potential, its communicative activity; formation of students' information culture; realization of the social order caused by informatization of the society. New information technology tools are available software and textual materials; mini-tutorials, guides and presentations; Internet resources [1].

An important feature of educational technologies at the stage of European integration is e-learning, that is, the educational space in which students develop the qualities and skills required for modern man, namely:

- media literacy,
- critical thinking,
- ability to solve creative tasks,
- the ability to think globally,
- readiness to work as a team,
- civic consciousness

E-learning involves integrating digital knowledge and information, targeting the needs of individuals, providing access to learning anywhere, anytime, access to a world of information. A 1-on-1 study demonstrates: improving results written tasks; better analytical skills; involvement in problem solving; more effective cooperation in learning; improving attendance; continuous learning process [2].

Thus, the use of innovative technologies discussed above will help to achieve the goal in training. In the context of European integration, Ukraine's state education policy undergoes radical changes, which are reflected in global educational trends, such as the mass and continuity of the nature of education; the importance of education for the individual and society; orientation on the active development of man's methods of cognitive activity; adaptation of the educational process to the requests and needs of the individual; orientation of training on the personality; providing

opportunities for its self-disclosure. These trends indicate that the main function of education is the development of the individual, the recognition of the subjectivity of the person, that is, the presence of his own purpose, interests and needs in a modern globalized society. To ensure the fulfillment of these functions, we use a system of tools - innovative technologies that certainly contribute to the optimization and efficiency of educational processes, creating comfortable conditions for education and the formation of civic, professional and leadership qualities in individuals [4].

REFERENCES

1. Dychkivska, I.M. (2004). Innovative pedagogical technologies. [Innovatsiyni pedagogichni tehnologiyi]. Collection of Scientific Papers, Akademi vidav – K., 218 p.
2. Novolokova N.P. (2012). Encyclopedia of pedagogical technologies and innovations. [Entsyklopedia pedagogichnyh tehnologiy ta innovatsiy]. Collection of Scientific Papers, “Osnova”. – 176 p.
3. Oleksandra Babinyuk, (2012). Technologies, teaching and training methods. [Tehnologiyi, metodyky navchania I vyhovania.] Available at: <http://www.ippo.if.ua/index.php/2012-10-23-11-51-07/82-uncategorised/735>
4. Seminar materials for deputy directors on educational work of educational establishments in Lviv. [Materialy seminaru dlia zastupnykiv dyrektoriv z navchalno-vyhovnoyi roboty zakladiv osvity m. Lviv]. Collection of Scientific Papers, Modern teaching technologies, 2010. – 8 p.

Пономаренко О.Г.,
канд. пед. наук, доцент кафедри англійської мови
для технічних та агробіологічних спеціальностей,
НУБІП,
м. Київ, Україна

ОСНОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НЕМОВНИХ ЗВО

Успішність вивчення іноземної мови, безперечно, визначається через сукупність факторів: мотиваційного, емоційного, когнітивного, особистісного, психофізіологічного та інтерактивного. Хочеться зацентувати, що в якості домінуючої мети вивчення іноземної мови, визнається формування міжкультурної комунікативної компетенції та вміння користуватися іноземною мовою як засобом спілкування у сфері майбутньої професійної діяльності. Актуальним на сьогодні є завдання підвищення якості освіти, показником якої вважається рівень професійної підготовки, який відповідає запитам роботодавця. Безперечно, для підготовки висококваліфікованого фахівця необхідно організувати такий навчальний процес, який забезпечить майбутньому випускнику ЗВО високу конкурентоспроможність за рахунок необхідного рівня сформованості мовної іншомовної компетенції, яка формує не тільки базові знання іноземної мови, а й розширює можливості професійної діяльності, вміння і потребу самостійного підвищення свого професіоналізму, безперервної самоосвіти та самовдосконалення, завдяки використанню великої кількості іншомовних джерел за обраною професійною діяльністю; розвиває особистісну соціальну відкритість, толерантність,

готовність до діяльності в нестандартних ситуаціях; формує здатність робити самостійний вибір, приймати рішення, брати на себе відповідальність за реалізацію наміченого плану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених питанню використання різноманітних підходів в процесі вивчення іноземної мови, надає можливість стверджувати, що воно вивчається різними фахівцями І.А. Соломаха, Г.С. Попова, Г.А. Суміна, Н.Ю. Ушакова, Т.І. Кошелева, Н.Ю. Хлизова, О. Талберг, Р.М.Фелдер, Б. Стаппенбелт, С. Баррет-Леннард, К. Хейкок, Ф. Малхаузер, М. Чейз, М. Раймер, С.А. Корнелюк, Л.П. Маслак, А.В. Павліченко, М.І. Петкова, Л.А. Сажко, С.Л. Филипенко, Л.М. Щаннікова та інші.

Останнім часом, реформи в сфері вищої освіти відображають інтеграцію України в світовий освітній простір та спрямовані на створення оптимальних умов для формування компетентного фахівця у своїй професійній сфері.

Основною метою вивчення іноземної мови на технічному факультеті є практичне використання мови як інструменту для професійного самостверження, а також це розвиток в студентів комунікативної компетенції, здатності до міжкультурної комунікації. Тому інтегрування інформаційних технологій у навчальний процес, які дозволяють залучати студентів до ситуацій міжкультурної комунікації, є дуже важливим так як на сьогодні існує глобальна мережа Інтернет, що надає безліч можливостей для іншомовного спілкування.

Сучасний стан розвитку системи освіти, а саме технічної, характеризується оновленням всіх її аспектів, тісно пов'язаними зі змінами в науці і техніці, з розвитком інформаційних технологій. А тому, як основа для формування інтегративних компетенцій студентів багатопрофільного вузу є міждисциплінарний підхід у навчальному процесі. Адже,

комплексне застосування знань, їх синтез, володіння методологією наукової діяльності, знання іноземної мови – вимоги до професійної компетенції фахівця в сучасних умовах, що також нададуть йому можливість отримати подвійний диплом в подальшому за різними спеціальностями. Розвиток таких умінь у майбутнього професіонала – актуальне соціальне завдання вищої школи, що диктується тенденціями інтеграції в науці та практиці [2].

Сучасні орієнтири на підвищення якості професійної підготовки засобами іноземної мови ставлять перед викладачем ЗВО ряд першочергових завдань. Цілі навчання повинні відповідати соціальному замовленню суспільства і одночасно бути реальними для досягнення в конкретних умовах навчання, а зміст, методи і засоби навчання – адекватними цілям і умовам занять.

Новітні технології в освіті включають такі підходи до викладання іноземних мов, як: інтерактивні методи викладання та використання технічних засобів навчання для самовдосконалення, контролю знань, зберігання і викладу навчальних матеріалів [2].

Для досягнення мети щодо підвищення рівня знань студентів з іноземної мови потрібно постійно удосконалюючи навчальну програму, адаптуючи її до європейських стандартів і принципів. Згідно з новими вимогами студенти технічних факультетів повинні наприкінці навчання досягнути певного рівня з іноземної мови, що дасть їм можливість вільно конкурувати на ринку праці не лише в нашій країні, але і за її межами.

Інноваційні мультимедійні засоби представляють собою різновид комп'ютерних технологій, які об'єднують в собі традиційну статичну інформацію (текст, графіку) і динамічну інформацію (мову, музику, відео, анімацію), що сприяють ефективному засвоєнню матеріалу [3].

Впровадження даних засобів значно підвищує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння студентами, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення англійської мови, створює умови для більш тісної співпраці між викладачем і студентами [1].

Передусім, дуже важливою є активізація позиції особистості при вивченні професійно-орієнтованої іноземної мови, що передбачає різнопланову діяльність для розвитку професійно важливих якостей особистості засобами іноземної мови. Це, в свою чергу, потребує серйозного методичного забезпечення у вигляді різноманітних програм, електронних навчальних курсів, які задовольняють потреби особистості з даного питання. Удосконалення методичного забезпечення це, передусім, створення комп'ютерних і аудіовізуальних систем професійної інформації, впровадження сучасних методів роботи з оброблення інформації, випуск професійно зорієнтованої друкованої продукції мовою, яку вивчають як іноземну, мультимедійні системи навчання, залучення всіх видів діяльності для забезпечення стабільної зацікавленості молоді у вивченні іноземної мови [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тукало М.Д. Мультимедійні системи навчання як новий методологічний засіб інтерактивного навчання. [Текст] / М.Д. Тукало // Зб. наук. праць. – Академія педагогічних наук України. – Київ. – 2006.
2. Филипенко С.Л. Сучасні та інноваційні підходи викладання англійської мови для студентів. [Текст] / С.Л. Филипенко // Зб. наук. праць. – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган – Барановського. – Донецьк. – 2009.

3. Щаннікова Л.М. Особливості застосування мультимедійних технологій на уроках іноземної мови. [Текст] / Л.М. Щаннікова // Зб. наук. праць. – Запорізький національний університет. – Запоріжжя. – 2008.

4. Фомина Т. Н., Зеленова Т. Г. Инновационные технологии преподавания иностранных языков в неязыковом вузе. [Текст] / Т.Н. Фомина, Т.Г. Зеленова// – Ярославский педагогический вестник. – 2003 г. – №1 (34).

Степанський Д.О.,
докт.мед. наук, професор, завідувач кафедри
мікробіології, вірусології, та епідеміології ДЗ ДМА,
м. Дніпро, Україна
Крушинська Т.Ю.,
канд.пед. наук, доцент кафедри мікробіології,
вірусології, імунології та епідеміології
Шарун А.В.,
канд.мед. наук, доцент кафедри мікробіології,
вірусології, імунології та епідеміології

ЗАВДАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ

Починаючи з 2016 всі вступники до медичних університетів та академій України навчаються за освітніми програмами другого (магістерського) рівня у галузі знань «Охорона здоров'я». Основою галузевих стандартів підготовки магістрів медицини, стоматології та фармації виступає компетентностний підхід. Вивчення навчальних дисциплін спрямовано на формування чітко визначених загальних та спеціальних (професійних) компетентностей, причому комунікація розглядається як важлива складова кожної з них. Майбутні медики повинні навчитися ефективно

формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності, встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, вести медичну документацію, бути здатними донести до пацієнта та фахівців висновки щодо принципів та характеру лікування, здійснювати спілкування з керівниками підприємств, громадських організацій та місцевої адміністрації щодо питань громадського здоров'я.

У освітній програмі магістрів медицини не вказана мова, яка є засобом комунікації. Однак, з 2019 року студенти, які навчаються за цими програмами, складають Єдиний державний кваліфікаційний іспит (ЄДКІ), що поєднує інтегрований тестовий іспит "КРОК" та іспит з англійської мови професійного спрямування. Студенти, що не склали хоча б один компонент ЄДКІ, відраховуються як такі, що не виконали програму навчання. Це вимагає особливої уваги до формування саме англомовної комунікативної компетентності.

Студенти медичних вузів магістерського рівня підготовки вивчають іноземну мову на I- II курсі у обсягах, порівнянних з фундаментальними медико-біологічними дисциплінами. З урахуванням предмета «іноземна мова за професійним спрямуванням» це становить 270 годин для спеціальності «Медицина» та 180 годин для «Стоматології» та «Фармації», на III- V курсах можливий також елективний курс іноземної мови. На кафедрах іноземних мов викладання спрямоване на вивчення англійської як засобу спілкування, в тому числі професійного. Вони можуть забезпечити засвоєння студентами медичної лексики в широкому сенсі, але навряд чи здатні охопити специфічну термінологію різних медико-біологічних наук. Тому англомовну підготовку студентів слід розглядати як спільне завданням усіх кафедр. Зараз це стає

цілком можливим завдяки кадровим змінам та широкому впровадженню мультимедійних засобів навчання.

Медичні виші України посідають достойне місце у наданні освітніх послуг іноземним громадянам, багато з яких віддають перевагу англomовному навчанню. Простежується стійка тенденція до зростання кількості таких студентів. За даними Центру тестування МОЗ України, кількість англomовних студентів, що складала ліцензійний іспит «Крок1» (відповідає кількості студентів III курсу), у 2011 році дорівнювала 1698 осіб, а у 2019 зросла до 4881. Зрозуміло, що це супроводжувалося і зростанням кількості викладачів, здатних проводити практичні заняття та читати лекції англійською мовою на всіх кафедрах. Цей потужний кадровий потенціал доцільно використати і для вдосконалення англomовної комунікативної компетентності вітчизняних студентів.

У формуванні комунікативної компетентності суттєвим є засвоєння студентами англійської термінології з дисципліни. Медичний термін представляє собою мовний знак у спеціальній функції носія інформації про систему наукових знань та практичних заходів, поєднаних метою діагностики, лікування та попередження захворювань, збереження та зміцнення здоров'я людини.[1, с.557] У навчанні майбутніх медиків ці терміни не тільки концентрують у собі певну інформацію, а й часто виступають ключовими словами для розв'язання тестових завдань ліцензійного іспиту. Ситуація ускладнюється тим, що значна частина англійських медичних термінів не має простих аналогій в українській мові, перекладається зовсім іншими лексичними конструкціями. Наприклад, у медичній мікробіології, вірусології та імунології таких термінів більше 30%. Складностей додає загальна невпорядкованість медичної термінології, полісемія та велика кількість синонімів, а також терміни грецького або

латинського походження, які набули різного значення в українській та англійській мові.[3, с.184] В той же час, наявний професорсько-викладацький склад теоретичних та клінічних кафедр здатен створити відповідне методичне забезпечення для подолання цієї проблеми. Це можуть бути бази тестових завдань з паралельним українським та англійським текстом, англомовні таблиці та інші наочні засоби навчання, двомовні глосарії базових термінів з дисципліни. Під час практичних занять варто звертати увагу студентів на спеціальні терміни та надавати їх коректний переклад на англійську, заохочувати студентів до складання власного термінологічного словничка, а у лекційній презентації не складно дублювати важливі терміни англійською.

Іншим ресурсом вдосконалення англомовної комунікативної компетентності магістрів медицини є широке використання технічних засобів навчання.[5, с. 80]

Сучасний викладач має широкий доступ до англомовного навчального контенту, який може використовувати у своїй роботі. Насамперед це відеоролики, які зазвичай тривають 3-5 хвилин і легко інтегруються у структуру практичного заняття. Для якісного навчального відео характерна чітка відповідність зображення та коментарів/ титрів. Так створюється інформаційна «надлишковість» - розширення комунікативного каналу за рахунок доповнення мовних елементів образними, а правильно організоване педагогічне спілкування компенсує недосконалість мовної підготовки студентів і, таким чином, запобігає їх когнітивному перевантаженню. Перед демонстрацією варто охарактеризувати зміст запропонованого ролика, вказати на його зв'язок з теоретичним матеріалом лекцій та підручника, відмітити, на що саме слід звернути увагу. Під час демонстрації корисно робити паузи, щоб озвучити

українською невідомі студентам слова та складні мовні конструкції, підкреслити ключові моменти. У якості дидактичних прийомів, спрямованих на формування комунікативної компетентності, можна запропонувати студентам відмітити найбільш суттєві моменти, відповісти на конкретизуючі запитання, співвіднести англійську та українську термінологію.[4, с.337]

Додаткові можливості розвитку комунікативної компетентності дають інтерактивні відеопанелі. Цей засіб дозволяє не тільки демонструвати відеоматеріали, а й запровадити цілісну педагогічну технологію використання текстової інформації у поєднанні зі статичною та динамічною графікою різного рівня реалістичності та схематизації.[2, с.380]

Досвід викладання на кафедрі мікробіології Дніпропетровської медичної академії доводить, що використання повністю англійськомовного контенту у такій ситуації можливе, позитивно сприймається студентами, забезпечує засвоєння передбачених програмою загальних та фахових компетентностей, включаючи комунікацію.

Про досягнутий рівень компетентності щодо англійськомовної комунікації можна судити за результатами ЄДКІ. У 2019 році критерій складання англійськомовного субтесту для студентів III курсу становив 30,5%. З вітчизняних студентів, що навчаються за спеціальністю «стоматологія» субтест не склали 14,6%, а в середньому вони правильно відповідали на 50,3% англійськомовних тестових завдань, для спеціальності «медицина» результат був кращим – 3,7 та 62,8% відповідно, а для спеціальності «фармація» - 5,6 та 71,0%. Попри таку, в цілому досить оптимістичну картину, проведення міжнародного іспиту IFOM, який відбувається англійською мовою в комп'ютерному форматі та охоплює питання з різних розділів медицини, що їх повинні знати студенти будь-

якої країни світу, зустріло непорозуміння і навіть протидію ряду медичних університетів.

Таким чином, проблема формування англомовної комунікативної компетентності магістрів медицини залишається актуальною. Вона може бути вирішена завдяки високому професіоналізму викладачів українських закладів вищої медичної освіти, впровадженню прогресивних педагогічних технологій та сучасних засобів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бирецкая Л. С. Формирование англоязычной лексической компетентности средствами изобразительной наглядности для семантизации терминологических медицинских лексических единиц /Л. С. Бирецкая // Молодой ученый. — 2014. — №20. — С. 557-561.

2. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред.член-кор. НАПН України Р.С. Гуревича – Львів : ЛДУБЖД, 2012. – 380 с.

3. Маджаева С.И. Проблемы лексикографического описания медицинских терминов //Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 2, Языкозн. 2009. № 1 (9) – С.179 – 184.

4. Патієвич О. Aspects of cultural differences in the foreign language teaching/ Патієвич О.//Збірник наукових праць Педагогічні інновації у фаховій освіті.- 2014.- 1(5).- С.337-342.

5. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. / В. В.Ягоднікова. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 80 с.

**Пасічник А.І.,
асистент кафедри мовної підготовки,
ХНТУСГ ім. П. Василенка,
м. Харків, Україна
Курило А.В.,
студентка ХНТУСГ ім. П. Василенка**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Участь України в світових процесах інтеграції, розширення її міжнародних зв'язків значно підвищило статус іноземних мов і сприяло усвідомленню цінності цього навчального предмета в сучасному українському суспільстві.

Проблема формування іноземних навичок у студентів немовних спеціальностей ВНЗ, завжди привертала увагу дослідників. Сьогодні і на рівні особистості, і на рівні держави визнається, що знання іноземних мов є важливою передумовою для особистих, культурних, професійних та економічних контактів у сучасному багатомовному, полікультурному, інформаційно розвиненому і мобільному світі. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, можна помітити, що освіта до пріоритетів сьогодення відносить вміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольнять потреби інформаційного суспільства, підготують молодь до нових ролей у цьому суспільстві. Метою навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах є оволодіння мовою як засобом комунікації та набуття професійно спрямованої іноземної компетентності для успішного виконання майбутньої професійної діяльності.

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, комунікативні мовні компетенції є такими, що забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи

специфічні лінгвістичні засоби. Комунікативна мовленнєва компетенція складається з таких компонентів, як лінгвістичні компетенції, соціолінгвістичні компетенції та прагматичні компетенції, і реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності (сприймання, продукція, інтеракція або медіація) [4, с.273].

Швидкість та якість формування комунікативної компетенції у значній мірі залежать від рівня сформованості у студентів загальнонавчальної компетенції, яку поділяють на дискурсивну та стратегічну компетенції. Дискурсивна компетенція означає вміння будувати своє мовлення зв'язно. До стратегічної компетенції можна віднести вміння аналізувати та оцінювати ситуацію спілкування і вибирати відповідну лінію мовленнєвої поведінки; вміння контролювати свої та чужі мовленнєві вчинки; вміння здійснювати самоосвіту через застосування сучасних інноваційних методів; вміння задовольняти свої фахові пізнавальні інтереси за допомогою іноземної мови.

Сучасні підходи формування іншомовної комунікативної компетентності реалізуються у: 1) визначенні та відборі змісту іншомовної освіти на основі аналізу відповідної професійної діяльності майбутніх фахівців; 2) алгоритмічності етапів, послідовності та систематичності процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів; 3) інтенсифікації процесу формування іншомовної комунікативної компетентності завдяки зануренню студентів в інтерактивне іншомовне середовище; 4) індивідуалізації навчання шляхом впровадження академічного консультування (тьюторства), наставництва (менторства), тренерства (коучінгу), а також системи практичних завдань, спрямованих на розвиток у студента компонентів іншомовної комунікативної компетентності [5].

Важливу роль у навчанні іноземних мов мають позитивні емоції. Викладачу необхідно завжди створювати на занятті таку атмосферу, щоб студенти переживали процес оволодіння іноземною мовою як радість пізнання, долаття труднощів, набуття нового засобу спілкування. Це вимагає від викладача високої психологічної культури, знання індивідуальних особливостей студентів, психології академгрупи як колективу і передбачає володіння ним засобами впливу на мотиви та інтереси студентів.

Щоб зробити цікавими традиційні заняття, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань учнів, доречно використовувати у навчанні інноваційні педагогічні технології. Інноваційні технології містять такі підходи до викладання іноземних мов, як:

- інтерактивні методи викладання;
- використання технічних засобів навчання.

В сучасних умовах особливий інтерес представляють інтерактивні технології, метою яких є створення сприятливих умов навчання, за яких студент відчує свою успішність та інтелектуальну спроможність. Мета інтерактивного процесу – це зміна і поліпшення моделей поведінки його учасників, які виступають не лише слухачами, але й беруть активну участь у тому, що відбувається. У ході заняття студенти спільною справою отримують нові знання, організуючи корпоративну діяльність від окремої взаємодії однієї-двох осіб поміж собою й до широкої співпраці багатьох. Педагог при цьому виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації. Водночас студент і викладач виступають як рівноправні суб'єкти навчального процесу [6, с. 192].

Особливої уваги вартий метод проєктів, який дозволяє вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та провести презентацію цих результатів у

вигляді конкретного продукту діяльності. Досвід свідчить, що до цієї роботи охоче залучаються навіть пасивні студенти, бо у всіх додаються ентузіазм, емоційне піднесення, почуття самореалізації. Найефективніший спосіб заохочення студентів до запланованих дій – це стимули, які враховують сталі індивідуальні риси особистості [7, с.44]. Результати ж цих дій перевищують сподівання. Крім того, все це підвищує мотивацію студентів, оскільки в даному випадку вивчення мови стає не ціллю, а засобом створення кінцевого продукту діяльності.

Що ж до системи технічних засобів навчання, то обчислювальна техніка й особливо персональний комп'ютер посідають чільне місце.

Комп'ютер як інструмент робить можливим:

- продукування текстів фахового характеру за допомогою спеціальних програм для створення та обробки текстів (наприклад, текстовий процесор Microsoft Word);
- виготовлення роздавальних матеріалів за допомогою спеціальних програм (Zarb, Übungen per Mausclick та ін);
- переробку введеної інформації шляхом здійснення різних перетворень (класифікація за ознакою, сортування, упорядкування, переадресування тощо);
- створення власних мультимедійних презентацій (наприклад, Microsoft Power Point).

Мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи „віртуальну реальність” справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків [2].

Завдяки всесвітній мережі Інтернет з'явилися досить великі можливості для спілкування. Студент, так само як і викладач, отримує доступ до міжнародних інформаційних центрів, бібліотек різних університетів, банків наукової, навчальної і програмної інформації, розміщених у різних країнах. Усе це є особливо важливим для студентів, які займаються науковими дослідженнями [3, с. 242]. Комп'ютер як засіб спілкування уможлиблює також організацію та проведення дистанційного навчання.

Комп'ютер як технічний засіб навчання робить можливим:

- сприйняття й аналіз друкованої інформації, що вводиться в нього за допомогою клавіатури, та інформації у звуковій формі через мікрофон, здійснення контролю та оцінки знань, умінь і навичок студента;
- надання навчальної інформації в зоровій та звуковій формах;
- забезпечення можливості багаторазового повторення навчального матеріалу, вправ і тренувань у різних видах навчальної діяльності;
- створення мовного середовища.

Використання комп'ютерних технологій у викладанні іноземної мови дозволяє відійти від традиційних форм навчання й підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності студентів, більше уваги приділяти професійній орієнтації, оптимізувати засвоєння мовних структур та граматичних правил, а також подолати монотонність заняття при формуванні мовленнєвої та комунікативної компетенції студентів [1].

Для організації та підтримки навчального процесу доцільним є використання навчальних програм. Характерним для цих програм є те, що їхнє наповнення (зміст) є сталим і незмінним. Під час роботи з навчальною програмою діє методичний прийом “перенесення” студентів в іншомовну

ситуацію, наближену до реального життя. Серед навчальних програм можна виділити такі: Learn to speak English, Round up, Azar Interactive, GCSE.

Використання навчальних комп'ютерних програм дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на комп'ютер, роблячи при цьому навчання більш насиченим, різноманітним, інтенсивним. Але комп'ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його, бо викладач постійно консультує студента.

Отже, кардинальна заміна стандартного змісту навчання іноземної мови на сучасні підходи формування іншомовної комунікативної компетенції дозволяє сформувати людину, яка здатна ефективно вирішувати задачі і проблеми різного рівня складності в області іншомовної взаємодії, а використання новітніх технологій під час вивчення іноземних мов дає можливість студентам засвоїти більше матеріалу за коротший термін, активізує їхню навчальну діяльність, відкриває можливості для індивідуального навчання, посилює мотивацію вивчення мови та забезпечує ефективну наочність навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Далингер В.А. Информатика и информационные технологии в образовании. Материалы Всероссийской научной школы-конференции с Международным участием. 26-29 сентября 2012. URL: <http://www.nsu.ru/archieve/conf/nit/95>.
2. Куниця Л.І., Шапран Л.В. Викладання іноземної мови у вищих технічних навчальних закладах засобами мультимедійних технологій. Теорія та методика управління освітою. 2012. № 9. URL: <http://www.nbuiv.gov.ua/>.
3. Кужель О.М. Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов. Нові інформаційні

технології навчання в навчальних закладах України: наук.-метод. збірник. Одеса: Друк, 2010. – 242 с.

4. Ніколаєва С.Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.

5. Овчаренко Л. Р. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. 2016. №11. С.107. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>.

6. Пометун І.О. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192с.

7. Тесліна О.В. Проектні форми роботи на занятті з англійської мови. Київ: Іноземні мови. № 3, 2010. – 44 с.

**Лященко О.В.,
вчитель англійської мови,
Харківська ЗОШ № 139
м. Харків, Україна**

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХЛОГІЙ НА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

Використання інформаційних технологій у ХХІ сторіччі вже є невід'ємною складовою, адже ми живимо у часи поліглотів, коли знання декількох мов є необхідною умовою ерудованості, цей фактор значно впливає на успіх у різних сферах життя людини. Знання іноземних мов та комп'ютерні навички стають головною вимогою до рівня і кваліфікації кожного працівника у більшості сучасних професій. В умовах інформаційного суспільства знання та кваліфікація набувають першочергового значення в житті людини. Щоб «іти в ногу з часом» та розвиватися необхідно аналізувати багато даних не лише рідною мовою, а частіше за все, на мові автора.

Глобальна комп'ютеризація охопила усі види діяльності людини. Завдяки розвитку Інтернету та появі великої кількості комп'ютерних програм, які допомагають спрощувати процес навчання, це значно вплинуло й на викладання іноземних мов, надавши змогу працювати з аутентичними матеріалами, спростивши та прискоривши пошук необхідної інформації.

Усі інновації допомагають традиційному методу навчання, роблячи матеріал більш цікавим та зрозумілим: тренувати види мовної діяльності, формувати лінгвістичні навички, вивчати нові та більш сучасні лексичні одиниці та ідіоми, що надає змогу забезпечити та реалізувати не лише індивідуальний підхід до кожного студента, оцінити його навички самостійної роботи, покращити активність, мотивацію та якість знань та апробувати групову роботу та розвинути не лише мовні навички, а й соціальні.

Основними питаннями при виборі викладачем цифрових технологій є: що застосовувати, як застосовувати і, найголовніше, навіщо застосовувати той чи інший ресурс. Необхідно, перш за все, визначитися з основними цілями і завданнями самого заняття, а, отже, і застосування комп'ютерних інновацій в рамках даного заняття. Потім викладач повинен вже задаватися питанням, який ресурс необхідно задіяти для найбільш ефективного досягнення даних цілей і завдань, і, нарешті, як функціонує обраний ним засіб навчання. Детальне осмислення вищевказаних питань може значно збільшити залучення студентів в освітній процес і розвиток у них навичок і вмінь, необхідних для успішної реалізації майбутньої професійної діяльності.

Сучасні інформаційні технології можуть застосовуватися викладачем для вирішення багатьох задач під час уроку: надання інформації у різних формах (відео, аудіо та ін.), формування навичок і вмінь з певної теми, організувати

індивідуальну чи групову роботу, керувати усім процесом навчання та навіть контролювати, оцінювати та коректувати результати навчання.

Адже зараз існує багато додатків, які допомагають не лише студенту, а і викладачу. Навіть за допомогою власного телефону викладач може швидко «просканувати» відповіді учнів та отримати результати окремо кожного питання чи студента, або групи в цілому, або за допомогою «кліку» отримати результати опитування. За допомогою різних платформ є змога упорядкувати усю необхідну інформацію для кожного курсу або навіть створити віртуальний клас, який буде допомогою і для студентів, і для їх батьків.

Але є і деякі недоліки: існує багато програм з предмету, які дуже важко адаптувати для традиційного уроку, щоб вони відповідали стандартам, що вимагає навчальна програма. Також не у всіх є рівний доступ до Інтернету або певних гаджетів.

Специфіка іноземної мови полягає у тому, що основними є навчання різним видам мовної діяльності: говорінню, аудіюванню, читанню, письму. Для розвитку цих навичок завжди потрібен співрозмовник, саме завдяки сучасним технологіям викладач є не єдиним носієм та власником інформації, але за ним обов'язково повинна зберігатися роль наставника та наглядача. Саме це допомагає студентам формувати навички правильної роботи з інформацією, формуванню дослідницьких навичок та вмінь обирати потрібну інформацію та виділяти головне.

Зараз студенти мають змогу дистанційного приймати участь у різних дискусіях з носіями мови на різних навчальних сайтах та форумах, подорожувати різними містами та відвідувати їх визначні місця та історичні пам'ятки, музеї, навіть, стати глядачем театру чи кіно.

Таким чином, можна сказати що у зв'язку з суттєвим прогресом інформаційні технології стають необхідними для вивчення іноземної мови та корисними для формування комунікативної компетенції студентів. Викладачу відводиться роль керівника, адже від вибору способів і методів організації пізнавальної діяльності студентів залежить їх формування як особистості та подальший успіх у вивченні іноземної мови. На зміну монотонній роботі приходять інтелектуальний та творчий пошук, в процесі якого формується особа нового виду – активна і цілеспрямована, яка може самостійно навчатися та розвиватися всесторонньо.

Марусяк В.В.,
викладач НУФВСУ,
м. Київ, Україна

МОЖЛИВОСТІ ОПРАЦЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ РОБІТ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕКСТОВОГО ПРОЦЕСОРА MICROSOFT WORD

Сучасні можливості використання технічних засобів, а зокрема текстових процесорів, які сприяють формуванню, розвитку та вдосконаленню письмової компетенції студентів актуалізують тематику викладу ідей цієї статті..

Об'єктом дослідження є необхідність формування навичок продуктивного писемного мовлення з використанням програмних продуктів та можливостей MS Office;

Предметом дослідження є текстовий процесор програми Word, який використовується для написання та рецензування текстових документів, які надають суттєву допомогу викладачу при опрацюванні, перевірці та рецензуванні письмових робіт.

Мета дослідження – дослідити можливості текстового процесору Word, які зможуть покращити ефективність та

якість написання та рецензування письмових робіт у закладах вищої освіти.

Письмова комунікація і усне спілкування в сучасному світі однаково важливі. Писемне мовлення активне в рецептивному плані і має продуктивний характер. Процес писемного мовлення, як відомо, починається з внутрішнього мовлення. Саме у внутрішньому мовленні готується програма висловлювання, відбувається відбір лексичних одиниць, граматичне оформлення речень, логічне поєднання думки в абзаци. Як підкреслює А.Р. Лурія, письмо з самого початку оволодіння ним є усвідомленим актом [5, с.18]. Вже на початковому етапі навчання письма, навіть рідною мовою, усі елементи, форми, засоби передачі потрібного змісту, якими користується той, хто пише,-- є предметом його усвідомлення. Використання іноземної мови ще більше підвищує ступінь усвідомленості. Письмо -- є найбільш об'ємним видом мовленнєвої діяльності, оскільки базується на достатньому рівні вмінь у читанні, говорінні та слуханні, тобто усному сприйнятті носіїв мови [3, с.1].

Робоча навчальна програма з іноземної мови у закладах вищої освіти передбачає виконання і представлення багатьох письмових робіт творчого характеру за різноманітною тематикою курсу. Великий обсяг письмових робіт з іноземної мови не є випадковим. Цей факт пояснюється психологією студентів: вони надають більшої ваги виконанню письмових завдань порівняно з усними.

У закладах вищої освіти виконання письмових робіт - є найбільш надійний, ефективним і раціональним способом контролю знань і рівня володіння мовою. Процес оволодіння іноземними писемними навичками вимагає від викладача особливої уваги. Будь-якому письмовому завданню має передувати ретельний аналіз потреб студентів відповідно до типів текстів, які вони вивчають. Також необхідно продумати

методи контролю кожного письмового завдання. Щодо оцінювання текстів, то воно відбувається не тільки з погляду правильності використання мови, не менш важливими є зміст та структура письмового повідомлення [4, с.336].

З технічних засобів для виконання письмових завдань, студенти переважно обирають програму Word, MS Office. Для оцінювання роботи викладачу необхідно перевірити цю роботу на відповідність змістовного викладу, орфографії, граматичних правил, стилів, що включає вимоги до стилю викладу, вживання належних лексичних одиниць та оформлення роботи.

Ця стаття розгляне програмні можливості Word, які надають суттєву допомогу викладачу при опрацюванні, перевірці та рецензуванні письмових робіт.

Види текстових документів

Створення документа – один з найважливіших етапів його опрацювання. Програмні засоби, призначені для створення, редагування та форматування текстових документів, називаються *текстовими процесорами*. Документи можна поділити на прості та комплексні. Прості представляють собою форматований текст. Складні документи можуть містити об'єкти іншої природи – малюнки, фотографії, таблиці, формули, тощо.

Сучасні текстові процесори опрацьовують документи трьох типів: друковані документи, електронні та Web-документи.

Друковані створюються та друкуються на одному робочому місці. Подальше просування таких документів здійснюється на паперовому носії.

Електронні документи передаються у вигляді файлів. Як правило, вони призначені для подальшого опрацювання та редагування.

Web-документи призначені для розміщення в мережі Internet. Їх особливістю є те, що вони можуть змінювати свій вигляд в залежності від ресурсів комп'ютера, на якому вони будуть відображатись.

Документ може бути записаний у різних форматах.

Перевірка орфографії. Програма Word має засоби для автоматичної перевірки орфографії. Для встановлення мови перевірки орфографії використовується пункт меню *Рецензування – Мова – Вибрати мову*. На екрані з'являється список мов, з якого користувач обирає йому потрібну. Цей пункт доцільно використовувати тоді, коли документ одномовний. Якщо документ багатомовний, часто використовує іншомовні фрагменти, то потрібно встановити засоби автоматичного підбору мови перевірки орфографії, якщо, звичайно, такі засоби передбачені у конкретній версії Word. Якщо таких засобів немає, то рекомендується на етапі створення документу відключити перевірку орфографії і активувати її вже на етапі редагування документу.

Редагування текстового документа. Редагування документа передбачає зміну вмісту або параметрів документа. Для внесення виправлень в збережений документ необхідно спочатку завантажити цей документ, тобто відкрити його. Текстове вікно *Тип файлів* дозволяє задати додаткові обмеження на типи файлів, які будуть відображатись у цьому вікні. За промовчаням, у вікні відображаються лише ті файли, що є документами Word. Якщо користувачеві наперед невідомий тип файлу, рекомендується встановити у цьому вікні опцію *Всі файли*. Поширеними операціями при редагуванні документу є використання контекстного пошуку та заміни фрагментів документа.

Засоби рецензування

Для спільної роботи над документами в Word 2010 використовується вкладка “Рецензування”. На ній ми використовуємо дві основні можливості: виправлення та примітки.

Примітки використовуються для коментарів до тексту. Якщо викладач бачить багато разів повторювану помилку, він залишає примітку з проханням виправити її скрізь. У примітках також пропонуються альтернативні варіанти фраз, лексичних одиниць. В примітках викладач іноді просить детальніше висвітлити будь-який аспект, щоб робота відповідала вимогам викладу.

Виправлення служать для внесення змін в роботу. Ми використовуємо механізм відстеження виправлень, тому студент може бачити свій варіант відредагованого фрагмента тексту поряд з правкою викладача. Як правило, внесення виправлення означає, що викладач наполегливо рекомендує студенту його прийняти. При цьому можливість відхилити виправлення, звичайно, зберігається. Правку тексту ми, в основному, використовуємо для виправлення очевидних помилок – граматичних, стилістичних та синтаксичних (наприклад, перефразування неправильно побудованих або довгих речень). Часто виправлення поліпшують сприйняття тексту та структурування інформації.

Примітки. Щоб зробити примітку, потрібно виділити текст, натиснути функцію “Створити примітку” і додати свій коментар. Примітки розташовуються в коментарях, які за промовчанням розміщені на правому полі документа. Кожне примітка автоматично підписується ініціалами користувача, який його залишив. Всі ці параметри можна змінити, і про це піде мова трохи нижче.

Виправлення

У групі “Відстеження” всього чотири кнопки. Але кожна з них відкриває список з додатковими можливостями.

Виправлення можна приймати і відхиляти, а також переміщатися від одного до іншого. Кнопки “Прийняти” і “Відхилити” роблять трохи більше, ніж вмістилося в їх короткі назви. Після вибору функції, вони автоматично переміщують вас до наступної примітки, що дуже зручно. У контекстному меню примітки такої можливості, втім, немає.

Щоб спростити роботу і розвантажити документ, зміни у формативанні можна сміливо довірити викладачу. Досить включити тільки їх відображення кнопкою “Показати виправлення”, а потім натиснути нижню частину кнопки “Прийняти” і застосувати всі відображувані зміни. Як бачите, можливість налаштувати відображення виправлень знаходить додатковий зміст.

Тепер, повернувши видалення і виправлення, можна швидше переміщатися по ним вгору і вниз по документу. Якщо потрібно швидко зіставити виправлений текст з оригіналом, можна переключитися в режим “Вихідний документ”. Зовсім необов’язково приймати виправлення по одному. Простіше переглянути їх і відхилити ті, з якими ви не згодні, а потім прийняти відразу всі залишилися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова І. Б. Методическая эффективность использования письма как средства обучения аргументированию: Дис. ...канд. пед. наук. - М., 19
2. Бориско Н.Ф. Тенденции развития учебно-методических комплексов с учетом новых информационных и коммуникационных технологий // Иноземні мови. – № 3. – 2001. – С. 19.
3. Волосяк О. Формування іншомовної компетенції учнів на уроках англійської мови. // Режим доступу <https://int-konf.org/ru/2013/prostir-i-chas-suchasnoji-nauki-22-24-04-2013-r/222-volosyuk>

4. Вороніна Г. Р. Особливості навчання та контролю іноземного писемного мовлення студентів технічних спеціальностей. //Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Випуск 30. 2015. С.336

5. Лурия А.Р. Язык и сознание. Под редакцией Е. Д. Хомской. — М.: МГУ, 1979. — 320 с.

6. Сысоева, Е. Э. Формирование коммуникативной компетенции в письменной речи при обучении иностранным языкам / Е. Э. Сысоева // Иностранные языки в школе - 2006.- №7. С. 43-46.

Мисик О.А.,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри української мови,
Тернопільський національний медичний
університет ім. І. Я. Горбачевського,
м. Тернопіль, Україна

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Комунікативний підхід до вивчення іноземних мов орієнтований насамперед на формування комунікативної компетенції, здатності розуміти чуже мовлення, спілкуватися у різних ситуаціях. Він передбачає практичне оволодіння мовою й використання інтерактивних методів та прийомів навчання, які максимально ефективно сприяють розвитку навичок говоріння і слухання.

Пріоритетність комунікативного підходу у вивченні дисципліни «Українська мова як іноземна» у закладах вищої освіти, наприклад, медичної, обумовлена перша за все тим, що за короткий час студентам-іноземцям необхідно оволодіти базовими комунікативними знаннями, вміннями та навичками, необхідними для проживання і навчання в

іншомовному просторі, реалізації комунікативних намірів у побутовій, соціокультурній, навчальній, науковій сферах, ведення фахово орієнтованого компетентного спілкування.

Тренінг як ефективний спосіб вирішення поставлених завдань у психології та психотерапії, педагогіці зараз активно залучається й до навчальної діяльності. Комунікативний (лінгвістичний) тренінг є предметом наукового зацікавлення дослідників і розробників методики навчання іноземних мов. Комунікативний тренінг як інструмент формування іншомовної комунікативної компетенції у вітчизняній науково-методичній літературі досліджується й розробляється порівняно недовго і представлений низкою розвідок (О. Долгопол, І. Кушнір, Г. Краєвська, Т. Лагута, О. Можаровська, Л. Петльована, Н. Скрипник, І. Шульга та ін.).

У науковій та методичній літературі немає уніфікованого визначення терміна. Під тренінгом розуміють «різновид інтерактивного навчання, що реалізує особистісно-діяльнісний підхід до навчання, моделює ситуацію соціальної взаємодії і передбачає активний вплив на того, хто навчається» [6, с.193]. І. Мельничук [3] та Л. Мороз [4] розглядають тренінг як один із методів ігрового моделювання різних ситуацій (життєвих, педагогічних, технологічних). І. Овчиннікова та Н. Кобзева в методиці навчання мов розглядають тренінг як запланований процес модифікації знання, навичок і умінь студента, метод активного навчання, метою якого є розвиток соціальних установок, умінь і навичок [5]. І. Шульга розглядає тренінг як «перехід від рольових ігор із їхньою чіткою регламентацією граматичного й лексичного наповнення ролі кожного учасника до сценаріїв, що спрямовують навчально-пізнавальну діяльність студентів, що активізує наявні вміння

в напрямі вдосконалення стратегій навчання і спілкування» [8, с. 249].

Ефективність використання тренінгових технологій залежить від дотримання ряду принципів та вимог: принципу активності учасників; принципу їхньої дослідницької, творчої позиції; принципу об'єктивізації поведінки (використання зворотного зв'язку, який допомагає учаснику отримувати об'єктивну інформацію про свою поведінку); принципу оптимізації пізнавальних інтересів в умовах спілкування (ефективність пізнання підвищується за рахунок того, що до пізнавального процесу долучається інформація, яку індивід отримує від партнерів по спілкуванню); принципу партнерського (суб'єкт-суб'єктного) спілкування, що характеризується визнанням цінності особистості іншої людини, прийняттям до уваги інтересів співрозмовників [8, с. 245-246]. Використання лінгвістичного тренінгу передбачає активізацію творчого потенціалу студентів, які є не пасивними спостерігачами, а активними учасниками.

Систематичне уведення тренінгових технологій у структуру академічної пари є ефективним інструментом формування мовної компетенції, оскільки їх використання сприяє активізації мовленнєвої діяльності, вдосконаленню стратегії спілкування, мотивації студента до осмисленого спілкування, до вивчення мови загалом [2, с.84]; урізноманітнює заняття, оскільки «поєднує ігрову та навчальну діяльність і проходить в умовах моделювання актуальних комунікативних ситуацій» [1], передбачає активну мовленнєву діяльність кожного учасника. Методисти радять присвячувати тренінгу 10-20 хвилин заняття [6, с.195].

Лінгвістичні тренінги можуть використовуватись на різних етапах засвоєння мови і плануватися з врахуванням вивченого матеріалу. Студенти-учасники тренінгу повинні чітко розуміти, які комунікативні завдання потрібно

вирішити у змодельованій комунікативній ситуації. Тренінги дозволяють практично застосувати отримані знання та вміння. Метод навчання і його мета певним чином збігаються.

Підготовка тренінгу передбачає вибір теми, що охопить програмовий матеріал практичного заняття, та відповідатиме рівню мовної підготовки студентів. Цікавою для такої діяльності буде тема, пов'язана із майбутньою професією студентів. Вивчення української мови як іноземної у закладах вищої медичної освіти передбачає засвоєння низки відповідних тем: «У поліклініці», «Хвороби. Травми», «Розмова лікаря з пацієнтом», «Відділення лікарні», «Перша медична допомога» «Рецепт. Медична довідка», «Аптека та медикаменти» тощо [7]. Студентам можна запропонувати теми «Що робити при перших симптомах недуги?», «Чи є самолікування небезпечним?», «Чи потрібно, щоб усі ліки відпускались за рецептом?» тощо.

Перед безпосереднім проведенням тренінгу потрібно пригадати вивчений матеріал, що стосується теми: назви хвороб, травм, ліків, мовні конструкції, що вживаються на позначення симптомів різних захворювань тощо. На дошці чи з допомогою технічних засобів навчання можна відтворити необхідний матеріал, що сприятиме більш упевненій мовленнєвій діяльності учасників тренінгу. Після проведення тренінгу підсумовують результати.

Отже, тренінгові технології є важливою складовою інтерактивного навчання української мови як іноземної, а їх ефективне застосування передбачає урахування комунікативних і пізнавальних потреб іноземних студентів-медиків, ґрунтується на принципах науковості, систематичності та послідовності, доступності, зв'язку теорії з практикою і сприяє розвитку умінь будувати власне висловлювання, бути активним учасником спонтанної

комунікативної взаємодії, допомагає перемогти страх говорити іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники : учеб. пособие. / И. В. Вачков. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Изд-во «Ось – 89», 2003. – 176 с.
2. Краєвська Г. Тренінг як ефективна форма роботи на заняттях з української мови як іноземної / Г. Краєвська // Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження: Збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів. – Львів, 2019. – С. 83-85.
3. Мельничук І. М. Цільові аспекти використання тренінгів / І. М. Мельничук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини. – Умань : УДПУ ім. П. Тичини. – 2007. – Вип. 19. – С. 185–192.
4. Мороз Л. І. Тренінгові технології навчання студентів у ВНЗ / Л. І. Мороз, С. І. Яковенко та ін. – К., 2004. – 202 с.
5. Овчинникова, И. С. Тренинг как технология активного обучения / И. С. Овчинникова, Н. А. Кобзева // Молодой ученый. – 2015. – № 10 (90). – С. 1239-1241.
6. Степанова М.М., Беленкова Н.М. Технологии коммуникативного тренинга в обучении иностранному языку магистрантов лингвистических направлений / М. М. Степанова, Н. М. Беленкова // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – Серия: Педагогика, психология. – 2014. – № 2. – Т. 20. – С. 193-195.
7. Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей: навчальний посібник / Гаврищак І. І., Драч І. Д., Заліпська І. Я. та ін. ; за ред. М. П. Тишковець. – Тернопіль : ТНМУ, 2019. – 312 с.

8. Шульга І. Тренінг із іноземної мови професійного спрямування для студентів І курсу немовних спеціальностей / І. Шульга // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2016. - № 5. - С. 244-252

Попова О.В.,
асистент кафедри мовної підготовки,
ДонНТУ,
м. Покровськ, Україна

ЛІНГВОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Світові соціальні, економічні, політичні і культурні чинники впливають на сучасне освітнє середовище, яке стає різноманітним і полікультурним, адекватним культурному і етнічному різноманіттю світу. У зв'язку з цим стратегія сучасної вищої освіти – це підготовка фахівця, здатного успішно інтегруватись і взаємодіяти в полікультурному середовищі в рамках єдиного полікультурного простору. Все це висуває нові вимоги до системи організації та змісту освіти в цілому і до освіти економістів-менеджерів зокрема.

Менеджер є мовною особистістю, яка працює в сфері ділового спілкування, тому частину фахової підготовки становить процес навчання спілкуванню, яке в силу своєї універсальності і комунікативної затребуваності інтегрує більшість дисциплін, що вивчають студенти-менеджери. Результатом фахової підготовки менеджерів є набута ними в процесі навчання система компетентностей, до якої входить зокрема й лінгвокультурна. Лінгвокультурна компетентність це інтегративна якість особистості майбутнього менеджера, яка характеризує його глибоку обізнаність у комунікативних областях знань, відображає здатність до взаємодії з

представниками іншого лінгвокультурного соціуму на основі оволодіння лінгвокультурними знаннями і особистісного соціального досвіду у розв'язанні професійних завдань.

На якість результатів професійної підготовки майбутнього менеджера значний вплив мають педагогічні умови – обставини, які створюються педагогами і обумовлюють певний напрямок розвитку педагогічного процесу [4, с.13], сприяючи досягненню педагогічної мети і створюючи різні можливості для її реалізації. Однією з таких умов у професійній підготовці менеджерів більшість дослідників вважають наявність розвиваючого освітнього середовища.

Освітнє середовище розуміється у педагогічній теорії і практиці як коло чинників, умов, організаційних, методичних або психологічних заходів, що сприяють здійсненню успішної комунікації між учасниками освітнього процесу. У процесі навчання в університеті студенти поринають у особливий світ академічного дискурсу, який є єдиною системою спеціалізованого, клішованого науково-навчального спілкування. Основною метою навчального дискурсу є соціалізація нових членів суспільства, а призначення наукової комунікації полягає у відстоюванні своєї точки зору в процесі пізнання навколишнього світу.

Однією з важливіших функцій освітнього середовища є залучення особистості до світу культури. Культура – це контекст, у якому відбувається становлення особистості і існують всі суспільні явища [2]. Провідником у світ культури слугує мова. Завдяки університетському навчанню і комунікативному впливу викладацького колективу виникає особлива академічна аура, яку прийнято називати лінгвокультурним середовищем вузу. Залежно від лінгвокультурної ситуації воно визначається професорсько-викладацьким колективом, складом студентів, конкретними умовами навчання і навіть такими екстралінгвістичними

факторами, як архітектура навчальних корпусів і місце розташування університету.

Створення певного лінгвокультурного середовища в умовах освітнього простору сучасного ЗВО, як особливого способу усвідомлювання дійсності, передбачає формування у студентів не тільки комунікативних компетенцій, але й прагнення до розуміння взаємин, різних поглядів, ідей, що стає важливішою умовою для формування лінгвокультурної компетентності.

Знайомство студентів з академічним дискурсом починається задовго до вступу і початку навчального процесу в університеті. Майбутні студенти долучаються до нового для них середовища, відвідуючи сайт вищого навчального закладу. Інформаційне наповнення сайту надає змоги студентам поринути у світ університетського сьогодення, знайомитись з його структурою, науковими досягненнями, міжнародною діяльністю, бібліотекою й студентським життям. Офіційний сайт університету є представленням навчального закладу в глобальній мережі; формує його імідж, інвестиційну привабливість; забезпечує вхід у освітній портал та на інші сайти; сприяє відкритості й доступності інформації про діяльність ЗВО; представляє інтереси навчального закладу в інформаційному просторі світу [1].

Треба зазначити, що додатковим фактором долучення до академічної лінгвокультури є представлення інформації на сайті університету різними мовами. Таким чином студенти отримують можливість вивчати інформацію іноземною мовою, читати статті з освітньої діяльності, порівнювати трансформацію мовних одиниць у рідній і іноземній мові на основі близької їм тематики з університетського життя. Вважаємо такий вид роботи корисним для методики навчання іноземним мовам.

Для досягнення максимально ефективного результату навчання сам викладач повинен володіти достатнім рівнем лінгвокультурної компетенції, тобто бути здатним розбиратися в явищах культури і мови, відображених у свідомості певної спільноти людей, в тому числі професійної. До лінгвокультурної компетенції педагога належить його вербальний і психологічний інструментарій, завдяки якому викладач створює належну атмосферу психологічної підтримки студентів в аудиторії й сприятливі умови для їх прагнення до розвитку і самореалізації. Впровадження у навчальний процес ВНЗ технології педагогічної підтримки через створення ситуації успіху має великі переваги в аспекті створення лінгвокультурного середовища ВНЗ. Переживання успіху пов'язане з почуттям радості, емоційного піднесення, в результаті якого формуються нові мотиви до діяльності, змінюється рівень самооцінки, самоповаги.

Методика досягнення успіху на занятті передбачає створення атмосфери доброзичливості завдяки прийомів «емоційне погладжування» (похвала за будь що, навіть незначне), «авансування» (оголошення теми наступного заняття з установкою на можливий успіх), «персональна винятковість» (оголошення імен студентів, які будуть задіяні у виконанні завдання), «прихована допомога» (непомітний натяк, вказівка, побажання); «еврика» (стимулювання учнів на маленьке відкриття вже відомих фактів), «педагогічне навіювання» (експресивний вплив, спонукування до дії), «оцінювання» (ретельний аналіз і розбір деталей виконаної роботи) тощо мали ефективний вплив на залучення студентів до активної роботи і комунікації під час занять з іноземної мови [3].

Лінгвокультурне середовище вузу стає ефективним чинником формування лінгвокультурної компетентності майбутніх менеджерів, якщо воно створюється на основі

електронних освітніх технологій, забезпечує синхронну комунікацію учасників навчального процесу сучасними засобами мультимедійних технологій і доступом в Інтернет. Практика показує, що такі технології мають чимало переваг над традиційними технологіями навчання. Серед них можна виділити індивідуалізацію навчання, підвищення пізнавальної активності студентів і інтенсифікацію самостійної роботи.

Серед сучасних інформаційних технологій існують програми, що перетворюють звичайний комп'ютерний клас у інтерактивне мультимедійне середовище. Наприклад, програмний комплекс NIBELUNG пропонує велику кількість функцій для управління мультимедійними та інтернет-ресурсами і на базі лінгафонного кабінету кафедри мовної підготовки ДонНТУ використовується для викладання іноземних мов. Такий сучасний лінгафонний кабінет помітно вирізняється серед інших освітніх програмних продуктів завдяки широкому спектру можливостей, що дозволяє використовувати його для навчання іншомовній комунікації, значно активізувавши мовленнєву діяльність студентів. Завдяки використанню аудіо- і відеоформатів лінгафонного комплексу ми мали широкі можливості для створення штучного іншомовного середовища, незважаючи на специфічні умови іншомовного навчання, коли розвиток усного мовлення відбувається дуже повільно, із багатьма перешкодами у вигляді необхідності вживати нову лексику, в тому числі фахову.

Отже, функціонування лінгвокультурного середовища у сучасному освітньому просторі дає змогу по-новому поглянути на можливості розвитку особистості фахівця і створює ефективні умови для формування його системи компетентностей, до яких ми відносимо лінгвокультурну компетентність майбутніх менеджерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградня В. Напрями розвитку системи інформаційного забезпечення управління ВНЗ / В. Виноградня // Рідна школа. – 2010. – № 12. – С. 36-40.

2. Грушева А.А., Формування управлінської компетентності майбутніх економістів у культурно-освітньому середовищі вищого навчального закладу / А. А. Грушева, О. А. Пілевич // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2017. – №. 16. – С. 203-207.

3. Маркова О.В. Створення ситуації успіху при вивченні іноземної мови студентами-юристами як запорука гуманізації педагогічного процесу / О. В. Маркова, Т. Г. Шматок // Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. – Київ : КНЕУ, 2015. – С. 478–487.

4. Хриков Є.М. Педагогічні умови в структурі наукового знання/ Є. М. Хриков // Шлях освіти. – 2011. – № 2. – С. 11-15.

Сасенко Н.С.,
канд.пед.наук, професор,
декан факультету лінгвістики
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Галацин К.О.,
канд.пед.наук, доцент, доцент
кафедри англійської мови технічного спрямування
КПІ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У період реформування системи вищої освіти в Україні змінюється вектор професійної підготовки майбутніх

фахівців. Йдеться насамперед про формування професійно компетентної особистості сучасного фахівця, здатного конструктивно взаємодіяти не лише в професійному середовищі, але й поза його межами. А відтак, *актуальною й нагальною* у своєму вирішенні є, з одного боку, проблема оновлення змісту й технологій професійної освіти, а з іншого, – пошук модифікованих підходів до вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти.

Аналіз освітньо-професійних програм підготовки фахівців інженерно-технічних спеціальностей свідчить про те, що в основі формування інтегральної, всіх загальних та професійних (фахових) компетентностей лежить усвідомлене засвоєння студентами ґрунтовних професійних знань, умінь й навички практичного застосування цих знань, а також здатність особистості майбутнього фахівця здобувати нові знання, вивчати передовий досвід, комунікувати з іншими фахівцями й творчо вирішувати професійні завдання. Звідси очевидною є важлива роль іноземної мови (англійської) й основна вимога до її вивчення – професійна спрямованість. З огляду на це нами й акцентована увага на контекстному підході у вивченні англійської мови студентами закладів вищої технічної освіти. Як зауважує Н. Мирончук, характерною ознакою контекстного підходу є те, що навчання здійснюється на основі вирішення певних професійно-життєвих проблем, використовуючи зовнішні контексти; при цьому студенти усвідомлюють необхідність знань, їх доцільність для виконання різних професійних функцій [6]. Іншими словами, саме контекстний підхід забезпечує перехід навчально-пізнавальної інформації в професійну, причому усвідомлену, вмотивовану й орієнтовану на результат.

Так, А. Вербицький стверджує, що в теорії контекстного навчання поняття «контекст» є змістоутворюючою

категорією. Тому необхідним є створення в навчально-виховному середовищі закладу вищої освіти різних контекстів життєдіяльності студентів у взаємозв'язку з їх професійною діяльністю, що власне б і сприяло залученню їх у пізнавальні процеси й оволодіння ними майбутньою професійною діяльністю [1, с. 25]. Цікавими, на нашу думку, є думки Н. Гузій стосовно того, що саме контекстне навчання забезпечує зміну типу діяльності студента з навчальної на професійну [3, с. 364–365]. У контексті нашого дослідження продуктивними видаються міркування А. Мельник про те, що студенти немовних спеціальностей на вивчення іноземної мови вмотивовані пізнавально та соціально. Тобто пізнавальні мотиви зумовлені змістом навчального матеріалу й сприяють усвідомленню необхідності пізнавати щось нове, володіти певною інформацією, здобувати знання; соціальні ж мотиви або мотиви комунікації пов'язані з потребою спілкування з іншими людьми [5, с. 194].

Навчання студентів-майбутніх інженерів англійської мови, як свідчить досвід практичної діяльності, є складним багатоетапним процесом, успішність якого залежить від мотивації й організації його як суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студентів. На занятті з англійської мови насамперед має відбуватися спілкування між учасниками освітнього процесу. Причому, спілкування розуміється в єдності трьох його основних компонентів: комунікативного, інтерактивного та перцептивного. Так, комунікативний компонент спілкування визначає специфіку обміну інформацією між викладачем і студентами з обов'язковим урахуванням їх знань, умінь і досвіду. Інтерактивна складова забезпечує інтеракцію між викладачем і студентом на основі тієї чи іншої стратегії їхньої взаємодії (співпраці, ухилення, усунення, конкуренції або ж компромісу). У свою чергу, перцептивна складова відповідає за взаєморозуміння

учасниками освітнього процесу один одного й їх взаємне особистісне сприйняття [2, с.46–61].

На першому етапі формуються пізнавальні й соціальні мотиви студентів для вивчення англійської мови, які власне й забезпечують системність і ґрунтовність знань, а також усвідомлення доцільності й необхідності вивчення мови задля успішного професійного становлення. Саме на цьому етапі важливим завданням викладача англійської мови є розвиток у студентів саморегулятивних навичок, формування уміння й готовності самостійного навчання. Другий етап вивчення англійської мови передбачає професіоналізацію англомовних знань, їх професійну спрямованість. Майбутні фахівці на цьому етапі усвідомлюють значення англійської мови для їх становлення як професіоналів. Вони також розуміють, що рівень володіння іноземною мовою залежить від них самих, від їхнього бажання вчитися, а відтак логічною є їхня власна відповідальність за якість навчання. На третьому етапі вивчення англійської мови студенти практично використовують набуті англомовні знання у професійній діяльності (зокрема під час проходження різного виду виробничих практик, підготовці випускових робіт тощо). Англійська мова слугує засобом одержання нової фахової інформації, засобом комунікації в іншомовному професійному просторі, налагодженню міжособистісних і професійних контактів і т.п.

У процесі вивчення англійської мови змінюється роль викладача від організатора навчального процесу до його рівноправного учасника та координатора й консультанта. Однак на всіх етапах вивчення англійської мови актуальним залишається застосування інтерактивних технологій, що є однією із обов'язкових умов реалізації контекстного підходу.

Інтерактивні технології забезпечують діяльнісну позицію студентів у навчальному процесі. Так, під інтерактивністю

О. Комар розуміє принцип побудови і функціонування педагогічного, психологічного, комп'ютерного спілкування в режимі діалогу [4]. Ознаками інтерактиву можна назвати: взаємонавчання, пізнавальну активність, полілог, різноманітні формати навчання й пізнавальної діяльності, різні види активності й обов'язково ситуації успіху.

Інтерактивні технології забезпечують усвідомлене засвоєння англomовного навчального матеріалу, формування активної позиції студентів у процесі навчання. Найбільш дієвими у вивченні англійської мови виявилися такі інтерактивні технології, як: технології кооперативного навчання (робота в парах, трійках, карусель, робота в малих групах, тощо); технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри, рольова гра та ін.); технології опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, займи позицію, кейс-метод, дискусія тощо); технології колективно-групового навчання (незакінчені речення, мозковий штурм та ін.).

Застосування інтерактивних технологій у вивченні англійської мови забезпечує реалізацію визначених дослідниками контекстного навчання наступних його стратегій: акцент на доцільності й необхідності конструктивного вирішення проблем; визнання необхідності, що навчання й викладання мусять відбуватися в різних ситуаціях; формування особистості студента як саморегульованого суб'єкта з самоконтролем, самооцінкою та прагненням до самовдосконалення; закріплення дії студента в різних професійно-життєвих контекстах; заохочення студентів навчатися разом і вчитися досвіду один від одного; використання автентичного оцінювання [6].

Отже, як висновок, можна стверджувати, що важливим компонентом професійної компетентності сучасного фахівця є англomовна підготовка, яка передбачає не лише усвідомлене засвоєння ним англomовних знань, але й практичне їх

застосування у професійній діяльності та повсякденному житті. Одним із важливих підходів у вивченні студентами англійської мови є контекстний підхід, який забезпечує наповнення англійськомовних знань професійним змістом, сприяє формуванню активної професійно життєвої позиції майбутніх фахівців, формує соціальний досвід і трансформує навчальну діяльність у закладі вищої технічної освіти в професійну, розвиваючи при цьому суб'єктність студента як носія потреб, мотивів і цінностей майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения / Вербицкий А. А. – М. : ИЦ ПКПС, 2004. – 84 с.

2. Галацин К., Хом'як А. Інтерактивні технології формування комунікативної культури майбутніх фахівців у процесі вивчення англійської мови [Текст] : навч.-метод. посіб. / Катерина Галацин, Алла Хом'як. – Л. : Вежа-Друк, 2019. – с. 160.

3. Гузій Н. В. Технологія контекстного навчання в організації дидактичної підготовки студентів у вищій педагогічній школі / Н. В. Гузій // Вища освіта України № 3 (додаток 1). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – 2012. – Т. 1. – С. 363–370.

4. Комар О.А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Комар Олена Анатоліївна. – Ч., 2011. – 344 с.

5. Мельник А. Контекстне навчання у процесі іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей / Мельник А. // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – № 10. – С. 191–196.

6. Мирончук Н. М. Контекстний підхід у підготовці студентів до професійної діяльності у зарубіжній педагогічній теорії / Мирончук Н. М. // Креативна педагогіка/ Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». – 2018. – № 13. – С. 95–101.

Borysova A.O.,
PhD in Psychology, professor of the department
of foreign languages, KSUFT
Sapozhnikova L.Y.,
Associate professor of the department
of foreign languages, KSUFT,
Kharkiv, Ukraine

BACKGROUND KNOWLEDGE AS A FACTOR FOR THE FORMATION OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE

The history of human development demonstrates that education is an important factor in shaping a society's new quality. Contemporary world community, in front of all types of educational institutions, has the task of training qualified specialists with a certain level of knowledge aimed at the development of the existing socio-economic system of a country. Thus, modern pedagogical science, the world education system are aimed at educating and training the next generation, able to actively participate in a qualitatively new stage of a society development. The challenges of the present have outlined new educational needs, necessitated formation of a comprehensively developed personality, capable of communication and intercultural interaction. This view is reflected in the UNESCO report on global development strategies, among which an important task is to teach people to live together [2]. In the context of improving higher education quality, formation of an all-round

personality, the works of foreign and Ukrainian researchers are important. Methodical systems concerning formation of a foreign language communicative competence have become the sphere of scientific interests of G. Kitaygorodskaya, N. Mykytenko, V. Petrusynski, I. Shekhter. It is worth noting that in their research scientists pay little attention to the use of background knowledge when studying Ukrainian as a foreign language.

The purpose of our study is to find out the effectiveness and feasibility of using background knowledge in the process of forming a student's foreign language communication competence.

Basic features of the contemporary approach include active nature of the educational content; the focus is on the readiness of young people for intercultural communication for further professional growth and self-realization. In particular, T.O. Avramko rightly states: "... competence is characterized by knowledge, skills, habits and ways for the organization of communication,... competence – specialist's ability to use the acquired knowledge, formed skills, etc" [1, p. 28]. Therefore, harmonious interaction of these components will help to create a foreign language communicative competence and quality intercultural interaction.

In this aspect, it is advisable to work with international students, as a result of which the acquired knowledge will allow young people to overcome the language and cultural-mental barrier at different levels of communication with the representatives of other cultures. According to the program of the discipline mentioned above, an important task is radical updating of the content of language learning and formation of a foreign language communicative competence (FLCC), which is interpreted as an individual's ability to intercultural foreign language communication. It should be noted that modern approach to training requires the use of innovative technologies for the formation of foreign language communicative competence

of future specialists. In particular, it includes the method of projects; technologies for the development of critical thinking through reading and correspondence; the method of debating; gamification (language games, role-playing, business games); problematic discussions; interactive learning technologies (in small groups, in pairs); module learning technologies; scenario-context technology; case method etc. Intercultural knowledge is an integral part of language learning, so it is important to develop exercises designed to form knowledge about the culture of the country, the language of which is learnt; how native culture is perceived by the representatives of other cultures; the way the representatives of other cultures relate to their own culture, because “to speak a foreign language means to acquire a culture using foreign language” [3, p. 38]. Thus, the quality of teaching depends on the teacher’s ability to select the country and linguistic material, which is of interest and important for students, possesses novelty because it is known that primarily through language a person can enter a new national culture. Texts, photos, relevant presentations of training materials for practical classes, comments, and language exercises should be used as a supplement to the educational and methodical complex of the discipline. We are convinced that linguistic and regional competence is an important component of FLCC as it provides communication at the level of the identification of concepts, images, associations and is a system of nationally codified background knowledge. Acquiring Ukrainian as a foreign language, its active use as a medium of communication is impossible today without deep and versatile knowledge of these languages by native speakers, their mentality, national character, way of life, world outlook. The combination of these two types of knowledge – language and culture – ensures effective and productive communication. That is why particular importance is given to the precedent texts, which are important for the individual in cognitive and emotional aspects. They are

complex semantic units with national conditionality, which reflect customs and cultural symbolism. Mastering language through culture positively influences formation of FLCC, as it stimulates motivation, arouses interest in learning, promotes creative activity, and strives for tolerant dialogue. International students are introduced to the language construction, which is a background knowledge and contains a significant cultural load. It concerns linguocultural units, concepts, Ukrainian vocabulary, which has different ethno-cultural implications.

Linguoculture deals with a comprehensive approach to the research of the elements of culture through language, provides systematic description of the facts of language and culture interaction. The material of this scientific discipline includes living communication processes, literary, philosophical, religious, folklore discourses as sources of cultural communication. That is why it is necessary to include linguocultural studies to the process of forming students' FLCC. It worth noting that linguocultural competence is one of the basic concepts, which involves the acquisition of the background knowledge. The scientists identify several groups of background knowledge: historical and cultural, sociocultural, semiotic, ethnocultural [4] background, which are key elements in everyday life and facilitate communication processes, exchange of information.

Therefore, we consider the work on the development of linguocultural competence as a condition for mastering background knowledge as an effective educational material for the implementation of communicative and proper linguistic methodological tasks in the system of teaching Ukrainian language to international students. The concept of a "circle" with diverse functional properties in the Ukrainian national picture of the world might be a good example. The image of a *circle* is a model for the realization of the idea of seclusion in the direct and metaphorical sense; it also manifests itself through the concept of

“security”. Elaborating such entities as: *family circle, friendship circle, circle of like-minded people, circle of questions, circle of tasks, circle of history, scientific circle, professional circle, state circle, political circle, influential circle, youth circle, circle of acquaintances, circle of idea, circle of communication, circle of persons, readers’ circles, creative circles, circle of buyers* – allows to understand national originality of the culture of Ukrainians, to find and explain the meaning of such communications in their native language.

Semantic filling of educational sessions should be aimed at meeting communicative needs of students in the educational and professional sphere of activity, in everyday communication in the Ukrainian-speaking environment. That is why it is necessary to pay attention to the technological discourse concerning the sphere of nutrition, the units of which are being studied in the process of mastering the future professional language. The aforementioned material contains background knowledge that is of interest to international students. In this aspect, it is advisable to study the features of lexical borrowings from the Arabic language (Arabic) that function within the Ukrainian language as a result of interlingual and intercultural communication. The token *coffee* and the history of its entry into Ukrainian usus may be an example. This reality name comes from the Arabic primary source *kahva* (قهوة – *gahwa*) and etymologically relates to the name of *Kaffa* province in Ethiopia. Ethiopia is considered to be the birthplace of coffee, the first documents concerning its use date to the end of the sixth century. In Amharic (Ethiopia's national language) the name sounds like *ban* or *bani*. *Coffee bean* is probably derived from the perverted *kaffa bun* (Amharic *coffee from the Kaffa area*). In Ukrainian, the token of *coffee* came from Arabic through Polish in the eighteenth century.

Mastering universal concepts containing background knowledge and accompanying token of *coffee*, namely: *approval*,

admiration, rest, enjoyment, friendly conversation, communication, family warmth, comfort – give the opportunity to deepen international students' FLCC, overcome the intercultural barrier, draw parallels with your native language.

Given the material outlined, it should be noted that the formation of background knowledge helps international students to adequately navigate in the socio-cultural context of a certain communicative situation, prevent communicative deviance, replenish their own communication passport, as communicative competence becomes important both in the profession and in personal life.

REFERENCES

1. Аврамко Т. О. Міжкультурна комунікативна компетенція. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2012. Вип. 23. - С. 25 – 31.

2. Бахов І. С. Формування професійної міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Київ: НАВС, 2011. - 20 с.

3. Бідюк Н. М. Формування міжкультурної комунікативної компетенції у майбутніх фахівців міжнародних відносин. Вісник Черкаського університету. 2012. Вип. 135. - С. 141–146.

4. Игнатъева И.Г. К вопросу об «актуальности» фоновых знаний. Лингвистические основы межкультурной коммуникации: Сборник материалов международной научной конференции. Нижний Новгород: НГУ им. Н.А. Добролюбова, 2005. - С. 162 –164.

Денисова С.В.,
старший викладач
кафедри авіаційної англійської мови, ХНУПС,
м. Харків, Україна

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ АВІАЦІЙНИХ ІНЖЕНЕРІВ**

Двадцять перше століття вже відзначено бурхливим розвитком міжкультурних зв'язків і величезним інтересом до вивчення соціокультурного мовного контексту. Радикально змінюється зміст навчання іноземним мовам. В останній час у вищій школі залишається все менше викладачів традиційно-структурного напрямку, які за допомогою дошки та крейди доводять до відома студентів основний набір фонетичних та лексико-граматичних відомостей і потім, таким же чином, контролюють їх засвоєння. Все більше викладачів вищої школи розуміють, що вони повинні навчити, в першу чергу, адекватно користуватися іноземною мовою у фаховій міжкультурній комунікації використовуючи, при цьому, сучасні засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Зараз, як ніколи, актуально стає онлайн-освіта. Все більше і більше вищих навчальних закладів починають опановувати нові технології та боротися з усіма викликами зовнішнього світу за допомогою знань, які надають майбутнім фахівцям, використовуючи дистанційну освіту.

Підвищення мотивації у вивченні мов проходить під впливом розвитку міжнародних контактів військових авіаційних інженерів. Іноземна мова, а зокрема англійська, з кожним роком стає найважливішим засобом професійної комунікації впродовж тренувальних навчань, миротворчих операцій та міжнародного співробітництва.

Мета даного дослідження полягає у визначенні оцінки ефективності методики поетапного формування англомовної компетентності майбутніх військових авіаційних інженерів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Однак, зважаючи на те, що ця проблема набуває дедалі широкого кола обговорення, викликаючи цілу низку суперечок серед фахівців, викласти її на обговорення – це чудова нагода ініціювати цікаве і плідне обговорення.

В ХХІ столітті посилився обмін міжпрофесійного характеру, в тому числі і в сфері освіти. Все більше викладачів, студентів і вчених виїжджають за кордон на стажування і працюють за різними грантами використовуючи англійську мову, тому що вона вже багато років, як є визнаною *lingua franca*, з латинської це означає – мова міжнародного спілкування.

В останні роки формується характерна освітня тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, тобто його наближення до реального процесу спілкування в реальній професійній галузі знань. Комунікативний підхід у вищій військовій освіті орієнтований на організацію процесу навчання дотичного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей фахового мовленнєвого спілкування. У ході навчання за такими комунікативними методами майбутні військові авіаційні інженери набувають комунікативної компетентності, за визначеним для кожної окремої спеціальності, фахом. У такий спосіб вони формують здатність користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Отже, вони навчаються комунікації в процесі самої комунікації. Викладачі мають запропонувати студентам багато вправ та завдань виправданими комунікативним дефіцитом інформації. Але найважливішою характеристикою комунікативного підходу є застосування автентичних

матеріалів, саме тих, які використовуються реальними носіями мови.

Мовленнєва взаємодія студентів та викладачів проходить за співучастью викладача в найрізноманітніших формах: пари, групи по троє, невеличкі групи та усією групою. Спочатку студенти оволодівають усіма видами комунікативних навичок за допомогою рідної мови та без використання будь-яких технологій. Тобто відбувається адаптація до навчального процесу за відповідною програмою. Потім поступово використання рідної мови обмежується та додаються найновіші технології для якнайбільшого занурення у процес вивчення та якнайкращого засвоєння іноземної мови. На цьому етапі доречно використання різноманітних словникових додатків та сайтів з онлайнним запровадженням іншомовного тлумачного контексту. Об'єктом оцінювання для викладача на цьому етапі є, скоріше, правильність використання кожного терміну або окремої лексичної одиниці та усвідомлення того самого значення слова у відповідному контексті.

Таким чином, в наш сучасний час, підготовка майбутнього військового авіаційного інженера до професійного використання іноземної мови потребує комплексного підходу та використання чималого числа інформаційно-комунікаційних технологій, тому що для вирішення наукових та технічних проблем окрім професійних знань необхідне знання іноземної мови для отримання більш повної інформації, яка дозволить знайти нестандартні інженерні рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петрова Н. В. Використання системи Moodle у дистанційному навчанні / Н.В. Петрова // Матеріали III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. молодих учених та студ.

“Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті (ІСТЕ – 2015)” (Полтава, 18 – 19 лист. 2015 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського, ВНЗ Укоопспілки ПУЕТ, [та ін.]. – Полтава: Астроя, 2015. – С. 25 – 27.

2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. / За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.: іл.

3. Шмоніна Т.А. Сучасні підходи до розуміння поняття “Педагогічні умови”: Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон: ХДУ, 2011. – Вип. 59. – С. 65 – 69.

Tishchenko M.A.,
Lecturer at the Faculty of Linguistics,
KPI named after I. Sikorsky
Klimenko A.I.,
Student, KPI named after I.Sikorsky,
Kyiv, Ukraine

CURRENT CHALLENGES OF HIGHER EDUCATION INFORMATIZATION IN UKRAINE

Nowadays, informatization of society is a rather promising way to economic, social and educational evolution [5, p.34]. In particular, informatization of education is aimed at formation and development of the economic potential of the nation, improving the form and content of the educational process. By introducing computer-aided teaching and testing methods, one can figure out the problems of studying at a higher level, taking into account world requirements. In recent years, schools, universities, society and the state have been paying attention to the interests of the individual (the ability to adapt to changing living conditions: to see problems, analyze them, evaluate and find solutions; the

ability to work with information, the ability to communicate socially). The objectives of higher education are: the use of useful methods and techniques in teaching and the creation of a favorable microclimate in a classroom in order to increase the level of training of each student; mastery of information technology in the teaching of various subjects, etc. Information and communication technologies affect the development of training and education of students, as they significantly change the teaching plan and teaching methods. Computerization of training involves the use of computers and telecommunications, special equipment, software and hardware, information processing systems. In addition, there is an access to new means of preserving knowledge: electronic textbooks, multimedia, electronic libraries and archives, as well as search engines [1, p.55]. Considering the training system with the help of information technology, it is necessary to accent the importance of the professional training of teachers and specialists who operate the systems and new teaching technologies tools [2, p.45].

Thus, the use of computers in education has led to the emergence of a new generation of information and educational technologies that have helped to accelerate learning and create new means of influence and interact more effectively with teachers and students. According to many experts, new information technologies based on computer tools can sufficiently increase the effectiveness of training. Moreover, informatization also affected the process of learning foreign languages. The main purpose of using information and communication technology to learn a foreign language is to form a communicative foreign competence among students and to develop the personality of a learner who is able and willing to master any foreign language as a means of communication.

Multimedia technologies open up the possibility for teachers to abandon the routine types of teaching activities, giving them the

chance to use intellectual forms of work, free from the presentation of a significant part of the teaching material and routine operations related to the development of skills [2, p.15].

Such a system should be accessible to any individual, regardless of the level of knowledge he or she has, the frequency of his attendance at classes; allow the student to start, pause, resume the educational process at any convenient time and master the educational material at any place; it is easy to transform under the influence of changing external conditions, allowing you to replace educational modules with more modern ones, complementing the system without destroying the accumulated valuable experience of successes and mistakes; fill in the deficit of the most diverse knowledge and skills of those involved in this educational system [3, p.69-71]. Currently, multimedia technology is extensively used. The term “multimedia” means: a multi-level environment. Such media are: text, sound, video. Software products that use all these forms of presentation of information are called multimedia. The use of multimedia teaching aids is a natural stage in the development of pedagogical technologies.

There are many advantages of using information and communication technologies in the process of learning foreign languages in higher education:

- on the stage of learning phonetics multimedia capabilities allow you to listen to speech in the target language, adapting it in accordance with your level of perception, and adjusting the speed of sound allows you to break phrases into separate words, simultaneously comparing pronunciation and spelling of words. Using a microphone and automatic pronunciation control allows you to adjust phonetic skills. Computer offers a list of words for translation and phonetic training. It is possible to record the spoken word or phrase of the student for the purpose of control, self-control and adjustment;

- on the stage of learning grammar we can also use ICT. With the correct location, good color scheme, the use of diagrams and tables, voice accompaniment (pronunciation of examples in a foreign language), the material will be perceived easier and faster by students, since most of the receptors will be involved. Less time will be spent on the lesson;

- the need to write material on the board will disappear;

- on the stage of learning vocabulary (for example, gap filling exercises; exercises in the form of crosswords, where when writing a word, the wrong letter is highlighted in gray, and not black; exercises “Find a mistake”, in which it is proposed to correct a particular word in accordance with this situation);

- while teaching reading it provides reference and information support by offering linguistic or extralinguistic information (through the use of automatic dictionaries, electronic encyclopedias); control of the correctness and depth of understanding of the text;

- on the stage of learning to listen to a speech we may see the formation of phonetic listening skills; control of the correct understanding of the listened text;

- on the stage of learning translation it helps us with the formation of lexical and grammatical translation skills; control of the correctness of the translation; mastering the ability to edit translation texts using text editors and machine translation systems.

Speaking about the disadvantages, we can single out the need for additional expenses for using a significant amount of technical (computers, modems), software, as well as the preparation of additional organizational and methodological assistance (special instructions for students and teachers), new textbooks and teaching aids.

To sum up, we should mention that in modern conditions of informatization, the need to modernize the education system with

the use of new information and communication technologies in accordance with the social order of society is obvious [4, p. 86-92]. The use of information and communication for teaching foreign languages, in our opinion, is one of the most important results of innovative work in the field of study. Information and communication technologies allow conducting lessons at a high aesthetic and emotional level (music, animation), increasing the amount of work performed during the lesson by 1.5 - 2 times, improving knowledge control, providing access to various reference systems, electronic libraries and individualizing the educational process.

REFERENCES

1. Bovtenko M.A. Professional information and communication competence of a foreign language teacher / O.B. Gromyko. – Moscow: Eksmo, 2005. – 244 p.
2. Gartsov A.D. Instrumentation of information technology in the practice of teaching and learning a foreign language at high school. / E.I. Passov. – Moscow: Eksmo, 2007. — 343 p.
3. Kodzhaspirova G.M., Petrov KV. Technical training tools and methods of their use: textbook. Allowance for students. Higher ped textbook institutions / V.P. Shumilov - Moscow: Eksmo, 2003. – 256 p.
4. Nazarenko A.L. On the issue of informatization of linguistic education / N.V. Gorodetsky – Moscow: Glossa, 2010. – 568 p.
5. Yashina T.N. The principles of distance learning foreign language based by means of information and communication technologies / N.D. Galskovsk. – Moscow: Glossa, 2008. – 645 p.

Федорова О. В.,
канд.філол. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
м. Хмельницький, Україна

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У світі, де постійно зростає обсяг інформації та інтенсивність її засвоєння людиною у різноманітних сферах життя, вміння навчатись автономно та критично мислити стає все більш вагомим у навчанні та роботі, побуті та відпочинку. Без автономності у навчанні в сучасному світі будь-хто швидко втрачає кваліфікацію, конкурентні можливості. Саме тому розвиток учнівської автономності на сьогодні є одним з основних пріоритетів освіти.

Можливості розвивати автономність наявні у кожному навчальному предметі шкільної та вищої освіти. Реалізувати їх можливо та необхідно у різноманітних формах та методах аудиторної та самостійної роботи. Не є виключенням і курси вивчення іноземної мови, які присутні в складі усіх освітніх програм.

Сучасні педагоги розуміють, що вивчення іноземної мови у школі чи закладах вищої освіти – це лише один з етапів її освоєння, яке має бути позитивним. Після закінчення навчального закладу мовець повинен продовжувати вивчення іноземної мови самостійно і без навичок автономності у цьому не обійтись. Тому завдання формальної освіти не лише навчити іноземної мови, а навчити її вивчати.

Важливим аспектом засвоєння іноземної мови є вивчення нової лексики, яке традиційно переважно зводиться до механічного заучування списків слів учнями. Однак сучасна методика пропонує викладачам прогресивні стратегії

навчання лексики, які роблять цей процес цікавим, динамічним та сприятливим для розвитку критичного мислення та самостійності.

Стратегія «**List-Group-Label**» полягає у семантичному мапуванні [1]. Вона стимулює учнів до розвитку лексичних навичок на базі уміння групувати лексику на основі різноманітних категорій, встановлюючи видово-родові, синонімічні, антонімічні та інші зв'язки між ними.

Основну роботу по вивченню лексики відповідно до стратегії виконують саме учні, а не учитель, що покращує і учнівську автономію.

На початковому етапі засвоєння лексики учитель пропонує учням методом суцільної вибірки виписати з тексту усі слова та фрази, що стосується заданої теми у довільному порядку. З обраних слів учитель формує список на дошці або записує їх усі на окремих аркушах. Важливо не обмежувати вибір учнів, навіть якщо він очевидно недоречний. Оптимально учні самостійно зможуть виявити помилки у процесі реалізації наступних завдань [1].

Після формування списку учитель пропонує учням самостійно розподілити слова у групи на основі спільних знак. Цей етап доцільно реалізувати у парах чи групах, щоб діти могли радитись один з одним та обговорювати, чому та як вони групують слова, що дуже сприяє розвитку саме критичного мислення. На цьому етапі очікуваним є глибинний аналіз семантичних значень слів, їх сполучуваності, приналежності до певних категорій та доречності залучення до обраної лексико-тематичної групи загалом.

На завершальному етапі учитель дає завдання підібрати заголовки до усіх категорій слів, що були згруповані учнями на попередньому етапі. Саме така робота передбачає аналіз слів у групі та виявлення їх спільних та диференціальних

ознак. У підсумку учні різних пар чи міні-груп діляться своїми результатами та дискутують щодо принципів та доцільності того чи іншого об'єднання слів у категорії та їх номінації [1].

Варто порадити викладачу привчати учнів і до подальшого використання розроблених ними ж «лексичних карт» при виконанні усних та письмових завдань: написанні творчих письмових робіт, складанні діалогів, підготовці до тестів та екзаменів.

Стратегія «**Semantic gradients**» має на меті розширення та поглиблення розуміння зв'язків між словами. Учні розглядають ряд слів в порядку зростання семантичної ознаки. Семантична шкала часто містить семантичні антоніми на крайніх позиціях і допомагає учням вловити всі відтінки значення. Нарощуючи свій вокабуляр, вони можуть бути більш точними та творчими у письмовому та усному спілкуванні [1].

Процедура даної стратегії передбачає перш за все підбір пари протилежних за значенням слів, наступним є підбір кількох синонімів до кожного з них та укладання шкали зі слів за принципом зростання семантичної ознаки від найменшого ступеня до найбільшого чи навпаки. Шкалу можна представляти вертикально чи горизонтально. Можливий і інший варіант: вчитель пропонує учням одне слово, а вони дібравши до нього ряд синонімів, укладають їх зліва та справа від вихідного слова за тим же принципом зростання семантичної ознаки від найменшого ступеня до найбільшого [1]. Під час реалізації даної стратегії вчителю важливо не домінувати, а максимально заохочувати студентів до обговорення семантики слів та їх місця у шкалі. Доцільно забезпечити використання словників, вчасно корегувати роботу та надавати необхідну допомогу.

Власний досвід роботи над вивченням лексики англійської мови за стратегією «List-Group-Label» та «Semantic gradients» доводить, що учнівський інтерес до вивчення лексики та іноземної мови, їх автономність, активність та рівень критичного мислення значно зростають в процесі її застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. List-Group-Label. Reading rockets [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.readingrockets.org/strategies/list_group_label (дата звернення: 29.04.2020).
2. Semantic Gradients. Reading rockets [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.readingrockets.org/strategies/semantic_gradients (дата звернення: 29.04.2020).

Шандра Н.А.,
кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри іноземних мов
для природничих факультетів,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ПРИНЦИП ІНШОМОВНОГО ЗАНУРЕННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Основним принципом навчального процесу є комунікація, яка розглядається як вихідна методична категорія. Ця категорія визначає необхідність побудови процесу іноземномовного навчання як моделі процесу спілкування. Воно може виникати як в результаті вивчення іноземної мови, так й

практично – в результаті безпосереднього контакту з носіями мови. Цього можна досягти шляхом залучення реального іншомовного середовища у навчальне середовище під час вивчення іноземної мови, застосовуючи принцип занурення студентів у мовне середовище. У такому випадку виникають сприятливі можливості розвивати та вдосконалювати свої комунікативні навички, а також використовувати наявний культурний потенціал інших країн.

Як зазначають дослідники О. Тарнапольський та А. Виселко, іншомовне занурення ґрунтується на викладанні різних дисциплін шкільних та університетських програм засобами не рідної мови учнів та студентів, а за допомогою іноземної мови [2]. Тобто, занурення в іншомовне середовище – є спеціально розробленим методом для навчання другої мови, відповідно до якого мова, яку вивчають, використовується лише для навчальної мети. Студенти, котрі здобувають необхідні знання та навички в умовах іншомовного занурення, відрізняються кращими академічними досягненнями та результатами щодо освоєння іноземної мови і розуміння культурних особливостей даної нації [5].

Б. Тарнапольський і А. Виселко наголошують на бінарному тлумаченні терміну «занурення» у науково-педагогічній літературі [2]:

- як методу навчання іноземної мови шляхом викладання однієї чи декількох нефілологічних дисциплін цією мовою;
- як специфічного типу інтегрованого навчання іноземної мови, метою якого є оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням.

Іноземні науковці виділили декілька типів іншомовного занурення, які відрізняються ступенем занурення [7, с. 543], зокрема:

1) повне занурення (total immersion), коли студенти присвячують 100% свого часу вивченню іноземної мови. Метою даного типу є звикання студентів до використання іноземної мови під час спонтанної розмови, а не завчасно побудованих та завчених на пам'ять речень;

2) часткове занурення (partial immersion), коли 50% навчального часу присвячується вивченню іноземної мови. Основна увага приділяється дослідженню культури мови, котра вивчається;

3) двостороннє, подвійне чи двомовне занурення (two-way, dual or bilingual immersion): половина групи студентів є носіями однієї мови, а інша половина – іншої мови. Викладання відбувається по черзі на кожній з мов. У результаті такого занурення всі студенти стають двомовними.

У процесі формування англомовної лексичної компетентності, принцип іншомовного занурення характеризується такими особливостями:

– іноземна мова вивчається в процесі її вживання, тобто англійська є одночасно мовою, яку вивчають і якою навчають;

– у всіх студентів при іншомовному зануренні рідною є та сама мова;

– на початку навчання всі студенти знаходяться в рівних умовах, тобто у всіх однаковий рівень сформованості англомовної лексичної компетентності;

– викладач мови занурення володіє даною мовою на рівні носія мови.

Принцип занурення тісно пов'язаний з принципом активності, оскільки ефективне оволодіння англомовним лексичним матеріалом можливе у випадку комплексної активізації усіх типів активності студентів, а саме інтелектуальної, емоційної, мовленнєвої [1, с. 154], лінгвістичної та культурної [6, с. 35]. У контексті

проведеного автором дослідження [4, с. 79-80] принцип занурення передбачає глибоке вникнення студентів у комунікативні ситуації іншомовного спілкування. Відтак, актуалізується поняття ситуативності.

Ситуативність процесу навчання розглядається не лише як умова розвитку мовленнєвих умінь впродовж відтворення ситуацій іншомовного спілкування в режимі «реального часу», а й служить засобом стимулювання мовленнєвої діяльності. З цього приводу В. Терещук зауважує, що з метою формування у студентів здатності здійснювати правильний відбір англomовних лексичних одиниць відповідно до ситуацій спілкування, доцільно представляти їх у змодельованих ситуаціях іноземного спілкування, які б максимально відтворювали лексичне наповнення текстів реального спілкування [4, с. 69].

На нашу думку, принцип іншомовного занурення має низку переваг, серед яких варто зазначити наступні:

- усунення мовного бар'єру;
- можливість вивчення нових лексичних одиниць, ідіом та словосполучень, які сприяють не лише поповненню словникового запасу студентів, але й формуванню у них відповідної англomовної лексичної компетентності;
- необхідність спілкування іноземною мовою, яка підвищує темп мовлення;
- перерозподіл об'єму значень слів;
- надання студентам можливості виділяти нові поняття, через які відбувається структурування картини світу та набуття нових способів бачення світу;
- ознайомлення студентів із певною системою, за допомогою якої всі елементи об'єднані у функціональний механізм мови, а також із способами опису цієї системи;
- засвоєння студентами того змісту, який стає зрозумілим завдяки спілкуванню іноземною мовою.

Таким чином, вважаємо за доцільне широко впроваджувати принцип іншомовного занурення у навчальний процес вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти задля формування англomовної лексичної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Палій О. А. Комплексне використання технічних засобів навчання для формування німецькомовної граматичної компетенції студентів (на базі англійської мови) : дис. ... к.пед.н.: 13.00.02– теорія и методика навчання: германські мови. К., 2002. 219 с.

2. Тарнопольский О. Б., Выселко А. Д. Понятие иноязычного погружения и возможности его внедрения в обучении английскому языку для профессиональных целей. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz3/52.pdf>.

3. Терещук В. Г. Формування англomовної лексичної компетенції студентів немовних спеціальностей в умовах віртуального навчального середовища: дис. ... к.пед.н.: 13.00.02. Терноп. пед. ун-т. Тернопіль, 2014. 320 с.

4. Шандра Н. А. Формування англomовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури: дис....к.пед.н.: 13.00.02. Терноп. пед. ун-т. Тернопіль, 2019. 282 с.

5. Bakhov I., Honcharenko-Zakrevska N. V. Implementation of the Concept of Language Immersion in Learning Foreign Languages / 5th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts SGEM. Education and Educational Research, 2018.

6. Chan W. M., Chin K. N., Nagami M., Suthiwan T. Media in foreign language teaching and learning // Studies in second and

foreign language education. Boston : Walter de Gruyter, 2011. 422 p.

7. Genesee F. Second Language Learning Through Immersion: A Review of U.S. Programs / Review of Educational Research. 1985. Vol. 55, No. 4. Pp. 541-561.

Стецько І.І.,
канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій
Тернопільський національний економічний
університет,
Юрчишин Т.В.,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій
Тернопільський національний економічний
університет,
м. Тернопіль, Україна

ЗНАЧЕННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Проблема підвищення ефективності навчального процесу шляхом звернення до нових педагогічних технологій, залучення нетрадиційних форм навчальної діяльності, апеляції до емоційної сфери особистості учнів та активізації їх творчих можливостей є актуальною для педагогіки загалом та методики навчання іноземних мов зокрема. Інтенсифікація навчально-виховного процесу в умовах сучасної вищої школи ставить завдання підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови загалом, а також пошуку засобів підтримки у студентів зацікавленості до матеріалу й активізації їх діяльності впродовж усього заняття зокрема.

Гра як метод і технологія є предметом вивчення багатьох зарубіжних та українських педагогів, психологів, лінгводидактів, які доводять ефективність формування з допомогою гри як спеціальних (предметних) умінь та навичок, так і розвиток важливих загальноособистісних рис (творчого мислення, уяви, здатності до планування й організації власної діяльності, умінь колективної взаємодії, прийняття нестандартних рішень тощо). У методиці навчання іноземних мов лінгводидактичну гру досліджували А. Деркач, Л. Грицюк, Г. Китайгородська, Т. Олійник, С. Щербак, П. Щербань та ін.

Представники зарубіжної лінгводидактики розрізняють суто рольову гру (role play), симуляцію, або імітацію (simulation), виставу (drama), а також гру-змагання (game) [2, с. 182]. Однак, використання таких загальнопедагогічних чи психологічних класифікацій для характеристики специфіки лінгводидактичної гри не завжди видається доцільним [6]. Варто зазначити, що у методиці навчання іноземних мов ігрові технології традиційно класифікують на мовні (фонетичні, орфографічні, лексичні, граматичні тощо) та мовленнєві (іншими словами, комунікативні). Здебільшого мовні ігри мають на меті сформувані лінгвістичні уміння та навички, відпрацювати правильні форми, одиниці, конструкції. Натомість мовленнєві ігри зосереджені на вирішенні наступних завдань: «створення психологічної готовності учня до мовленнєвого спілкування; забезпечення природної необхідності багаторазового повторення мовного й мовленнєвого матеріалу; тренування учнів у виборі необхідного мовленнєвого варіанта, що є підготовкою до спонтанного мовлення» [5, с. 125]. До мовленнєвих ігор у цій класифікації відносять ситуаційні та рольові ігри, які, у свою чергу, поділяють на соціально-побутові і ділові (професійно орієнтовані) [5, с. 125-126].

Термін «ситуативно-рольова гра» був введений у науковий обіг у середині 70-их років Н. М. Богомоловою. Сутність методу ситуативно-рольової гри полягає в імпровізованій презентації заданої проблемної ситуації її учасниками, у процесі якої вони виконують ролі персонажів ситуації. Л.С. Виготський стверджує, що гра містить у собі індивідуалізовано-особистісну діяльність, розвиває психічні функції і здібності, навчає «із захопленням» [1]. Йдучи за роздумами вищезгаданих науковців рольова гра містить опис ситуації, яка нагадує театральну виставу в якій дійові особи взаємодіють.

За сучасних умов цей термін набув дещо нової інтерпретації. На думку Б.В. Куприянова, О. В. Міновської, ситуативно-рольова гра – це спеціально організоване змагання, мета якого полягає у вирішенні комунікативних задач та імітації предметно-практичних дій учасників, які виконують визначені ролі [1]. Дослідниця дидактико-методичного потенціалу рольової гри Т.О. Корогод посилається на думку методиста -теоретика ігрової діяльності В.О. Беловолова, який відносить проблемно-рольовий підхід як такий, що дозволяє інтенсифікувати процес навчання іншомовного професійного спілкування, адже у ньому задіяні такі фактори активності як:пізнавальний і професійний інтерес, присутній творчий та ігровий характер навчально-пізнавальної діяльності, підкріплені емоційною взаємодією [4].

На якість рольової гри впливають наступні чинники: рівень, час, мета, організація, підготовка, розминка, процес, наступний аналіз, аналіз та зауваження, варіативність.

Для вдалої організації рольової гри викладач повинен окреслити проблему, типову й потенційно можливу в житті студента, продумати сценарій гри, відібрати й актуалізувати необхідні мовленнєві засоби, підготувати основні атрибути

рольової гри (картки, умовні квитки, грошові знаки, меню, оголошення тощо), розписати детальні інструкції для учасників гри (для початкового та середнього етапів навчання їх потрібно дуже деталізувати, тому що матеріал інструкції стане у нагоді студентів при підготовці до реалізації своєї ролі). Такі інструкції варто підготувати у вигляді рольових карток: одна сторона містить інформацію про рольову ситуацію й однакова для всіх учасників гри; зворотні сторони - різні (містять інформацію про кожну дійову особу й зазначають можливу лінію поведінки). Інший варіант: одна сторона становить рольовий припис для конкретного персонажа, друга – мовна підказка.

Беззаперечним є і той факт, що є цілком реально в умовах сучасності поєднати комунікативний метод навчання із сучасними інноваційними технологіями навчання: інформаційні, ігрові, інтерактивні та мультимедійні. Комп'ютер, інтернет, мультимедійні засоби дають можливість опанувати великий обсяг інформації. Формуванню та вдосконаленню навичок професійного спілкування значно сприяють використання онлайн-ресурсів. Наступні сайти мають на меті не лише ознайомлення з фаховим словником та професійною тематикою, а й вправлятися, виконуючи вправи on-line: <http://www.businessenglishresources.com/31-2/student-section/business-vocabulary/business-vocabulary-air-travel/> або <https://www.businessenglishpod.com/category/travel/mylanguageexchange.com>, www.manythings.org, www.gcflearnfree.org, www.phrasemix.com, www.omegle.com Веб-сайт LearnEnglish, Веб-сайт LearnEnglish: Розваги та ігри, Веб-сайт LearnEnglish: Слухай і дивись, Веб-сайт LearnEnglish: Бізнес та робота.

Узагальнюючи викладене вище зазначимо, що використання ситуативно-рольової гри на заняттях іноземної

мови сприяє підвищенню мотивації студентів до вивчення іноземної мови, активізації їх діяльності, створює умови для розвитку комунікативних навичок і творчих здібностей. Гра посилює пізнавальну діяльність, розвиває пам'ять, мислення та уяву. Під час впровадження ігрових інтерактивних методів у навчальний процес важливо дотримуватися принципу «від простого до складного» - розпочинаючи з підготовчих ігор і продовжуючи ситуаційними і рольовими іграми. Використання ігрових технологій навчання у процесі організації іншомовного спілкування сприяє формуванню досвіду самостійної пізнавальної діяльності та розвитку творчого потенціалу студентів. Рольові ігри повинні бути підкріплені сукупністю дидактичних засобів (робочі комплекти матеріалів, довідкова література) та дидактичним потенціалом з поєднанням комунікативного та пізнавального аспектів.

Важлива роль і потреба застосування інтерактивних методів у процесі викладання іноземної мови не викликає заперечень ні у викладацькій, ні у студентській аудиторії. Новітні методи дають можливість кожному студенту брати активну участь у проведенні заняття, є засобом взаєморозуміння викладача і студента, студента і студента, можливістю показати й активізувати знання. Крім цього, інтерактивні методи навчання стимулюють бажання і готовність долучитися до процесу комунікації, прагнення розуміти співрозмовників та знаходити компроміси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочкарева М. М. Рольовые игры в профессиональной коммуникативной подготовке специалистов сферы туризма: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / М. М. Бочкарева. – М., 2007. – 21 с.

2. Вертегел В. Л. Рольова гра як один з інтенсифікаторів навчання іноземної мови для професійних цілей / В. Л. Вертегел // Новітні тенденції навчання іноземної мови за професійним спрямуванням: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції. Херсон, 25-26 квітня 2013 року. – Херсон: Видавництво Херсонської державної морської академії, 2013. – С. 182-184.

3. Виготський Л. С. Педагогічна психологія / Л. С. Виготський. – М.: Педагогіка, 1991. – 480 с.

4. Корогод Т.О. Дидактико-методичний потенціал рольової гри як засобу формування досвіду самостійної пізнавальної діяльності студентів немовних вищих навчальних закладів у процесі навчання іншомовного професійного спілкування/Т.О. Корогод//Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. –2015. – Вип. 36. – С.100-103.

5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.

6. Стецько І. Ситуативно-рольові ігри в контексті фахової підготовки сучасних студентів ВНЗ економічного спрямування / І. Стецько // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Педагогіка. Вип. XLIX. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. – С. 92-95.

Чумак Н. А.,
канд.філол.н., доц. кафедри іноземних мов ІМВ КНУ
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Глинчак А.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка
Єзгор В.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Живучи у ХХІ столітті, ми стаємо свідками глобалізації та євроінтеграції. Ці процеси вимагають високого рівня освіти та мовленнєвої компетенції. Під час навчання учні та студенти повинні оволодіти комплексом комунікативних навичок і вмінь, які стануть фундаментальною основою їх майбутньої професії. Наразі іноземні мови виступають профільними предметами у більшій половині середніх та вищих навчальних закладів. Бажання відповідати сучасним вимогам та розвиток новітніх технологій спонукають викладачів до ознайомлення та впровадження в освітній процес найбільш ефективних технологій, інтерактивних методів вивчення мови, застосування набутих теоретичних знань на практиці.

Перед тим як навести приклад актуальних інтерактивних методів вивчення іноземної мови слід навести визначення поняття «інтерактивний». Один з українських тлумачних словників пояснює його так: «Інтерактивний – той, який стосується процесу або пристрою, що переривається іншим процесом або пристроєм під час перебігу процесу» [3]. Лінгвістичне значення слова «interactive», представлене в іншомовних словниках, розтлумачує дане поняття як взаємодію або взаємовплив понять або процесів [4]. Тобто

основною вимогою інтерактивного навчання є взаємодія двох або більше рівнозначних суб'єктів (студент і викладач, учні між собою – вчитель тощо). Це своєрідний діалог, гра, обмін думками та поглядами, де всі учасники мають схожу мету та рівносильний вплив.

Важливо те, що інтерактивні методи можна застосовувати практично для усіх видів навчання: при особистих зустрічах в групах, в інтернеті, у телефонному режимі. І все це супроводжується неймовірними результатами, зокрема, інтерактивні методи вивчення іноземної мови значно ефективніші, ніж стандартні класичні уроки. За допомогою цих новітніх методів учні та студенти засвоюють наступні знання, навички і уміння: розвиток критичного мислення, здібностей до рефлексій; аналіз і оцінка своїх ідей і дій; самостійне розуміння, усебічний аналіз і уміння відбирати інформацію; самостійне формування нового знання; участь в дискусіях, обстоювання власної думки; ухвалення рішень і вирішення складних питань. Перевага інтерактивності у тому, що цей метод забезпечує гнучкість структури подання знань й автономію навчальної діяльності [5, с. 31-39]. Відповідно до навчальної піраміди, яку у 1980-х розробив Національний тренінговий центр (штат Меріленд, США), людина запам'ятовує із того, що чує, лише 5%, в той час, як 90 % інформації фіксується під час навчання інших. Отже, інтерактивні методи навчання – це взаємодія усіх учасників навчального процесу, які перестають займати пасивну позицію, а переходять до активної діяльності.

Інтерактивні методи навчання можна поділити на ситуативні та неситуативні. До останніх належить діалог, взаємоопитування та опитування. В свою чергу, Н. П. Кочубей поділяє ситуативні на ігрові та неігрові. Ігрові методи включають в себе імітаційні рольові і ділові ігри, неімітаційні – моделюючі та проектні ігри. Прикладом

неігрових методів є «мозковий штурм», різного роду дебати, форуми та дискусії, аукціон ідей та звичайний аналіз ситуації [1, с.133-139].

З вище сказаного зрозуміло, що існує безліч методів інтерактивного навчання, проте слід зупинитись на тих, які є найбільш актуальними та корисними, і які регулярно можна застосовувати при вивченні іноземної мови. Перш за все це – «Дебати». Суть полягає у тому, що учні чи студенти отримують певне твердження (зазвичай актуальні теми, які пов'язані із екологією, поглядами на життя, політикою, новітніми технологіями тощо). Одні учасники дебатів погоджуються з цією тезою, відповідно інші – заперечують. Таким чином утворюється дві групи, які мають 5-10 хвилин, аби підготувати певні аргументи для підтвердження власної думки. Згодом починається сам процес дебатів, де кожен учасник повинен виступити на захист своєї думки. Вчитель чи викладач є своєрідним арбітром, який задає командам додаткові запитання, слідкує за дотриманням правил та оцінює роботу. «Дебати» навчають чітко формулювати думку, влучно використовувати лексику, поповнюють словниковий запас з тієї чи іншої теми та розвивають багатогранність мислення.

Багато спільного із «Дебатами» має така інтерактивна гра, як "Вибери позицію". Учням дається проблемне питання, де вони повинні поділитися на 3 групи. Перша група має точку зору "За", друга – "Проти" і третя – "Не знаю, не визначив власну позицію". Один або декілька членів кожної групи аргументують свою позицію, після чого відбувається колективне обговорення проблеми і ухвалення правильного рішення. Наприклад, обговорення такої проблеми як "Internet".

Наступний метод – «Case Study». Основна мета – активізація учнів. Суть методу в тому, що учням пропонують

осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даної проблеми. Робота відбувається у групах студентів, і умовно її можна поділити на декілька етапів: аналіз і формулювання проблеми; пошук додаткової інформації; обговорення варіантів вирішення проблеми; вибір оптимального і найкращого варіанту; презентація та захист рішення. [2, с. 177-179].

Ще один відомий прийом – це складання «ментальної карти» («Mind Map»). Уперше, термін був запропонований британським психологом, автором методики запам'ятовування Тоні Бьюзеном. Карта є схемою, де в наочному виді демонструються різні ідеї, завдання, тези, пов'язані між собою і об'єднані певною загальною проблемою. Графічно цю карту можна намалювати у вигляді сонця (у центрі вказується основне поняття від якого відходять промені асоціації.) Наприклад, дуже активно використовується "ментальна карта" по фразових дієсловах у англійській мові. У центрі пишеться дієслово (to look – дивитися) від якого променями відходять прийменники, з якими воно вживається (to look for – шукати; to look after – піклуватися).

Не менш цікавий спосіб інтерактивного навчання, який допомагає розвинути навички іноземної мови – «Емоційна пам'ять». Всі учні чи студенти повинні вивчити певний однаковий текст, проте кожен має розказати його з іншою емоцією (радість, закоханість, злість, зверхність тощо). Емоції розподіляються методом жеребкування та не розголошуються іншим учасникам, аби ті під час розповіді могли відгадати і оцінити майстерність своїх колег. Така практика покращує акторську майстерність, дозволяє студентам стати більш відкритими, а головне – спрацьовує

емоційна пам'ять, відповідно вся лексика з тексту запам'ятовується швидше і надовго.

Ще один важливий метод – «Рольові ігри». У ході рольової гри студенти змушені вирішувати проблеми, які пов'язані з їхньою спеціальністю. Таким чином цей метод не лише забезпечує формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, а й допомагає реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови у ВНЗ – набуття професійної комунікативної компетенції.

Ще одним прийомом, який відомий нам із дитинства і відіграє важливу роль у покращенні рівня іноземної мови є «Chainstory». Ця гра спрямована на логіку, прояв фантазії та індивідуальності. Суть полягає у продовженні історії попереднього студента. Цей простий, але водночас корисний метод дозволяє покращити словниковий запас з певної теми, навчитись швидко і граматично правильно будувати речення, пришвидшує реакцію та розвиває навички швидкого реагування та адаптації.

Окрім практичних методів у просторі Інтернет існує чимало додатків, які допоможуть зробити навчання учнів інтерактивним, прогресивним та цікавим. Наприклад, «Kahoot» – це порівняно новий сервіс для створення онлайн вікторин, тестів і опитувань. Учні можуть відповідати на створені учителем тести з планшетів, ноутбуків, смартфонів, тобто з будь-якого пристрою, що має доступ до Інтернету.

Варто також згадати «Quizlet». Це безкоштовний онлайн-сервіс для створення та застосування флеш-карток та навчальних ігор у різних категоріях, який сприяє яскравій презентації, семантизації та закріпленню лексичних одиниць шляхом багаторазового їх повторення в різних контекстах.

Отже, інтерактивне вивчення іноземної мови є дуже перспективним, адже все відбувається у формі діалогу, гри та взаємодії. Це дозволяє учням та студентам відчувати

максимальний комфорт та перетворювати теоретичні знання на навички.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кочубей Н. «Характеристика інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів» / Н. Кочубей // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. Матвієнко О. В. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2010. – Вип. 42. – С. 133-139.)

2. Лутай Н.В., Бесараб Т.П. «Метод case study у навчанні іноземної мови» / Н.В. Лутай, Т.П. Бесараб // «Наукові записки» Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 37. – 2013. – С. 177-179.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – "Перун". 2005.

4. Український педагогічний словник / [уклад. С. У. Гончаренко]. – К. : Либідь, 1997.

5. Veen W., Lam I., Taconis R. «A virtual workshop as a tool for collaboration: towards a model of telematic learning environments» // Computer & Education: An International Journal. – 1998. – Vol. 30. – No. 1/2 – PP. 31–39.

НАПРЯМ 4.
ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА В ПРОЦЕСІ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Дягілева Л.Д.,
канд.пед.наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов факультету №1 ХНУВС,
м. Харків, Україна

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА
ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» метою реформування поліцейської освіти є підготовка кваліфікованого персоналу, який матиме поглиблені теоретичні знання і практичні навички та буде спроможним на високому професійному рівні захищати територіальну цілісність країни, її кордони, права, свободи та інтереси громадян, протидіяти злочинності, забезпечувати публічну безпеку і порядок у державі [2, с.2]. Підготовка кваліфікованого персоналу, розробка педагогічних моделей та змісту поліцейської освіти визначається цілями і рівнем розвитку суспільства, роллю поліції в такому суспільстві, розвитком законодавства, педагогічними теоріями змісту освіти та вимогами (й) службовими задачами самої правоохоронної діяльності. Інтеграція України до європейської спільноти ставить перед випусниками навчальних професійних закладів завдання відповідати європейським вимогам до компетентності фахівців, мати розвинуті комунікативні здібності, володіти принаймні однією іноземною мовою як цінним «лінгвістичним капіталом» [7, с.5]. Вивчення майбутніми фахівцями

іноземної мови спрямовується на набуття ними мовної компетенції, яка, на думку деяких авторів передбачає розвиток готовності до співробітництва з іншими людьми, а також здатність визначати культурні та мовні права людства» [6].

Таким чином, ми пов'язуємо іншомовну підготовку правоохоронців з формуванням у них комунікативних, мовленнєвих та мовних знань, умінь й навичок, що сприятимуть здійсненню ними конструктивного діалогу, досягненню взаєморозуміння, взаємоповаги та толерантності в умовах міжкультурного спілкування.

У наших попередніх дослідженнях ми акцентували увагу на необхідність удосконалення іншомовної підготовки правоохоронців, зокрема, шляхів та засобів навчання іноземної мови, виховання у майбутніх поліцейських відповідних професійно-значущих якостей особистості.

Так, ми вважаємо, що іншомовна підготовка правоохоронців має бути обміркованим та педагогічно обґрунтованим процесом, результатом сумісної роботи правників, працівників практичних підрозділів, фахівців відомчої освіти, керівників ВНЗ МВС України, лінгвістів, перекладачів, викладачів. Такий процес має обов'язково, з одного боку, передбачити національні особливості реформування і функціонування правоохоронних органів України, а з іншого - врахувати увесь широкий спектр прогресивних педагогічних надбань у галузі вітчизняної професійної освіти [4].

У більш вузькому, дидактичному вимірі, іншомовна підготовка у навчальних закладах вищої освіти МВС України із специфічними умовами навчання має особливості, які пов'язуються як з необхідністю формування професійних умінь та навичок, так й загальних власне мовних та мовленнєвих компетенцій. На підставі досвіду педагогічної

діяльності та вивченні робіт з викладання іноземної мови у немовних навчальних закладах доходимо висновку про більшу ефективність системи навчання, яка фокусується на оволодінні професією через мову завдяки контекстуальному підходу [1], професійно - орієнтованому підходу [3] та його різновидам: інтегрованому навчанню предметного змісту і мови (Content Language Integrative Learning – CLIL), навчанню через зміст (Content-based instruction), навчанню шляхом виконання (Learning by doing), комбінованому/змішаному навчанню (Blended learning) і т. ін. [5].

Під час подальших наукових пошуків є необхідним координування вищезазначених підходів із засобами навчання майбутніх правоохоронців у вищих навчальних закладах, а також забезпечення відповідності цих засобів змісту та характеру правоохоронної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А.А., Ларионова О.Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании. Проблемы интеграции. – Москва: Логос, 2009. – 336 с.
2. Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України
3. Режим доступу:
https://www.naiiau.kiev.ua/files/koncept_reform16-1.pdf
4. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції. Курс лекцій: навч.-метод. посіб. для студ. мовних спец. Осв.-кваліф. рівня «магістр» /Бігич О.Б., Борисок Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.; за ред. С.Ю. Ніколаєвої. – Київ: Ленвіт, 2011. – 344 с.
5. Орлова О.О., Дягілева Л.Д. Реформування поліцейської освіти // Сучасна європейська поліцейська та можливості її використання в діяльності Національної поліції

України: Зб. тез доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квіт. 2019 р.)/ МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2019. – С. 182-184

6. Режим доступу: [HTTP://UNIVD.EDU.UA/UK/DIR/1974](http://UNIVD.EDU.UA/UK/DIR/1974)

7. Тарнопольский О.Б. Интеграция обучения языку и специальности в неязыковом вузе: моногр. / О.Б. Тарнопольский, З.М. Корнева. – Saarbrücken, LAP, 2013. – 314 с.

8. Block, D. & Deborah Cameron (2002) Globalization and Language Teaching. /Block, D. & Deborah Cameron. – Routledge, 2002 – 196 p.

9. COUNCIL RECOMMENDATION of 22 April 2013 on establishing a Youth Guarantee(2013/C 120/01) Режим доступу:

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:120:0001:0006:EN:PDF>

**Машкевич А.А.,
старший викладач кафедри
романо-германської філології,
ФІФ НПУ ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна**

ТАВТОЛОГІЧНІ СПОЛУЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ СТИЛІСТИЧНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ МОВИ

Термін *тавтологія* давно увійшов у широкий вжиток, проте сприймається неоднозначно. Випадкове зіткнення слів одного кореня насторожує вимогливий смак, який вбачає у ньому невинуватану надмірність, мовну бідність, незнання сенсу слів. І все-таки немає підстав для висновку, що тавтологія суперечить мовній природі і естетичному смаку людини. Тавтологія складалася століттями в мовній діяльності народу. Нормативними стали численні

тавтологічні сполучення, в яких смислова надмірність вже не відчувається. Тавтологічні сполучення з їх прагматичним потенціалом надають висловлюванню особливого забарвлення, відповідно до інтенцій мовця, що свідчить про їх важливість у комунікативному процесі [2].

Для отримання дефініції тавтології як стилістичної фігури варто залишити в стороні словотвірний, фразеологічний і граматичний повтори оскільки вони не мають відношення до фігуративної будови мови. Тавтологія як стилістична фігура – це часткове змістове дублювання через повторення однокореневих слів:

Et maintenant, quand je me souviens ce souvenir, j'ai peur.

Il n'est voisin qui ne voisine.

Тавтологія являється стилістичним засобом, який підсилює дієвість мови. Такими тавтологічними сполученнями, позначеними особливою експресією користуються у розмовній мові, та вживають у фразеологізмах: *coûte que coûte, de deux jours en deux jours, à qui mieux mieux, à la guerre comme à la guerre, passer de bouche en bouche, à tort et à travers, jeter feu et flamme.*

Загальна функція тавтології як стилістичної фігури – акцентувати поняття, що лежить в основі кореневої частини повторюваних слів. Тавтологічний повтор може надавати висловлюванню особливу значущість, афористичність: *Tout est bien qui fini bien / Добре те, що добре закінчується.* Як джерело мовної експресії, тавтологія особливо дієва, якщо однокореневі слова зіставляються як синоніми: *Qui se ressemble s'assemble*, антоніми: *apprendre / désapprendre.* Тавтологія зустрічається в різних стилях мови, але найчастіше в мові художньої літератури, де вона виконує різноманітні змістові та емоційно-експресивні функції.

Тавтологія у французькій та українській мовах є структурою, яка об'єднує одиниці відношеннями тотожності

або подібності, і репрезентує морфологічний, лексичний і синтаксичний рівні мови. Тавтологія функціонує як з'єднання синтаксем (*On est comme on est* / Що є, то є), лексем (*A la guerre comme à la guerre* / На війні, як на війні), морфем (*jouer au jeu* / танцювати танок).

У французькій та українській мовах тавтологічні сполуки різняться: а) тотожністю форми, тотожністю значення; б) тотожністю форми, подібністю значення; в) відмінністю форми, тотожністю значення; г) відмінністю форми, подібністю значення.

За структурним і семантичним критерієм з тавтологією зближуються такі надлишкові вирази: повтори, кліше, стереотипи, синоніми. В основі тавтології лежить фактор повторної номінації у тотожній формі і тотожному значенні.

Типологічно тавтологічні сполучення згруповано у різноманітні структурно-семантичні класи: атрибутивні структури, структури з предикативним подвоєнням, структурні та компаративні тавтології, формальні та приховані сполучення. Тавтології класифікують за морфологічною природою повторюваного елемента: іменникові, прикметникові, займенникові. Розрізняють формально-граматичну тавтологію, або повторення спільнокореневих слів і семантичну тавтологію, або повторення слів з однаковим значенням [1]. Семантична тавтологія ґрунтується на непрозорості значень запозичень (меню страв, *garantie absolue, confrontation directe*), поєднанні гіпоніма й гіпероніма (у лютому місяці, *brouillard brumeux*), повторення однієї із сем або її відтінків (більш кращий, *ajoutez un additionnel*).

Тавтологія реалізує формальну і змістовну сторони комунікації: шляхом повторення лексеми (формальний показник) і шляхом переосмислення значення, залучення конотативних, асоціативних елементів значення.

В основі використання тавтології у французькій та українській мовах закладені можливості підвищення прагматичного потенціалу висловлювання, зокрема, його інформативності, прогнозування інтенцій адресанта, інтенсифікації значення і експресивності висловлювання. Тавтологічні сполучення здатні посилювати, розширювати / звужувати значення, всебічно характеризувати об'єкти і явища. За допомогою тавтології мінімізується великий обсяг інформації. Шляхом повторної номінації акцентується увага адресата на важливих елементах.

Тавтологія в мові письменників, публіцистів, ораторів, як правило, обумовлена контекстом. Це не механічне повторення, не банальне дублювання вже вербалізованого поняття. Тавтологія функціонує тут як стилістичний прийом. Таке повторення завжди щось додає, уточнює або експресивно підкреслює.

Французька розмовна мова являється невимушеною та емоційною і часто містить компоненти, які не несуть ніякого інформативного навантаження, але необхідні в ній для зв'язку з адресатом, з попередніми репліками. Ці фрази являються надлишковими, вони відсутні в ідентичній українській фразі. Такі «вигукові» компоненти, як *non, quoi, tiens*, займають перше місце серед надлишкових компонентів[3]. Також мовна свідомість французів виявляється у їх філософському ставленні до реальності, прагненні до свободи, незалежності, в умінні насолоджуватися життям (*joie de vivre*), оптимізмі. Саме цей суб'єктивізм знаходить своє відображення у використанні тавтологічних парних поєднань: *clopin-clopant; un sou est un sou; les enfants sont les enfants*.

Тавтології виконують низку прагматичних функцій у комунікації: вони встановлюють ієрархію смислів висловлювання, фокусують увагу на головному в

повідомленні, посилюють емоційний та естетичний ефект, встановлюють зв'язки між елементами висловлювання, забезпечують зв'язність тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Культура фахового мовлення : Навчальний посібник / За ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 496 с.
2. Пономарів О. Стилїстика сучасної української мови: навч. посібник / О. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 239 с.
3. André-Larochebouvy. La conversation quotidienne. – P. : Didier, 1984. – 196 p.

**Підгасцька С.Л.,
старший викладач кафедри
романо-германської філології ФІФ
НПУ ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна**

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Текст франкомовної реклами – це невеликий за розміром франкомовний твір, створений з метою повідомлення інформації про певні товари або послуги та спонукання до їх придбання, у якому використовуються елементи розмовного, публіцистичного і літературно-художнього стилів.

Для характеристики сутності рекламних повідомлень є доцільність використання поняття «франкомовний рекламний дискурс». Це тест франкомовного рекламного повідомлення і розуміння позамовних чинників його функціонування: соціального контексту його створення, мети, специфіки товарів або послуг, що рекламуються.

Стилїстика рекламних текстів визначається лінгвопрагматичними властивостями реклами, її функціями,

прагненням рекламодавців повідомити інформацію, привернути увагу потенційних покупців і спонукати їх до придбання товарів або послуг [2,с.197-202]. У рекламі часто поєднуються публіцистичний і розмовно-побутовий стилі.

Структура рекламних текстів складається з початкової, основної, та висновкової частин. Основна частина рекламного повідомлення часто бувають представленні слоганом. У сучасній науці поняття «рекламний слоган» є досить широко вживаним, він є оригінальним девізом, що використовується компанією для досягнення комерційної мети і будується за допомогою певних мовних і стилістичних засобів, таких, як: вибір слів і словосполучень, що наближені до повсякденної мови, характеризують переваги товару чи послуги і виражають турботу про клієнта, прагнення допомогти йому; оригінальна комбінація слів, що привертає увагу споживача, сприяє запам'ятовуванню тексту реклами.

Визначення різних типів франкомовних рекламних повідомлень було здійснено за допомогою класифікацій французької реклами, розроблених на основі вивчення наукової літератури та аналізу рекламних текстів. Критерієм для розробки першої із запропонованих класифікацій стали види речень за метою висловлювання, що використовуються у текстах рекламних повідомлень або їхніх слоганах: розповідні, спонукальні, питальні.

Критерієм для розробки другої із запропонованих класифікацій стало використання у текстах франкомовних рекламних повідомлень особливих лінгвістичних і стилістичних засобів, що спрямовуються на досягнення мети реклами (привертають увагу споживачів, сприяють її запам'ятовуванню, характеризують значні переваги товару). Згідно з цією класифікацією, тексти французької реклами були поділені на такі, у яких використовується: гра слів;

прикметники вищого та найвищого ступенів; мовне звертання до адресатів; співзвучність слів або римування; порівняння.

Характеристика стилістичних властивостей рекламного повідомлення як засобу мовного маніпулювання засвідчила, що мовне маніпулювання – це використання особливостей мови з метою впливу на адресата та нав'язування споживачеві певного уявлення про товар, ставлення до нього, певного наміру, які не збігаються з тими, що споживач міг би сформулювати самостійно [3, с.124-129].

Однією з технологій впливу реклами на споживачів є нейролінгвістичне програмування [1, с. 135-142]. До його засобів відносяться підтекст, синестезія, використання гумору, мовні пресу позиції, підлаштування до цінностей, створення комплексних еквівалентів, рефреймінг. Рекламодавці враховують ідеї нейролінгвістичного програмування про поділ потенційних споживачів залежно від типу їх сприйняття інформації на візуалів, аудіалів, і кін естетиків.

Маніпулятивні завдання реклами реалізуються за допомогою того, що інформація у ній може передаватися двома способами: явно (відкрито) і приховано (замасковано). Відповідно зміст рекламних повідомлень може бути експліцитним (явним, відкритим) або імпліцитним (неявним, прихованим), для розуміння якого потрібно знати не тільки текст повідомлення, а й в контексті його створення, сутність якого переважно полягає у прагненні продати товар або послугу.

У результаті визначення специфіки перекладу текстів французької реклами українською мовою було укладено франко-українську міні-збірку перекладу рекламних текстів. Її теоретичне значення полягає в узагальненні результатів проведеного дослідження, а практичне - у можливості використання запропонованих текстів французької реклами

для написання доповідей і рефератів, що мають відповідну тематику, проведення факультативних і позакласних занять з французької мови для старшокласників. Такі заняття дозволяють застосовувати набуті знання у практичній площині та сприятимуть формуванню інтересу учнів до вивчення французької мови.

Подальше вивчення франкомовної реклами може бути пов'язане з порівнянням текстів української та французької реклами, комплексною характеристикою різних засобів маніпулятивного впливу реклами на споживачів і висвітлення вимог до культури мови у французькій рекламі.

Стилістика рекламних текстів залежить від їх прагматичної мети.

Франкомовні рекламні тексти було класифіковано як:

- слогани-констативи, слогани-дерективи та слогани-квеститиви;

- рекламні повідомлення, у яких застосовуються особливі лінгвістичні засоби: гра слів, прикметники вищого та найвищого ступенів, мовне звертання до адресатів, співзвучність слів або римування, порівняння.

Однією з технологій впливу реклами на споживачів є нейролінгвістичне програмування. Маніпулятивні завдання реклами реалізують двома способами: експліцитним (відкритим) або імпліцитним (прихованим).

Здійснений аналіз дозволив визначити проблеми, що ускладнюють переклад франкомовних рекламних текстів: використання інформації, що має національне забарвлення, фразеологізмів, новоутворених, оригінальних, іншомовних слів, співзвучності слів, а також урахування контексту рекламного повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буцикіна Н.С. Нейролінгвістичні особливості франкомовного рекламного дискурсу/ Н.С. Буцикіна//Наука і сучасність.- 2005.-Вип.52.-С.135-142.
2. Зелена Ю. Лінгвопрагматичний аспект сучасного франкомовного рекламного тексту/Ю.Зелена//Вісник Львівського університету.-Серія: іноземні мови.-2013.-Вип.21.-С.197-202.
3. Крекотонь О.В. Сучасні тенденції вживання рекламних повідомлень у вивченні французької мови [Електронний ресурс] / О.В. Крекотонь Вітчизняна наука на зламі епох: проблемі ті перспективи розвитку: збірник наукових праць.- Переяслав-Хмельницький, 2017.- Вип. 33.- С.124-129.

Абсалямова Я.В.,
канд.пед.наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Київський національний університет
технологій та дизайну,
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. оволодіння іноземною мовою, зокрема, для конкретних цілей, під час навчання у закладі вищої освіти займає важливе місце. Довгий час іноземна мова була просто загальною дисципліною для кожного студента, але зараз, в умовах глобалізації, європейської інтеграції та появи широких можливостей для навчання та стажування за кордоном, обміну фахівцями для їхнього удосконалення та обміну найкращим досвідом, вона стала як базовим елементом сучасної системи освіти, так і засобом досягнення

професійних навичок. Крім того, навіть було доведено, що інтеграція іноземної мови та професійної підготовки призводить до та сприяє формуванню такої важливої якості студентів, як їхня інтелектуальна мобільність [1].

Серед найважливіших наукових питань, які потребують ґрунтовного наукового дослідження для невідкладного поліпшення сучасної ситуації з українською освітою сьогодні, існує проблема визначення основних перешкод у навчанні студентів іноземних мов, зокрема іноземних мов фахового спрямування (ESP), з метою оптимізації підготовки фахівців в українських закладах вищої освіти в умовах міжкультурної інтеграції.

Основна частина. На перший погляд, навчальний процес, керуючись нормативними документами, здається ідеальним: є певний обсяг навчального матеріалу для опанування студентами, система контролю знань та перевірки вмінь, висококваліфіковані викладачі та студенти з їхнім бажанням вчитися. Граматичні навички, які вони опановують, повинні забезпечувати спілкування без спотворення змісту в усній та письмовій комунікації. Навички аудіювання повинні призводити до розуміння повсякденного та професійного розмовного та монологічного мовлення. Мовленнєві навички припускають розвиток монологічного та діалогічного спілкування у формальних та неформальних ситуаціях. Навички читання передбачають вміння розуміти повідомлення та тексти своєї професійної специфіки з метою подальшого спілкування та використання або поширення отриманої інформації з метою її застосування. Крім того, студенти повинні оволодіти основами публічної іноземної мови для підготовки та подання доповідей, основами анотування, конспектування тощо, повинні вміти вести як з офіційне, так і з неофіційне листування іноземною мовою.

Проте, у реальності існує низка істотних проблем, пов'язаних з іншомовною підготовкою фахівців.

1. Згідно з навчальними програмами, кількість академічних годин для вивчення іноземних мов та ESP в університетах вкрай обмежена, навіть спостерігається тенденція до їхнього подальшого скорочення. На жаль, самонавчання тут не приносить високих результатів.

2. Застосування застарілих і досить примітивних засобів навчання у навчальному процесі замість використання сучасних підручників та навчальних посібників, аудіовізуальних засобів та мультимедійних технологій. Всупереч існуванню великої кількості справжніх аутентичних освітніх аудіо та відео ресурсів, викладачі зараз подекуди упорядковують або передрукують свої власні, щедро насичуючи їх уже застарілими та невідповідними для сучасного покоління професіоналів матеріалами, тоді як спеціаліст повинен використовувати їх сьогодні і навіть завтра. Іноді може спостерігатися використання паперових книг, словників та інших джерел із застарілою лексикою, без використання, пояснення або навіть перекладу нових термінів.

3. Комунікація, таким чином, обмежується використанням відносно простої та загальноповживаної лексики у примітивних ситуаціях спілкування в мовленні, а формування професійних навичок спілкування є опосередкованим, тоді як слід звернути увагу на існуючі міжкультурні відмінності, які могли б і можуть спричинити проблеми на практиці. Крім того, на жаль, у більшості студентів взагалі спостерігається низький рівень мотивації до вивчення дисципліни.

4. Часто викладачі іноземних мов не проходять необхідної професійної підготовки або проходять її формально, що пов'язано з низьким рівнем відповідної мотивації або її відсутністю, тоді як одним із ключів до успішної організації

навчального процесу у сучасному університеті є саме висококваліфікований та конкурентоспроможний викладач.

Висновок. У сучасному суспільстві, в умовах міжкультурної інтеграції, саме іноземна мова має стати ефективним фактором соціально-економічного, науково-технічного та культурного прогресу, а це вимагає розробки нової концепції навчання студентів іноземних мов, та зокрема ESP, з урахуванням світових тенденцій у змісті та організації мовної освіти, орієнтованої на вивчення міжкультурної комунікації в рамках діалогу культур, з використанням міждисциплінарних знань студентів на основі їхнього інтелектуального потенціалу, та спрямованої на розвиток інтелектуальної мобільності для забезпечення їхньої подальшої самореалізації. Для покращення ситуації нам потрібно усунути визначені вище проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абсалямова Я.В., Міхненко Г.Е. The formation of intellectual mobility of engineering students through integration of foreign language education and professional training / Я.В. Абсалямова, Г.Е. Міхненко // *Advanced Education: scientific journal*. – Kyiv: Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Publishing House “Polytechnica”, No 9. – 2018. – P.33-38.

Аніщенко І.М.,
викладач кафедри іноземних мов ХГПА,
м. Хмельницький, Україна

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний навчальний процес неможливо уявити без соціальних сервісів. З'являються нові педагогічні підходи, масові відкриті дистанційні курси, завдяки яким безкоштовно навчаються сотні тисяч слухачів. Сучасні студенти хочуть навчатися швидко, ефективно та мобільно. Один із способів надати їм таку можливість — запроваджувати систему змішаного навчання. Науковці підтримали ідею змішаного навчання, особливо у світлі останніх подій, коли світові загрожують пандемії та необхідність запровадження карантинних заходів, а це передбачає що навчання має відбуватися онлайн.

Термін “змішане навчання” (в англomовній літературі — *blended* або *hybrid learning*) має різні визначення у науковій літературі. Загалом це — поєднання офлайн- (або особисто, “на місці”) та онлайн-навчання у різних пропорціях. Сама концепція з'явилася ще в 1990-х як протипага онлайн-навчанню, проте вивчати та впроваджувати її почали лише з 2000-х в американських ділових колах як метод навчання персоналу та перепідготовки кадрів. Пізніше цей метод почав використовуватись в системі вищої освіти. В нашій країні змішане навчання використовується не так давно, тому існуючі термінологічні визначення дещо варіюються. Даний тип навчання називають комбінованим, гібридним, інтегрованим. Проблемою змішаного навчання, *e-learning* опікуються вчені: А. Андрєєв, В. Биков, Н. Корсунська, В.

Солдаткін, О. Тіхомірова, Е. Тоффлер та інші, якими розроблені теоретичні положення його здійснення.

Проведемо термінологічний аналіз поняття “змішане навчання” (ЗН). Так, Кріс Рід та Харві Сінх описують змішане навчання як навчальну програму, де використовується більше одного способу подачі матеріалу з метою оптимізувати результати навчання і витрати на реалізацію програми [3, с.16]. Більш розгорнутий опис ЗН представлено П.Валівтхан, котра визначає, що способи подачі матеріалу при змішаному навчанні можуть включати аудиторні заняття (face to face classrooms), електронне навчання (e-learning) і самостійне навчання (self-paced learning) [4,с.32]. Б.І. Шуневич, у свою чергу, трактує змішане навчання як традиційне навчання, що передбачає діалогове навчання (on-line learning) під час позааудиторної роботи [1, с.54]. Ч. Дзюбан, Дж. Гартмен і П. Москал вважають, що ЗН варто розглядати як певний підхід, що ефективно поєднує активну роботу в аудиторії з технічними можливостями всевітньої мережі Інтернет [2, с.69].

Таким чином, беручи до уваги науковий доробок зазначених вище авторів, ми розглядаємо змішане навчання іноземній мові як органічне поєднання традиційного навчання з інноваційними технологіями електронного, дистанційного і мобільного навчання, при оптимальному поєднанні сильних сторін і переваг кожного з них. Запропоноване визначення дає можливість назвати наступні компоненти моделі змішаного навчання іноземній мові професійного спрямування у вищому навчальному закладі:

- очне навчання (face to face classrooms), що являє собою традиційний формат аудиторних занять;
- онлайн-контент - самостійне навчання (self-study learning) – самостійна робота студентів: пошук, вивчення, аналіз матеріалів відповідно до складеного викладачем плану

- спільне навчання (online collaborative learning), при якому студенти і викладач працюють з використанням онлайн технологій. Поєднує два ключових елементи: робота з однолітками і робота з викладачами. Важливо, що подібна співпраця може відбуватися як у класі під час виконання групових завдань, так і через електронну пошту чи соціальні мережі.

До онлайн-інструментів, які використовують у процесі змішаного навчання іноземних мов, можна зарахувати наступні: курси (безкоштовні та платні, тематичні та спрямовані конкретно на опанування мови), відеоуроки, вебінари, аудіоподкасти, мобільні додатки, спеціалізовані портали, сайти для спілкування. Основне правило змішаного навчання – студенти та викладачі повинні мати однакову технологічну платформу та навчальну модель. Більшість вищих закладів освіти України зупинили свій вибір на таких навчальних платформах: ATutor, Claroline, Dokeos, LAMS, Moodle, OLAT, Open ACS, Sakai та ін. На сьогодні усі учасники освітнього процесу застосовують електронну пошту, електронні бібліотеки, форуми, чати та інші засоби взаємодії; створюють віртуальні класи (Whiteboard, вебтур, вебінар), освітні сайти, портали, системи порталів та ін.; використовують соціальні Інтернет-сервіси – соціальні мережі, соціальні пошукові системи, блоги, закладки, мережні програмні засоби – карти знань (mind map), засоби створення презентацій (MS PowerPoint, Google Presentations, Prezi.com, SlideRocket, тощо), додатки Google та ін. Дуже важливо, аби технології були зручними для користувачів, легкими в освоєнні та спілкуванні з іноземною мовою.

За змішаного навчання абсолютно відмінною є роль викладача. Він – фасилітатор навчального процесу, тобто організовує колективне обговорення так, щоб усі студенти були максимально залучені, а проблеми вирішувалися

швидко й ефективно. Так вчителі перестають бути просто спостерігачами і займають роль менторів. Підготовка та підтримка викладачів має варіюватися від програми професійного розвитку в навчальних стратегіях до технічної підтримки комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення. Викладачі можуть бути професіоналами і володіти багатьма необхідними компетентностями, але їм часто потрібна додаткова підтримка для прищеплення мовних навичок з використанням технологій у мовних лабораторіях. Дослідники вважають, що викладачам іноземних мов потрібно більше часу приділяти комп'ютерному навчанню, а також їм необхідно надавати технічну підтримку з інформаційно-технічного відділу університету. Це тому, що викладачі можуть володіти знаннями про передачу мовних навичок студентам, але вони не навчені зрозуміти технічні характеристики інструментів онлайн інструкцій та проблеми, такі як збої на комп'ютері, затримки в мережі і асинхронна інструкція. Також потрібна підтримка викладачів у співпраці та координації між адміністраторами, інструкторами та ІТперсоналом. Ефективність змішаного навчання сильно залежить від тіснішої співпраці між цими зацікавленими сторонами, які відіграють вирішальну роль у створенні позитивного середовища для навчання іноземної мови [5, с. 262].

Ще одна фундаментальна складова ефективності змішаного навчання – навички комп'ютерної грамотності студентів. За умови, що студенти вільно володіють комп'ютерними програмами, є мотивованими і захоплено працюють, можна ефективно використовувати елементи змішаного навчання.

До очевидних переваг у змішаному навчанні іноземної мови можна віднести: самостійність студента, регулярність,

швидкий зворотній зв'язок, результативність, економічна ефективність, педагогічне різноманіття.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в дослідженні особливостей приросту якісних показників рівня володіння іноземною мовою слідом за рекомендаціями Ради Європи та у відповідності до оновлень в чинних нормативних документах за комбінованого поєднання форм традиційного та змішаного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шуневич Б. І. Тенденція розвитку складових частин організації дистанційного навчання / Б. І. Шуневич // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво ЛНУ, 2009. – № 653. – С. 231 – 239.

2. Dziuban C. D. Blended Learning / Charles D. Dziuban, Joel L. Hartman, Patsy D. Moskal // Center for Applied Research. Research Bulletin. – 2004. – № 7. –[Electronic resource] Mode of access: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERB0407.pdf>

3. Singh, H., Reed Ch. A White Paper: Achieving Success with Blended Learning /H.Singh // American Society for Training &Development.- 2001. - №3. – P.34

4. Valiathan, P. Blended Learning Models / P.Valiathan // American Society for Training & Development. - 2002 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://old.astd.org/LC/2002/0802_valiathan.htm.

5. Zhang, W., & Zhu, C. (2018). Comparing learning outcomes of blended learning and traditional face-to-face learning of university students in ESL courses. International Journal on E-Learning, 17(2), 251-273.

Ткачук С.П.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна
Горелік Н.А.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИГОЛОШЕННЯ ПРОМОВ

Ми живемо в епоху, коли комунікація та комунікативні технології можуть і впливають на масову свідомість, а також вони формують індивідуальний світогляд. Такими сферами впливу на громадську думку є ЗМІ, реклама та звичайно політика. Розглянути як здійснюється такого роду вплив можливо через мову, яка відіграє у ньому ключову роль. За допомогою мови формується громадська думка, маніпулюються основні тенденції та формуються політичні пріоритети.

Найцікавішим прикладом політичного впливу є промови, тому що вони формують у аудиторії відповідне ідеологічне спрямування. І ось що кажуть деякі спічрайтери про промови та секрети їх успішної цілеспрямованості. «Спічрайтерство-це мистецтво передавати певний меседж своїй аудиторії, головна мета якого, інформувати, пояснювати та переконувати. Коли пишеться промова, потрібно ретельно розробити вступ та висновок, щоб привернути увагу слухачів, так як більшість з них добре пам'ятають лише початок та кінець. Отже ці етапи промови виголошуються повільніше, доступною мовою та з використанням цілеспрямованих аргументів, щоб переконати людей, котрі слухають промову повністю і для тих хто долучився лише в кінці. Промова має бути в цілому позитивною, спрямованою на

середньостатистичного громадянина, так щоб він відчув себе на місці оратора і розумів чому вони почуваються однаково відносно теми промови.» Tiara S. California Institute of Integral Studies.

«Якщо згадати про всі найвідоміші події сучасної історії, жодна з них не обходилась без дивовижних промов, виголошених видатними людьми. Всі ці промови використовувались щоб переконувати, співчувати, вітати, надихати і так далі. Навіть діти у сучасних умовах можуть виголосити промову, щоб переконати батьків у чомусь».

Серед видатних діячів ім'я Мартіна Лютера Кінга увійшло в історію не лише як непоборного борця за права афро-американців, а як успішного оратора, чії промови до сих пір слухають та досліджують науковці.

Martin Luther King “I Have a Dream” 1963. “I have a dream that one day down in Alabama, with its vicious racists, with its governor having his lips dripping with the words of interposition and nullification – one day right there in Alabama little black boys and black girls will be able to join hands with little white boys and white girls as sisters and brothers”.

1. Це використання абстрактних іменників, таких як “dream” (мрія). Це слово неймовірно емоційне, воно належить до царства фантазій, чогось духовного, з досвіду прагнень. І неймовірно часто його вживання створює у світогляді слухачів ідеальний світ де існують рині права і свободи.

2. Поєднання простоти та щирості. Ці риси стають обов'язковими для усіх промов написаних нащадками.

3. Використання часових форм. Мартін Лютер Кінг використовує простий майбутній час в активному та пасивному стані. (“will be able”, “shall be”, “will be made”) Ця часова форма надає промові впевненості і робить мрію реальною та негайно здійсненою.

4. Біблійна риторика. яка звучить як проповідь. Деякі частини промови містять цитати з Біблії, або написані біблійною мовою. Такий прийом наближує слухачів до чогось святого і вічного.

Вінстон Черчіль – ікона досконалого спічратерства. Незважаючи на те, що він усе життя боровся з заїканням на літері «с», це не завадило йому стати одним з найвидатніших ораторів. В чому ж його секрет?

Winston Churchill “We shall fight on the beaches” 1940.
“...we shall defend our Island, whatever the cost may be, we shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender, and even if, which I do not for a moment believe, this Island or a large part of it were subjugated and starving, then our Empire beyond the seas, armed and guarded by the British Fleet, would carry on the struggle, until, in God’s good time, the New World, with all its power and might, steps forth to the rescue and the liberation of the old”.

1. Постійне повторення простої фрази «we shall...»
2. Активні дієслова такі як захищатись “defend” та битись “fight”- дуже мотиваційні. Вони піднімали бойовий дух аудиторії.
3. Занадто довгі речення створюють напруження, а їх кульмінація повністю захоплює слухачів.

Величні моменти потребують величних промов. Простота красномовності Джона Ф. Кеннеді збереглась у промові присвяченій до висадки першої людини на Місяці. Які ж прийоми він застосував?

John F. Kennedy “The Decision to go the Moon” 1961.
“We choose to go to the moon. We choose to go to the moon in this decade and do the other things, not because they are easy, but because they are hard, because that goal will serve to organize and measure the best of our energies and skills, because that challenge

is one that we are willing to accept, one we are unwilling to postpone, and one which we intend to win, and the others, too”.

1. Проста структура речень. Лише підмет + присудок + додаток. (“We choose to go to the moon”) Граматична простота речень дозволяє аудиторії роздумувати над важливими поняттями. А додаткова повторюваність наголошує на цьому.

2. Кеннеді використовує вказівні займенники “**this decade**”, “**that goal**”, щоб створити відчуття терміновості та передати певненість наскільки США близькі до успіху.

Існує ще багато прийомів, які застосовуються у кожній промові, роблячи її незабутньою, яскравою, такою що зачіпає кожного, хто її слухає. Вдалий жарт чи дотепний анекдот допоможе краще налаштувати аудиторію. Використовуючи займенники краще використовувати «ми» для створення єдності, «вони» для спільного ворога, «ви», якщо ви звертаєтесь до аудиторії і «я», якщо хочете взяти аудиторію під контроль. Для того, щоб утримати увагу особлива роль приділяється інтонації, паузам та висоті голосу.

Отже, мистецтво виголошення промов може бути доступним кожному, потрібно лише мати чудову ідею та бажання опанувати деякі прийоми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brenton Hayden (2005) Public Speaking. 10 Tips to Beat Your Fear of Public Speaking. Entrepreneur Magazine. Retrieved from: <https://www.entrepreneur.com/article/248937>
2. Bridget Rooth (Ed.) (2012) 10 famous speeches in English and what you can learn from them. English Editing Blog. Categories: Everyday English. Retrieved from: <https://www.englishtrackers.com/english-blog/10-famous-speeches-in-english-and-what-you-can-learn-from-them/>

3. Олена Полотняна (2019) 5 промов відомих людей, які надихають змінити життя (відео). First Cambridge. English Preparation Centre. Retrieved from: <https://cambridge.ua/uk/blog/5-vystuplenij-izvestnyh-lyudej-kotorye-vdohnovlyayut-izmenit-zhizn-video/>

**Загорулько М.О.,
викладач кафедри іноземних мов,
Київський національний університет
технологій та дизайну,
м. Київ, Україна**

ФОРМИ, МЕТОДИ Й ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Форми організації навчальної роботи – це сукупність певних визначених структурно-організаційних можливостей впровадження навчальної діяльності у практику. Самостійна робота являється провідною формою організації самостійної навчальної діяльності студентів.

Організація й керівництво самостійною роботою студентів на сьогоднішній день виступає одним з основних завдань наукової організації педагогічної праці [4]. Визначені завдання окреслюються й підпорядковуються принципам організації самостійної роботи: всі самостійні завдання регламентуються за обсягом і часом; створення умов для самостійної роботи студентів; керівництво цією роботою.

Успішної організації самостійної роботи можливо досягнути завдяки організаційним і методичними факторам, які здійснюють вплив на навчальний процес (О. Молібог). Група організаційних факторів включає бюджет часу, навчальну літературу й навчально-лабораторну базу. До методичних факторів належать планування, навчання методів й управління самостійною роботою студентів.

Враховуючи провідні функції самостійної роботи студентів (пізнавальну, навчальну й виховну), вважаємо за доцільне виокремити, інформаційно-технологічний і психолого-педагогічний фактори. Інформаційно-технологічний фактор окреслює ступінь доступності для студентів нових інформаційних систем, а також зумовлює рівень їх комп'ютерної грамотності. Психолого-педагогічний фактор передбачає врахування психологічних якостей студентів, що потрібні для результативного здійснення самостійної роботи з фаховою літературою, а також розвитку в них тих соціальних якостей, необхідних для такої роботи. До останніх включають також набуту здатність до самовдосконалення шляхом досить чітко визначеного відбору, опрацювання й засвоєння інформації. Така діяльність суб'єкта потребує наявності відповідних якостей, серед яких акцентуємо на пізнавальну самостійність й інтелектуальну активність, розвиненість вольових якостей особистості й таких психічних процесів як мислення, пам'ять, увага, педагогічні здібності.

Поряд із самостійною роботою як провідною формою організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти до форм організації самостійної діяльності відносять: різноманітні види консультацій і науково-дослідницьку роботу студентів (індивідуальну й групову).

Навчальна консультація (від лат. *consultatio* – нарада, розгляд) – порада, пояснення педагога учням і студентам з будь-якого питання. Вона проводиться у вигляді співбесіди у індивідуальній чи груповій формі, у позанавчальний час за певним графіком чи за потребою – після завершення вивчення розділу програми, у процесі його вивчення й особливо в період підготовки до атестації студентів. Консультація сприяє кращому усвідомленню складних для

студентів питань, а також поглибленню їхніх знань і розвитку наукових інтересів.

Одним із засобів такої взаємодії в рамках консультації може бути діалог у формі особистісного консультування як різновиду відносин допомоги.

У процесі групового консультування необхідно визначити проблему, яку намагаються розв'язати студенти, з'ясувати їх очікування від взаємодії, визначити множину підходів до її розв'язання, надаючи тим самим можливість обирати власні шляхи вирішення проблеми кожному з студентів, які звернулися за консультацією.

Виходячи з цього розуміємо консультацію й процес консультування в цілому як одну з форм організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти. Важливість консультації й консультування доводиться також тим, що відповідно до нормативних документів обов'язкові консультації на денній формі навчання становить 6% від загального обсягу годин, відведених на вивчення конкретного навчального предмету, а на заочній – 12%.

На основі вищесказаного щодо консультування й консультацій пропонуємо запроваджувати в процесі організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти наступні види консультування й відповідні їм консультації, які можна представити в такій класифікації.

1. Консультування за спрямованістю на суб'єкт чи суб'єкти самостійної навчальної діяльності.
2. Консультування за призначенням.
3. Консультування за рівнем інтерактивної взаємодії.
4. Консультування на основі диференційованого підходу.
5. Консультування за часом проведення [3].

Науково-дослідницьку роботу студентів визначаємо як ще одну форму організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти.

Під індивідуальною науково-дослідницькою роботою студента розглядаємо комплекс самостійних навчально-пізнавальних і творчо-дослідницьких дій, спрямованих на виконання індивідуальних науково-дослідницьких завдань, курсових і дипломних (кваліфікаційних) робіт, а також самостійної науково-дослідницької діяльності, не передбаченої навчальним планом для обов'язкового здійснення.

Групову науково-дослідницьку роботу студентів закладів вищої освіти розглядаємо як сукупність самостійних і групових навчально-пізнавальних і творчо-дослідницьких дій, спрямованих на реалізацію групових науково-дослідницьких проектів, які виконуються на рівні проблемних гуртків і груп, сумісної разом з викладачами науково-дослідної роботи кафедр.

Академік М. Семенов вказував на необхідне скорочення обов'язкових лекцій та інших видів занять з таким розрахунком, щоб викладання загальноосвітніх предметів повністю завершувалось у п'ятому семестрі, а надалі магістральним шляхом здобуття вищої освіти має стати науково-дослідницька робота студентів. Через своє окреме дослідження студент має піднятися до загальних проблем науково-технічного прогресу. Такий шлях учений називав шляхом пізнання загального через часткове. Але для впровадження такої системи необхідна докорінна зміна навчальних планів вищих навчальних закладів. І позитивним зрушенням у цьому напрямку є те, що цей процес уже розпочався в Україні [1, с.437].

Задля успішного здійснення науково-дослідницької роботи, як індивідуальної, так і групової, студент має чітко

усвідомлювати структуру дослідження, методи й методики здійснення дослідження, а також його необхідні складові (логіка дослідження, проблема дослідження, об'єкт і предмет дослідження, цілі й завдання дослідження, критерії визначення успішності дослідницького пошуку й моніторинг процесу та результатів дослідження та ін.) [2].

До провідних методів організації самостійної навчальної діяльності відносимо:

- метод самостійного пошуку професійно-педагогічної інформації;
- метод самостійного дослідження виучуваного явища;
- метод використання сучасних інформаційних технологій;
- метод рефлексивного аналізу здійснюваної навчальної діяльності;
- метод самостійного узагальнення результатів і прогнозування [3].

В процесі організації самостійної навчальної діяльності студент закладу вищої освіти також застосовує інші методи навчання. Проте, зазначені вище є, на нашу думку, провідними, пріоритетними, використання яких забезпечує максимальну активність студентів під час здійснення дослідної діяльності. Серед традиційно прийнятих у вищій школі Ю. Бабанським виділяє методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності та методи контролю й самоконтролю в процесі навчання.

Визначення методів організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти передбачає наявність певних особливих засобів, оскільки методи застосовуються разом з конкретними засобами.

У широкому розумінні головним засобом організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти є вся система комплексного інтегративного впливу на

їх процеси само- (самоактуалізації, самонавчання, самоконтролю, самооцінки, самоорганізації й самоуправління), що відбивається на здатності особистості до саморефлексії, яка зумовлює її самореалізацію й самовдосконалення на константному циклічному рівні.

У вузькому розумінні до системи засобів організації самостійної навчальної діяльності студентів включаємо сукупність тих, що максимально сприяють ефективності й результативності організації й здійснення даної діяльності, а саме: засоби нових інформаційних технологій; засоби інтенсифікації й активізації традиційних для вищої педагогічної школи форм і методів навчання й самонавчання; засоби реалізації задачного підходу в навчанні; індивідуальні науково-дослідницькі завдання; засоби іншомовного спілкування; засоби інтерактивного спілкування викладачів і студентів з питань самостійної навчальної діяльності; ділові педагогічні ігри [3].

Таким чином, детальний аналіз сутності й змісту самостійної роботи як провідної форми організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти дозволить виділити й конкретизувати провідні цілі, принципи, форми, типи, методи й засоби самостійної навчальної діяльності студентів філологічних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник / Анатолій Миколайович Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Жарова Л. В. Учить самостоятельности: [Кн. для учителя] / Лидия Владимировна Жарова. – М.: Просвещение, 1993. – 203 с.
3. Малихін О. В., Гриценко І. С. Теоретичні основи реалізації компетентнісного підходу в організації самостійної

освітньої діяльності студентів філологічних спеціальностей: Монографія / О. В. Малихін, І. С. Гриценко. – К.: НУБіП України, 2016. – 489 с.

4. Молибог А. Г. Вопросы научной организации педагогического труда в высшей школе / Александр Григорьевич Молибог. – [2-е изд., доп.]. – Минск: Вышэйш. школа, 1975. – 288с.

**Lopatynska I.,
PhD in Pedagogics, Associate Professor
of Foreign Languages Department,
Donetsk Law Institute
of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
Kryvyi Rih, Ukraine**

THE PROFESSIONAL NEEDS OF POLICE OFFICERS IN FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION

The problem of training future police officers at the Higher Education institutions with specific learning conditions to create an emotionally favorable climate in order to overcome professional language barriers in further professional communication between law enforcement officers has not been thoroughly studied in theoretical works. Foreign language communication is the process of establishing and developing interpersonal contacts in a foreign language, conditioned by the common life, activities of people, and their relationships, which consist of various reasons. Today, the sphere of foreign language communication, which requires proficiency in verbal and written communication in a foreign language, is widely used. It is noted that there is a contradiction between the needs of the society in effective professional foreign language communication of law enforcement officers and police officers and overcoming professional difficulties in communication.

Nowadays it is mentioned differences in the demand for certain types of foreign language communication skills due to the sphere of activity of law-enforcement specialists and their level of foreign language proficiency. The purpose of the article is to find effective ways to master the communication skills of police officers and overcoming professional difficulties for foreign communication of future law enforcement officers.

Determining measures to improve the teaching cadets foreign language in non-linguistic institutions of higher education. The whole process of teaching a foreign language should be fully oriented to the communicative method of teaching in order to form, develop and improve the level of foreign language communication skills among students (Malynovska [3]). The interaction of a foreign language teacher with students reflects the processes of influence on each other, the mutual conditionality of their actions, values, needs, and personality characteristics. Dialogical interaction is especially important as a way of transferring experience, which creates space for the inadmissibility of the development of foreign language communication skills in students. An emotionally supportive space contributes to the emergence of a special foreign-language environment, which is accepted by all members of the student team, which determines their ability to understand themselves in relation to the professional needs of foreign language communication and society as a whole.

In the process of foreign-language dialogic interaction between the teacher and students, important not only information is exchanged for them, but also their thoughts, feelings and experiences. Emotions that help to overcome the barriers of foreign language communication are especially important elements of such interaction. Emotions, being the most important component of communication skills, allow creating a certain emotional background of interaction between the teacher and

students during mastering a foreign language. Some teachers, engaging with students, activate their cognitive interest, maintain a positive emotional atmosphere of professionally directed foreign language communication skills, while others - bring tensions to students and provoke the development of negative emotions and negative barriers to their emotions. The student manages the process of developing the needs of foreign language communication and the formation of personal professional needs, this process is quite complex, dynamic and contradictory, it is accompanied by constant changes in the inner world of the individual, his emotional state and the nature of the circumstances of the environment.

Pedagogical actions of the teacher help to overcome and mitigate students' adaptation to future professional activity. Difficulties encountered by students in the course of adaptation to future professional activity, often lead to the formation of certain communicative difficulties, stimulate inadequate response, increase the level of eloquence aggressiveness, irritability, insecurity, disorganization of students during foreign language communication. In such a situation, a special role is played by the climate of the student's team, emotional and moral atmosphere, timely accounting by the teacher (curator) of factors that provide psychological comfort to each student. The emotionally supportive environment of the student team influences the successful adaptation of students to the educational process in educational institution.

Thus, the goal of a foreign language teacher of a higher education institution is to create conditions for the full development of students' communication skills the introduction of innovative models that stimulate foreign language communication skills, the formation of positive motivation of learning activities, involvement in active foreign language collective activities. All directions of work of the teacher should be oriented on

pedagogically competent organization of educational activity, management of mental state (mood, emotions) of students for softening or inadmissibility of formation the skills of foreign language communication and to prepare students for independent professional foreign language communication in society.

Speaking about difficulties during foreign-language communication skills in general and professional communication, the reasons for their occurrence are the following: non-communicative external environment; negative attitude towards the police officer's image, stereotypes; inability and unwillingness to listen to the thoughts of others; use of jargon; lack of attention, interest, distraction or mismatch of the receiver. Given the above statements, we determine the need to find effective forms and methods needed to successfully overcome the difficulties of foreign language communication skills for students of higher education institutions with specific learning conditions, as well as to create psychological and pedagogical conditions to overcome them.

In order to help students organize independent professional foreign language communication, we have developed a Ukrainian-English phrasebook for lawyers and law enforcement officers. The handbook is prepared to help law enforcement staff build dialogues or monologues at a professional level, as well as enhances vocational communication based on professional needs. The guide contains information on English-speaking countries, the necessary data on English grammar; a professionally-oriented, vocabulary of the most commonly used terms and expressions. The phrasebook covers the following topics: what should you know about English? What good to know about English speaking countries (United Kingdom, United States, Canada, Australia). Which will help to read English words; what words will help to ask questions in English; how to call time; explanation of some grammatical constructions of English; general information about

the person; general information about the city and its infrastructure; communication with foreign citizens; sports events; at the station; at the airport; road safety; migration mode; unlawful acts (crimes); protection of the economy; general information.

On the basis of work with the phrasebook developed by us, students learn how language differences and difficulties in understanding unfamiliar accents; language skills and understanding of vocationally-oriented text, as well as the ability to interpret and translate phrases that develop the ability to actively perceive and use in a foreign language professional activity.

Students, cadets and trainees have constant access to their phrasebooks, which greatly facilitates the process of communicating in a foreign language, since accessibility, mobility; integration and contact are the basic principles of overcoming language barriers. All activities will help to form foreign language communication and to understand the scope of their future professional activity.

REFERENCES

1. John Tailor, Jenny Dooley. Career Paths. Police. Student's book. – Express Publishing, 2011, 111 p.
2. Ukrainian-English phrasebook for National Police officers in Ukraine / Compiled by: Nazymko E.S., Balanaeva O.V., Lopatynska I.S. - Kryvyi Rih: DLI, 2018. 45 p.
3. Malynovska O.V., Ways to improve the effectiveness of foreign languages learning by students of non-language Higher Education Institutions // Scientific Bulletin of NLTU Ukraine. 2012. pp. 376-381.

Лук'янова Г.В.,
канд. філологіч.наук, доцент кафедри іноземних мов,
ХНУБА,
м. Харків, Україна

НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В останні роки в практику вищих навчальних закладів України увійшла програма навчання іноземних студентів на англійській мові. Рівень якості знань іноземних студентів, що здобувають вищу освіту в Україні, має відповідати сучасним вимогам та стандартам у володінні засобами професійного розвитку за допомогою мови навчання. При навчанні іноземній мові професійного спілкування одним із найважливіших завдань, які стоять перед іноземними студентами, є засвоєння фахової лексики. Потреба в навчанні студентів професійної термінології викликана тим, що саме термінологія є центральним елементом мови спеціальності, активне оволодіння термінологічною лексикою формує вокабулярій майбутнього фахівця [1,с.126].

Як свідчить досвід, іноземні студенти мають певні труднощі в навчанні мові професійного спілкування:

- зазнають труднощів з вивченням великої кількості англійських слів, крім того, відзначаються труднощі правильно використовувати нову лексику, оскільки всі студенти отримували базову освіту на рідній мові;

- на заняттях студенти стикаються з проблемами пояснення спеціальних архітектурно-будівельних термінів і наукових понять за допомогою використання мови-посередника, тобто англійської мови;

- значне число студентів відчують труднощі в розумінні навчального матеріалу, що містить спеціальну термінологію і різні концепції архітектурно-будівельної галузі. Лінгвістичні проблеми є результатом недостатнього рівня знань англійської граматики, правил синтаксису, а також значення слів, які використовуються в різних контекстах;

-самостійна підготовка студентів до занять ускладнюється перекладом матеріалів з мови-посередника на рідну мову;

-студенти відзначають суттєві відмінності в методах викладання дисциплін в Україні та за кордоном, що вимагає певного часу для адаптації студентів до процесу навчання.

Таким чином, перед викладачем англійської мови іноземним студентам архітектурно-будівельного напрямку підготовки стоїть завдання – розробити таку систему методів семантизації та закріплення фахової лексики, яка б максимально ефективно сприяла її засвоєнню.

Основною одиницею інформації в процесі навчання, на нашу думку, як і раніше, є текст. З нашої точки зору, роботу над термінологічною складовою іншомовного наукового тексту доцільно розділити на передтекстовий, текстовий, і післятекстові етапи.

На передтекстовому етапі іноземні студенти знайомляться з термінами даної теми. Дається написання, транскрипція, тлумачення термінів англійською мовою. Необхідно ретельне вивчення професійно орієнтованої лексики на цьому етапі, що обумовлено складністю і новизною досліджуваних термінів. Тому на цьому етапі ми застосовуємо технологію ментальних карт. Ментальна карта - спосіб зображення структури знання у вигляді діаграми візуально організованої інформації [3]. Використання ментальних карт дає змогу візуалізувати абстрактну інформацію за рахунок інтеграції текстової та графічної інформації. Лексика за фахом структурується і

впорядковується залежно від певної теми, виділяється основне поняття (тема), від якого відгалужуються інші елементи (лексичні одиниці). Наприклад, при розробці теми «Interior and Exterior Interface» виділяються такі ключові поняття: Exterior Structural Elements, Interior Structural Elements, Architectural Elements, Features of Architecture, Building Materials, Construction Activities. Від цих тем відокремлюються і групуються, систематизуються певні лексичні одиниці, зв'язки між ними візуалізуються і відображуються графічно.

Таким чином, встановлюються асоціативні зв'язки з іншими поняттями, знаннями, темами, що значно посилює ефективність запам'ятовування фахової лексики. Лексичний матеріал подається в діаграмі оформлений системно, керуючись змістовно-логічними і тематичними відносинами усередині пласта лексики. Суттєвим є принцип організації вокабуляра ментальної карти, в якому лексика розміщується за певними смисловими категоріями, а також комплексний характер лексики - в її складі можуть бути не тільки окремі слова, а й словосполучення, вирази [2, с.216].

Під час роботи з ментальною картою фахова лексика багаторазово «прокручується» в блоці пам'яті студентів, що сприяє мимовільному запам'ятовуванню, коли перед студентами не ставиться завдання- запам'ятати лексику, а вона запам'ятовується в процесі безпосередньої діяльності, пов'язаною з цією лексикою. Використання ментальної карти концентрує увагу, сприяє кращому засвоєнню матеріалу, викликає у студентів пізнавальний інтерес. Використання новітніх технологій навчання «дозволяє моделювати будь-яку мовну ситуацію, в якій закріплюється лексика і мовні звороти, та інтегрувати професійні аспекти до процесу навчання» [5, с.55].

На наступному етапі з іноземними студентами ведеться робота зі спеціальним текстом по даній темі. Здійснюється аналітичне, вивчаюче читання з опрацюванням лексичних та граматичних особливостей тексту. На цьому етапі іноземним студентам пропонується виконати завдання, які одночасно розвивають знання лексики і граматики у процесі читання:

-завдання з множинного вибору з 4 варіантів: Read the text below and decide which answer best fits each gap. There is an example at the beginning. Таке завдання дозволяє розвинути вміння підбирати лексику згідно контексту.

-завдання відкритого типу, що дозволяє розвинути вміння відбирати слова і вирази, граматичні конструкції згідно контексту: Read the text below and think of the word which best fits each gap. There is an example at the beginning;

-завдання з формування слів, що дозволяють розвинути власний словник за рахунок словоутворення: Read the text below and use the word given in capitals to form a word that fits in the gap. Use only one word in each gap;

- завдання з трансформації ключового слова дозволяє розвинути граматичну точність, знання лексики та структури речення: Complete the second sentence so that it has a similar meaning to the first sentence, using the word given below. You must use between two and five words, including the word given.

На післятекстовому етапі пропонуються завдання для закріплення термінологічних одиниць у зв'язному мовленні: обговорення тексту, дискусія, в ході яких задаються питання, які потребують знання термінів і розуміння тексту. Наприклад, це можуть бути такі завдання:

-завдання діалогічного мовлення з письмовими підказками, надаються ситуація, ідеї для обговорення, розмовні кліше, що дозволяють обговорити, порівняти ідеї, зробити висновки: Make decisions concerning the proposed situation (pair work). Questions and useful vocabulary will help you;

-завдання монологічного мовлення з візуальними і письмовими підказками у формі питань та кліше, що допомагають описувати, порівнювати, робити висновки: Describe and compare two pictures;

-завдання вести дискусію по темі на основі запитань допомагає закріпити термінологічну лексику в процесі говоріння у вираженні та обґрунтуванні ідей, погоджуванні чи заперечуванні: Discuss the issues concerning the topic. Questions and useful vocabulary will help you.

Практичний досвід роботи з іноземними студентами засвідчує, що вміле комбінування вищезгаданих методів семантизації фахової лексики та її закріплення сприяє швидкому та тривкому її засвоєнню, а також підвищенню рівня мотивації навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська Л.В. Навчання студентів професійного спілкування. Біла церква: Білоцерков. держ. ун-т, 2002. 256 с.
2. Лук'янова Г.В. Відбір лексичних засобів для складання ментальних карт в рамках курсу Smart English for Architects.// Інновації та традиції у мовній підготовці студентів. Матеріали міжнародного науково-практичного семінару. Х:ХНУБА, 2019. с. 216-218.
3. Морозова С.Ю. Интеллект-карты как способ работы с информацией [Электронный ресурс]/ С. Ю. Морозова. Режим доступа: <http://docs.google.com/document/d/lh>. Загл. з екрану.
4. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології. Навчальний посібник. Київ: Просвіта, 2000. 369с.
5. Пономарьова О.І., Ковальова А.В. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземній мови професійного спрямування// Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Збірник

наукових праць. Вип. 25. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. с.50-58.

**Nikiforova S.M.,
PhD in philology, Assistant professor
of Foreign Languages Department,
Pyvovarova N.I., Pyvovarova O.I.
Senior Lecturers of Foreign Languages Department,
KHUCEA,
Kharkiv, Ukraine**

ONLINE LANGUAGE TRAINING FOR FOREIGN STUDENTS

Today, Ukraine is striving to become one of the leading countries in the field of international education, which is confirmed by the great demand for higher education in Ukraine from citizens of other states. The Ukrainian diploma got an international recognition. The number of foreign students studying in Ukraine is growing every year.

High-quality implementation of educational programs in a foreign language for international students is an important factor to increase the image of Ukrainian higher education in the world and, accordingly, to increase the number of students from other countries at Ukrainian universities and the export of educational services. Recognizing the role and importance of this factor for the successful development of a certain university and the higher education system of Ukraine as a whole during the period of globalization and large-scale integration of educational processes, all higher educational institutions have taken appropriate steps to organize the educational process in a foreign language.

Foreign students can study either in Ukrainian or Russian, however, currently programs in English are becoming more and more popular. Moreover, not only students from “English-

speaking” countries are involved in this process, that is, from those where English is quite actively used in various fields (India, Nigeria, Egypt and others), but also students from countries in which it is less widespread (Turkey, Morocco, Lebanon, Tunisia, etc.).

Concerning this issue, teaching foreign students in English deserves special attention. Unfortunately, the lecturers of our universities do not have much experience in organizing the educational process in English therefore they face a number of problems.

Important factors that influence the effectiveness of mastering specialities by foreign students are their adaptability to the educational environment of higher educational institutions in Ukraine; the level of language proficiency at which the educational process is carried out, the level of mastering the school profile disciplines for a particular speciality. These factors largely determine the student’s ability to master effectively the educational material, the quality of the formation of the necessary competencies.

Another issue that needs special attention is the necessity to create an English-speaking environment in our universities. The needs of students for whom English is the language of communication bring them not only to the classroom, but also to the dean’s office, library, clinic, student canteen, hostel and other organizations of the university. The level of satisfaction of these needs largely depends on the ability of employees to communicate with English-speaking students. This satisfaction is very important because it is one of the main criteria for the effective work of the university in the organization of foreign student education on the basis of English. Without it, it is impossible to ensure the expansion and development of English-language education and the growth of export of educational services.

Many foreign citizens study English in their countries before arriving in Ukraine, but their level of knowledge is not enough to master successfully the content of educational programs, and the preliminary courses in English have not yet been organized. With the formation of such courses, we can expect a significant increase in the number of specialties and consequently in the number of students. Accordingly, difficulties of the development of English Language Teaching Materials arise.

It should be said that the educational process in English is not fully provided with textbooks and teaching aids for all specialties. Therefore, the lecturers of the Foreign Languages Department of Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture have developed and created a new textbook "Development of Speech Competence at B2 level "Smart English For Architects". The textbook was created for the 2nd and 3rd year students of the architectural and construction faculties. It has been developed in the format of the European Credit Transfer System according to the international standards of language competence at B2 level and reflects the main content of the discipline "Foreign language" in accordance with the requirements of the national standard of Ukraine in the field of higher vocational education. There is a textbook in two versions - bookish and electronic.

Now we are working at the creation of a similar textbook for future civil engineers. In compiling this manual, we used various types of exercises. The following exercises are those that are most widely used.

1. Multiple choice

A multiple-choice exercise usually tests the acquisition of a foreign language knowledge, however, it allows to create options that test and practice language skills and stimulate the study of educational material.

The quality of multiple-choice tasks can be different. The student must choose ONE correct option from a set of alternatives. The difficulty can be greatly increased if it is possible to determine not only one correct answer, but also several other alternatives and the correct combination must be precisely defined.

2. Alternative choice (true / false choice)

This exercise proposes to determine whether this statement is true or false. If the statement is false, the student must correct it.

3. Fill in the gaps

In this exercise, the student fills missing words in the gaps of the text. The answers can be shown to the student after filling in all the gaps.

4. Drag and Drop

The “Drag and Drop” type of exercises allows students to drag and drop a piece of text or image into one or more corresponding drop zones. Dragging and dropping words allows the student to create texts with missing fragments. The student drags the missing piece of the text to the corresponding cell to form a complete expression. Dragging and dropping allows the student to link two or more elements and visually establish logical connections. The “Drag and Drop” type of exercises can be used to test the student’s knowledge of a given topic as a variation of multiple-choice questions.

5. Exercises created with the help of the H5P e-Learning Content Editor.

6. Writing an essay

An essay is a rather effective educational method of monitoring and evaluating the knowledge of advanced students (analysis, synthesis, creative application of knowledge). An essay should analyze a topic from different points of view to give a balanced argument on said topic. It should include student’s opinion in the conclusion.

The aim of the essay is to develop such skills as independent creative thinking and writing out one's own thoughts. Writing an essay is extremely useful because it allows the author to shape his/her thoughts clearly and correctly, structure information, use basic concepts, highlight causal relationships, illustrate his/her experience with relevant examples, and substantiate his conclusions.

The built-in functions of our Moodle learning platform provide a wide range of opportunities for interacting with students. However, even these opportunities do not satisfy creative lecturers. Then the Interactive Content plugin – H5P may become an effective tool. With this plugin you can add a variety of interactive content to your courses. It is especially effective when using technology of blended and distance learning.

These exercises, taking into account their possible multimedia fittings, open up the scope for the authors of the textbook in the implementation of their pedagogical tasks. The use of electronic educational and methodological complex makes it possible to achieve a high level of visualization of the material studied. The learning process is becoming more effective and interesting and gives new modern opportunities in mastering the material and gaining professional knowledge and skills.

Nowadays, lecturers must reconsider the higher education in the realities of the modern world in which technologies dominate. Universities are the centres of knowledge, so they should play a major role in the training of qualified specialists around the world. They cannot keep within the bounds of their own educational institution. We need to strive to create and use online education in order to attract a large attendance and establish partnership with other universities. Like any industry, universities will need digital solutions to overcome big problems in higher education.

REFERENCES

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов. – Санкт-Петербург: Златоуст, 1999.
2. Коккота В.А. Лингводидактическое тестирование. – М.: Высшая школа, 1989.
3. Макнамара Т. Языковое тестирование. OUP-Relod, 2005.
4. Alderson J. Charles, Clapham Caroline, Wall Dianne. Language Test Construction and Evaluation. Cambridge: CUP, 1995.
5. Bachman Lyle F., Palmer Adrian S. Language Testing in Practice. Oxford: OUP, 2004.,
6. Bachman Lyle F. Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford: OUP, 2004.

Петрушова Н.В.,
канд.філол.наук, доцент кафедри
загального і слов'янського
мовознавства та іноземних мов Полтавського
національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ РОЛЬОВИХ ІГОР ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У сучасних умовах вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах має велике значення для майбутнього становлення особистості студента як високо кваліфікованого професіонала, фахівця своєї справи, адже володіння іноземною мовою на високому рівні дозволить спеціалісту долучатися до здобутків світової спільноти, вести

комунікацію з іноземними колегами, сприяти самоосвіті та саморозвитку, тощо. Іноземна мова у непрофільних спеціальностях у вищих навчальних закладах наразі вивчається за фаховим спрямуванням, не нав'язуючи загальну тематику, а звертаючись до актуальних тем та проблем майбутньої професійної діяльності.

Професійно-орієнтоване навчання іноземним мовам – це навчання, в центрі якого є «потреби студентів у вивченні іноземної мови з орієнтацією на особливості майбутньої професії, спеціальності» [2, с.5]. Дане навчання забезпечується читанням фахової автентичної літератури, вивченням лексики за професійним спрямуванням, написанням доповідей та виконанням проєктів, моделюванням комунікативних ситуаційних вправ з діяльності у сфері майбутнього фаху.

Саме до комунікативних інтерактивних групових форм роботи належить і рольова гра, яка в методичній літературі визначається як спонтанна поведінка учнів, їхня реакція на поведінку інших людей, які беруть участь у гіпотетичній ситуації. Рольова гра – це своєрідний навчальний прийом, за якого учень повинен «вільно говорити в рамках заданих обставин, виступаючи в ролі одного з учасників іншомовного спілкування» [1, с. 239]. Обов'язковим елементом рольової гри є вирішення проблемної ситуації, що максимально активізує комунікативну діяльність учня. У вищій школі цей прийом теж набув значного розповсюдження, але у якості професійно-орієнтованої рольової гри, в якій пошук шляхів вирішення поставленого завдання обумовлюється професійним середовищем та майстерність студента у володінні професійною лексикою. Як визначає О.М. Шерстюк, постановка проблеми й необхідність її розв'язання сприяє розвитку критичного мислення, а необхідність ретельного продумування ситуації, пошуку

рішення розвиває логічне мислення, вміння аргументувати й переконувати співрозмовника [3, с. 81], а у вищій школі, відповідно, розвивати свої професійні вміння та навички.

Перевагами подібних професійно-орієнтованих рольових ігор є використання набутих мовленнєвих вмінь та навичок у ситуаціях, близьких до реальної професійної комунікації. Такий вид діяльності на заняттях дозволяє оволодіти навчальним матеріалом легше, зацікавити у дисципліні та засвоїти специфіку використання тих чи інших граматичних та лексичних конструкцій у мовленні. Рольові ігри також розвивають розумові та творчі здібності студентів, адже залучають ще й фантазію та акторські здібності, а головне – створюють умови психологічної готовності до спілкування, тобто стимулюють внутрішню мотивацію до вивчення мови.

Рольова гра може зображувати елементарний комунікативний акт (знайомство, працевлаштування, діалог між колегами) і складний комунікативний акт, що складається із серії елементарних актів (підготовка до працевлаштування та інтерв'ю із роботодавцем, організація ділової подорожі). Найбільш розповсюджені форми рольових ігор: презентація за сферою діяльності, інтерв'ю, робоча подорож, прес-конференція, круглий стіл, екскурсія підприємством, клуб по інтересах, тощо.

Отже, професійно-орієнтована рольова гра сприяє тому, що мовлення студентів стає змістовнішим, аргументованішим, складнішим граматично та лексично, участь у них дозволяє актуалізувати вивчені мовленнєві конструкції, покращити вміння швидко реагувати у стресових ситуаціях, що в свою чергу виокремлює майбутнього спеціаліста як фахівця своєї справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маслыко Е. А. Настольная книга преподавателя иностранного языка. Игровое обучение иностранным языкам и иноязычному общению / Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская. – Минск : Высшая школа, 1999. – 214 с.
2. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел : ОГУ, 2005. – 114 с.
3. Шерстюк О. М. Ігри маленьких англійців // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С.44–49.

**Ivanova I.V.,
PhD, Associate Professor
Sachenko M.M.,
Undergraduate,
Department of Economics,
Entrepreneurship and Marketing
Cherkasy State Business College,
Cherkasy, Ukraine**

ACADEMIC INTEGRITY BREACHES AND PLAGIARISM DETECTION IN ACADEMIC WRITING

Academic integrity is very important not only for educational institutions but also for all the other walks of human life. Nowadays, there is a lot of information on the Internet that anyone can use omitting the source either deliberately or unintentionally, so the problem of plagiarism in academic surrounding is getting more and more relevant.

The purpose of the research is to explore the kinds of academic integrity breaches and analyse plagiarism detection tools.

Before looking into the above problem, we consider it necessary to give a short historic overview. The beginning of the

development of academic integrity [1, p.13] in Ukrainian science was the adoption of the Code of Ethics for Ukrainian Scientists, at the general meeting of the National Academy of Sciences of Ukraine in April 2009. This Code determined the general principles of a scientist's work, emphasizing that scientists take moral responsibility for the consequences of their activities, which can affect the development of humanity, nature conservation, spiritual and cultural heritage. It is hard to disagree with this statement.

The analysis of theoretical sources enabled us to study various types of breaches of academic integrity. It is interesting to note that various educational institutions all over the world use various classifications of such breaches. Most of them include plagiarism, cheating, fabrication misrepresentation, unauthorized collaboration, conflict of interests, aiding academic dishonesty. Although, some of them can have different names, their content remains almost the same. Ukrainian legislation, namely the current Law of Ukraine "On Education" points out the following kinds of academic integrity violation:

- academic plagiarism, i.e. the publication (in part or in full) of scientific (creative) results obtained by others, as the results of one's own research (creativity) and / or reproduction of published texts (published works of art) by other authors without indication of authorship;

- self-plagiarism, i.e. the publication (in part or in full) of one's own previously published scientific results as new scientific results;

- fabrication, i.e. inventing data or facts used in an educational process or research;

- falsification, i.e. conscious alteration or modification of already available data relating to the educational process or research;

- cheating, i.e. performing written work involving external sources of information other than those permitted for use, in particular when evaluating learning outcomes;
- fraud, i.e. providing deliberately false information about one's own educational (scientific, creative) activity or organization of the educational process;
- bribery, i.e. providing (receiving) a participant in an educational process or offering to provide (receiving) funds, property, services, benefits or any other tangible or intangible benefits for the purpose of obtaining an undue advantage in the educational process;
- biased evaluation, i.e. deliberately overestimating or underestimating the learning outcomes of educational recipients [1, p.14].

We have attempted to investigate the causes of why plagiarism is rapidly spread in Ukraine. It is explained by the following key factors:

- There is a large number of universities in Ukraine (more than 1 thousand), which leads to the deterioration of the quality of education and the emergence of the universities-so called «factories of diplomas».
- Students are sometimes overloaded with subjects and they are forced to differentiate between important and useless subjects. It leads to plagiarism because the easiest way to pass the useless subject is to copy, paste and print.
- Lack of corporate culture at universities, schools and lack of social responsibility in terms of academic integrity and pseudoscience [2, p.185].

So, it is time to take academic integrity breaches seriously. Today plagiarism has varied and has taken on a variety of forms, which is quite difficult to detect if you do not use the achievements of modern software products. A common practice in Ukrainian universities is that students' diploma papers are not

allowed to be defended until they receive the results of a plagiarism test. Various software products are used for these purposes: eTXT Anti-Plagiarism, Advego Plagiatus and Text.ru. Among the foreign verification systems the most famous are the following: TurnItIn, SafeAssign, CopyScape, WriteCheck, iThenticate.

One of the main criteria for verifying these systems is the ability to access various types of documents that can serve as sources of borrowing. Typically, this type of software is based on the use of either its own document base, or verification is based on the formation of specific search queries and the subsequent use of the results obtained. However, it is not possible to detect all types of plagiarism with software products, as the computer program is limited to detecting only technical plagiarism - direct borrowing. With regard to other types of borrowing, such as re-rating and others, as noted by information technology professionals: there are no reliable methods for reliable identification of all borrowing cases, including such complex cases as the detection of implicit borrowing. Therefore, the next step in identifying academic plagiarism should be a meaningful plagiarism test by an expert with significant experience in the relevant field of science.

A specialist, based on his or her understanding of the content of the documents and the means of expressing them, as well as relying on their own professional experience and knowledge, may establish the presence or absence of such fact as plagiarism. Software is being developed, and possibly [3, p.97] in the near future, the program may also detect implicit borrowing. But today it is necessary to take measures not only to detect plagiarism, but also to prevent this kind of violations [3, p.98].

Having conducted the research, we can conclude that there are such main types of academic integrity violations as self-plagiarism, fraud, bribery, fabrication, and cheating. At present, plagiarism can be detected through a special program or peer

review. Unfortunately, no program can detect plagiarism in the document with 100% accuracy.

REFERENCES

1. Nedogibchenko, E. (2017). Academic Integrity: Components. The theory and practice of intellectual property, (6). [Electronic resource] - access mode: <http://uran.inprojournal.org>
2. Tkachenko, S. (2016). Integrated implementation of technical means of detecting plagiarism in academic texts and defining authorship as a factor in reducing the manifestation of violations of the principles of academic integrity. [Electronic resource] - access mode: <http://ena.lp.edu.ua>
3. Zueva, VA (2018). Issues of definition and form of plagiarism prevention. Legal Bulletin. Aeronautics and Space Law, (1), 94-100. [Electronic resource] - access mode: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

НАПРЯМ 5.
ЗІСТАВНІ МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ І МІЖКУЛЬТУРНА
КОМУНІКАЦІЯ

Bobchynets L.I.,
PhD in Romance Languages,
Senior Lecturer at Department of Romance
and New Greek Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University,
Kyiv, Ukraine

GENDER STEREOTYPES AND THEIR VERBALIZATION
IN SPANISH, POTUGUESE, FRENCH, ENGLISH AND
GERMAN

Gender stereotypes as socio-cultural phenomena are represented verbally at the level of language as a system and also in speech or in communication. The aim of the research is semantic, pragmatic, functional characteristics of verbalization of gender stereotypes, expressed by the language as a system (lexical units, phraseological units including idioms, proverbs and sayings, quotations) and contextual use of these units in literary and mass media texts including advertising texts and humor (jokes, anecdotes, etc.).

To complete the analysis of the lexical material revealing gender stereotypes (ideas about the models of behavior of men and women in different situations and prescriptions of how they should behave or speak) it is necessary to work with dictionaries, including bilingual or multilingual ones to analyze the ways of translation and search of equivalents, and to conduct a comparative analysis of the studied characteristics in several languages: Spanish, French, Portuguese, English and German. Gender researcho by R. Gill [3], M. M. Lazar [4], S. Mills [5] and other works on gender studies are of great importance as they

describe and analyze the existing gender differences, such as sexism and discourse analysis of speech depending on gender, etc.

Socio-cultural aspect is represented in linguistic material, in particular in lexical units. We have the aim to compare the lexical material of several languages (Spanish, French, Portuguese, English and German, and possibly in future studies Ukrainian and Russian) to reveal common and different peculiarities of gender perception trying to find out if the explanation is based more on religious, economic or cultural aspects of life. For example, proverbs may reveal the role and place of women in family, society: a woman as a mother, a woman as a tender loving creature, a woman as a thing belonging to man and dependent on him (*machismo*), a woman as an attractive sexual object, a woman as a thief of man's freedom, family women roles such as a mother-in-law, sister-in-law, daughter in law, for example: *Nuera, cuñada y suegra, palabras negras* (Spanish proverb). Traditional function of a woman as making house tasks is shown in the following proverbs: *Kinder, Küche, Kirche* (German proverb), *Femme sage reste a son ménage* (French proverb), etc. In the German proverb we observe a word play based on alliteration, and in the Spanish and French proverbs rhyme is used as expressive means, which is characteristic of proverbs and sayings. Proverbs and sayings may also reveal the perception of a man and his role in family and society: a man as a warrior, a man as a husband, a man as a father, a man as a symbol of power and force, as a leader, the obligation of a man to be brave as the English proverb states: *Faint heart never won a fair lady*. In some proverbs woman is represented as a goddess whose wishes should be fulfilled by man, as in the French proverb: *Ce que femme veut, Dieu le veut* [1, p. 12]. The analysis of Spanish proverbs showed some gender characteristics such as the dependence of woman's character on her physical appearance: *Mujer hermosa, engreida y vanidosa* (A beautiful woman is arrogant and vain). Gender

stereotypes of the obligation of a woman to be beautiful and take care of her appearance is at the bases of such nominations as *beauty studio / salón de belleza*, a place where women can become more beautiful.

In Portuguese proverbs a woman is represented as beautiful and at the same time stupid creature: *A mulher é um defeito mais belo da natureza. A mulher é um animal com pelo cumprido e entendimento curto* [7]. According to the following Portuguese proverbs, strong passion is dangerous and more characteristic of women: *Homem apaixonado não admite conselho. Deve temer-se mais o amor de uma mulher do que ódio de um homem* [8].

Gender stereotypes are also represented at functional level or situational contexts in literature, humor, jokes, mass media, for example: *¿Por qué ante los problemas de una mujer el hombre da soluciones y pone cara de póquer?* (Why facing the woman's problem the man gives solutions and shows a poker face?) [6]. The contextual and interpretation analysis of modern mass media sources, especially news and advertising texts can throw light on gender perception in society.

Sexism in languages is also an important object of linguistic studies. For example, zoomorphic names of men and women have different connotations and evaluative meaning (in Spanish when a man is called *gallo* (rooster), it means he is brave, a woman called *gallina* (hen) means stupid and talks a lot, a man called *zorro* (fox) means sly, and a woman called *zorra* means a prostitute, *estar / ponerse hecho como un toro* (to be as a bull) about a man means 'to be physically strong', *estar / ponerse / ser como una vaca* (to be as a cow) about a woman possesses negative connotations, meaning 'fat' [2, p. 308]. In English if a woman is called a 'cow', it has a pejorative meaning 'stupid'. Negative connotations are attributed not exclusively to women, but also to men, for example, *viejo verde* in Spanish denominates an old man with sexual behavior characteristic of young [2, p. 98].

Comparative studies of sexism in several languages can provide deeper understanding of motivation of zoomorphic names.

Approaches in nominations of professions in different languages possess distinctive features, for example, in English and French the nominations of professions are mostly of the same form for men and women: *engineer / ingénieur, doctor / docteur, teacher / professeur* whereas in Spanish (*profesor / profesora*), Portuguese (*professor / professora*) and German (*Lehrer / Lehrerin*) the nomination of professions have masculine and feminine forms, which can be explained by formal grammar and phonological features: feminine forms sound and look quite natural in some languages, whereas in others they are perceived as comic, as it happens with feminine endings in Ukrainian (*професорка, філологиня*) which are not still commonly used.

Collaboration on multilingual and interdisciplinary research of gender perception of women and men in different languages and cultures is of great importance for future studies. It can provide knowledge of possible biased or discrimination attitudes and the mechanisms of their regulation. Body language proper of men and women and its verbalization in works of literature can be additional aim of further gender studies.

Gender studies can be conducted on synchronic and diachronic analysis of verbal representation of gender stereotypes which will reveal changes in gender perception represented at language and speech levels in different epochs.

In conclusion, we state that multilingual and multicultural research on gender studies is needed, primarily based on linguistic and sociolinguistic approaches. Lexico-semantic approach can further be completed with studies of discourse analysis which will be focused on syntactical and pragmatic characteristics of women and men speech.

REFERENCES

1. Иванченко А. И. Proverbes Français et équivalences en Russe. Русские пословицы и их французские аналоги / А. И. Иванченко. – Санкт-Петербург: КАРО, 2002. – 124 с.
2. Buitrago A. Diccionario de dichos y frases hechas / A. Buitrago. – Barcelona: Espasa, 2017. – 982 p.
3. Gill R. Gender and the Media / R. Gill. – Cambridge: Polity Press, 2007. – 296 p.
4. Lazar M. M. Feminist critical discourse analysis / M. M. Lazar. – New York: Palgrave MacMillan, 2005. – 260 p.
5. Mills S. Language and Sexism / S. Mills. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – 178 p.
6. ¿Por qué ante los problemas de una mujer el hombre da soluciones y pone cara de póquer? – Retrieved from: www.elpais.com/2015/10/12
7. Proverbios portugueses de mulher. – Retrieved from: <https://www.citador.pt/proverbios.php?op=8&theme=158&firstrec=0>
8. Proverbios portugueses de homem. – Retrieved from: <https://www.citador.pt/proverbios.php?op=7&theme=homem&firstrec=0>

Чумак Н.А.,
канд. філол. н., доц. кафедри іноземних мов ІМВ КНУ
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Коркішко К.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка
Охріменко К.,
студент, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

ПОЛІЛІНГВІЗМ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ МОВНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

«Скільки мов ти знаєш – стільки разів ти людина» – сказав Йоганн фон Гете ще у XVIII столітті. Хто ж знав, якого розвитку набере ця тенденція з приходом третього тисячоліття.

За новітніми даними полілінгвізм є феноменом сучасного суспільства – близько 75% населення земної кулі володіють в тій чи іншій мірі двома або більше мовами. Близько однієї чверті країн на Землі визнають офіційно дві мови на своїй території, і кілька країн – три чи більше [3, с. 225].

Полілінгвізм – вживання кількох (більше двох) мов у межах певної соціальної спільноти (насамперед держави); вживання індивідуумом (групою людей) кількох мов, кожна з яких обирається відповідно до конкретної комунікативної ситуації. Навички індивіда ситуативно використовувати одиниці декількох мовних систем свідчать про феномен полілінгвізму.

Виділяють два основних види полілінгвізму:

- індивідуальний, що передбачає рівне володіння принаймні трьома мовами;
- соціальний, що має місце в державах, де державними є декілька мов, або в багатонаціональних суспільствах.

Актуальність полілінгвізму як феномену сучасного суспільства полягає у тому, що оперування кількома мовами є необхідною умовою успішної життєдіяльності людини в епоху глобалізації. Глобалізація передбачає взаємопроникнення матеріальних і духовних компонентів різних соціальних культур [2,с.612]. А найважливішою умовою освоєння чужої культури є оволодіння, перш за все, її мовами.

Наразі, коли людство швидкими темпами самоудосконалюється, відбувається різкий перехід до діджиталізації, а також постграмотності, з кожним роком все більше професій зникає, людям потрібно встигати та підлаштовуватися, опановуючи все більше нових знань. А знання мови, як відомо, це одна з найцінніших і найважливіших навичок, які може засвоїти людина. Чим більше мов знає людина, тим більше вона вільна і пристосована до світу, який розвивається шаленими темпами та постійно вимагає більшого, оскільки люди, які володіють декількома мовами, вагомі конкуренти на ринку праці, які завжди будуть претендувати на достойну заробітну платню.

В аспекті полілінгвізму як фактору, що змінює спосіб життя людей, потрібно зазначити всі його позитивні й негативні сторони. Нещодавно були проведені дослідження, які передбачають, що вивчення додаткових мов у ранньому віці може фізично змінити мозок таким же чином, як фізичні вправи розробляють м'язи. Дослідження, проведене в Лондонському Університеті, показало, що щільність сірої речовини в певних частинах мозку була більшою у людей, які розмовляють двома мовами, ніж у тих, які володіли лише однією. Цей ефект був особливо помітний у двомовних дітей.

Деякі дослідження показали, що люди, які знають більше однієї мови, відрізняються широтою кругозору, більш схильні співпереживати, робити перший крок при спілкуванні.

Актуальною позитивною рисою феномену також є високий рівень емоційного інтелекту. Натомість, люди, які розмовляють лише однією мовою, схильні до замкненості, спричиненої вузьким кругозором та мовним бар'єром.

Діти, що розмовляють мінімум двома мовами, краще виконують тести, у яких треба фокусувати увагу на одному-двох аспектах і блокувати інші, що не стосуються справи. А дорослі здатні краще переносити складні двозначні ситуації, легше вирішувати конфлікти.

Креативність, як виявляється, теж залежить від фактору полілінгвізму. Діти-білінгви, яких попросили придумати, для чого можна використовувати різні об'єкти, наприклад, скріпку для паперу, цеглу, картонну коробку, – знайшли набагато більше ідей їхнього застосування, аніж діти, що володіють однією мовою [1].

Справжня проблема багатомовців – це плутанина, пов'язана зі змішуванням мовних систем. Існують побоювання, що вивчаючи декілька іноземних мов, можна якісно не вивчити жодну. Прикладом є так званий френгліш (*Frenglish*), розповсюджений на територіях, де державними мовами на однаковому рівні є англійська і французька.

Одразу потрібно зазначити, що починати опановувати іншу іноземну мову можна не раніше, ніж рівень першої перескочить поріг B1 (або еквівалента цьому рівню, якщо це не англійська).

Дуже часто разом із темою полілінгвізму та білінгвізму постає твердження про необхідність засвоєння мов саме в дитинстві на рівні з рідною мовою. Наша щелепа з дитинства налаштовується на артикуляцію мови батьків, а з віком «дерев'яніє». Через неопрацьовані щелепи дорослим буває складно освоїти фонетику іноземної мови.

Вчені виділяють критичні періоди, пов'язані з вивченням іноземної мови. Вважається, що після 8-11 років зменшується

ймовірність абсолютного оволодіння фонетичною системою і мовними конструкціями, навіть якщо дитина переїжджає в країну, де поширена ця мова або її всиновлюють носії. І справа не тільки в «дерев'яній щелепі», а й в тому, що до цього віку складається певна картина світу рідною мовою. Чим старша дитина, тим складніше опанувати іншу мову так само вільно, як першу.

Люди, які хочуть стати полілінгвістами і опанувати декілька мов дуже часто не знають з чого почати. Виходячи з цього, можна сформулювати декілька порад.

Безсумнівним є факт необхідності знання англійської. З часом лінгвістичної еволюції вона стане другою офіційною мовою в усіх краях світу, в тому числі і України. Тож якщо з якихось причин англійська мова ще неопанована, перш за все необхідно почати з неї. Для більшості, володіння англійською завершилося на рівні A1 – B1, що, звичайно, є недостатнім для подальшого академічного зростання, для якого рекомендовано поглибити свої знання принаймні до C1. Проте якщо на розмовному рівні цього вистачає, можна перейти до іншої, одразу після B1, як зазначалося вище.

Далі настає складний вибір, яку мову краще вивчати після англійської. Якщо людина не має особливих побажань, або інших потреб у вивченні якоїсь конкретної мови – пропонується опанування французької. По-перше, французька мова після Норманського завоювання заклала в англійській великий пласт запозичень в різних сферах суспільного життя, що значно полегшує засвоєння лексики. До того ж, окрім Франції та її найвідоміших колишніх колоній: Марокко, Туніс та Алжир, мовою Мольєра і Мане спілкуються більш, ніж в 30 інших державах, серед яких є ті, які належать до найбільш розвинених країн світу, як от Канада, Бельгія, Швейцарія. Французька – друга у світі мова, що найбільш широко вивчається як іноземна (після

англійської). Французька мова – офіційна мова міжнародної поштової служби, Червоного Хреста, одна з офіційних мов ООН.

Після французької дуже легко опанувати іспанською мовою, зважаючи, що обидві мови належать до однієї мовної сім'ї. До того ж, іспанська мова є третьою у світі за загальною кількістю носіїв. Це можливість вільно подорожувати Латинською Америкою та Іспанією.

Можна зробити висновок, що білінгвізм та полілінгвізм – світова тенденція, що все більше й більше набирає обертів. Знання двох або більше мов має величезне значення на світовому ринку праці, розвиває рівень IQ та EQ. Світ не стоїть на місці, і кожен, хто хоче крокувати в ногу з часом, має відповідати його викликам, самовдосконалюватись, вивчати мови, а через них відповідно пізнавати себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Добре бути білінгвом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://englex.ru/why-is-it-important-to-learn-2-languages/>

2. Китіна В. В. Феномен полілінгвізму в умовах обмеженого мовного середовища [Електронний ресурс] / В. В. Китіна. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-polilingvizma-v-usloviyah-ogranichennoy-yazykovoy-sredy/viewer>

3. Курбанова Л. В. Полілінгвізм як феномен сучасного суспільства [Електронний ресурс] / Л. В. Курбанова. – Режим доступу :
[file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/elibrary_36545919_97919137%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/elibrary_36545919_97919137%20(2).pdf)

Чумак Н.А.,
канд. філол. н., доц. кафедри іноземних мов ІМВ КНУ
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Романчук Д.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УМОВАХ МОВНОГО КОНТАКТУ (НА ПРИКЛАДІ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ)

Безсумнівно, процеси лексичного збагачення, такі як запозичення або ж утворення неологізмів, дозволяють модернізувати та урізноманітнити словниковий запас будь-якої мови. Лексичне запозичення розглядається як результат мовного контакту й білінгвізму та є необхідною складовою розвитку людства. Варто визнати, що збагачення мови відбувається не лише завдяки багатозначності й постійному утворенню нових слів, а й за рахунок запозичень.

Однак, дуже часто внаслідок таких лексичних обмінів утворюються нові міжмовні форми, як от *франгле* (*Franglais*) – назва французької мови, що містить багато англійських слів та виразів, або ж *френглиш* (*Frenghish*) – назва англійської мови, в якій надмірна кількість французької лексики [1]. Країною, що представляє собою яскравий приклад використання такого мовного злиття, є Канада. Офіційними мовами цієї держави є англійська та французька, тому очевидно, що лексичні запозичення є результатом дуже тісного мовного контакту, який сприяє утворенню та використанню нових лексичних одиниць на цій території.

Мета цього дослідження полягає у визначенні причин лексичних запозичень на території Канади, а також у

виявленні особливостей канадського варіанта французької мови.

Об'єктом дослідження є нові лексичні одиниці, запозичені головним чином з англійської мови.

Актуальність теми зумовлена низьким ступенем вивченості новітніх французьких лексичних запозичень з точки зору їх типів, походження та складу.

Щоб з'ясувати причини появи англіцизмів у французькій мові варто розібратися в історичних умовах її розвитку на території Канади. Після 1759 року кількість франкофонів в Канаді неухильно зменшувалась через масову імміграцію англофонів. З 1840 по 1860-і рр. англomовне населення Канади перевищило франкомовне. З огляду на невизначений статус французької мови в Канаді, де британська адміністрація робила все можливе для його викорінення, кількість прямих англо-американських запозичень зростало до середини ХХ століття. Особливо активно франкофони запозичували технічну лексику, оскільки робочою мовою промисловості була англійська. Після Тихої революції і встановлення офіційного статусу французької мови, активний мовний *пуризм* (*прагнення до чистоти літературної мови, до викорінення будь-яких іншомовних запозичень*) франко-квебекців привів до різкого скорочення числа прямих запозичень [2].

Однак вже зараз, у період глобалізації, англійська мова має сильний вплив на інші мови, у тому числі й на французьку. Зважаючи на те, що Канада є білінгвістичною країною, мовний контакт є невід'ємною частиною життя її громадян. На відміну від Франції, де франгле вважається зазіханням на національну культуру, більшість канадійців вважають його дуже вдалим засобом комунікації, який допомагає порозумітися англійським і французьким групам населення з різних провінцій. Сучасну тенденцію до мовного меланжу

можна прослідкувати у використанні франгле не тільки в повсякденному спілкуванні, а й у створенні пісень, котрі є прикладом все більшого культурного взаємопоглинання. Прикладом цьому може слугувати музичний хіп-хоп гурт *Dead Obies* з Монреалю, пісні якого поєднують слова та фрази з англійської та французької мов. За словами музикантів, багато молодих людей у Канаді сьогодні володіють обома мовами, а їхня музика – це результат натхнення, що відображує цей феномен [3].

З огляду на це, варто розглянути різні типи лексичних запозичень з англійської мови, що є широко розповсюдженими у канадському варіанті французької мови. Перший тип – **повні англіцизми**, тобто слова які не змінили своєї форми з англійської мови. Наприклад, *marketing, leader, global, manager* та інші. Однак іноді спостерігається незначне пристосування до французької мови, наприклад: *drabe*, що походить від англійського слова *drab*. Другий тип – так звані **гібридні англіцизми** – поєднання англійського слова та французької частини слова (суфікса). Наприклад, *skyper, forwarder, printer, switcher, implémenter* та інші. Третій вид – **семантичні англіцизми** – французькі слова, котрі вживаються в англійському сенсі. Наприклад, слово *pathétique* першочергово має значення «*пристрасний, хвилюючий*», проте вживається в англійському значенні «*нещасний, жалюгідний*»; також слово *ajourner* у французькій мові означає «*відкладати, давати відстрочення*», а вживається у значенні «*зробити перерву*». Четвертий тип – **синтаксичні англіцизми** – пов'язані з використанням порядку слів та прийменників або сполучників на англійський манер. Розповсюдженими є вирази — «*le plus rapidement possible*» (англ. *as soon as possible*), «*dès que tu peux*» (англ. *as soon as you can*) – та слова з нехарактерними для французької мови прийменниками – *demander pour* (англ.

ask for), *chercher pour* (англ. *look for*) та інші. І п'ятий тип англіцизмів – **морфологічні**, які є буквральним перекладом англійських форм. Наприклад, *à l'année longue* (англ. *all year long*) або *prix de liste* (англ. *list price*) [4].

Сьогодні найчастіше англіцизми проникають в мову та популяризуються через засоби масової інформації. Це особливо помітно у Канаді – країні, де телебачення транслює як англомовні, так і фрактомовні канали, де газети та журнали друкуються двома мовами одночасно. Таким чином, більшість сучасних англіцизмів походять з:

- мови соціальних мереж та сучасних технологій: *networking, smartphone, brainstorming, digital, netflixisation* та інші;

- шоу-бізнесу та поп-культури: *look, news, fashion week, buzz* та інші;

- соціальної сфери: *squatter, street pooling, manspreading* та інші;

- гастрономії: *fast-food, cake, hot dog* та інші;

- бізнесу, економіки та професійних відносин: *business school, feedback, layout* та інші [5].

Також, на основі щоденної комунікації утворюється дуже багато нових виразів, подібно до англійського варіанта: *t'es off* (англ. *you are off*), *je suis en bad* (англ. *I am in trouble*), *il n'est pas clean* (англ. *it's not clean*), *j'ai fait un burn-out*, (англ. *I was burned-out*) та інші [6].

Англіцизми використовуються для опису глобальних соціально-економічних політичних явищ, що відбуваються в сучасному суспільстві (*startup, Brexit*), інновацій у комунікації та обміні інформацією, утворюючи нові похідні слова: *Uber – ubériser – ubérisation; Facebook – facebooker – facebookeur(-euse) – facebookien* etc [5].

Отже, в умовах мовного контакту неможливо уникнути лексичних запозичень. На прикладі Канади можна

відстежити, як постійне спілкування носіїв різних мов між собою та ЗМІ впливають на суспільство, що призводить до утворення нових міжмовних форм. Всебічне вивчення взаємодії мов, дослідження причин її виникнення та наслідків функціонування залишається одним із найважливіших питань сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комлев Н.Г. Словарь иностранных слов : [более 4500 слов и выражений] / Н. Г. Комлев. – Москва : Эксмо, 2006. – 669 с.
2. Французька мова в Канаді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
3. Parlez-vous Franglais? Montreal's bilingual rappers speak their own language [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.theguardian.com/music/2015/sep/17/franglais-montreal-bilingual-rappers-music>
4. French language in Canada [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/French_language_in_Canada
5. Anglicisms in French Vocabulary in the Early 21st Century [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/322161403_Anglicisms_in_French_Vocabulary_in_the_Early_21st_Century
6. Anglicisms in the french language: linguistic and social aspects [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://ae.fl.kpi.ua/article/viewFile/112213/133463>

Чумак Н.А.,
канд. філол. н., доц. кафедри іноземних мов ІМВ КНУ
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Смоляр П.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Беспрозванна К.,
студентка, ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

СУЧАСНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, ІСПАНСЬКОЇ, ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Як писав І. Огієнко, «мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, сутність нашої свідомості» [1]. Справді, мова є відображенням свідомості народу, вона схильна до змін. З розвитком суспільства розвивається і мова. Жива мова повинна змінюватися, відгукуючись на нові запити суспільства, нові потреби його мовної діяльності в трьох її визначальних складниках: називання нових понять або нових аспектів понять, уже відомих – **номінація**; творення нових суджень про явища дійсності, нові їх ознаки – **предикація**; вираження ставлення мовців до номінацій або суджень – **оцінка**.

Сучасне суспільство живе в інформаційну еру. Завдяки постійному потоку інформації та розвитку технологій, у суспільстві виникла потреба у створенні слів, які б відповідали існуючим поняттям. Інформатизація, свобода слова, лібералізація світу спричинили формування нового світосприйняття у молодих поколінь. Через це почали

виникати сленги, скорочення слів, фразеологізми та інше, що є поширеною мовою спілкування в соцмережах [2].

Отже, зміни в мові – закономірний процес. Поява нових номінацій (слів або словосполук) доводить життєздатність національної мови і стимулює її до виконання своїх основних функцій: когнітивної та комунікативної. Задля аналізу процесу утворення нових слів, словосполучень та фразеологізмів у різних мовах світу було обрано декілька країн (США та Великобританія, Іспанія, Франція, Україна), мови яких є відповідно: англійська, іспанська, французька та українська.

Англійська мова. Трансформація англійської мови відбувається дуже швидко. Через це в Інтернеті були навіть створені онлайн-словники, які дозволяють додавати користувачам нові слова, що виникають у мові. Серед таких «Macmillan Dictionary», який був створений у 2009 році у форматі відкритого словника. Проте перш ніж потрапити туди, слова ретельно перевіряються на вживаність. Зокрема, через карантин до словника увійшли такі сталі вислови, як: «quarantimates», що означає «люди, що перебувають на карантині разом»; «quarantine» – алкогольний коктейль, що людина випила, перебуваючи на карантині; технічний розвиток спровокував появу слова «technozoic» – експлуатація ресурсів Землі шляхом використання технологій. Має набір оновлених слів й Оксфордський словник. Декілька виразів 2019 року – «simples» – «все просто». Це слово увійшло в розмовну мову британців ще 10 років тому через популярну телерекламу. «Chillax» – дієслово, суміш слів «chill» і «relax», обидва означають «розслабитися». «sock-a-doodle-dooing» – іменник, що буквально означає "кукурикання"; про людину, яка багато хвалиться; «easy-breezy» – прикметник, в основному вживається для опису одягу або стилю, означає

"невимушений", "повсякденний", "розслаблений"; «jedi» – іменник – «джедай», герой фільмів "Зоряні війни", член ордена ченців-лицарів, які охороняють мир в галактиці [3]. Існує словник, який систематизує сленгові слова – Urban Dictionary, будь-який користувач може додати сленгове слово, інші читачі можуть поставити лайк чи дизлайк під такою публікацією [4].

У зв'язку з тим, що Меган Маркл та принц Гаррі відмовились від королівського титулу з'явився такий фразеологізм – «to meghanmarkle» – залишати місце, де тебе не поважають достатньо або де ти відчуваєш себе некомфортно, або якщо є загроза для вашого здоров'я або здоров'я вашої сім'ї.

Іспанська мова. Іспанська більш консервативна ніж англійська. Зміни в ній відбуваються відносно рідко. Більшість корінних іспанців є прихильниками класичної іспанської мови, проте процес глобалізації є невідворотнім. Зокрема, англійська як інтернаціональна мова справила великий вплив на іспанську. З'явилися такі слова, як: «googlear» – гуглити; «chatear» – чатитись, обмінюватися повідомленнями; «escanear» – сканувати; «faxear» – надсилати факс (це дієслово зараз використовується набагато частіше замість виразу «enviar un fax») [5]. Існує також словник, який постійно оновлює список нових слів та фразеологізмів іспанською – «Real Academia Espanola». Зокрема у 2017 році з'явилися такі вислови: «Ño.porabuena» – «в добру путь, сеньйор» (Ño – скорочення від señor. porabuena – це теж саме, що enhorabuena («в добру путь»); «capuzar» – занурювати голову в воду (від латинського *caput* («голова») і *putere* («занурювати»); «zangolotear» – «тинятися без діла», причому робити це постійно і наполегливо; «amigovio» – це про тих друзів, які більше схожі на пару, гібрид слів *amigo* і *novio* (увійшов до складу словника в 2014 році) [6].

Французька мова. Щороку члени легендарної Французької академії (одна з найстаріших наукових установ Франції) публікують нові слова та вирази на своєму сайті, що увійшли в французьку мову. Туди потрапляють лише ті слова, які відповідають реальній мовній потребі і вже добре закріпилися у вживанні. Крім того, часто французькі видання, такі як «Larousse», публікують власні підбірки слів, що за їхніми даними, дуже часто вживаються у пресі, рекламі та розмовах. Серед них багато слів, що відображають зміни у повсякденному житті французів, вплив екології та нових технологій. До прикладу, «survivalisme» – спосіб життя людей, які готуються до стихійного лиха; «bigorexie» – звання до спорту; «dédiésélimation» – зменшення кількості транспортних засобів, що їздять на дизельному паливі; «charge mental» – це психологічне навантаження, яке відчувають жінки, що займаються побутовими справами та вихованням дітей. Крім цього, важливо зазначити, що свої корективи у мову вносять зміни у сфері праці та безпека, що чатує на французів у Інтернеті: «ubériser» – дієслово, що означає використання цифрових платформ замість звичних сервісів; «slasheur» – людина, що працює на декількох робочих місцях одночасно; «cyberdihadisme» – використання Інтернету для просування або здійснення джихаду; «darknet» – частина Інтернету, недоступна через звичайні пошукові системи. Ще одним популярним словом стало «divulgâcher», що означає розкриття моментів з фільму або серіалу комусь, хто ще його не дивився (простіше замінити ще одним неологізмом – «спойлерити») [7].

Українська мова. Український словник також постійно розширюється. Особливо за останні 10 років, коли на території України збільшилася кількість населення, яке розмовляє українською, а не російською. Відтак у грудні минулого року словник сучасної української мови та сленгу

«Мислово» назвав слово «діджиталізація» найбільш вживаним. Воно означає зміни суспільного життя, пов'язанні з використанням цифрових технологій [8]. З поширенням ідей гендерної рівності, в українській мові все частіше з'являються фемінітиви. Наприклад, «лауреатка», «педагогиня», «штурманка», «експертка», «вчена», «зоологиня» та інші [9]. Крім цього, нові поняття починають називати словами, запозиченими з іноземних мов, зокрема з англійської: «дедлайн», «т'ютор», «барбершоп», «лінк», «фідбек» тощо [10].

Таким чином, тенденція до швидкої появи нових слів є глобальною. По суті, головними рушіями у створенні нових термінів, словосполучень та фразеологізмів є: екологічна ситуація у світі, прагнення людей до зменшення відходів та шкідливого впливу; технічний розвиток, в тому числі штучний інтелект та додатки, які змінюють побут людей; прагнення до гендерної рівності, поширення феміністичних настроїв; політична та економічна нестабільність у світі. Через це можна зробити висновок, що в наступні роки потреба у появі нових слів тільки зростатиме, оскільки технічний процес, зміни в екології та в будь-яких інших аспектах людського життя будуть диктувати свої умови. Зростатиме кількість об'єктів або явищ, які до цього не були відомі людям, відбуватимуться події, які будуть бентежити або навпаки тішити людський розум. Усе це буде потребувати своєї, нової назви.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Мова як складова людської культури в умовах світової глобалізації»:

<http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86819/16-Petkun.pdf?sequence=1>

2. «Мовна норма: Стале і змінне»: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis.pdf
3. Cambridge Dictionary. Retrieved from : <https://www.google.com.ua/amp/s/dictionary.cambridge.org/ru/amp/>
4. Urban Dictionary Retrieved from : <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=KryozGaming>
5. Центр іспанської мови та культури. Режим доступу : <https://esclubmoscu.com/blog/posts/-o-takie-spornye-novye-slova-prinyatye-v-slovar-akademii-ispanskogo-yazyka/>
6. «Diccionario de la lengua española» – Edición del Tricentenario. Retrieved from : <https://dle.rae.es/pol%C3%ADmata>
7. «Bigorexie, slasheur, adulescence... voici les nouveaux mots du Larousse». Retrieved from : <https://www.bfmtv.com/culture/bigorexieslasheuradulescence-voici-les-nouveaux-mots-qui-font-leur-entree-dans-le-larousse-1686595.html>
8. «Словник сучасної української мови та сленгу назвав слово року». Режим доступу : <https://osvitoria.media/tag/novi-slova/>
9. «Новим українським правописом закріплене використання фемінітивів»: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2706989-novim-ukrainskim-pravopisom-zakriplene-vikoristanna-feminitiviv.html>
10. Популярні слова українською мовою. Режим доступу : <https://slovotvir.org.ua/popular>

Причина Є.С.,
студентка, КТШФМ,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ФРАНКОМОВНИХ ТА УКРАЇНОМОВНИХ ТЕКСТАХ ЗАКОНУ

Тексти законів України та Франції встановлюють загальнообов'язкові норми та правила, мають вищу юридичну силу та «впливають не тільки на розум, свідомість та волю людини, а й на її поведінку та світосприйняття» [1, с.81]. Головним завданням законів є регулювання суспільних відносин, тому необхідною умовою до законодавчого тексту є його подальше сприйняття та засвоєння суб'єктом права. Проведення порівняльного аналізу мовних особливостей зазначених вище текстів, зокрема юридичної лексики у межах обох мов для визначення їхніх спільних та відмінних рис є необхідною передумовою перекладу фахових текстів. Саме це й зумовлює **актуальність** нашої роботи.

Мета роботи полягає в контрастивному дослідженні юридичної лексики в текстах законів України та Франції шляхом виявлення спільних та відмінних характеристик її функціонування. **Об'єктом** нашого дослідження виступає юридична лексика текстів україномовних та франкомовних законів, **предметом** є структурно-семантичні та функціональні особливості юридичної лексики в франкомовних та україномовних текстах закону.

Результати нашого дослідження дозволили нам констатувати, що окрім загальної лексики, в тексті закону спостерігається використання термінологічної лексики,

тобто термінів. Також досить розповсюдженими є вирази-кліше. Після проведеного нами аналізу, нам вдалось окреслити спільні та відмінні особливості функціонування юридичної лексики в законах України та Франції. Спільними вважаємо:

1. Наявність не лише власне юридичних термінів (*фальсифікація, abus (m) de pouvoir*), а й різногалузевої термінології, що пояснюємо тим, що закони регулюють усі сфери діяльності людини. Звичайні загальні закони, наприклад, кодекси, структуровані за своїм призначенням, й, відповідно, тематичною наповненістю, тому й неюридична термінологія семантично відповідатиме тематиці кодексу. Наприклад, для французького *Code de l'éducation* характерним буде наявність термінів із освітньої або суміжних галузей: *service (m) public de l'éducation, encadrement (m) des élèves, établissement (m) d'enseignement* тощо.

2. Особливості форми термінів. В українській та французьких мовах знаходимо однокомпонентні (*позивач, témoin (m)*) та багатокомпонентні терміни (*компрометація інформації з обмеженим доступом, personne (m) morale autonome*);

3. Способи творення. Найпродуктивнішими способами творення законодавчих термінів вважаємо об'єднання навколо одної лексеми одного або декількох слів. Наприклад: *délit (m) antisocial, délit (m) boursier, délit (m) contre l'Etat, délit (m) correctionnel, délit (m) d'occasion (f), délit de négligence (f)* тощо.

4. Структура термінологічних законодавчих словосполучень. Для французької та української мови найбільш характерними виявлено Adj+N (*неліквідні кошти, acte (m) consensual*) та N+N (*показання експерта, louage (m) de choses*).

5. Використання стандартних законодавчих формулювань, що надають тексту закону ритуалізованості та офіційності. Наприклад, для Кримінального кодексу характерною є стала синтаксична конструкція, що визначає неправомірне діяння та ступінь покарання за нього: *Le fait de + V + est puni de ... ans d'emprisonnement et de ... F d'amende* для французької мови, в українській мові знаходимо схожу конструкцію: *Назва протиправного діяння + додаткові обставини + карається позбавленням волі на строк від ... до ... років*. Однак зазначимо, що у французькій мові такі сталі конструкції-кліше є стандартизованими, тоді як в українській мові спостерігаємо їх варіативне вживання.

Відмінними знаходимо:

1. Використання виразів-запозичень з латини. У французьких спеціальних законах та інших законодавчих текстах (декретах, указах, постановах) спостерігаємо використання виразів *de commodo et incommode, de facto, de jure, de lege lata, mutuus dissensus, pacta sunt servanda, ultra vires*. Вирази подаються без перекладу і зустрічаються достатньо рідко, однак вони надають тексту закону архаїчності та ритуалізованості. В українських законах вирази-запозичення з латини не використовуються.

2. Ступінь фемінізації лексичних одиниць: у французькій мові лексика на позначення професій, титулів, посад, які займає жінка ідентифікується за допомогою жіночих закінчень та артиклів або суфіксів *-esse, -eure, -teuse, -euse*. Фемінітиви в офіційних спеціальних законах, коли мова йде про конкретну людину, наприклад: *La ministre des armées, Florence Parly* (2). В українській мові процес фемінізації лексики в законодавстві знаходиться на початковому рівні – фемінітиви в офіційних документах не використовуються. Ми вважаємо, що це підтримує гендерну асиметрію в лінгвістиці.

Підсумовуючи, зазначимо, що після проведеного нами аналізу, ми дійшли висновку, що в багатьох аспектах функціонування юридичної лексики в законах України та Франції має спільні риси, адже закон – регульований нормативний акт, лексичне наповнення якого також чітко регулюється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ушаков А. А. Очерки советской законодательной стилистики /А. А. Ушаков. – П., 1967. – 206 с.
2. LOI n°2019-1446 du 24 décembre 2019 de financement de la sécurité sociale URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jo_pdf.do?id=JORFTEXT000039675317.

Гумовська І.М.,
канд. філол.наук, доцент кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій ТНЕУ,
м. Тернопіль, Україна

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ- АБРЕВІАТУР В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У сучасній англійській мові скорочення способу передачі фахових слів та словосполучень спостерігається часто. У сучасних терміносистемах скорочення є досить різноманітними. Найчастіші випадки є ті, в яких замість повного слова вживають його частину з найбільшою смисловою вагою.

Ми розуміємо *термін* як слово чи словосполучення, що має спеціальне значення, яке виражає професійне поняття, застосовується у процесі пізнання, засвоєння професійно-технічних та наукових об'єктів, взаємозв'язків між ними. Під

скороченням вважатимемо частину слова, що вживається після того, як його окремі елементи втрачені. В усному мовленні — це усічення або пропущення частини морфемного складу слова. Під **акронімами** розуміємо слова, утворені від початкових літер.

У нашій роботі **абревіатурою** вважаємо штучні складноскорочені слова. Бувають літерна, звукова, початкова та комбінована абревіатури.

Ми проаналізували економічну літературу різних жанрів та використали лексикографічні юридичні та економічні словники, в результаті чого виявили, що приблизно 73% з усієї кількості правничих термінів, які вживалися в економічному дискурсі стали частиною економічної підмови як наслідок частого використання в галузі економічної діяльності та правової бази бізнес-операцій. Варто зазначити, що в процесі трансмісії в економічну терміносистему ці елементи повністю зберігають юридичне значення.

Розглянемо основні типи найчастіше вживаних юридичних термінів-абревіатур та акронімів в економічному дискурсі:

1.Скорочення за початковими буквами та за назвами початкових букв: AAER (Accounting and Auditing Enforcement Releases) ;ABTL (Association of Business Trial Lawyers); YM (Youth Management); LLC (Limited Liability Company).

2. Сполучення початкових частин слів: Ball. Code (Ballinger Code); Rem.Comp.Stat. (Remington's Compiled Statutes); Rem.Rev.Stat.((Remington's Revised Statutes).

Дослідження літератури різних жанрів з економіки показало, що абревіатури правничих термінів не часто вживаються. Вони головно утворені від початкових літер, які є прописними і нічим не розділені між собою. Наприклад, ми зафіксували такі акроніми: *CF (Cost and Freight)*, *CIF (Cost, Insurance, and Freight)*, *UCC (Uniform Commercial Code)*..

Простежимо семантику акронімів з правничої терміносистеми у процесі їх функціонування в економічному та юридичному дискурсах. Такі скорочення повністю зберігають юридичні значення в літературі різних жанрів з економіки. Наприклад, термін *RICO* в економічному тексті набуває такого ж значення, як і в юридичному тексті: *The treble damages provision has caused a growing number of individuals to bring RICO claims and has contributed to the controversial nature of the act.*

Наведемо інші приклади вживання скорочень: *In the periodic reporting process, CESCR (Committee on Economic, Social and Cultural Rights) has repeatedly called on states to seek assistance where needed to realize economic, social, and cultural rights.* Природно, що така аббревіатура не змінює семантичного значення, оскільки передає назву комітету, і є власною назвою. Інша аббревіатура *LCC* (Land Claims Court) теж зберігає семантику в економічному контексті: *The LCC is thus effectively prevented from fulfilling its critical mandate, and is thus unable to ensure that special measures are designed and implemented to advance vulnerable persons in the land reform context.*

Звернемо увагу на той факт, що в економічному дискурсі, переважно у монографіях з комерційного права та його застосування в економічній практиці, частіше фіксуємо аббревіатури термінів з права. При цьому семантика термінів збережена: *CIF means that the price of the goods includes the cost of shipping and insuring them. CF is the same as CIF except that the seller is not obligated to insure the goods. Under the UCC, however, the open price term does not eliminate the reality of a contract.*

Враховуючи результати нашого дослідження, ми дійшли висновку, що юридичні термінологічні елементи дедалі більше використовуються в структурі економічних текстів

різних жанрів. Високий відсоток відповідності юридичному значенню терміна в економічному дискурсі пояснюється передусім щільним зв'язком економіки з правознавством. Наповнення правничої термінологічної лексики акронімами є наслідком мовних, комунікативних та дискурсивних змін у сучасній лінгвістиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anderson R., Fox I., Twomey D. Business Law./ Anderson R., Fox I., Twomey D. // South–Western Publishing Co., 1987. – 1139 p.
2. Appleby R. Modern Business Administration. / Appleby R. // London, 1994. – 500 p.
3. Benjamin J., Francia A., Strawser R. Financial Accounting./ Benjamin J., Francia A., Strawser R. // Houston, 1989. – 651 p.
4. Berkowitz E., Kerin R., Rudelius W. Marketing./ Berkowitz E., Kerin R., Rudelius W. // Boston, 1989. – 752 p.

Мельник Є.Ю.,
канд.пед.наук, доцент кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ
Слобоженко Р.А.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ,
м. Київ, Україна

ГРА СЛІВ ЯК ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ПРИЙОМ

(на матеріалі франкомовних і англomовних текстів)

«Гра слів» не є терміном в суто науковому розумінні. Вважається, що йдеться перш за все про мовні «експерименти», які носії мови здійснюють на основі певних мовних явищ та механізмів. Грою слів вважається спеціальне використання звукової, лексичної або граматичної форми

слів, частин слів, фразеологізмів, синтаксичних конструкцій, що ґрунтується на зіставленні, переосмисленні та обігранні близькозвучних або однозвучних мовних одиниць із різними значеннями [1]. Гра слів зазвичай асоціюється з комічним, з гумором, оскільки вона здатна викликати якщо не сміх, то хоча б посмішку [2, с.9]. Гра слів додає висловлюванням виразності, цікавості, стилістичної забарвленості й активізує увагу слухачів або читачів. Вона зустрічається у спонтанному та підготовленому мовленні і саме в останньому випадку презентується найбільш вдалимими зразками, оскільки автори висловлювань мають певний час для вдосконалення своїх текстів.

Гра слів є розповсюдженим публіцистичним прийомом, який активно використовується журналістами переважно у заголовках, оскільки саме заголовок є тією частиною тексту, яку читач бачить першою і яка здатна одразу ж привернути його увагу. Положення цих тез ми ілюструватимемо прикладами гри слів, які було знайдено в публікаціях французького журналу *L'Obs* та англomовних газет *The Guardian*, *The Sun*, *The Daily Mirror* та *New York Post*. Численність таких прикладів у текстах, створених носіями різних мов, свідчить про універсальність бажання експериментувати з мовленнєвим матеріалом для досягнення певних цілей.

Розглядаючи гру слів, необхідно згадати певний термінологічний апарат, а саме:

- **омоніми** – слова, однакові або подібні за звучанням, але різні за лексичним значенням;
- **омоформи** – різні за значенням слова, однакове звучання яких зберігається лише в окремих граматичних формах;
- **омофони** – слова, різні за значенням і написанням, але однакові за звучанням;

- **омографи** – слова, однакові за написанням, але різні за значенням і звучанням;

- **пароніми** – слова, що мають подібність у морфологічній будові, близькі за фонетичним складом, але розрізняються за значенням.

Серед численних прийомів, завдяки яким досягається ефект гри слів, найчастіше зустрічаються [3; 4]:

а) **анаграма** (зміна порядку літер у слові задля отримання нового змісту; отримане слово обов'язково існує у словниках);

б) **каламбур** (гра, що базується на омонімії, омофонії, паронімії або багатозначності (полісемії), задля семантичного зближення двох слів [5, с.197-223]);

в) **неологізм** (утворення нових слів на основі лексичних одиниць, які вже існують у певній мові);

г) **слово-валіза** (об'єднання двох слів в одне завдяки скороченню частин одного або обох слів);

д) **антіпаремія** (речення, яке утворюється на основі автентичного прислів'я завдяки використанню паронімії або омофонії для зміни оригінального змісту; на відміну від оригінального прислів'я, яке містить певну мораль або судження, «фальшиве» прислів'я виконує гумористичну роль, і за цією пародією легко розпізнається автентичне прислів'я).

Очевидно, що гра слів апелює до зору та слуху, викликає особливу увагу, яка підштовхує до дедукції особливого змісту та забезпечує певний естетичний досвід. Завдяки грі слів словам або групам слів додається певна семантика, створюються нові слова або модифікуються ті, що вже існують; головна ідея пожвавлюється додатковою ідеєю, мовлення стає енергійнішим та експресивнішим, висловлення набуває «доданої семантичної вартості».

Наведемо та прокоментуємо приклади гри слів, що містяться у текстах, опублікованих у зазначених іншомовних періодичних виданнях.

- Анаграма

I Love vélo. Французьке «vélo» є анаграмою англійського слова «love». Завдяки такій грі слів усе речення набуває кумедності.

Англомовний заголовок «*Real fun*» виявляється анаграмою слова «funeral», «*Dirty room*» – «dormitory», «*A Rope Ends It*» – «desperation», «*Bad Credit*» – «debit card», «*Evil's Agent*» – «evangelist».

- Каламбур

Каламбур «*La qualité Cali*» базується на співзвучності (омофонії) слів «Cali» (французький співак, творчість якого заслуговує на численні компліменти з боку критики) і початку слова «qualité» («якість»). Каламбурний заголовок «*Maudit Modi*» ґрунтується також на омофонії слів «maudit» («проклятий») і скорочення від «Modigliani» (прізвище відомого митця). Каламбурами, що базуються на омофонії є також заголовки: «*Le vivier de Duvivier*» («de vivier» – «місце, заклад, в якому знаходиться велика кількість людей певного роду діяльності», Julien Duvivier – відомий французький режисер першої половини ХХ століття); «*Miossec aussi sec*» (Miossec – французький виконавець, «sec» – прикметник, який характеризує манеру виконання співака); «*Ne zappez pas Zappa*» («zapper» – старіти, виходити з моди, бути нецікавим; перемикати телевізійні канали, вважаючи їх нецікавими; Zappa – один з найвпливовіших виконавців та композиторів другої половини ХХ століття).

Заголовок «*Burning questions on tunnel safety unanswered*» містить гру слів у виразі «burning questions», який натякає на край важливий, невідкладний характер питання, оскільки йдеться про можливість виникнення пожежі в тунелі під Ла

Маншем. У заголовку «*Why are there no aspirin tablets in the jungle? – Because paracetamol!*» каламбур забезпечується вимовою слова «paracetamol» (paracetamol – знеболюючий та жарознижувальний засіб, як і aspirin): Parrots ate them all (папуги з’їли їх усіх). Каламбур у заголовку «*Why the Clyde offer is not so bonny*» апелює до історії США: Боні та Клайд – відомі американські грабіжники, що діяли за часів Великої депресії. Водночас слово «bonny» означає «привабливий, прийнятний», тому заголовок набуває наступного значення: «Пропозиція про поглинання компанією Clyde не прийнятна для акціонерів компанії». У заголовку «*Wood’s wife attacked him with wedge! Tiger admits: I’m a cheetah*» слово «cheetah» означає «гепард», а вимовляється як «зрадник, чоловік, який зрадив свою дружину». Гру слів знаходимо також у заголовку «*Breath of fresh heir*» («heir» означає «спадкоємець» і вимовляється як «air» («повітря»)).

- Неологізм

Заголовок «*Beyounez-vous!*» за своєю формою є займенниковим дієсловом у наказовому способі, проте дієслова «se beyoncez» у французькій мові не існує. У рецензії йдеться про новий диск американської співачки Р’н’В Веуонсе́, тобто у такий кумедний спосіб автор намагається привернути увагу читачів до свого тексту. Очевидно, що «Beyounez-vous!» є авторським (суб’єктивним) неологізмом, який ніколи не буде відображений у словниках. Гра слів у цьому випадку полягає в утворенні дієслівної форми французькою мовою від іншомовного псевдоніму. Неологізмом, що утворено у подібний спосіб, є заголовок «*Happy-culteurs*», де «happy» є англіцизмом, а французьке закінчення «culteur» означає особу, яка вирощує рослини або розводить тварин (порівняймо «apiculteur» – «бджоляр», «horticulteur» – «садівник»).

Неологізм «*pet-ernity*» у заголовку «*Pet-ernity leave*» нагадує слова «maternity» та «paternity» і називає нову форму соціального захисту – догляд за домашньою твариною (еквівалент догляду за дитиною: maternity leave & paternity leave). У заголовку «*Boy, what a sunrise!*» неологізм «sunrise» натякає на народження сина у принца Гаррі та Меган Маркл зі сходом сонця («sunrise»)).

- Слово-валіза

Заголовок «*Electroglodytes*» утворено з двох слів: «*électro*» та «*troglodyte*» (особа, що мешкає у печері або приміщенні, викопаному у скелі). Зауважимо, що кінець першого слова і початок другого є ідентичними – «tro», тобто в цьому випадку ми можемо говорити про **гаплогологію** (гру слів, яка полягає у тому, що один і той самий склад є кінцем одного слова і початком наступного; при цьому врешті-решт цей склад не повторюється двічі). У тексті йдеться про диск, на якому зібрані твори композиторів електронної музики старшого покоління.

Численні слова-валізи, що утворюються злиттям двох слів, одне з яких обов'язково скорочується, спостерігаємо в англійській пресі: «*advertainment*» (advertising & entertainment), «*affluenza*» (affluence & influenza), «*Oxbridge*» (Oxford & Cambridge). Слово-валіза «*Mompreneurs*» (mom & entrepreneurs) стає зрозумілим після ознайомлення зі змістом статті, де йдеться про можливості роботи для матерів, які залишаються вдома для виховання дітей і водночас працюють на себе як фрілансери. У заголовку «*Why They Split: The Brangelina breakup that shocked the world*» слово «*Brangelina*» складається з «Brad» та «Angelina»: йдеться про подружжя відомих голлівудських акторів.

- Антипаремія

«*Le conte est bon*». «Le conte» («казка») є омофоном слова «le compte» («рахунок»). Оригінальне прислів'я «Le compte

est bon» використовується стосовно особи, яку заарештовано, буде засуджено і покарано. Проте речення, яке утворює автор за допомогою антипаремії на основі омофонії, означає «Казка є гарною», оскільки в тексті йдеться саме про спектакль-казку.

Різновидом антипаремії можна вважати ті випадки, коли для гри слів замість оригінального прислів'я використовуються назви всесвітньо відомих творів: «*Parkinson le glas*» (Parkinson – неврологічна хвороба; «Pour qui sonne le glas?» – роман Ернеста Гемінгвея); «*L'amour au temps des caméras*» («L'Amour aux temps du choléra» – роман Габріеля Гарсія Маркеса); «*Jurassic Bark*» («Jurassic Park» – фільм Стівена Спілберга), «*Naming Private Ryan*» («Saving Private Ryan» – назва відомого фільму Стівена Спілберга; футболіст Манчестер Юнайтед Райан Гігз був причетний до сексуального скандалу).

Гра слів залишається у лінгвістиці темою, яку не можна вважати достатньо дослідженою. Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в аналізі та категоризації явищ, які репрезентовані прикладами на кшталт:

1) обігравання сталих виразів на основі омофонії: «*Le mal de mère*» («le mal de mer» – «морська хвороба», «le mal de mère» – «туга за матір'ю»);

2) обігравання власних імен/ назв на основі омонімії або омофонії: «*Crème Solaar*» («crème solaire» – «крем від сонця», «Crème Solaar» – «найкраще у співака на прізвище Solaar»). У рецензії на пригодницьку комедію «Пригоди Паддінгтона» зустрічаємо таку гру слів: «*The director is clearly King with such mastery of the camera, story and cast.*» «King» з великої літери у цьому тексті – Paul King, режисер фільму; «king» означає також «найкращий, найважливіший». У рецензії на фільм про агента МІ-6 читаємо фразу «*I feel I had a real Bond with the character since reading the books*», в якій обігрується

«Bond» з великої літери (James Bond, головний персонаж романів британського письменника Яна Флемінга) та «bond» з маленької літери («зв'язок»). У фразі «*I'm glad that the producers said to Colin Firth – “Heyman! Your voice really isn't working.”*» гра слів полягає в тому, що Heyman – це кінопродюсер Девід Геймен, а «Hey, man!» – вираз, який використовується при привітанні або для того, щоб привернути увагу). У рецензії на фільм «Kingsman: Таємна служба» для гри слів використовуються імена персонажів та прізвища акторів: «*I spy a new film by Matthew Vaughn – Kingsman: The Secret Service. I can honestly say that this film is Eggsy'lant. The cast were all Strong and really Caine'd some great performances.*», де «Eggsy'lant» утворюється від «Eggsy», імені головного персонажу, і звучить як «excellent» («найкращий»), а «Strong» та «Caine» – це актори Марк Стронг і Майкл Кейн, прізвища яких асоціюються відповідно з прикметником «strong» та порівняльним словом «kind/kinda».

3) обігравання різних за звучанням власних імен/ назв та фразеологічних одиниць на основі семантичної тотожності: «*Green toujours vert*» (Eugène Green – французький режисер, відомий своїм оригінальним підходом, креативністю; «être toujours vert» – бути вічно юним, молодим);

4) обігравання назв творів на основі граматичних трансформацій: «*Ma mère, cette héroïne*» (фемінізація назви культового фільму «Mon père, ce héros»);

5) обігравання прислів'їв та приказок без використання паронімії або омофонії: «*Cueillette oblige*» (замість «Noblesse oblige»).

Доцільним, на нашу думку, є також дослідження питання про використання зразків гри слів у навчанні іноземної мови, оскільки опрацювання такого матеріалу активізує аналітичні здібності та креативне мислення студентів, удосконалює

уміння усного мовлення, формує соціокультурні знання, допомагає засвоїти певну лінгвокультурологічну інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. – Тернопiль: Навчальна книга–Богдан, 2000. – 248 с.
2. Van der Toorn, N. Le Jeu de l'ambiguïté et du mot. Ambiguïté intentionnelle et jeu de mots chez Apollinaire, Prévert, Tournier et Beckett. – Brill | Rodopi, 2019. – 210 p.
3. Jeux de mots [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.espacefrancais.com/jeux-de-mots/>
4. Les différents types de jeux de mots [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jeuxdemaux.com/differents-types-jeu-mot.html>
5. Expression française. Toutes les bases du français à la portée de main. – Paris: Libro, 2007. – 380 p.

Олифіренко В.В,
студентка, КПШ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКИХ БІНАРНИХ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ БІОХІМІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Актуальність нашої роботи зумовлюється загальною спрямованістю лінгвістики й перекладознавства на розгляд мовних феноменів науково-технічних текстів, зокрема потребою в дослідженні термінології біохімічної галузі та способів її перекладу як невіддільних складових фахових текстів, оскільки цей науковий напрямок динамічно розвивається разом з процесом поширення новітніх технологій.

Мета роботи: визначити особливості перекладу франкомовних бінарних термінів галузі біохімії українською мовою шляхом дослідження їхніх структурних та семантичних характеристик та засобів їхнього відтворення у мові перекладу.

Об'єктом дослідження є бінарні біохімічні терміни.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості французьких двокомпонентних біохімічних термінів та засоби їх відтворення українською мовою.

Наявність еквівалентів у термінів значно полегшує процес перекладу, дозволяючи не тільки легко знайти правильне значення слова, але і зрозуміти, про що йде мова в тексті як такому. Однак переклад терміна, що здійснюється за допомогою еквівалента, можливий не завжди, і в таких випадках доводиться вдаватися до інших способів перекладу. Як вказують лінгвісти С.Влахов і С.Флорін, можна запозичувати термін з мови перекладу (вдавшись до транскрипції) або «скласти свій» (за допомогою кальки, неологізму, складеного терміна), або привласнити статус терміна загальномовній одиниці [1, с. 89].

Результати нашого дослідження дозволили виявити такі особливості перекладу французьких бінарних термінів українською мовою:

Двокомпонентні терміни є найрозповсюдженішими в біохімічній галузі. У процесі їхнього перекладу найчастіше застосовують пошук еквіваленту. З цього витікає, що бінарні терміни в більшості випадків мають еквіваленти, зазначені фаховими словниками (*activité catalytique (f)* – каталітична активність; *catalyse enzymatique (m)* – ферментативний каталіз). Ми припускаємо, що ця тенденція обумовлена простішою структурою двокомпонентних термінів за інші багатоконпонентні терміни.

Для перекладу бінарних термінів використовують прямі еквіваленти, але структура (кількість компонентів та їх розташування) можуть не співпадати с мовою оригіналу, так бінарний французький термін відтворюється українською мовою за допомогою однокомпонентного терміна. Таке явище не впливає на семантику термінології (*corpuscule d'Ecker (m) – тромбоцит; facteur (m) de libération – ліберин*)

Різниця в граматичній будові мов є головною причиною контрасту у морфо-синтаксичній структурі французьких термінів, що складаються з двох іменників, та їхніх українських еквівалентів. Граматична структура N+N, що є найбільш продуктивною в утворенні термінів французької мови у галузі біохімії, як правило, має відповідником структуру Adj+N в українській: (*Réactions de réduction – перекладається терміном української мови, який має структуру Adj+N – відновні реакції.*)

Таким чином, доходимо висновку, що в більшості випадків бінарна термінологія має еквіваленти зафіксовані словником. Ця тенденція пов'язана з тим, що двокомпонентні сполуки за своєю структурою простіші за інші багатоконпонентні терміни, частотне вживання яких стало передумовою їхньої фіксації в фахових словниках. Слід зазначити, що у процесі перекладу відбуваються певні структурні трансформації елементів моделі бінарних термінів, найчастіше спостерігається явище транспозиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Влахов С.И. Непереваемое в переводе. Москва: Международные отношения, 1980. 341 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Multitran. Multitran [Електронний ресурс] / Multitran – Режим доступу до ресурсу: <https://www.multitran.com/>.

**Tymoshenko Y.V.,
Undergraduate,
Kyiv National University of Technologies and Design,
Kyiv, Ukraine**

**PECULIARITIES OF INTERCULTURAL
COMMUNICATION IN PREPARATION OF FUTURE
TOURIST PROFESSIONALS**

In the modern world, tourism is the fundamental basis of the economies of many developed countries and the importance of tourism in the world is constantly increasing. Recently, all models of the tourism business have changed affected by economic and geopolitical events.

In various industries, there is a constant struggle for the customer, and in recent years, the service factor has come to the fore in the struggle for the consumer. The combination of services related to the sale of tourism services, becomes the main condition for the competitiveness of firms.

The specificity of the tourism industry is that the employees of a travel company are part of the product it produces. That is why the main management efforts in the tourism industry should be directed specifically to its employees. The competitiveness of specialists in tourism today is determined by their skills and competencies, primarily in the field of information technology and foreign languages, as well as a number of socio-economic disciplines, economic and organizational and managerial activities [1, p.105].

In the modern world, international contacts and relations in politics, economics, and culture are actively developing. Practical knowledge of a foreign language becomes a real necessity and a prerequisite for successful professional activity. So, a future specialist face a need to study advanced technologies, adopt everything new that has been accumulated in world production.

Higher school is called upon not only to form socially significant characteristics of the individual, but also to meet the current socio-cultural needs of society. For the system of language education of fundamental importance is the preparation of future specialists for intercultural communication as a guarantee of successful professional interaction with a foreign partner. Employees in the field of tourism according to their official duties constantly have to deal with the practical solution of the tasks of the communicative plan not only in their native language, but also in a foreign language. Negotiations with foreign partners, contacts with foreign tourists require from the employee not only good enough knowledge of a foreign language, but also basic knowledge about the culture, traditions, history and characteristics of the religion of a given country [4, p.58].

Intercultural communication in tourism is not limited only by professionally-oriented communication using foreign languages with the aim of transmitting professional information to a foreign language interlocutor and correctly interpreting his thoughts, observing elements of speech etiquette. Although they agree that knowledge of speech etiquette, the norms of using verbal and non-verbal means of communication, and the features of their application in other national cultures make it easier to establish trust and friendly relations with business partners, employees and consumers [4, p.18]. It is an integral component of all areas of activity in tourism from the creation of a tourist product, its information support and implementation to the establishment of a high-quality tourist service process.

Demonstration of understanding of customs, traditions, speech etiquette adopted in the tourist's homeland creates a comfortable psycho-emotional atmosphere during communication, promotes a better mutual understanding, finally positively affects the results of the activities of the tourism manager, the authority of the tour operator he represents. Effective preparation of students for

intercultural communication is ensured by the implementation of the method based on systemic activity and cultural approaches, which respectively includes the following components: motivational-targeted, substantive, organizational and procedural, evaluative and effective.

The successful implementation of the model of preparing students for intercultural communication is possible in condition of taking into account a set of pedagogical conditions, which include the construction of the educational process based on the provisions of the concept of «dialogue of cultures», which ensures self-development of the student's personality, knowledge of his own identity, understanding of a person of another culture [3, p. 42]. Learning a language is not purely technical, but a wide creative process that involves mastering the culture of other countries, this is the building of real man-made bridges between peoples, the formation of a new personality capable of adequate perception of a multivariate picture of the world.

The importance of foreign language skills at an appropriate professional level by tourism specialists is greatly enhanced by the real steps taken by Ukraine towards comprehensive integration into the European and world sociocultural space. While keeping this in mind, one can consider a specialist to be a specialist, fluent in at least one foreign language, has established intercultural communication skills and has foreign language skills, and will be able to adapt to a multicultural environment and realize his professional and personal potential in it.

Now the task of specialists is not only to provide a comfortable rest for their clients, but also, having the appropriate personal and professional qualities, to successfully solve a variety of professional tasks and needs of users of travel services. Therefore, the factor of knowledge of foreign languages by specialists in the field of tourism is one of the main after special knowledge.

Summing up, we note that the tourism market is becoming tougher, competition is escalating, as a result of this there is an increasing need not only for technological support, competent personnel management, but also for the training of skilled workers. If an employee of a travel company acts in accordance with professional standards, then he provokes a positive attitude from customers, maximizes the likelihood of judgments about the quality of service required by the company.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горіна Ж.Д. Аксіологічні аспекти міжкультурно-комунікативної компетентності // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. Журнал. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, – 2009. – № 1 – 340 с.

2. Кобзар Н. В. Роль міжкультурної комунікації в діяльності менеджерів туризму / Н.В. Кобзар // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2011. - №14(225). – С. 48.

3. Лозовецька В.Т. Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму: навч. – метод. посібник / В. Т. Лозовецька. – К., 2010. – 382 с.

4. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11 – 17.

Лазоренко Н.Л.,
канд.пед.наук, доцент кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГРАМАТИЧНИХ СТРУКТУР В ТЕКСТАХ ЕКОНОМІЧНОГО НАПРЯМКУ

Особливості сучасного світу вимагають від майбутніх фахівців професійного володіння іноземною мовою, особливо в галузі економіки, зокрема у міжнародних економічних відносинах. При підготовці фахівців даного напрямку ми зустрілись з труднощами перекладу граматичних структур в економічних текстах. Граматичні правила, граматичні закони, взагалі граматичні явища тієї чи іншої мови, пов'язані з внутрішніми законами її розвитку, або обумовлене, у своїй сукупності відрізняються від граматичних явищ іншої мови, хоча і можуть представляти в окремих відносинах схожість з ними. Звідціля й беруть початок граматичні труднощі перекладу - в галузі як морфології, так і синтаксиса. [13, с.22]. Ця розбіжність, яка з виключною силою дає про себе знати саме при перекладі – є результатом внутрішньої специфіки кожної з двох мов.

Необхідно обумовити ті граматичні особливості, які можуть представляти значні труднощі під час вивчення мови, при засвоєнні думки того чи іншого тексту, не при перекладі, тому що існує точний засіб, який постійно використовується, який є одним при передачі кожної з таких особливостей, хоча він потребує значної перебудови всього обороту. Так, наприклад, можна привести збіг прямого додатку з інфінітивом - так званий *accusativus cum infinitivo* типа:

Our company expected the information to be here by this time.
За правило, перекладається складнопідрядним реченням, де в

якості підмета підрядного речення є іменник, який відповідає прямому додатку оригінала, а в якості присудка - дієслово, яке відповідає по змісту інфінітиву оригінала., тобто вище наведеному реченню буде відповідати: Наша компанія розраховувала, що інформація до цього часу буде тут. До цієї ж категорії подій відносяться: дієслова to have, to be (у відмінювальній формі) з інфінітивом. яке висловлює наказ або можливість). Вони зазвичай передаються сполученням присудка, який за своєю словарною думкою висловлює наказ чи можливість, з інфінітивом:

Fixed Rate Mortgages are to be amortized over a JO, 15, 20, 25, 30and40year terms.

Іпотека з фіксованою процентною ставкою має бути повернена через 10, 15, 20, 25, 30 та 40 років.

Сюди також відносяться збіг дієслова to seem з інфінітивом, який потребує скоріше всього передачі таким реченням, де присудком (у відмінювальній формі), є дієслово, яке відповідає за значенням інфінітиву, а відмінювальній частині присудка оригіналу відповідаючий по значенню прислівник або вставне слово "здається" (або " як здається"): Export credit financing seems to have no impact on government expenditures. Здається, експортне кредитне фінансування не має ніякого впливу на державні витрати.

Далі - безсполучникові означальні підрядні речення типу: Official export credit agencies are not allowed to grant financing below the minimum rates government has set

Офіційним експортним агенціям заборонено надавати фінансування нижче мінімальних відсоткових ставок, які встановив уряд. Для мовної особливості цього типу характерно, що граматична перебудова, яка необхідна при перекладі на іншу мову, обмежується тісними межами невеликого словосполучення. Треба підкреслити, що при передачі подібних явищ, взагалі однотипної для кожного з

них, не може бути все ж таки повного стандарту, слідування одному якомусь незмінному рецепту, та не виключається вибір між кількома, однак близькими один до одного можливостями, та вибір варіанту буде залежати від співвідношення з сусідніми фразами перекладу, від жанру тексту і т.д. [3, с.96] При перекладі з однієї певної мови на іншу встановлюється відоме порівняно обмежене коло випадків, які не складають проблему для загальної теорії перекладу та представляють відомий інтерес тільки для окремої теорії.

Треба при цьому пам'ятати, що різниця граматичного строю часто викликає необхідність при передачі значення, вираженого морфологічною особливістю оригіналу, прибігати у перекладі до засобу синтаксичного та лексичного порядку. Також треба пам'ятати про те, що і при наявності у мові оригіналу та перекладу формально близьких граматичних елементів їх смислові та стилістичні функції можуть бути різними. Та тим самим постає питання про використання елементів, які відрізняються та могли б виконувати функції, які відповідають оригіналу [6].

Можуть бути вказані два основних типи граматичної розбіжності між мовою оригіналу та мовою перекладу.

Перший випадок - той, коли у мові оригіналу зустрічається елемент, якому немає формально-граматичної відповідності у мові перекладу (наприклад, наявність категорії артикля, складні норми минулого часу).

Другий випадок - той, коли в мові, якою робиться переклад, є елементи, які не мають формальної відповідності у мові оригіналу, а між тим. вони неминуче використовуються при перекладах (наприклад, форма виду дієслова, широко розвинена система, наявність дієприкметників активної форми минулого часу та пасивної форми теперішнього часу).

Які ж конкретні засоби фактично використовуються при перекладі і які висновки можуть бути зроблені із практики передачі цих явищ? Давайте звернемося до декількох прикладів, які, авжеж, не вичерпують, все багатство та різноманіття матеріалу, але які є типовими, практично значимі.

Переклад артикля. Коли ми говоримо про відсутність в українській мові артикля, то це явище з точки зору перекладу повинно враховуватися, перш за все, у зв'язку з можливістю або неможливістю передати специфіку, яка виражається в оригіналі або тексті готового матеріалу завдяки різниці між артиклем означеним та неозначеним (тому що роль артикля, як належність іменника і як ознака граматичного роду, передається фактично флективними засобами української мови, при чому є невідповідність у граматичному роді слів, які позначають одні й тіж предмети та поняття, за винятком спеціальних та рідких випадків, які є більш вагомими у художній літературі, не призводить до якихось смислових розбіжностей.) Зрозуміло, досить часто зустрічається таке положення, коли функція артикля в умовах вузького замкнутого контексту, наприклад, у заголовках з їх характерною краткістю, лишається невідтвореною. Так, наприклад, пишуть

The Joint Stock Company

R. H. L Project building LTD

Підкреслюють та виділяють саме лампу компанію, її титул, а український переклад цієї назви, стилістично можливий. - "Акціонерне товариство"

Однак, крім цієї можливості існує ще інша, порівняємо той же приклад, але з наявністю означеного артикля: have been authorized by the company which produces. Як ми бачимо, межі перекладу значно стали важчими. тому що наявність артикля означеного прямо вказує на конкретні характеристики суб'єкта. До речі сказати, існує достатня кількість виразів з

використанням неозначеного артикля. Що до артикля означеного, то, як правило, керуються нижче приведеними правилами, що економічний переклад.

Включаючи ділову документацію, є лаконічним і потребує високого рівня стандартизації [11, с.182], та внаслідок цього, не має сенсу ускладнювати його складними конструкціями.

Мова ділових паперів та документів суха та лаконічна. Конструкція речень намагається досягти чіткості та простоти. Саме з цього випливає необхідність формування тексту за допомогою конструкцій не складних, з використанням простого часу, пасивні конструкції використовуються, але, по можливості, у найменш складних варіантах. У діловому листуванні використовується твердий порядок слів, що є загальним правилом для всієї англійської мови та широко використовуються всі часи групи Indefinite, Present Perfect. Past Perfect: група часу Continuous використовується не так часто. [1, с.113]. Як правило, час останньої з названих груп використовується у розділах "The scope of activities", у статтях, які дають опис напрямків роботи фірми у так названій "Investment application" розробляемого контракту, авжеж неможна говориш про те, що вищесказана група часів більше ніде не використовується. Широке використання часи групи Continuous отримують також у різноманітній рекламній продукції (печатній; менш часто - рекламні слогани). Continuous Tenses, які не мають граматичних паралелей в українській мові, є типовим прикладом граматизації лексики - так званим висловленням лексичних відносин в одній мові граматичними формами в іншій [7, с.82]. Continuous Tenses висловлюються формулою to be інгова форма смислового дієслова в теперішньому часі, минулому чи майбутньому часі, в активному (Active) та пасивному стані (Passive) та використовується тоді, коли наголос робиться не на саму дію. а на час її тривання.

The credit is becoming valid from the date of its registration in the form of investment license.

У науковій та технічній літературі форми Continuous взагалі використовуються для вказівки на те, що дія відбувається у теперішній момент, зараз, в даний час, або що один процес плине піл час іншого процесу. [1, с.97]. У першому випадку час відбування іноді передається не тільки граматичною формулою to be+інгова форма, але одночасно, та словами типу today, presently, у другому випадку вказівка на час впливає зі слів while, when, as.

Хоча цьому методу фінансування приділяється велика увага у теперішній час, його можливості та недоліки недостатньо вивчені. Although this method of financing is received marker attention today, its possibilities and limitations have not been sufficiently explored.

Зараз проектним фінансуванням все більше користуються при фінансуванні окремих економічних одиниць.

The project financing is becoming more and more useful in financing of a particular economic unit.

Конструкції Constructions Passive використовуються тоді, коли нас інтересує не сама дія, скільки час її відбування., та коли підмет є пасивним. Формулою будови слугує: to be+ being + 3 форма смислового дієслова.

У той час, як готують контракт використовують законодавчі акти.

The legislative documents are used whilst the contract is being signed.

При оформленні ділових паперів часи групи Perfect використовуються нечасто. Використовуються вони при визначенні дії, яка закінчилася до певного моменту у теперішньому, минулому та майбутньому часі, коли нас цікавить не сама дія, скільки її результат або співвіднесеність з іншою дією. У перфекті стоїть дія, яка відбулася раніше.

After the company had launched the achertismg campaign, profits soared by 2 million.

Після запуснення рекламної компанії прибутки компанії збільшилися на 2 мільйони.

Стан - це категорія дієслова, яка вказує на відношення суб'єкта чи об'єкта до дії. Активний стан - Active Voice - активно використовується при оформленні ділової документації. [9, с.118]

Recession of financing has caused great economic losses

Зменшення фінансування призвело до великих економічних збитків.

Даний приклад показує, що підмет - в даному випадку слово Recession-активно, тобто явище, яке виступає у якості підмета, спричиняє дію. Приклад, наведений вище є типовим.

Пасивний стан - The Passive Voice - показує, що підмет є пасивним, тобто, людина, предмет чи явище. Які виступають у ролі підмета, підполягають даній дії.

Великі економічні збитки вшиваються зменшенням фінансування.

Great economic losses are caused by recession of financing.

У наведеному прикладі викорнстовується The Passive Voice. Його використання є правомочним, тому що підмет першого прикладу - losses-підлягає дії - are caused - визиваються.

Наявність твердого порядку слів в англійській мові обумовило широке розповсюдження пасивного стану та частого використання перехідних дієслів [71, с.102]. У науковій та технічній літературі пасивний стан ще більше розповсюджений, ніж у художній, що взагалі обумовлено трьома принципами:

У паперах не прийнято описувати дію від першої особи.

Перекладач повинен пам'ятати, що при перекладі економічної лексики, як й взагалі, в українській мові немає

такої граматичної функції як співвідношення часів, треба пам'ятати про цю різницю, бо вона відіграє не останню роль при передачі тексту. Також перекладач повинен пам'ятати, що наявність твердого порядку слів в англійській мові обумовило широке розповсюдження пасивного стану та частого використання перехідних дієслів. Перекладач не може забувати, що економічний переклад, включаючи ділову документацію, є лаконічним і потребує високого рівня стандартизації, та внаслідок цього, не має сенсу ускладнювати його складними конструкціями.

При перекладі текстів економічного характеру перекладачеві треба володіти необхідним мінімумом фонових знань та термінів цієї галузі. Сюди входять знання різних видів кредитів, фінансування, назв відсоткових ставок, процедури здійснення ділової операції, ознайомленість з юридичними нормами, також необхідно знати назви міжнародних фінансових установ, угод, домовленостей для того, щоб підібрати вірний еквівалент.

Працюючи з текстами економічної тематики використовуються різноманітні перекладацькі прийоми (вибір варіантного відповідника, додавання, вилучання, субституція, і т.д.), але найпоширенішим виступає транскодування. Причому, усіх його підвидів (транслітерація, транскрибування, адаптивне транскодування) найчастіше застосовується транслітерація та адаптивне транскодування: Це пояснюється тим, що багато власних назв мають свої відповідники у мові перекладу. Зокрема це стосується назв організацій, які часто зустрічаються в текстах економічного характеру. Економічний термін повинен усвідомлюватися як нормальне мовне явище, й відсутність слова в словарі не може служити бар'єром для його перекладу, до того ж саме перекладацька практика робить найбільший вклад в поповнення лексичного складу мови перекладу новими

словами, які приходять з інших мов, а звідціля й словників двомовних словників. В любому випадку, коли відоме значення нового слова, є можливість передати його за допомогою розглянутих способів.

Таким чином, процес перекладу економічних термінів з англійської на українську проходить у два етапи: уявлення значення терміну (коли перекладач або звертається до останніх видань англійських тлумачних (енциклопедичних) словників, чи пояснює значення нового слова, беручи до уваги його структуру контекст); б) саме переклад (передача) засобами української мови, а саме: транскрипція, транслітерація, калькування. описовий переклад (пояснювальний чи підстановчий, при використанні останнього способу можна побачити як повний збіг денотативних значень, так і звуження чи розширення значення слова ПМ, або ж неповний збіг значень пари слів ІМ та ПМ). Щодо вибору того чи іншого способу передачі економічних термінів, то він залежить від багатьох суб'єктивних факторів, таких як, наприклад, особистість перекладача, його досвід, інтелект, спроможність оперувати абстрактними поняттями, середовище під час процесу перекладу. Однак, перш за все необхідно досягати того, щоб еквівалент економічного терміну ІМ (англійської мови) в максимальному ступені відповідав нормам та правилам мови перекладу (української мови).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд І.В. Лексикология современного английского языка. М.: Госиздат, 1959. - .308с.
2. Басе Е.М. Научная и деловая корреспонденция. - М.: Наука, 1991. - 174с.
3. Бодко Н.В. Пособие по корреспонденции. М.: Высшая школа, 1990. - 309с.

4. Бойко М.Д. Цивільно-правові документи. - К.: Наукова думка, 1966. - 311с.
5. Бондаренко Є.В. Бізнес-кореспонденція у зовнішньоекономічній діяльності. - Х.: Ранок, 2001. - 112с.
6. Гальперин И.Р. К проблеме стилистической дифференциации словарного состава современного английского языка. М.: Госиздат, 1953. - 263с.
7. Гордбул О.Д. Ділова українська мова. - К.: Знання, 2000. - 285с.
8. Егорова А. М. Теория и практика перевода экономических текстов с английского языка на русский язык. - М.: Международные отношения, 1974. - 190с.
9. Калинин М.И. О корреспондентах и корреспонденциях. М.: Госиздат, 1958. - 234с.
10. Карабан В. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Частина II. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. - Вінниця: Нова книга, 2001. - 302с.
11. Лысенко Н.А. Документирование управленческой деятельности на предприятии: делопроизводство и корреспонденция: Учебное пособие для вузов. - Ростов: Март, 2002. - 272с.
12. Манакову.А.М. Америка 70-х. Очерки, статьи, корреспонденции. - М.: Молодая гвардия, 1978. - 258с.
13. Марахова А.Ф. Мова сучасних ділових паперів. - К.: Наукова Думка, 1982. - 247С.
14. Черноватий Л.М. Особливості навчально-методичних матеріалів для підготовки перекладачів / Вісник Сумського держ. ун-ту. - №4 (37). – С. 184-189.

НАПРЯМ 6.
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ: НОВІТНЄ В
ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

Andreev S.E.,
Student,
the Belarusian State Economic University
Krupskaya V.V.,
Student,
the Belarusian State Economic University,
Minsk, Belarus

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE
«UNIVERSITY 3.0» PROJECT IN THE BELARUSIAN
HIGHER EDUCATION SYSTEM

As it's known, every civilizational society needs a social institution that would simultaneously provide both an individual for professional activity and its continuity to culture. In modern society a university, as the basic institute of secondary socialization of an individual, is responsible for the realization of such tasks.

Throughout its history, the university as an educational system has been going through a centuries-old path of development. Most universities are based on the principles of professional training, what is an example of the classical university model («University 1.0»). A classical university is a type of higher education institution that aims at training, education and development students' professional competencies.

However, in the modern world, in addition to teaching students, universities focus on obtaining knowledge through the prism of research activities. This is a key characteristic of the neoclassical university model («University 2.0»). Thus, the main mission of this type of university can serve as the formation of

spiritual values of the student through the formation of ideas about the criteria of the knowledge truth. They are usually obtained in the course of scientific activity.

Nowadays modern education is characterized by the creation of a new type of University – an entrepreneurial university (the «University 3.0» project). The project is formed by three main components: socio-academic, which is characterized by changes in the university structure (changes in the personnel policy and principles of selection of teaching staff and researchers of the university), scientific and innovative (the formation of research centres at the university), economic (dependence on the labour market, which determines the demand for products of educational, research and innovation activities of the university).

The concept of an «entrepreneurial university» was developed in such works by B. Clarke as «Creating entrepreneurial universities: organization pathways of transformation» (1996), «Sustaining change in universities: continuities in case studies and concepts» (2004).

Based on the analysis of many universities, the scientist assumes that the main function of an entrepreneurial university is to strive for innovations for the successful organization of the university environment in the future [3, p.144]. This type of university is characterized by an approach in which knowledge is not considered as a commodity, it's considered as a mean to achieve financial stability of higher institutions.

The entrepreneurial university performs two tasks. The first main task is to create conditions for training competitive graduates by developing their entrepreneurial thinking. The second task of the entrepreneurial university is characterized by entering the national market by creating business incubators and technology parks [2, p.24].

The modern development of society is characterized by the fact that the answer to the challenges of business and the government

is the «University 3.0» model. In this case, the educational institution acquires not only the third function but also an innovative role in society – to be an active player in the socio-economic development of regions [2, p.52].

In 2020 among 51 higher education institutions in the Republic of Belarus there are eight universities that have joined the project «University 3.0»: The Belarusian State University, The Belarusian State Economic University, The Belarusian National Technical University, The Belarusian State University of Informatics and Radioelectronics, The Belarusian State Technical University, The Polotsk State University and The Belarusian-Russian University. It is important to determine the development directions of the «University 3.0» project in the Belarusian higher education system.

SWOT analysis is used to evaluate the way the «University 3.0» project is realized by identifying its strengths and weaknesses, as well as opportunities and threats. The SWOT analysis method determines what particular things help a university to achieve its goals, and what obstacles must it overcome or minimize to achieve the desired results. Thus, SWOT analysis of the Belarusian education system has been conducted on the examples of eight universities (BSU, BSEU, Yanka Kupala GrSU, BSTU, BNTU, BSUIR, RBU, PSU) overall, the results of which are presented below.

Strengths:

- 1) The commercialization of knowledge. As it's known, the Belarusian society is characterized by the transition into a «knowledge society»: knowledge becomes a commodity that goes beyond the university environment and can contribute to society;
- 2) Communication with the business community;
- 3) Development of students' entrepreneurial competencies;
- 4) Development of startups or business incubators, as well as the creation of innovative projects.

Weaknesses:

1) Lack of entrepreneurial experience among teachers. The concept of the «entrepreneurial university» was born only in the 1990s and has an innovative character. Based on previous university models, most teachers have experience only in teaching students, as well as in scientific activities;

2) A high level of dependence on the government. Most of the success of the «University 3.0» project is observed in private universities, for example, Stanford and Massachusetts universities [1];

3) Underdevelopment of the innovative educational business environment as the basis for the formation of entrepreneurial competencies.

Opportunities:

1) Professional teachers' qualification development. With the development of the «University 3.0» project, teachers' abilities can be included in the work, but it requires the presence of certain competencies that a teacher can acquire;

2) Use of students' and teachers' own talents. According to Y. Wisema, an entrepreneurial university is formed in the education system due to internal factors: the interests and talents of students and employees of the university [4];

3) Internship of students. Students of higher education institutions can get an internship in a business company to obtain professional competencies, as well as prepare for a future profession;

4) Getting knowledge from the university for business companies.

Threats:

1) Incompetence in doing research. There is often a difficulty in doing scientific research when either a university or a business company cannot have certain skills and abilities;

2) The decline of the macroeconomic situation in the country. If a large part of universities is involved in the process of realization of an entrepreneurial university, then professional personnel with an economic education may be on the labour market. The inability of businesses and the government to provide vacancies for employment due to oversupply of personnel can lead to unemployment;

3) Competition among other universities. Nowadays eight Belarusian universities are aimed at the realization of the «University 3.0» project. Competition in the development of research projects intended for business companies is possible among them.

It is necessary to determine the main ways of development of the model of an entrepreneurial university in Belarus: development of innovative projects, industry laboratories opening, creation of startups, etc. It should be noted that the realization of the entrepreneurial university model is in both students and teachers interest.

However, due to the innovative nature of the «University 3.0» model, certain difficulties in the realization of a new type of university arise due to the lack of experience and underdevelopment of the university environment. Also, there is a competition among universities for access to investment and highly qualified personnel.

Nowadays education system is being diversified all over the world: universities are divided into classical, neoclassical and entrepreneurial. The functions of these universities are complex: teaching students, developing research activities at the university or commercializing knowledge.

In General, each university fulfils the tasks that are relevant to modern society. In recent times most universities have focused on the realization of the «University 3.0» project, but the active implementation of an entrepreneurial university can lead to

negative consequences: only business culture development among students and deterioration of scientific activities at universities.

Moreover, the realization of the entrepreneurial university is intended to be in those educational institutions where it is necessary: in certain faculties, applied specialities, etc. Thus, the effectiveness of the «University 3.0» project depends largely on the needs of the university and the speciality in which it operates.

REFERENCES

1. Karpov, A.O. Modern University as a driver of economic growth: models and missions / A.O. Karpov // Questions of Economics, 2017. – 2017. – № 3. – P. 58-76.

2. Pakhomova, I.J. Model of «triple helix» as a mechanism of innovative development of a region / I. J. Pakhomova // Scientific Gazette of the Belgorod State University. – 2012. – № 21. – P. 50-55.

3. Bunyak, N.M. Entrepreneurial university: essence and features of formation / N.M. Bunyak // International scientific journal «Juvenis scientia». – 2016. – № 2. – P. 144-147.

4. Golovko, N.V. University of the third generation: B. Clarke and Y. Wisema / N.V. Golovko, O.V. Zinevich, E.A. Ruzankina // Higher education in Russia. – 2016. – № 8-9. – P. 40-47.

Кульчицький В.Й.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
вищої школи та суспільних дисциплін
Тернопільського національного медичного
університету ім. І.Я. Горбачевського
Кульчицька Т.В.,
заслужений вчитель України, вчитель історії та
правознавства Тернопільської спеціалізованої школи
I-III ступенів №7
з поглибленим вивченням іноземних мов
Кульчицька С.В.,
студентка Тернопільського національного
педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації освітнього процесу. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому.

Навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність молоді людини, її готовність до засвоєння знань. Потреба не визначає характеру діяльності, її предмет окреслюється тоді, коли людина починає діяти. Спонукальна (мотиваційна) складова навчальної діяльності охоплює пізнавальні потреби, мотиви і сенси навчання. Важливою умовою учіння є наявність пізнавальної потреби і мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження. Емоційне переживання пізнавальної потреби постає як інтерес.

В. Апелът виділив такі мотиви навчання: соціальні (борг і відповідальність, розуміння соціальної значущості навчання, прагнення зайняти визначену позицію щодо навколишніх,

дістати їхнє схвалення); пізнавальні (орієнтація на оволодіння новими знаннями, закономірностями, орієнтація на засвоєння способів здобуття знань); комунікативні (спілкування з однолітками, дорослими); саморегуляції (орієнтація на здобуття додаткових знань і потім на побудову спеціальної програми самовдосконалення) [1, с. 33-41].

Навчальна діяльність відбувається під впливом внутрішнього мотиву, коли пізнавальна потреба зустрічається з предметом діяльності. Докладно залежність успішності навчальної діяльності від мотивації розглянута Г. Клаусом. Він зазначав, що «установки на навчання та на його предметний зміст справляють найбільш стійкий вплив на активне присвоєння, перебіг цього процесу та його успішність» [2]. Виходячи із цього, він виділив позитивну й негативну мотивацію. На його думку, людина із сильним бажанням опанувати знання буде вчитися без зовнішнього примусу, одержуючи від своїх знань задоволення, виявляючи наполегливість. Основним же мотивом навчальної діяльності в умовах традиційного навчання виявляється оцінка. Навчально-пізнавальні мотиви, пов'язані зі змістом і процесом навчання, не відіграють провідної ролі протягом усього навчання. Незважаючи на те, що навчально-пізнавальна мотивація не є для молодих людей основним фактором спонукання, саме в цій групі мотивів відзначаються найбільш суттєві зміни протягом навчання. Розвиваються пізнавальні інтереси молоді, формується вибірковість щодо окремих навчальних предметів.

Формування мотивації у молодих людей до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної освіти. Соціальний заказ суспільства вимагає від закладів освіти підвищення якості навчання та виховання, розвиток та формування конкурентоспроможного випускника.

Джерелом мотивації в найбільш загальному розумінні є певна потреба, що створюється на основі суперечностей між тим, що людина має, чим володіє, чого досягла, і тим, чого вона ще немає, чим не володіє, чого не досягла. Бажання мати, оволодіти, досягти становить потреби. І якщо в сферу таких потреб потрапляє, наприклад володіння іноземною мовою, вони стають мотивацією до її засвоєння [3].

Мотивацію слід розглядати не як короточасний фактор діяльності, який можна відкинути після досягнення мети. Почуття обов'язку повинно бути стабільним і закріплюватись у характері людини у постійне прагнення до діяльності. Воно має стати рисою людини і впливати на хід її життєдіяльності і тоді, коли самі стимулюючі фактори перестають діяти.

Вагомим постійно діючим джерелом мотивації навчання є задоволення від самого процесу навчання. Йдеться не про те, щоб навчання було легким і без труднощів. Навпаки, постійне переборення труднощів є необхідною умовою такого задоволення.

Задоволення від навчальної праці зумовлене двома факторами. По-перше, радістю досягнення результату, яка спочатку впливає з окремих успіхів, а згодом може стати постійною внутрішньою потребою, нормою. По-друге, задоволення від навчання зумовлюється тим, що в процесі його реалізується потреба інтелектуальної діяльності, закладена в людині еволюцією. Завдяки цій потребі людина тягнеться до переборення труднощів навіть тоді, коли це немає для неї якогось практичного значення.

Мотивація визначає продуктивність навчальної діяльності і є її органічною складовою. В основі мотивації лежить потреба.

В основі комунікативної мотивації лежить потреба двох видів: потреба в спілкуванні як така, властива людині як

істоті соціальній; потреба в здійсненні конкретного вчинку, потреба «втрутитись» в дану ситуацію.

Принципово важливо підкреслити, що комунікативна мотивація забезпечується не ззовні, а в межах самого комунікативного методу.

Виходячи із сказаного можна зробити висновок, що якість виконання діяльності та її результат залежать перш за все від спонук і потреб індивіда, його мотивації, що викликає цілеспрямовану активність, яка визначає вибір засобів і прийомів, їх впорядкування для досягнення мети. Мотивація є запуском механізмом будь-якої діяльності, чи то є праця, спілкування, чи пізнання.

Живить і підтримує мотивацію видимий, реальний, поетапний і кінцевий успіх. Якщо успіху немає, то мотивація згасає і це негативно позначається на виконавцеві діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вартанова И. И. До проблеми мотивації навчальної діяльності // Вісник МГУ. Психологія. – 2000. – №4. – С. 33-41.
2. Освітні технології. Навч. - метод. посіб. / За заг. ред. О.М. Пехоти – К.: А С К, 2001 – 256 с.
3. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации поведения человека / П.М. Якобсон. - М.: Просвещение, 1988. – 224 с.

Rybina N. V.,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the
Foreign Languages Department, Ternopil National Economic
University, Ternopil, Ukraine

Koshil N. Y.,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the
Foreign Languages Department, Ternopil National Economic
University, Ternopil, Ukraine

Hyryla O. S.,
Lecturer of the Foreign Languages Department, Ternopil
National Economic University, Ternopil, Ukraine

PROSPECTS OF DISTANCE LEARNING DEVELOPMENT IN HIGHER SCHOOLS OF UKRAINE

Background. On March 11, 2020, the Government of Ukraine approved a package of anti-epidemic measures to prevent the spread of Covid-19 or coronavirus in this country. All higher schools of Ukraine started using distance learning as the only way to carry out educational process. This is a new, progressive look training that arose in the last third of the twentieth century, thanks to new technological capabilities, emerged as a result of the information revolution and based on the idea of open space education.

Results. The prospects for the development of distance learning are explained by its advantages over other forms of education under conditions of quarantine. The most significant are flexibility and affordability. People can study according to the schedule of their choice, without leaving their home, being almost anywhere in the world. All that is needed for distance learning is a computer with Internet access. Training materials, lectures and assignments are sent to the student in electronic form. In addition, it is possible to communicate with your lecturer via e-mail or via Internet platform directly and individually. Studying online

significantly reduces the financial costs of both students and universities: transportation costs, university maintenance, students' accommodation, meals, textbooks, stationery, printing, etc.

Unfortunately, even the best training system is not perfect. In this sense, distance learning is not an exception as it has got a number of problematic issues, for example, the incorrect use of information technology and the lack of social interaction. However these deficiencies do not significantly affect the quality and effectiveness of distance learning. In some cases, the user's lack of adequate computer technology qualifications may lead to a decrease in the full use of potential capabilities as teaching and learning. But this problem can also be solved through advanced training in this field of knowledge. One of the biggest shortcomings in online learning is the lack of social interaction that contributes to the effectiveness of the learning process. This problem is also solved by holding webinars, seminars, conferences, presentations online.

Conclusions: In general, taking into account the experience of 2020 the prospects of distance learning in Ukraine is obvious. This year online education has shown all its pros and cons. Flexibility and accessibility, individual approach and economy of costs are the main advantages of distance learning. Meanwhile, incorrect use of information technologies, lack of social interaction and proper training of the lecturers and students cause some problems for the educational process.

However, distance learning will not be able to become a full substitution for traditional methods of teaching. It is not able to create a student atmosphere and replace communication with the teacher face to face. But it really can become the most promising fast-growing and fairly effective form of education.

Ялова О.В.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри
юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ,
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ

«Людина – це стріла, пущена в майбутнє.

Стріла реалізує себе в леті.

Дати дитині цей лет – завдання педагога»

Ф. Ніцше

Юридична освіта була і залишається провідною в умовах розвитку сучасних освітніх тенденцій та державотворчих процесів в Україні в контексті європейської інтеграції. Тому неабияка увага приділяється викладачами вищих навчальних закладів інноваційним методикам викладання юридичних дисциплін на юридичних факультетах.

Головний вектор сучасного розвитку вищої юридичної освіти в Україні визначається загальним спрямуванням вітчизняної вищої школи на входження в загальноєвропейський і світовий освітній простір, гармонізацію національних і міжнародних стандартів вищої школи в контексті Болонського процесу.

Основні цілі, принципи та напрямки формування єдиного європейського освітньо - наукового простору викладені у низці міжнародних документів, серед яких найважливішими є: Велика хартія університетів (18 вересня 1988р., Болонья), Лісабонська конвенція (11 квітня 1997р., Лісабон), Сорбонська декларація (25 травня 1998 р., м. Париж), Болонська декларація (:Спільна заява європейських міністрів освіти (18-19 червня 1999р.,) м. Болонья), Конвенція Європейських вищих навчальних закладів і освітніх

організацій (29-30 березня 2001 р., м. Саламанка), Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту (19-20 вересня 2003 р., м. Берлін), Декларація з Грацу: Роль університетів до 2010 р. і далі.

Прагнення європейських університетів до найвищого рівня якості, конкурентноспроможності та бездоганності, доступності і демократизму, підкріплене визнанням світовою спільнотою освітньо - наукової сфери як стратегічно пріоритетної для забезпечення життєдіяльності ц прогресу людства зобов'язує уряди та освітні структури планувати і робити конкретні спільні кроки у створення єдиної «Європи знань». Ось чому національна концепція реформування та модернізації освітньої системи має також бути спрямована на реалізацію загальноєвропейських підходів і принципів.

Стратегічна мета реформування й модернізації вищої освіти і науки в Україні – створення ефективного інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, упровадження найсучасніших технологій і моделей навчання. Навчальний процес у сучасному університеті повинен здійснюватися «з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтуватися на формування освіченої, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, системі управління та організації праці в умовах ринкової економіки» [1, С.242].

У європейському поступі України роль юридичної науки й освіти є надзвичайно важливою, оскільки від їхнього рівня розвитку залежить реалізація таких важливих завдань, як здійснення правової реформи, адаптація законодавства України до законодавства ЄС, створення ефективної правової системи і громадянського суспільства та ін., що в свою чергу сприятиме утвердженню України як високорозвиненої,

соціальної за своєю сутністю, демократичної, правової держави , в якій визначається і діє принцип верховенства права.

Вища юридична освіта і Україні нині набуває нового змісту і змінюється відповідно до розвитку правових знань та з урахуванням нових суспільних потреб (державно-правових, політичних, культурно-освітніх та ін).

Правова наука і вища юридична освіта стають нерозривними складниками сучасного освітнього процесу.

Спектр професійних знань, умінь і навичок представника правничої сфери сьогодні значно розширився і вимагає від суб'єктів освітньо - правової діяльності найрізноманітніших знань як у власне-правових галузях, так і в суміжних із правом сферах, потребує ґрунтовної загальної та фахової методологічної підготовки, вільного володіння методикою і практикою правових досліджень, сучасним мовним і технічним інструментарієм. Але головне завдання полягає в тому, щоб навчити студента-правника постійно вчитися, здобувати нові знання, сформувати навички самостійного дослідницького пошуку, виявляти творчість у вирішенні складних професійних проблем і ситуацій.

Підготовка студентів на правничих факультетах або у вищих навчальних закладах юридичного профілю має будуватися з урахуванням соціального замовлення та бути максимально спрямованою на майбутні фахові потреби правника, формувати його рівень професійної та загальної культури, фахової компетенції, який дозволить підтримувати високий професіоналізм у будь-якій сфері юридичної діяльності на рівні зростаючих вимог суспільства, споживачів професійних правничих послуг. Адже випускники-правники мають бути готові діяти в умовах значної конкуренції (через зростання кількості здобувачів вищої освіти юридичних навчальних закладів) та серйозного професійного ризику

(професійні помилки можуть призвести до втрати іміджу, посади, прибутку). Окрім того, має бути готовність до здобуття нової кваліфікації, перепрофілювання у галузі юридичної діяльності, до постійного оновлення й удосконалення свого фахового рівня протягом усього життя.

Актуальним науково-методичним завданням у вищих навчальних закладах, що готують правників, стає пошук ефективних форм і методів вищої правової освіти: від розроблення і введення у навчальні плани нових перспективних дисциплін до впровадження інноваційних методик і форм викладання.

Так у навчальних програмах вищих навчальних закладів, що готують правників, перелік пропонованих студентам дисциплін (зокрема спецкурсів та дисциплін вільного вибору) збагатився новими за змістом предметами. Серед них – «Європейське право», «Підприємницьке право», «Акціонерне право», «Біржове право», «Міжнародне банківське право», «Міжнародний комерційний арбітраж», «Міжнародне екологічне право», «Міжнародне гуманітарне право», «Юридична деонтологія», «Юридична педагогіка», «Законодавча техніка», «Мова права», «Правнича лінгвістика», «Правничий переклад» та ін.

Класичні юридичні дисципліни також постійно оновлюються за змістом через динамічні зміни в системі правових наук. Актуалізувались питання гармонізації українського та європейського законодавства, зокрема проблеми імплементації міжнародно-правових норм у систему національного законодавства.

Інноваційні форми викладання дисциплін заслуговують на особливу увагу, оскільки забезпечують потрібний «інноваційний клімат» у вищому навчальному закладі, сприяють розвитку творчої активності та дослідницької ініціативи студентів-правників, закладають основу для

подальшого осмислення і розвитку правових знань, успішного застосування набутих знань на практиці. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес допомагає готувати висококваліфікованих, конкурентноспроможних правників, здатних виконувати складні науково-дослідницькі, фахово-прикладні та творчі завдання.

Адже життя доводить, що в складних умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування нового (ідей, задумів, підходів, рішень).

На сучасному етапі модернізація навчально-виховного процесу покликана сприяти формуванню та розвитку творчої особистості, яка спроможна повноцінно реалізуватися у житті. Для цього їй потрібні певні навички: думати, розуміти сутність речей, аналізувати, осмислювати ідеї, шукати потрібну інформацію, тлумачити її, застосовувати за певних умов. Саме таку основну мету ставлять перед собою викладачі-мовники при підготовці майбутніх фахівців юридично-правового напрямку. Адже заняття з української (рідної) мови – це напружена, науково організована й результативна праця всіх здобувачів вищої освіти у співпраці з викладачем, яка розвиває їх (студентів) творчі здібності, сприяє здобуванню знань самостійною роботою думки; диференціює та індивідуалізує процес навчання; стимулює роботу з додатковою літературою; розвиває аналітичне мислення; формує у здобувачів вищої освіти навички самооцінки та самоконтролю своєї навчальної діяльності. Йоган Песталоцці говорив, що повноцінними є ті знання, які дитина здобула власною активністю.

Сьогодні завдання викладача – управляти процесом творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та

спрямованості студентів, розвивати їх творчу уяву, професійні якості, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірності, прагнення самостійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі дедалі складні творчі завдання. А це, в свою чергу, вимагає нових методів навчання, нестандартних форм виховання індивідуального підходу до особистості, тобто більших витрат часу порівняно із традиційними, усталеними. Це все також спонукає до пошуків інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боткин Дж. Инновационное обучение// Вопросы образования. – М., 1983. - № 1.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посібн./ Авт.колектив: М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, В.Д.Шинкарук та ін.- Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.- С. 242.
3. Інноваційні методики юридичної освіти: поняття, зміст та практика застосування: Тези Всеукр. наук.- практ. конф. (29 листопада 2003 р., Київ)/ Нац. ун.-т «Києво – Могилянська академія».
4. Левицька Л.В. «Впровадження інтерактивних технологій на уроках української мови і літератури». Методичний посібник / - Вінниця.: 2015. – 112С.
5. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М.Морозов, Л.М.Шкарапута.- К.: Наукова думка, 2000.- 680 с.
6. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю.С.Шемшученко (гол.редкол.) та ін.- К.: «Укр.енц.», 1998. – С. 691.

Голоднюк А.А.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Академічний світ стає більш гнучким та персоналізованим завдяки численним інноваційним програмам для освіти. Це змінило спосіб навчання, оскільки спеціалізовані матеріали стають доступними для всіх через розумні пристрої та комп'ютери. Сьогодні студентам не потрібно відвідувати заняття фізично, поки вони мають комп'ютери та Інтернет. Інноваційні програми також дозволяють автоматизувати адміністративні завдання, надаючи закладам можливість мінімізувати час, необхідний для виконання складних завдань, так, щоб викладачі могли проводити більше часу зі студентами [3].

Яке майбутнє чекає навчання? Нові технології, на кшталт віртуальної реальності і 3D-друку, прокладають таке майбутнє для системи освіти, яке ми можемо тільки уявити. У всякому разі, нам є від чого відштовхуватися. Google Class, Oculus Rift і інші цікаві речі, які привнесли в нашу діяльність смак доповненої віртуальної реальності.

Очікується, що пристрої, подібні до тих, які ми перерахували, будуть дивувати своїми можливостями, дозволяючи користувачам нашаровувати інформацію на те, що вони бачать, за допомогою контактних лінз або окулярів. В даний час доступ до технологій доповненої реальності в освітніх цілях обмежений здебільшого додатками для смартфонів. Бракує тільки цілосної системи. Доповнена реальність повинна надавати підказки у всіх випадках звернення до реальних об'єктів [1].

За допомогою Google Class і інших подібних додатків, студенти можуть досліджувати світ без необхідності відволікатися. Крім того, відкриваються масштабні можливості для віддаленого навчання, для командної співпраці при виконанні проектів і завдань. В інших випадках студенти можуть бачити додаткову інтерактивну інформацію, наприклад, про історичні артефакти, щоб дізнатися більше про їх історію.

3D-принтер дозволяє створити робочу міні-модель, щоб перевірити будь яку дизайнерську конструкцію, тому студенти можуть покращити свої навички. Сьогодні, володіючи програмами CAD, будь-який студент може заощадити масу часу і грошей, якщо доповнить своє обладнання 3D-принтером.

Не будемо забувати і про те, що 3D-принтери постійно падають в ціні, а значить зовсім скоро вони стануть доступні всім і кожному.

Дуже швидко розвиваються технології iCloud, і скоро все без винятку аспекти нашого життя, в тому числі і освіта, будуть схильні до змін. У класах майбутнього просто знадобиться електронний пристрій, який надасть доступ до домашньої роботи і іншим навчальним ресурсам в iCloud. Ніяких важких підручників, всі матеріали будуть доступні до тих пір, поки є з'єднання з Інтернетом.

Така зручність надасть студентам певну свободу, адже можна працювати над проектами як вдома, так і будь-якому іншому місці. Цифрова бібліотека буде доступна навіть у відсутності справжньої бібліотеки. iCloud обчислення прагнуть віртуалізувати простір. Викладачі можуть використовувати iCloud технології і створювати онлайн-платформи для навчання студентів. Досить просто увійти в систему і відвідувати заняття у віртуальному середовищі.

Візьмемо, наприклад, концепт віртуального середовища навчання (VLE), яка дозволяє студентам отримати доступ до навчального контенту і брати участь в обговореннях на форумах. Завдання або тести легко можна поширювати по всьому класу, зводячи до мінімуму необхідність фізично бути присутнім студентам, але заохочуючи взаємодію і обговорення; викладачам буде відведено інший канал.

Використання соціальної мережі онлайн теж дуже популярно зараз. Численні університети вже зареєструвалися в віртуальному світі Second Life, щоб надати студентам онлайн-платформу для спілкування один з одним. Будучи великою частиною хмарної платформи, такі соціальні мережі дозволяють студентам зосередитися на навчанні і вільно обговорювати ідеї, в той час як викладачі виступатимуть в ролі модераторів.

Важлива роль у всьому цьому відводиться викладачам і професорам, які можуть виступати в ролі керівництва, допомагаючи з відповідями і задаючи питання, моментально завантажуючи інформацію в хмарну середу. Ще одна перевага в тому, що вона служить відмінним інструментом зворотного зв'язку. Соціально-орієнтований підхід в навчанні в майбутньому може стати основою [1]. Ведення конспектів все ще працює, особливо під час лекцій, проте зміщується від паперу до ноутбуків, нетбуків і планшетів. У міру того, як освіта стає все більш оцифровано, можна з упевненістю говорити, що в майбутньому папір відійде на другий план. Як же зберегти її зручність?

Відповіддю можуть бути гнучкі OLED-дисплеї. Схожі на звичайний папір, ці дисплеї будуть легкі, гнучкі і неймовірно тонкі. Їх можна буде згорнути або зберігати у будь-якому вигляді. На відміну від звичайного паперу, ці пластикові електронні документи не тільки довговічні, але і інтерактивні. Ось, наприклад, цифровий папір від Sony, який важить всього

63 грами. Ноутбуки і смартфони навіть не можуть конкурувати з такою мобільністю.

Ще одна технологія, яка швидко завойовує визнання - це біометрія. Умовно біометрію зазвичай пов'язують зі сферою безпеки, оскільки вона використовує те, що унікально для кожного з нас: відбитки пальців, розпізнавання осіб, голоси, сітківки ока. З точки зору освіти, установа могла б використовувати відбитки пальців для запобігання прогулів і при видачі книг з бібліотеки.

Проте, відстеження очей також може бути корисно, наприклад, тим, що надає безцінну інформацію для викладачів. Це ж наочне зображення того, як студент поглинають інформацію і розуміють зміст. У рекламі ці ж дослідження допомагають визначити, як користувачі реагують на оголошення і що конкретно заволодіває їх увагою.

Аналогічним чином ця форма аналізу може використовуватися для з'ясування ефективності курсу або стилю навчання. Mirametrix, наприклад, використовує свій S2 Eye Tracker, щоб оцінити якість навчання студентів за рахунок того, куди вони дивляться під час занять.

Недорогі альтернативи втілюються в формі Eye Tribe для Windows і Android, тому залишається тільки питання часу, перш ніж цими даними будуть користуватися педагоги.

Дані можуть бути організовані таким чином, щоб кожному було зручно відповідно до його стилю навчання. З іншого боку, моделі руху очей також можуть визначати поставку контенту і виявляти проблеми до того, як вони виникнуть. Наприклад, в неправильній подачі матеріалу [4].

І замість традиційної дошки в класі цілком може бути аналог Samsung SUR40 для Microsoft Surface, гігантський планшет в формі стола. Студенти можуть сидіти навколо такого столу-планшета, працювати з вмістом і перетягувати

зображення так само просто, як робити нотатки за допомогою віртуальної клавіатури. Сьогодні діти, що ростуть в світі, підключеному до Інтернету, страждають нестачею концентрації уваги. Це не дивно, оскільки вже з дитинства YouTube, ВКонтакте і смартфони завантажують їх оновленнями 24/7, а також надають всі відповіді на запит в «Гугл» або Вікіпедії.

Щоб задовольнити покоління, яке швидко розвивається, доведеться відмовитися від традиційних методів заучування. Зараз важливо не знати масиви інформації, а знати, де її можна дістати, - і в цьому є свої плюси і мінуси [2]. Проте, є один спосіб, що дозволяє поєднати приємне з корисним: відеоігри.

KinectEDucation, наприклад, представляє єдину інтернет-спільноту для зацікавлених педагогів і студентів, які хочуть використовувати Kinect в навчальних цілях. З кращих прикладів - вивчення мови жестів і гри на гітарі за допомогою апаратного забезпечення від Microsoft. Інший приклад. Професор з Вашингтонського університету вчить математики свій клас, використовуючи Kinect, Wii Remote і PlayStation Move. Хороший рівень інтерактивності захоплює студентів, а інформація, тим самим, краще засвоюється [3].

Інший підхід, який використовується педагогами, спрямований не на геймплей або інтерактивність; він наголошує на тому, як студенти можуть навчатися в процесі вивчення створення ігор. Основна ідея в Gamestar Mechanic - навчити студентів базовим навичкам створення ігор (без складнощів програмування), щоб ті могли створити власні ігри, і тим самим навчити їх мови, системного мислення, вирішення проблем, написання сценаріїв, мистецтву, тощо. Студенти навчаються проектування, граючи в гру, де вони ж самі виступають в ролі молодих дизайнерів, проходячи квести, місії, тощо заради певних винагород (зон, в яких

можна створити власні ігри) [1]. Це майже нічим не відрізняється від рольових ігор сучасності і показує, наскільки педагоги можуть відійти від традиційного викладання, а студенти - отримувати задоволення від навчання. Цілком можливо, що в недалекому майбутньому студенти будуть вважати навчання захоплюючим.

Таким чином, в майбутньому освіта, можливо, більше не буде обмежуватися формальними інститутами, на зразок курсів. Доповнена реальність, iCloud обчислення, соціальні мережі і адаптивні системи навчання, що використовують технологію відстеження очей дозволять проводити заняття за межами стін університету. Експерименти і помилки також будуть заохочуватися, завдяки 3D-друку і ігровому підходу, оскільки ніяких реальних наслідків або бюджетних витрат не буде. Студенти будуть ставитися до навчання як до особливої частини їхнього життя, яка вимагає активної участі, а не як до рутини, нудної та нецікавої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Десять технологий будущего, которые обязательно изменят этот мир. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://hi-news.ru/technology/8-technologij-kotorye-izmenyat-budushhee-obrazovanie.html#novyj_sposob_obucheniya.

2. Developing Educational Case Studies. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.universalclass.com/articles/special-education/developing-educational-case-studies.htm>

3. Five Ways AI Is Changing the Education Industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elearningindustry.com/ai-is-changing-the-education-industry-5-ways>.

4. What difference do digital learning platforms make to learners? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.keylinks.org/community/blog/the-importance-of-digitalplatforms-in-the-learning-environment>.

Ольховська Н.С.,
канд.філол.наук, доцент кафедри іноземної філології і
перекладу, ГПФ НУБіПУ
м. Київ, Україна
Анненков В.Ю.,
студент, ГПФ НУБіПУ,
м. Київ, Україна

STEM. ОСНОВОПОЛОЖНЕ У РОЗУМІННІ СУТНОСТІ НОВОГО ОСВІТНЬОГО НАПРЯМУ

Упродовж довгих десятиліть минулого століття освіта в Україні не була спрямована на європейський розвиток життя, а занепадала та рухалася не у напрямку європейського процвітання, завдяки застарілим методам навчання, впровадженими такими неоднозначними постатями царського та радянського режимів, як, наприклад, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський.

Після Революції Гідності уряд України змінив відношення до навчання школярів та студентів вищих навчальних закладів. Так, зі шкільної програми виключено твори тих письменників, які не відповідають реаліям сучасного життя (Пушкін, Чехов, Достоевський), які жили і творили багато десятиліть тому і на даний час їх твори не є актуальними. Додано сучасних авторів: Сашко Дерманський, Леся Воронина, Володимир Читай, Зірка Мензатюк та інші українські та зарубіжні письменники. Міністерство освіти та науки вважає, що тексти з минулого століття, з довгими описами та незрозумілими деталями, школярі сприймають погано [4].

Виникла також необхідність у реформуванні вищої освіти України, яка дуже повільно переходить на європейські стандарти навчання. Вихід є – це STEM-освіта (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics – природничі науки, технології, інженерія та математика) та її впровадження у вищих навчальних закладах України, з метою прийняття України до світової освітньої системи, залучення європейського педагогічного досвіду.

За останні роки відбулися глобальна трансформація, стрімкий інформаційно-технологічний та економічний розвиток України, які потребують нового відношення до навчання студентів майбутнім вчителем – професіоналом, який має новітні методики, інноваційні технології, практичний досвід навчання, універсальні знання. Тому необхідно змінювати всю вищу систему освіти України, у тому числі, оптимізувати не тільки школи I-III ступенів, але й вищі навчальні заклади, надаючи перевагу молодим перспективним викладачам, у тому числі, тим, які не мають педагогічної освіти, але мають творчу особистість та бажання перебудови всієї вищої освіти, у тому числі для випуску з ВНЗ не «знаючих», а «думаючих» випускників. За експертними прогнозами, у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть уміння навчатися упродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися у багатокультурному середовищі [3]. Для цього потрібні викладачі, які можуть переорієнтувати студента на особистість, яка здатна самостійно приймати рішення, , робити висновки, вирішувати життєві задачі та приймати участь у житті суспільства.

Однією із тенденцій сучасного світу є інтеграція знань, сфер діяльності та виробництво, яке базується на множинних зв'язках математики, технології, інженерії та природничих наук [2].

У вищих начальних закладах України залишається система вищої освіти радянських часів, тому, після їх оптимізації, необхідно у найкоротший термін впровадити елементи STEM-освіти: навчання інтегрованими курсами, розробка міждисциплінарних проектів, навчання не через предмети, а через вирішення проблем, а також впроваджувати численні STEM-лабораторії та STEM-центри, з метою введення STEM-освіти в процес професійної підготовки студентів. Під час навчання студенти повинні творчо підходити до професійних завдань, набувати практичних вмінь та навичок, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), тобто ставати креативними випускниками нового формату, які здатні своїми знаннями та практичними навичками вирішити складні завдання своєї майбутньої професійної діяльності. На жаль, в Україні надто мало спеціалістів, які здатні приймати участь у інноваційних процесах та забезпечувати стабільний розвиток країни у майбутньому, тому, конче необхідний STEM – орієнтований підхід до навчання.

Але, США, зрозумівши, що вивчення математики перестало бути важливим через наявність всесвітньої мережі Інтернет та інформаційних технологій, втілили концепцію STEM, з метою розуміння майбутніми фахівцями актуальності учбового предмету. Для гуманітарних дисциплін до суто технічної концепції STEM підключили творчий аспект розвитку особистості: концепції STEA(Art)M, STEMM (Music), STR(Reading)EAM.

Залучення учнів молодших класів до концепції STEM може підтримати не лише розвиток креативного мислення, але й формування компетентності дослідника, сприяти кращій соціалізації особистості. Поєднання технічних дисциплін з творчістю пробуджує у учнів інтерес до навчання, а STEAM- викладачі надають учням більше, ніж

просто знання – вони дають їм можливість саморозвиватися, полюбити процес навчання, стати новаторами, творчими, цілеспрямованими членами команди однодумців.

Реалізація STEM-освіти в Україні стримується відсутністю: достатньої кількості кваліфікованих педагогів, які мають бажання та можливість організувати навчальний процес, з використанням освітніх технологій, що популяризують інженерно-технічні професії; відповідного сучасного обладнання; а також, недостатньою кількістю сучасних освітніх програм. З цією метою в Україні, постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 687 «Про утворення Інституту модернізації змісту освіти та Інституту освітньої аналітики» на базі державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» з віднесенням його до сфери управління Міністерства освіти і науки України (МОН). Інститут, відповідно до наказу МОН від 17.01.2015 № 31 «Деякі питання утворення Інституту модернізації змісту освіти та Інституту освітньої аналітики», є правонаступником державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти».

На офіційному сайті Інституту зазначено: «Чому STEM-освіта так актуальна? Стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними та перспективними на планеті фахівцями стануть програмісти, ІТ-фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій і т.д. У віддаленому майбутньому з'являться професії, про які зараз навіть уявити важко, всі вони будуть пов'язані з технологією і високо технологічним виробництвом на стику з природничими науками. Особливо будуть затребувані фахівці біо- та нано-технологій.

Постає питання - як підготувати таких фахівців? Навчання – це не просто передача знань від учителя до учнів, це спосіб розширення свідомості і зміни реальності.

У STEM-освіті активно розвивається креативний напрямок, що включає творчі та художні дисципліни (промисловий дизайн, архітектура та індустріальна естетика і т.д.). Тому що майбутнє, засноване виключно на науці, навряд чи когось порадує. Але майбутнє, яке втілює синтез науки і мистецтва, хвилює нас вже зараз. Саме тому вже сьогодні потрібно думати, як виховати кращих представників майбутнього».

Фахівці Інституту вважають, що «впровадження STEM-освіти змінить економіку нашої країни, зробить її більш інноваційною та конкурентоспроможною. Адже за деякими даними, залучення тільки 1% населення до STEM-професій підвищує ВВП країни на \$50 млрд. А потреби у STEM-фахівцях зростають у 2 рази швидше, ніж в інших професіях, тому що STEM розвиває здібності до дослідницької та аналітичної роботи, експериментування і критичного мислення» [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. STEM-освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>
2. What is STEM Education? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.livescience.com/43296-what-is-stem-education.html>.
3. Закон України про освіту № 2145-VIII від 05.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Оновлені програми: зубріння відміняється [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/OsvitaUkrainy/posts/1071649806252775>.

**Tsaryk O.M.,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Foreign
Languages Department, Ternopil National Economic
University, Ternopil, Ukraine**

**Babjak Z.V.,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of The Ukrainian and Foreign Languages Department,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil,
Ukraine**

**Rybina N. V.,
Candidate of Philological Sciences Associate Professor of the
Foreign Languages Department Ternopil National Economic
University, Ternopil, Ukraine**

DISTANCE TEACHING FOREIGN LANGUAGES DUE TO THE QUARANTINE IN 2020

In times of university closures due to the coronavirus pandemic, delivering lectures and practicals remotely has become a priority and challenge for thousands of educators who teach foreign languages at the higher educational establishments.

Nowadays, distance teaching is becoming an obligatory component of the educational environment. The most intensively developed areas in this area are those related to theoretical studies of the possibilities of distance teaching (methodological, psychological and pedagogical issues of the use of distant learning forms) and the development of information technologies (for example, computer modeling of language competence, formalization of natural languages, HLTs as support for e-learning, HLTs as support for foreign language teaching), on the basis of which distance learning courses for foreign languages are created: interactive, on-line, simulators, etc. Electronic versions of educational programs should be separately noted e-textbooks,

which can be used in conditions of both distance learning and studying in the classrooms.

Most of the Ukrainian universities use Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) base for teaching due to the quarantine. It is a flexible, open source and free to download learning management solution. With 100 million users (and growing) and over 100,000 Moodle sites deployed worldwide, this user-friendly eLearning platform serves the learning and training needs of all types of organizations in more than 225 countries worldwide. It gives opportunity to give lectures, manage practical tasks and create tests for monitoring students' knowledge and skills.

Besides it is widely used Zoom that is the leader in modern enterprise video communications, with an easy, reliable cloud platform for video and audio conferencing, collaboration, chat, and webinars across mobile devices, desktops, telephones, and room systems. Zoom Rooms is the original software-based conference room solution used around the world in board, conference, training rooms, and classrooms. Founded in 2011, Zoom helps universities bring teachers and students together in a frictionless environment to get more done.

Google Classroom is a free collaboration tool for lecturers and students. Lecturers can create an online classroom, invite students to the class then create and distribute assignments. Within the Google Classroom students and teachers can have conversations about the assignments and lecturers can track the student's progress.

We believe that language teaching should be based on a model of the natural process of communication, in particular on the activity approach and communicative method of teaching foreign languages. Practicals in distance education are an active form of training. They are conducted through video conferencing and allow students to enter the discussion any moment they need, go

back a few steps, reviewing previous speeches. The teacher can evaluate the assimilation of the material by the degree of activity of the participant of the discussion. The number of interactions between students and a lecturer is increasing, and the lecturer acts as an equal partner.

Unfortunately teaching online has some disadvantages as well. The distance learning system is designed mainly for people with sufficient awareness who do not need constant supervision by the lecturer. Therefore, the motivation of the students, their ability to organize themselves, plays an important role in distance teaching. Unfortunately, some of the students are not highly motivated and self-aware enough. That can cause the problems with proper level of task-performing and video-conference participation.

In general, despite its disadvantages, distance teaching technologies are a powerful means of getting education by foreign students. In order to increase the effectiveness of new information technologies in teaching, it is necessary to create a system that provides a proper understanding of the nature of teaching, the role of the lecturer and foreign students in this process, the relationship between the lecturer and students, equipping their workplaces for this type of teaching and studying.

**Volkova O.A.,
Senior Teacher of the Department of
the English Language of Technical Orientation №1,
National Technical University of Ukraine
'Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute',
Kyiv, Ukraine**

STRATEGIES FOR TEACHING ENGLISH ONLINE DURING THE PANDEMIC

With the outbreak of Covid-19, we unexpectedly dived into teaching online, and many educators were not ready to quickly switch to new methods. But the quarantine can last for quite a long time and can reoccur in the future. That is why it is critical to find ways of organizing distance e-learning not only for the current period but also for possible future crises. Nowadays, professional development is required for many teachers since even those of them who apply technology in their classrooms are not used to delivering lessons online or organizing distance e-learning especially for large groups of students.

Organizing distance e-learning during the pandemic we cannot copy everything that was used at our conventional lessons. Crisis e-teaching and e-learning will not be ideal at first but they can help us reveal new opportunities and approaches which might later become a part of our everyday study process. Regarding teaching foreign languages, a lot of teachers have already found new resources which can be successfully implemented into classroom education in the future, and those who were familiar with one-two-one teaching online before the quarantine, have mastered new methods of teaching online groups via different Internet platforms and have already received positive feedback from their students.

The first step for an educator to distance e-teaching is to schedule their working day and working week during the period

of quarantine to avoid burning out and misunderstanding with students. Students should realize that the teacher cannot be contacted around the clock. Several rules have to be laid out and conveyed to students:

- when and in which form students must hand in their homework;
- when their work will be checked and marks will be announced;
- when tutorials will be held and the teacher is available for answering students' questions;
- if any online sessions are planned, when and how long they will last;
- if there are any options to substitute the tasks that cannot be performed by students because of their personal or technical problems.

One of the difficulties in organizing distance e-learning is the inequality of possibilities among students. First of all, we can mention the technical side of the problem and secondly social issues our students face. A lot of students come from remote villages where internet connection is not stable or rather slow to participate in online lessons, webinars, tutorials, or conferences. Even living in big cities they can experience problems of this kind. What is more, they quite often do not have adequate equipment or personal space to study effectively according to their university schedule. Sometimes, even if they have one computer at home, it can be occupied by other members of their families working distantly from home. Some students do not have microphones to participate in online sessions or might have problems with some formats of video and audio files that are sent to them. Most of our students have mobile phones, and their use might be a real way out. But we cannot fully rely on them since quite often their phones do not have enough memory to work with certain programs and web-resources, or their screens are damaged,

therefore students will not be able to read and perform exercises using them.

Social issues are quite often connected with the fact that at home students have to look after younger siblings, work from home, or adjust to the schedule of other members of their families. Therefore, they ask for a possibility to study in the evening or at night and submit their tasks later. Sometimes students cannot speak loudly or participate in online sessions because of other family members and the absence of personal space. The same can be said about teachers: they may have out-of-date equipment, no access to the computer during some hours, low-speed Internet connection or, what is more important, not enough knowledge of ICT. Many teachers are not ready and not able to work with online resources, and consequently, they might experience feelings of guilt, anxiety, and self-doubt, which over time can lead to apathy and decreased working capacity.

To organize the study process quickly during the quarantine period, a teacher can start with familiar things. They can send conventional study materials via email, Viber or Telegram messengers, set the deadline, and the form of feedback. Students might be asked to submit their written assignments for review in the form of a text file or photograph of exercises performed in a notebook, and oral assignments in the form of audio or video files. However, with such an organization of their work, the teacher has to be ready for checking many tasks providing feedback to each student that takes a lot of time and does not reflect a real study process.

The next step is the choice of an online conferencing platform for conducting lessons and tutorials, learning its management functions, mastering online services to monitor and evaluate students' academic performance. Once the instruments for distance e-teaching have been chosen, a teacher can master them using numerous videos on Youtube or with the help of more

experienced colleagues. At this stage collaboration and mutual support are vitally important. New platforms, services and instruments have to be introduced one by one into lessons as students will also have to master them. It is recommended to choose simple and understandable platforms not to increase stress and anxiety among students. In our practice we use Telegram messenger for communication, Zoom for online sessions, Learningapps for training exercises, and Classtime for progress or final assessment. This list can be enlarged, changed, or shortened. Everything depends on the teacher's and students' needs and possibilities. The full list of resources for educators can be found in the report of Doucet, Netolicky, Timmers, and Tuscano [3, p.39] or on the UNESCO website [1].

In e-learning, we can apply synchronous and asynchronous approaches. In the synchronous approach, training takes place during the online video conference. Students are simultaneously involved in completing assignments and communicating with each other online. Using the synchronous approach, the teacher uploads assignments or provides students with the recommended and necessary materials, students work with them independently and send their teacher the completed tasks in a certain form before a fixed date. The research of Shahabadi and Uplane [2, p. 137] demonstrated that there was a significant difference between synchronous and asynchronous learning styles and academic performance of students. Thus, the more effective approach, in our view, is blended synchronous and asynchronous learning: shorter, compared to traditional, online lessons, accompanied by a carefully designed study plan that students have to perform independently between online lessons.

Synchronous and asynchronous approaches can be combined by using a flipped classroom. The new material that students need to learn according to the curriculum, as well as reading and listening tasks are sent to students in text, video, or audio files for

self-study. A video or audio explanation of a complex new material may be recorded by the teacher in advance and sent to students for review before the online session. For training and revising new material, students can be offered some exercises for self-study with keys or exercises which can be performed and checked online. During an online session, which is not necessary long, students may discuss with the teacher the questions they have, perform some training exercises or tests, make up dialogues, and participate in discussions.

It is worth mentioning that it is really important to receive honest feedback from students on the difficulties they have encountered using new methods, techniques, and web-resources to organize further work in accordance with students' needs, preferences, possibilities, and styles. We have to take into account their learning environment at home and be flexible enough to substitute one form of e-learning with another for one student or the whole class if it is necessary. A teacher should encourage students to actively participate in both online and offline study processes, maintain contact with each other, and do not hesitate to request assistance.

REFERENCES

1. Distance learning solutions [Электронный ресурс] // UNESCO. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>.
2. Shahabadi M. M. Synchronous and Asynchronous e-learning Styles and Academic Performance of e-learners / M. M. Shahabadi, M. Uplane. // Procedia - Social and Behavioral Sciences. – 2015. – №176. – p. 129–138.
3. Thinking about Pedagogy in an Unfolding Pandemic. An Independent Report on Approaches to Distance Learning During COVID19 School Closures [Электронный ресурс] / A. Doucet, D. Netolicky, K. Timmers, F. Tuscano. – 2020. – Режим доступа

до ресурсу:

https://issuu.com/educationinternational/docs/2020_research_covid-19_eng.

**Головатенко Т.Ю.,
викладач, аспірантка кафедри
іноземних мов і методик їх навчання
Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна**

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТРАНСЛІНГВІЗМУ В СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Актуальність теми і новизна дослідження. З огляду на інтеграцію системи вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти та на зміну підходів до професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в Україні, є необхідність вивчення європейського досвіду підготовки вчителів немовних спеціальностей до роботи у мультилінгвальному освітньому середовищі. Зокрема, пошук нових підходів до вищої педагогічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до навчання іноземних мов актуалізує це завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із визначальних рис Європейського Союзу є його мультилінгвальність. Питання мультилінгвальності офіційно закріплено на рівні всіх держав Барселонським самітом (2002 р.) у формулюванні принципу «одна рідна та дві іноземні мови» з раннього віку [2; с.19]. Цей принцип стосується вивчення іноземних у мов у початковій та середній школі. На шляху до регламентації питання мультилінгвальної освіти впродовж життя було прийнято

«Нову рамкову стратегію мультилінгвізму» (2005 р.). Цим документом рекомендовано привести нормативно-правове забезпечення мультилінгвальності у відповідність до загальноєвропейських рекомендацій, надалі впроваджувати принцип «одна рідна та дві іноземні мови» в освітню політику країн-учасниць, впровадити по всій території ранне навчання ІМ, імплементувати технологію предметно-мовного навчання в освітній процес, підвищити якість професійної підготовки вчителів до навчання ІМ, впроваджувати мультилінгвізм у вищій освіті, використовувати європейські індикатори мовної компетенції (CEFR), а також вивчати мультилінгвізм як явище [1, с.5-7]. Відтак, у нашому дослідженні ми ставимо за **мету** вивчити досвід європейських країн у підготовці майбутніх вчителів до роботи у мультилінгвальному середовищі через застосування технології транслінгвізму.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Поняття «транслінгвізм» (translanguaging) запропоноване уельським теоретиком освіти Кеном Вільямсом (Cen Williams) у 1980-х рр. на позначення планованого та систематичного використання двох мов у межах одного заняття. Згодом науковець пропонує вживати термін «транслінгвізм» на позначення процесу, де одна мова використовується з метою зміцнення знань іншої мови та підвищення рівня володіння учнів у двох мовах. Науковець також зауважує, що через використання транслінгвізму відбувається збалансований розвиток мовленнєвих умінь учнів у двох мовах [6; с.2].

Концептуальною основою технології транслінгвізму є студентоцентрованість організації освітнього процесу та його організація на мультилінгвальній основі. Зasadничими принципами організації освітнього процесу з використанням технології транслінгвізму є принцип рефлексивної орієнтації

освітнього процесу, принцип зв'язку навчання з життям, принцип свідомості та активності.

Р. Цокаліді вирізняє чотири рівні використання технології транслінгвізму. На рівні А транслінгвізм не є провідною частиною освітнього процесу, за якого використовуються лише елементи другої мови (окремі звуки або слова). Рівень В передбачає деякі знання другої мови та знаходить своє вираження у підміні окремих слів схожими словами першої мови. Рівень С є рівнем, що характеризується використанням двох мов як окремих систем. При цьому важливе знання двох мов для повного розуміння повідомлення. Рівень D характеризується використанням двох мов для передачі інформації на глибокому рівні, де мови між собою умовно кажучи «переплітаються» [6; с.7].

Використання технології транслінгвізму у навчанні молодших школярів передбачає сформованість готовності вчителя початкової школи до використання цієї технології. Серед основних способів навчання майбутніх вчителів цієї технології є власне її використання в процесі професійної підготовки вчителів та подальше вивчення особливостей цієї технології на заняттях, спрямованих на формування методичних вмінь майбутніх вчителів. Розглянемо як це відбувається у педагогічних закладах Європейського Союзу.

У мультилінгвальному середовищі Греції науковці описують 7 прийомів впровадження технології транслінгвізму в освітньому процесі, які називають *codemashing*: студентам дозволяють відповідати другою мовою, але перекладати потім свою відповідь на першу мову; студенти можуть відповідати мовою, яку вони оберуть без подальшого перекладу; усний переклад без урахування контексту; написання письмового повідомлення на запропонованій мові; ведення особистих журналів, які

відображають мовний репертуар студента та написання особистих есе на мові, яку обирає студент [6; с.9].

У підготовці майбутніх вчителів початкової школи Кіпру до роботи у мультилінгвальному середовищі важливе місце займає спостереження за роботою практикуючих вчителів. Серед завдань практики, студентам пропонується спостереження за тим, як вчитель адаптує програму до особистого досвіду кожного учня. Спостереження С. Ставроу за застосуванням цієї технології з метою розвитку загальної грамотності учнів у Кіпрі дозволяє майбутнім педагогам поповнити свій методичний досвід та навчитися організації освітнього процесу у мультилінгвальному середовищі [5; с.263].

У підготовці майбутніх вчителів до роботи у мультилінгвальному середовищі Нідерландів та Люксембургу загальноприйнятими є декілька принципів побудови освітніх програм підготовки майбутніх вчителів: принцип цілеспрямованого розподілу (*strict separation*), гнучкої конвергентності (*flexible convergence*) та гнучкого розмаїття (*flexible multiplicity*) [4; с.239].

Керуючись принципом цілеспрямованого розподілу викладач у межах програми дисципліни самостійно визначає ту чи іншу мову, яку використовують для спілкування. До прикладу, цей вибір може бути зумовлений розкладом, коли проводиться заняття (*time-determined arrangement*), (наприклад: заняття одного тижня ведуться англійською, а наступного – французькою) чи порою дня. Інший підхід є предметно-орієнтованим (*subject-determined arrangement*). Суть побудови програми із такою організацією полягає в одночасному формуванні комунікативних навичок спілкування двома мовами у навчанні визначеної дисципліни. Це обов'язково зазначається у робочій програмі дисципліни. Окрім цього, існує також місце-орієнтований підхід (*place-*

determined separation) до навчання, який передбачає використання тої чи іншої мови залежно від місця проведення занять. Оскільки, в освітньому процесі розпоширеною є технологія предметно-мовної інтеграції, то це зумовлює врахування специфіки побудови освітніх програм, за якого навчання ведеться двома викладачами, які володіють різними мовами (teacher-determined curriculum arrangement) [4; с.240].

Освітні програми, побудовані за принципом гнучкої конвергентності (flexible convergence) передбачають використання двох іноземних мов у навчанні з подальшим поступовим збільшенням частки використання мови-домінанти у навчальному процесі [4; с.240]. Принцип гнучкого розмаїття у побудові мультилінгвальних програм зумовлений мовною ситуацією у групі студентів. Враховуючи цей принцип, викладач презентує матеріал декількома мовами водночас, що дозволяє студенту самостійно обирати мову, якою він читатиме той чи інший текст, чи візьме участь у обговоренні. Мета мультилінгвальних програм, побудованих за цим принципом, полягає у розвитку здатності до спілкування двома іноземними мовами[4; с.240].

Імплементация вищезначених принципів побудови мультилінгвальних програм передбачає використання двох основних підходів до презентації матеріалу на занятті: діяльсно та функціонально зумовленого [4; с.240].

Суть діяльсно зумовленого підходу до подачі навчального матеріалу полягає у використанні однієї іноземної мови з метою формування рецептивних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання та читання) та іншої мови з метою формування продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння та письма). Дж. Дуарте узагальнила емпіричні дослідження, які передбачали організацію освітнього процесу на засадах транслінгвістичного підходу та виокремила такі його переваги: краще засвоєння предметної

складової, знаходження балансу між мовами на занятті, підвищення рівня впевненості та мотивації учасників освітнього процесу, вищий рівень когнітивної активності порівняно з монолінгвальними уроками [3; с. 27].

На противагу вищезазначеному способу презентації матеріалу, функціонально зумовлений підхід до подачі матеріалу передбачає гнучкий вибір мови для презентації завдання, подачі основного матеріалу та подальшого його обговорення. При цьому відсутність чіткої регламентації щодо вибору мови дозволяє викладачу орієнтуватися на проміжні дидактичні цілі з метою досягнення мети програми. Реалізація цих принципів передбачає високий рівень володіння викладачем декількома іноземними мовами [4; с.240].

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, під технологією транслінгвізму ми розуміємо спеціальну організацію освітнього процесу, за якого навчання відбувається двома або більше мовами одночасно, що зумовлено як мовним досвідом студентів, так і програмовими вимогами до рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх вчителів. Провідними методами у впровадженні технології транслінгвізму є інтерактивні методи, які мають на меті обмін досвідом та думками між учасниками освітнього процесу. Різні підходи до організації освітнього процесу за технологією транслінгвізму дозволяють індивідуалізувати процес професійної підготовки майбутніх вчителів та сформувати їх іншомовну комунікативну компетентність.

REFERENCES

1. A New Framework Strategy for Multilingualism. – Commission Of The European Communities, 2005. – 30 p. – (Communication from the Commission to the Council, the

European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions).

2. Barcelona European Council [Electronic Resource]. – 2002. – Retrieved from: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf.

3. Duarte J., van der Meij M. A holistic model for multilingualism in education / Joana Duarte, M. van der Meij // EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages. – 2018. – №5(2). – pp. 24-43.

4. Martin-Jones M. The Routledge handbook of multilingualism / Martin-Jones M., Blackledge A. and Creese A. – London : Routledge, 2015. – 592 p.

5. Stavrou S. Learning Through Translanguaging in an Educational Setting in Cyprus / Stavrou S. – The University of Birmingham, 2015. – 306 p.

6. Tsokolidou R. Beyond language borders to translanguaging within and outside the educational context / R. Tsokolidou // Bilingualism: cultural influences, global perspectives and advantages/disadvantages. – Hauppauge, N.Y. : Nova Science Publisher's, Inc. – 2016.

**Гундарєва В.О.,
старший викладач кафедри іноземних мов,
ФМВ НАУ,
м. Київ, Україна**

ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У GOOGLE CLASSROOM. ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

За сучасних умов світового карантину дистанційне і онлайн навчання стало не просто однією із можливих форм навчання та здобуття освіти, а й нагальною та актуальною потребою, оскільки воно стало основною та єдиною

можливою альтернативою навчанню в реальному навчальному середовищі. Перехід до онлайн навчання став великим викликом сучасній системі освіти, зокрема, освітянам та студентам, оскільки, як і будь-яка інша форма навчання, вона містить в собі як багато позитивних тенденцій, так і безліч проблем і викликів. Мета даної статті, базуючись на особистому досвіді, розглянути основні переваги та недоліки, що трапляються під час проведення онлайн занять з англійської мови у Google Classroom.

На мій погляд, основними перевагами проведення онлайн занять з англійської мови у Google Classroom є наступні:

1. Доволі просте налаштування і сам процес проведення занять в режимі відеоконференції (Google Meet), що не вимагає особливих комп'ютерних навичок та вмінь як з боку викладача, так і з боку студентів.

2. Гарна можливість використовувати різні види роботи, що спрямовані на тренування, розвиток і покращення усних мовленнєвих та інших навичок студентів, а саме: різноманітних дискусій і обговорень, диспутів, конференцій тощо.

3. Можливість роботи з текстами, виконання усного перекладу, виконання лексико-граматичних та інших тренувальних вправ тощо.

4. Застосування на занятті різних відео і аудіо матеріалів, а саме: презентацій, відео роликів та фільмів англійською мовою тощо.

5. Доволі активне і ефективно спілкування між викладачем і студентами, можливість спільно працювати, взаємодіяти і виконувати різні види завдань, можливість негайного виправлення помилок студентів з боку викладача, тощо.

Основні недоліки проведення онлайн занять з англійської мови у Google Classroom:

1. **Цілковита залежність від Інтернет зв'язку.** На жаль, проблеми з Інтернет зв'язком можуть трапитися у будь-який момент і доволі часто, що заважає ефективній роботі на занятті, іноді навіть доводиться перезавантажувати сторінку для покращення роботи у режимі відеоконференції.

2. Недостатній контроль за роботою студентів з боку викладача. Через поганий зв'язок, доволі часто доводиться вимикати відеокамери і працювати в аудіо режимі, що призводить до проблем із контролюванням роботи студентів на занятті, до послаблення концентрації та уважності студентів. Крім того, доволі важко працювати з великими групами студентів, залучати їх до різних видів роботи, контролювати і оцінювати їх.

3. Обмеження або навіть неможливість ефективного виконання певних видів роботи, а саме письмових завдань, диктантів, контрольних робіт тощо.

4. Неможливість перегляду відеоматеріалів або виникнення проблем із звуком або відео через поганий Інтернет зв'язок.

5. Відсутність студентів на занятті через поганий Інтернет зв'язок.

Беручи до уваги все вищесказане, можна зробити висновок, що проведення онлайн занять має як певні переваги, так і різноманітні недоліки. Викликів та проблем, з якими можуть стикатися викладачі і студенти, доволі багато. Але, зважаючи на сучасні обставини, я вважаю, що робота в режимі відеоконференцій у Google Classroom варта того, щоб її використовувати для викладання англійської мови, бо саме вона допомагає викладачам і студентам, хоча б частково, замінити реальне навчальне середовище і надає можливість спілкуватися, тренувати, розвивати і покращувати різноманітні навички студентів, працювати з різноманітною текстовою інформацією, переглядати відеоматеріали, слухати

доповіді, дивитися презентації і робить наше життя під час карантину більш осмисленим, цілеспрямованим, цікавим і різноманітним.

**Krasnovyd V.K.,
Student, KNUTD,
Kyiv, Ukraine**

INNOVATIVE METHODS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Lately, the issue of new innovative technologies usage at educational establishments has been increasingly discussed. It is not only new technical means, but also new forms and methods of teaching, a new approach to the learning process. The main purpose of teaching foreign languages is the formation and development of students communicative culture, foreign language practical skills mastering [1, p. 3].

The word “technology” came to pedagogics from manufacturing where it is used as technical technology and has three main features:

- 1) well planning before;
- 2) a strict succession in carrying out operations of producing planned production;
- 3) guaranteed result of producing planned production.

The technological approach used in education has four features:

- 1) teaching process well-planned project;
- 2) learners motivation for the topic being learned;
- 3) strict succession of the activities directed to learn the objective;
- 4) guaranteed result in achieving the lesson goal [3, p. 318].

Using a computer to learn a foreign language is easier than using traditional teaching and learning complexes. The reason is it

combines the possibilities of books, audio and video, and, if you have internet access, is a source of an endless amount of authentic foreign language texts. On the computer, unlike traditional learning, the material is provided through audio, video and animation, which greatly facilitates its perception and assimilation. Students can use the computer to study specific topics and to self-control their knowledge. And the computer is the most patient teacher, capable of as much as possible to repeat any task, seeking the right answer, which, ultimately, helps to automate the skill that is honed.

Computers can be used to test students' knowledge much faster, as all students are tested simultaneously. One of the benefits of testing students' knowledge through computers is that a student feels more confident and shows their real knowledge. At a time when the student is accountable to the teacher and the class, for certain reasons (fear of the audience, different complexes: answer incorrectly, etc.) he is not able to show his maximum knowledge.

Advantages of using a computer in training

Psychological benefits:

- increasing the motivation for learning English;
- favourable psychological climate creation.

Technical advantages:

- technical translation possibility;
- grammar and spelling programs usage;
- multimedia, interactive video usage during oral language training;
- computer graphic capabilities usage, which allows to realize the principle of visual learning;
- providing online communication between a student and a remote teacher;
- information flows expansion when using the Internet.

However, despite the benefits of using the latest technology in the lesson, there are various problems when preparing and delivering such lessons:

1) the lack of computers and the Internet for students and teachers at home, which makes it much more difficult to work. Insufficient technical equipment for English classrooms, and sometimes complete lack of computer equipment;

2) insufficient computer literacy of a teacher, lack of contact with a computer science teacher;

3) a teacher has little time to prepare for the lesson, no time in the teacher's work schedule to study the possibilities of the World Wide Web;

4) distracting students for games, music, and more when using a computer in a classroom for lack of motivation;

5) difficulties in integrating computers into the classroom structure.

We can conclude the introduction of information and computer-based technologies creates prerequisites for intensification of the educational process. They allow using psychological and pedagogical developments in practice that provide the transition from knowledge mechanical assimilation to mastering the ability to acquire new knowledge independently. Computer technologies contribute to the discovery, preservation and development of students' personal qualities [2, p. 198].

REFERENCES

1. Dovhoruk L. P. Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii – odyń z metodiv navchannia inozemnym movam [Computer technologies usage – one of foreign language teaching techniques]. – [Electronic resource] – Access mode: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-komp-yuternih-tehnologiy-odin-z-metodiv-navchannya-inozemnim-movam-30939.html>.

2. Mingboeva M. N. The innovative methods in teaching foreign languages / M. N. Mingboeva // Molodoy ucheniy. Mezhdunarodnyiy nauchnyiy zhurnal [Young researcher. International scientific journal]. – Kazan: “Molodoy ucheniy”, 2017. – №19 (153). –348 s.

3. Pantiushenko N. H. Vykorystannia informatsiino-kompiuternykh tekhnolohii u vykladanni movy [Information and computer-based technologies usage in language teaching] / N. H. Pantiushenko // Anhliiska mova ta literature: Naukovo-metodychnyi zhurnal [English language and literature: Research and methodological journal]. – Kh.: TOV “Vydavnycha hrupa “Osnova”, 2013. – 16-18. – S. 80-84

**Левіщенко М.С.,
кандидат філологічних наук, доцент,
старший викладач відділу мовної підготовки
Інституту підвищення кваліфікації прокурорів,
Національна академія прокуратури України,
м. Київ, Україна**

ОСНОВИ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Останнім часом викладачі все більше стали звертати пильну увагу на впровадження дистанційного вивчення іноземної мови. Дослідження нової, перспективної форми організації освітнього процесу ставить на меті її забезпечення новими навчальними матеріалами. Найкращою концепцією викладання іноземної мови нашої країні вважається навчання з використанням Інтернету. Основна особливість електронних навчальних курсів іноземної мови полягає в тому, що реалізований в них гнучкий сценарій має

можливість прилаштуватися до потреб конкретного студента і розвивати його потенційні здібності.

Навчання іноземній мові на основі комп'ютерних технологій також дає можливість: оперативної передачі будь-якої інформації на відстані; зберігання цієї інформації в пам'яті на протязі тривалого часу, її редагування тощо; доступу до різних джерел інформації, в тому числі до віддалених та розподілених баз даних; організації сумісних телекомунікаційних проєктів, а також міжнародних, електронних конференцій, комп'ютерних аудіо- та відеоконференцій.

Крім того, виділяється ряд характеристик, котрі повинні бути притаманні будь-якому виду дистанційного навчання іноземної мови, щоб його можна було розглядати як ефективне: 1. Дистанційне навчання передбачає більш детальне планування діяльності студентів, чітку постановку завдань та цілей навчання, доставку необхідних навчальних матеріалів. 2. Ключове поняття освітніх програм дистанційного навчання – інтерактивність. Курси дистанційного навчання повинні забезпечувати максимальну інтерактивність між студентами та викладачем, зворотній зв'язок між студентами та навчальним матеріалом, а також надавати можливість групового навчання. Дуже важливо передбачати високоефективний зворотній зв'язок, щоб студенти могли бути впевненими в правильності своїх дій. Зворотній зв'язок повинен бути оперативним, поопераційним та таким, що надає зовнішню оцінку. 3. Найважливіший елемент будь-якого курсу – мотивація. Для цього потрібно використовувати різноманітні методи та прийоми. 4. Структура курсу дистанційного навчання повинна бути модульною, щоб студенти мали можливість бачити своє просування від модулю до модулю, мали можливість обирати будь-який модуль в залежності від свого рівня знань. При

цьому слід зауважити, що модулі великого об'єму помітно знижують мотивацію навчання. 5. Особливе значення при навчанні англійської мови має звукове супроводження, котре може бути реалізоване за допомогою мережевих технологій.

Очевидним є низка переваг дистанційного навчання: доступ до отримання знань, незалежно від місцезнаходження студента чи викладача; зниження витрат (оренда приміщення, комунальні послуги, тощо) можливість проведення занять для досить великої аудиторії студентів; збільшення обсягу самостійної роботи.

Технології дистанційного навчання представляють собою багато нових можливостей для викладання іноземних мов, що дозволяють ще більше розширити спектр навчальних прийомів так само, як мовні лабораторії, телебачення та комп'ютери збільшили стандартний клас. Важливим є перегляд цих варіантів дистанційного навчання, щоб розрізнити їхні рівні здатності, оскільки ці системи мають різні обмеження на навчальний процес [1]. Наприклад, односторонні системи, що використовують лише презентації, піддавалися критиці, оскільки вони не передбачали нічого іншого, як систему розподілу відео, яку можна було б відтворити, надсилаючи студентам відеозаписи. Відсутність безпосередньої двосторонньої взаємодії, що характеризує багато програм дистанційної освіти, суперечить цілям викладання іноземної мови. Проте, використовуючи цю взаємодію, дистанційні технології можуть підтримувати цілісність викладання іноземної мови. Навчальні стратегії, які заохочують до діалогу між студентом та викладачем і автономію студентів у ситуаціях дистанційного навчання, повинні бути включені в навчання.

Специфічні характеристики дистанційної освіти являють собою її позитивні аспекти, але водночас існує і низка недоліків, які умовно можна поділити на такі, що стосуються

в першу чергу студентів, і такі, що стосуються викладачів та установ, які запроваджуватимуть нову форму навчання [2]. До першої категорії належать: недостатність соціальної взаємодії, яка є прямим наслідком віртуального формату навчання; технологічні проблеми, які найчастіше полягають у побоюванні нових технологій або їх відсутності; портативність матеріалів за рахунок електронної форми – це зазвичай зручно, але не завжди стовідсотково краще, аніж традиційні підручники. Друга категорія включає такі недоліки, як: високі початкові інвестиції без яких неможлива розробка та запровадження згаданого навчання; технологічні питання, тобто наявність і технічного забезпечення та його відповідність потребам нової форми навчання; неналежні матеріали, які не підходять для застосування в дистанційному навчанні; відсутність необхідного культурного прийняття – далеко не всі в нашій країні готові до нової форми навчання та сприймають її серйозно, а тому вочевидь необхідним видається проведення певної підготовчої роботи з майбутніми студентами. Не важко помітити, що всі вищеперелічені пункти в методичних термінах є труднощами на шляху до запровадження нової форми навчання, на подолання яких необхідний час, фінансування та значна кількість праці науковопедагогічних співробітників. Тим не менш, переваги є вагомішими за недоліки, а отже, потреба у системі дистанційного навчання є нагальною та стосується всіх дисциплін без винятку, зокрема й англійської мови. На сьогодні в Україні дистанційне навчання іноземних мов перебуває на етапі становлення та потребує, перш за все, розробки ґрунтовної теоретичної бази.

Таким чином, узагальнюючи наведену інформацію, можна свідчити про те, що однією з головних вимог до створення якісних електронних дистанційних курсів є забезпечення процесу організації педагогічного діагностування якості

отриманих знань, вмінь та навичок. Контрольно-корекційний блок таких навчальних систем надає можливість для забезпечення цього процесу. Про це свідчить той факт, що кілька видів контролю (попередній, поточний, рубіжний та підсумковий) доступні для забезпечення; завдяки аналізу інформації про результати навчальної роботи, діагностику навчально-пізнавальної діяльності створюється база даних про кожного студента, що дозволяє прогнозувати їх розвиток, а також удосконалювати зміст та структуру навчальних курсів та принципи організації навчально-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олійник О.В. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ / О.В. Олійник // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди. – 2014. – Вип. 38. – С. 238–246.

2. Kruse K. The Benefits and Drawbacks of e-Learning [Electronic resource] / K. Kruse. – Way of access: http://www.corebiztechnology.com/software_article_elearning_d.htm.

**Любас А.А.,
викладач кафедри іноземних мов
та військового перекладу,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна**

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

Інновації в освіті – процес створення, запровадження та поширення у освітній діяльності нових підходів, методів, прийомів, технологій, які спрямовані на оновлення, модернізацію та трансформацію навчального процесу

відповідно до вимог часу [4]. Саме поняття «інновація» актуалізувалося в кінці ХХ та на початку ХХІ ст [1].

У науково-методичній літературі є різні підходи до класифікації інноваційних методів навчання.

В. Луговий під методами викладання розуміє шляхи та способи опрацювання освітньої інформації з метою навчання [2, с. 18].

В. Морозов поділяє їх на проєктні, лабораторні та інтегровані. Проєктні методи або методи проєктів вчений тлумачить як організацію навчання, за якою ті, що навчаються, набувають умінь і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань – проєктів. Лабораторні методи ґрунтуються на принципах індивідуалізації навчання, самостійної дослідної роботи в кабінетах-лабораторіях. Інтегровані методи за В. Морозовим – це здійснення навчання за певними темами-комплексами, що містять матеріали суміжних предметів. Всі ці методи навчання застосовуються у співробітництві, взаєморозумінні, єдності інтересів і прагнень учасників навчального процесу [3, с. 37].

Т. Туркот до інноваційних методів відносить групову роботу студентів, групові тренінги, «мозкову атаку», дидактичні ігри, кейс-метод, мікророзкладання, метод «Ток-шоу», «Коло ідей», «Акваріум» [6, с. 274–339].

Найпоширенішими методами викладання вважаються метод проєктів, групові обговорення, «мозковий штурм», ділові та рольові ігри, кейс-метод, тренінг-навчання, практичний експеримент тощо [7, с. 33; 5; 6]. Існують активні (інтерактивні) методи, які поділяються на імітаційні та неімітаційні [8, с. 289–291]. До неімітаційних методів відносять проблемну лекцію, семінар-дискусію з «мозковою атакою», виїзне практичне заняття, курсову та дипломну роботу, стажування без виконання посадових обов'язків. Згадані методи дають можливість не тільки надавати

студенту певну інформацію, але й сприяти розвитку окремих професійних вмінь та навичок. Імітаційні методи поділяються на ігрові та неігрові, які передбачають роботу з моделлю ситуації у процесі імітації. Активні методи навчання (дискусії, дидактичні ігри, моделювання виробничих ситуацій) є своєрідним полігоном, на якому студенти відпрацьовують професійні вміння та навички [1].

Кожен з інноваційних методів навчання має свої переваги та недоліки. Наприклад, метод кейсів передбачає прийняття студентами конкретного рішення у запропонованій ситуації. Для ефективного використання цього методу інформація, що становить кейс («case» – випадок, ситуація), має відображати проблему з майбутньої професійної діяльності, що може бути розв'язана декількома варіантами. Кожна група студентів у результаті обговорення пропонує свій варіант розв'язання проблеми, обґрунтовуючи його з опорою на отримані знання з дисципліни [6, с. 330].

На вибір методів, форм та засобів навчання впливають особливості навчальної дисципліни, характер навчального матеріалу, обсяг часу, що відводиться на вивчення матеріалу, рівень загальної підготовленості групи, тощо. Успішне запровадження інноваційних методів навчання у вищих навчальних закладах вимагає системної роботи, для якої необхідно:

- переглянути зміст та спрямованість підготовки та підвищення кваліфікації педагогів з метою формування їх професійної готовності до роботи в умовах інноваційного навчання;
- сприяти участі викладачів у процесі академічної мобільності, зокрема у міжнародних програмах обміну та стажування;
- запровадити систему матеріального стимулювання педагогів, які активно й

– ефективно впроваджують інноваційні методи у навчальний процес [1].

Використання викладачами комплексу підібраних методів, форм та засобів навчання має певні переваги, а саме: зацікавленість курсантів та активність у навчанні, самостійна та дослідницька їхня діяльність, співпраця викладача та курсанта, формування у них відповідних знань, умінь та навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кляп М. Інноваційні методи навчання у ВНЗ як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України / М. Кляп // Вища освіта України. - 2015. - № 4. - С. 45-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2015_4_9

2. Луговий В. І. Управління якістю викладання у вищій школі: теоретико-методологічний і практичний аспекти / В. І. Луговий // Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі : монографія / [авт. кол.: В. Луговий, М. Левшин, О. Бондаренко та ін. ; за ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – С. 5–34.

3. Морозов В. Філософія впровадження інновацій у педагогічний процес / В. Морозов // Вища освіта України. – 2014. – № 2. – С. 36–39.

4. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року.

5. Терлецька Ю. Ефективність фахової діяльності викладачів вищих навчальних закладів: педагогічно-психологічний аспект / Ю. Терлецька //

6. Вища школа. – 2014. – № 1. – С. 81–89.

7. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

8. Харківська А. А. Системний підхід та інновації в сучасній педагогічній науці / А. А. Харківська // Міжнародний науковий вісник : збірник наукових статей за матеріалами XXVII Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород – Будапешт, 26–29 листопада 2013 року) / ред. кол. В. І. Смоланка (голова), І. В. Артёмов та ін. – Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 8(27). – С. 31–35.

9. Чернілевський Д.В. Педагогіка вищої школи : підручник / Д. В. Чернілевський, І. С. Гамрецький, О. А. Зарічанський; за ред. Д. В. Чернілевського. – Вінниця : АМСКП : Глобус-Прес, 2010. – 408 с.

**Polishchuk O.V.,
Senior Teacher,
Uzhhorod National University,
Uzhhorod, Ukraine**

SPEAKING CORRECTION TECHNIQUES AT THE ESP CLASSES

It is generally agreed that correction is part of the teaching/learning process and helps the learned make progress by being listened to and corrected properly. Thus, poor correction and over-correction techniques can demotivate the learner and may lead to hesitation or even unwillingness to try out new attempt. So, every teacher needs to make decisions about what, when and how to correct in order to help learners improve their language skills. ESP classes provide some extra difficulties to the learners, as they are supposed to be both professionally-oriented and grammatically correct when speaking English.

Thinking about oral mistake correction at the ESP classes, we have to bear in mind the following points: 1) what is our attitudes towards mistakes; 2) why our learners make mistakes; 3) what happens in class when we hear mistakes.

Practice shows that in this aspect all the teachers may be divided into some categories. Some never let their students make mistakes; if the students say anything wrong, the instructors stop them and make them say it correctly in order not to learn bad habits from each other. Other teachers correct students sometimes, but not all the time. It is better not to correct too much when you do some free speaking activity, but important to pay attention to error correction practicing a particular language (grammar) point. There are teachers who correct students as little as possible: they want students to express themselves in English without worrying too much about making mistakes. Sometimes it is worth writing down some points that everyone gets wrong, and dealing with them later. No need to say that correction should be done in an encouraging way.

These are the important points to consider about learner mistakes, according to Simon Mumford and Steve Darn, trainers of the British Council [3]:

1. Mistakes and Errors. The authors differ errors (which may be a product of the learner's stage of language development or of inadequate teaching or learning) and mistakes (products of the learner's efforts to produce language despite prior knowledge). Errors are often noticed in less-guided practice activities when the same error is made by a number of learners. Mistakes may be due to a variety of factors including over-enthusiasm, over-generalization of rules and L1 interference.

2. Accuracy and fluency. Mistakes are usually corrected immediately when the aim of the stage of the lesson is to promote accuracy, particularly during guided practice. Attention to mistakes in these stages improves the chances of correct use of language later. When the aim is fluency, less intrusive or delayed correction techniques are required in order not to damage either the flow of the activity or the confidence of the learners.

3. Interlanguage. In the process of acquiring the language, a learner may acquire forms of language that are in between their first language and their target language. This interlanguage and is a product of incorrect application of rules, incomplete knowledge and comparison between two or more languages. This leads to the theory that mistakes should not be dealt with too severely. However, if learners are not corrected, their mistakes may become permanent.

4. Good learners. No surprise that good learners make more mistakes than others: they have more confidence, produce more language and are highly motivated to speak, so they can try out rules of their own and new expressions. These learners need to be encouraged and are often capable of self-correction.

As S. Mumford and S. Darn believe teachers need to consider the above, get to know their learners' learning backgrounds and be equipped with a number of correction techniques appropriate to a variety of learner types and learning situations.

The reasons of making mistakes may be quite different: a slip of the tongue, a learner is tired, not concentrating, he/she doesn't care, thinking more about the message than the means, L1 interference, over-generalization, poor teaching, etc.

Which techniques a teacher wants to try out depends on: the aim of the activity, the type of error, how much time you have, the level of the learners, how important it is to the learner, and others.

Angela Buckingham, a teacher trainer and Academic Developer from the UK in her "Oral Error Correction in the English Language Classroom" webinar for Oxford University Press ELT (Sept., 2014) gives some classroom "techniques" not to be followed [2].

10 Ways to Ensure that your Quiet Students Never Speak Out in Class:

1. Always correct every error you hear.
2. Ensure that you correct in a strict way.

3. Make sure that you never praise your learners for answers given in incorrect English.

4. Don't give thinking time – where possible, make sure you supply the answer yourself.

5. When learners do answer, respond to the language only, not to the content of the response.

6. Spend most of your lesson facing the board, computer, or looking at the textbook. Avoid eye contact with your students.

7. Ask questions to the whole class but always accept early answers from the most confident students, who should get the answer right.

8. If a student is hesitant, don't give them time to finish. Show in your body language that you are bored listening to their attempts.

9. Seize every error as a teaching opportunity – don't move on until everyone in the class is absolutely clear what the mistake was.

10. Be prepared to interrupt your students' interactions at any time, so that they are using Perfect English.

Sad enough, but those are typical situations we may face at the ELT/ESP classes, some given by new and inexperienced members of staff, others by experienced ones who have been teaching language for many years. Needless to say that some teachers try to correct every single mistake with the aim not to give bag example for the learners, but the way of correcting should be thoroughly considered.

The ways of oral correction include but not limited to: 1) facial expression, non-verbal sounds, 2) self-correction, 3) peer correction, 4) echoing, 5) reformulation, etc.

It has already been noted that while correction is necessary to prevent bad language practice (fossilization), over-correction could be demotivating. This means that teachers need to be selective in correction. Not every mistake needs to be noted; in the

interests of encouragement, mistakes are sometimes overlooked, as the purpose is to create a proper learning atmosphere, over-correction would be counter-productive. It depends much on the activity: for a class discussion fluency would be appropriate; however if students have had time to prepare an activity you may want to encourage accuracy. Researchers remind to be clear of the aims of the task and make sure students are aware of what you expect from them [1].

The research conducted indicates that the problem of appropriate mistake correction is crucial and one of the most challenging. The paper doesn't comprehensively cover the problem and gives way to further studying of the issue.

REFERENCES

1. Budden Jo. Error Correction [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/error-correction> – Last access: 27.04.2020. – Title from the screen.

2. *Buckingham A.* 10 Ways to Ensure That Your Quiet Students Never Speak Out in Class [Electronic resource] // Oxford University Press. English Language Teaching Global Blog. – Mode of access: <https://oupeltglobalblog.com/2014/09/17/10-ways-to-ensure-that-your-quiet-students-never-speak-out-in-class/> – Last access: 26.04.2020. – Title from the screen.

3. Mumford S., Darn S. Classroom management: Speaking correction techniques [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.onestopenglish.com/methodology/teaching-articles/classroom-management/classroom-management-speaking-correction-techniques/146455.article> – Last access: 25.04.2020. – Title from the screen.

Roenko L.V.,
Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages,
Kyiv National University of Technology and Design,
Kyiv, Ukraine

THE MAIN ASPECTS OF TEACHING ENGLISH ONLINE

Nowadays we cannot imagine the educational process without information and communication technologies (ICT). The challenges of the present time cannot be solved without ICT. They are various in types and purpose. Using ICT is extremely helpful in teaching and studying foreign languages, namely the English language.

Let us have a look at ICT which are currently widely used in the educational process in the area of foreign languages.

The aim of the given research is to analyse the basic technical aspects which the teacher needs to know and take into account in order to start teaching English online.

Teaching online is fairly common around the world. But switching from face-to-face to online lessons is not as easy as it may sound. Some of the skills that are very useful in the classroom may not be as useful online and vice versa. Classroom management has to be different, we use different types of materials and resources, and even the time that students are able to focus on one specific activity can change.

That is why the teacher who starts his online practice needs to pay attention to the following pieces of advice connected with teaching English online:

1) Be realistic about your own development. The most successful online English teachers have either had specific training or learned a lot from experience. This takes time and opportunity – something that not all of us have right now. If the teacher hadn't a transition from face-to-face to online lessons, then it's only natural that a few of his lessons are not as good as

usual. Some things will probably go wrong, especially at the first lessons. Teachers will come across technical difficulties, planning lessons might take longer than usual, a lot of the activities, which usually were great in the classroom, might not work online. It takes time and practice. We must explain the students that we are all learning together. The teachers don't have to rush in and try to do everything that experienced online teachers already do. While evaluating our lessons, it is important to focus on things that the teacher managed to do rather than on things that he didn't.

2) Get some input on teaching online. Instead of trying to figure out everything on your own, it is advisable to take advantage of all the resources and materials that are available to an English teacher. It is a good idea to get in touch with local English teachers' association or join one of the many Facebook groups for teachers where the teacher will be able to find more information.

3) Start with the tools you are familiar with. There is a huge number of digital tools out there that the teachers can use for their online lessons. Such smartphone apps that we already use for communication with friends can be useful, for example, Viber, WhatsApp, Facetime can be very useful for live online lessons. The apps like Zoom and Skype even allow sharing our screen and content from our computer. Other common apps like Google Drive, Dropbox allows sharing our materials with students very easily and even encourage some collaborative work. It is advisable to start using the apps a teacher is familiar with, meanwhile start experimenting with more complex tools which can be more effective such as Google classroom, Zoom etc. Later, when the teacher becomes more confident it is good to start introducing the tools to students gradually. It is important to remember that it is not only the teacher, the students also have to learn how to deal with the new tools and technology.

4) Stick to the principles you know. Teaching online can be very different from face-to-face but it all goes down to Teaching, and more importantly – learning. The principles the teacher uses in face-to-face lessons are still going to be applied in the online lessons. If the students are used to communicative approach, the teacher should try to make the lessons as communicative as possible. If the teacher tends to use task-based learning then it would be useful to do collaborative tasks that will be carried online. Going back to the basic principles that guide the teacher’s planning and delivery may help to be more confident and it can also prevent situation when the students may feel that the online lessons are not exactly as profitable or enjoyable as before.

5) Use the right tool for the job and try to integrate the tools when possible. As have been mentioned before, there are lots of different tools which a teacher of foreign languages can use for teaching online. Knowing which tool to use will depend on how comfortable the teacher is, using different apps and software, how the students use technologies in daily life and also what exactly the teacher wants technology to do for his lesson. When we teach online, most of the tools we need will probably help with these for actions:

- Sharing materials with students, including handouts, texts, videos etc.;
- Organising interaction, tasks, activities and materials;
- Carrying out live meetings and web conferences;
- Adding diversity by including games, interactive online activities etc. [2]

And if the teacher is already familiar with the basic tools it is a good idea to integrate different tools in order to make foreign language lessons more dynamic.

6) Flip your lessons. In the traditional lesson we present the lesson and then give home task to students to practice. The idea if the flipped lesson is to change this order, so homework comes

before the lesson. So, students receive homework which includes videos and activities that will help them study independently the grammar or vocabulary the teacher wants them to learn. Then the lesson itself is used to check students' understanding and mistakes, and more importantly use the language students learned at home to communicate, improving speaking skills and fluency. Russel Stannard explains: "Since we can now quickly make videos or find relevant material on the internet that relates to the teaching we do in the lesson, then we can guide the students to this material, tell them to look at it at home and learn it, then use the class time to actually work with the new knowledge they have acquired". [1] In order to do that we need an online repository or a place where the teacher can organise and share the materials for the learners. Some of the most popular options are Google Classroom, Edmodo and Moodle. They all allow us to share links, texts, videos and even visual explanations – all in a very organised manner.

7) Test and rehearse before the lesson. There are just so many things that may go wrong with technology in an online lesson. The best solution is preventive not reactive. At the beginning of each working day, or in the hour before the lesson, it is advisable to spare the time to test your Wi-Fi connection speed and make sure that nothing is preventing access to the microphone, headphones or video camera. It is vital to check if everything is working from the students' perspective. It can be useful to use mobile and laptop for a teacher at the same time. We can log on the laptop and do the action which we do as a teacher and using mobile we can pretend that we are students and check if everything is working fine.

8) Get feedback from the students. The transition from face-to-face to online lessons may not go as smoothly as the teacher planned. By being aware what goes well and what doesn't in our lessons the teacher can little by little improve his performance and

therefore can become more effective online teacher. And students can give precious feedback and information how productive the lesson was and how effectively the technology worked. In this case it is necessary to keep an open communication channel with the students. It is vital to remember: the more specific question we ask, the more detailed information we get.

To conclude, it would be necessary to remind that efficient using of information and communication technologies (ICT) in the educational process is an urgent issue. Nowadays a teacher of foreign languages has to be able to prepare and conduct a class using information and communication technologies. A class using ICT is visual, bright, informative and interactive, saves the teacher's time and allows the student to work in his own pace, allows the teacher to train students individually and in a nuanced way, gives the possibility to control and evaluate the results of the training process immediately.

Effective use of information and communication technologies during foreign language classes allows making them more interesting, engaging the students into project and research work; students strive to realize their potential and use opportunities.

REFERENCES

1. Stannard, R. (2019) The flipped classroom and your coursebook [Electronic resource] / R. Stannard. Available from: <https://www.eltnews.eu/articles/1679-russell-stannard-the-flipped-classroom-and-your-course-book>
2. Heredia, R. (2020) Tech tools to teach online in times of social distancing and lockdowns. [Electronic resource] / R. Heredia. Available from: <https://www.whatiselt.com/single-post/2020/03/18/Tech-tools-to-teach-online-in-times-of-social-distancing-and-lockdowns>

Фаненштель Н.В.,
канд.пед.наук. старший викладач кафедри
іноземних мов,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

РОЛЬ МЕТОДУ БЕРЛІЦА В СТАНОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Цілі навчання іноземних мов залежать від низки факторів, зокрема, більшою мірою, від характеру чинного соціального замовлення. Стрімке входження України у європейську та світову спільноти, тісна співпраця із міжнародними організаціями призвели до того, що іноземні мови сьогодні стали реальним засобом різних видів комунікації. Відтак, формування комунікативної компетентності – головна мета навчання іноземних мов, для реалізації якої викладачам необхідно опанувати ефективні технології, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності.

Значним авторитетом серед викладачів іноземної мови та учнів по всьому світі послуговується метод Берліца, в основу якого покладено повне виключення рідної мови в процесі вивчення іноземної. Історія методу нараховує вже понад 140 років, а організація Берліца включає понад 550 мовних центрів у більш ніж 70 країнах світу, сегмент видавничої справи та перекладу [2]. На жаль, в Україні немає жодного освітнього центру Берліца, що можна пояснити низкою обставин, зокрема, браком вчителів-носіїв мовлення, особливостями ринку освітніх послуг тощо. Проте сучасний стан розвитку інформаційно-комунікативних технологій дозволяє максимально наблизити середовище вивчення мови до іншомовного, що уможливорює впровадження методу Берліца в систему професійної підготовки фахівців.

Метод отримав назву на честь свого засновника та основного пропагандиста Максиміліана Дельфініуса Берліца, який у 1870 р. іммігрував з Німеччини до США [2, с.2–3]. В основу методу покладене твердження про те, що найкращим способом опанування іноземної мови є той, за допомогою якого ми оволодіваємо рідною мовою – живе спілкування. Ідея є досить простою, проте революційною для періоду, протягом якого вона виникла. Неefективність граматико-перекладного методу для навчання сучасних, живих мов призвела до назрівання потреби у реформі, кульмінацією якої стали виникнення і розвиток прямого, натурального та сучасного комунікативного методів.

Метод Берліца, як і вище зазначені, передбачає послуговування в процесі оволодіння іноземною мовою виключно тією, яку вивчають. Проте, є низка аспектів, які відрізняють метод Берліца від інших прямих та природних методів, а саме: акцент на участі та ініціативі студента, відмова від добору співзвучних слів у лексичному матеріалі та ретельне вивчення граматики [2, с. 66]. Крім того, Берліц також відмежував фундаментальні принципи своєї методики (принцип прямої асоціації та принцип постійного застосування винятково іноземної мови) від засобів досягнення кінцевої мети.

До засобів досягнення кінцевої мети Берліц зараховував такі, як-от: навчання конкретному за допомогою наочності; навчання абстрактному засобом асоціацій; навчання граматики за допомогою прикладів і (візуальної) демонстрації.

В основі всіх інструкцій та інструктивних матеріалів Берліца лежать шість принципів роботи, а саме:

1. Говоріння первинне, читання і письмо вторинні.
2. Граматику слід вивчати не у формі правил, а як побічний продукт живої розмови.

3. Студент не повинен покладатись на свою рідну мову як засіб навчання іноземної; переклад слід виключити з навчання.

4. З метою кращого оволодіння звучанням та мелодикою іноземної мови, учителі повинні бути носіями мови, яку вони викладають.

5. Студент мусить брати активну участь у навчанні.

6. Нові поняття варто представляти у відповідній послідовності, кожне нове виходити з попереднього і переходити у наступне. Зазвичай це називають навчання блоками [2, с. 68–69].

З позиції психології запам'ятовування слів – це створення асоціацій між формою слова і відповідним поняттям, які можуть бути двох типів: прямі і непрямі. Прямі асоціації виникають у дитини, коли вона вивчає рідну мову. Непрямі – коли вивчає іноземні слова засобом перекладу на рідні. Наприклад, коли вчимо учня, що *table* з англійської означає стіл, він/вона асоціює слово *table* спочатку з образом слова стіл, а лише потім з образом самого стола.

Наслідком навчання іноземних мов за допомогою створення непрямих асоціацій є те, що студенти можуть здійснювати переклад, але не в змозі зрозуміти і переказати зміст прочитаного. Тому слова рідної мови, які слугують містком між іноземним словом та поняттям варто видаляти із процесу оволодіння іншомовною лексикою.

Набуття навичок говоріння відбувається лише завдяки вправлянню. Доведенню мовного шаблону до автоматизму передують його багаторазове активне вживання в мовленні. Тому активна участь студента є серцевиною методу Берліца. А запитання-відповіді між вчителем і учнями (як гра «пінг-понг») – найважливішим засобом досягнення мети [2, с. 74].

Принцип послідовності в методі Берліца впливає із фундаментальних принципів прямої асоціації і

послугування в навчанні винятково іноземною мовою. Оскільки переклад в навчанні не застосовують, учитель має бути в змозі пояснити студенту кожне нове поняття в межах контексту уже відомих йому слів і структур. Так, можливості студента зростають поступово і він/вона ніколи не стикнеться з викликом, з яким не буде готовий/готова впоратись.

Варто зазначити, що попри відмінну результативність у приватному освітньому секторі завдяки наявності вчителів-носіїв мови та високій мотивації студентів, метод Берліца виявився непридатним в умовах масової освіти. До недоліків методу належать такі, як-от: ототожнення шляхів оволодіння іноземною і рідною мовами; надмірне послугування інтуїцією на шкоду свідомому навчанню; повна відмова від рідної мови у навчанні; обмеженість вузькими практичними цілями та недооцінка загальної освітньої мети; спрощення і збідніння мови в результаті відмови від фразеології, стилістики.

Вдосконалення і видозміни прямого та природного методів призвели до виникнення змішаного або комунікативного методу. Цей метод є найбільш придатним в умовах сучасної спрямованості загальної освіти на формування ключових компетенцій, однією з яких є мовна. Адже він інтегрує розвиток таких чотирьох мовленнєвих навичок, як-от: цільове (селективне) слухання, говоріння, читання і письмо. Комунікативна технологія навчання забезпечує максимальне занурення учня в іншомовну атмосферу і дає змогу досягти мінімального «думання» рідною мовою. Цей мінімум можливий завдяки обмеженому вживанню рідної мови в процесі навчання.

Прихильники обмеженого застосування рідної мови у вивченні іноземної (Titford, Baynham, Thomas, Edge, Atkinson, Tudor, Widdowson, Danchev [1, 3]) наполягають, що рідною мовою як засобом навчання іноземної не варто нехтувати,

принаймні з трьох таких причин, як-от: 1) це власна стратегія учня; 2) це гуманістичний підхід; 3) це менш затратно у часі.

Дослідження виявляють, що вчителі іноземної мови набагато більше послуговуються рідною мовою з учнями початкового рівня та з нижчим мовним рівнем. Рідну мову також часто застосовують у великих класах, коли вчителі відчувають, що це набагато ефективніше у встановленні позитивної атмосфери і дисципліни [3]. Послугування рідною мовою, пов'язане із організаційними аспектами в класі виконує соціальні функції. Зекономлений завдяки організації роботи класу рідною мовою час може бути пізніше витрачений на продуктивну діяльність студентів іноземною мовою. Інший шлях обмеженого застосування рідної мови пов'язаний з навчанням і виконує основні функції. В цьому контексті варто виокремити послугування рідною мовою при навчанні граматики, лексики та лінгвокраїнознавчого матеріалу.

Сьогодні граматика не є самоціллю. Її в жодному разі не вчать перед мовою і окремо від неї. Навчання граматики відбувається індуктивним шляхом і базується безпосередньо на матеріалі кожного уроку. Студенти досліджують мовні зразки і відкривають певні лінгвістичні закони і правила. Тільки тоді граматика щось для них означатиме. У випадку, коли вчителю потрібно впевнитись у розумінні студентами певного іншомовного граматичного поняття, прохання перекласти його на рідну мову це забезпечить.

Іншомовну лексику з самого початку вивчають без застосування рідної мови. З початківцями для представлення нових слів використовують реальні предмети або їхні зображення, з учнями середнього рівня – контекст, синоніми/антоніми, визначення. Для роз'яснення складних мовних конструкцій можна застосовувати пошук відповідників у рідній мові аби уникнути потенційних

проблем з лексикою – так званих хибних друзів – слів, які мають в різних мовах подібні форми, проте різне значення, або іншомовних слів, які не мають відповідників у рідній мові тощо.

При вивченні фразеологізмів, прислів'їв тощо, їхнє порівняння з відповідними одиницями в рідній мові дає усвідомлення того, які проблеми може створювати втручання рідної мови у процес вивчення іноземної. Це також сприяє глибшому розумінню культурних та лінгвістичних відмінностей.

Суперечки щодо рідної мови як засобу навчання іноземної досі не вщухають. Послуговування рідною мовою в оволодінні іноземною може як сприяти останньому, так і шкодити. Втручання рідної мови в процес вивчення іноземної варто сприймати як природне явище. Його не можна попередити або уникнути допоки учень не оволодіє іноземною мовою на рівні з рідною. Можна лише регулювати об'єм вживання рідної мови в залежності від освітніх цілей і особистого стилю навчання кожного студента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Atkinson, D. The mother tongue in the classroom: a neglected resource? *ELTJournal*, 1987, p. 241-247. [In English]
2. BERLITZ 1878-1998 One Hundred and Twenty Years of Excellence. Published by Berlitz International, Princeton, 1998. 168 p. [In English]
3. Ramanujam P. The Use of the Mother Tongue in the ESL Classroom. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/259346526> [In English]

**Tsymbol S.V.,
PhD (Psychology), Associate Professor
of the Department of English for Technical
and Agrobiological Specialities,
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine**

GAMIFIED TRAINING LESSONS IN LEARNING ENGLISH

The English language plays an important role in today's communication society which is continuously increasing as the world rapidly moves towards globalization. Learning a second language assists students in gaining achievements in academic areas. It has been proved that learners with higher motivation do better in English, and learners with self-confidence tend to be more successful in learning. For the past twenty years, teaching methods have been developed to enhance the students' motivation and self-confidence with the purpose of improving their language skills. The contemporary society is constantly changing and developing new technologies. Using games in ESL classroom is one of such methods supplementing the teaching-learning process. Games are fun activities that promote learning motivation, critical thinking, interaction, and problem solving. According to Martinson and Chu, "games are effective tools for learning because they offer students a hypothetical environment in which they can explore alternative decisions without the risk of failure. Thought and action are combined into purposeful behavior to accomplish a goal. Playing games teaches us how to strategize, to consider alternatives, and to think flexibly" [9, 478]. Games stimulate interactivity and allow the students to work collaboratively as a team towards a common goal. This collaborative effort promotes motivation to succeed and learn

from each other. Despite this interest in using online games-based learning, there is a lack of empirical evidence supporting the validity of this approach in the Ukrainian context which makes our study topical.

So far, there have been conducted a great number of domestic and foreign studies related to the issue of using games to enhance students' motivation in ESL learning [1]. For one, C. Ray Graham and Mark M. Walsh in their "Adult Education ESL Teachers Guide" suggest that three ways to keep students motivated enough to come to class are 1) to assure that students feel they are making progress toward their goals, 2) to make sure there is the opportunity for enjoyment in the classroom, and 3) to offer lessons that are relevant to them [5]. Wright, Betteridge and Buckby explore the benefits of using games in the ESL classroom and how they might be used to motivate students [1]. Games are not activities mainly aimed to break the ice between students or diverse from routine activities, but a way of getting the learner to use the language in the natural context. Games provide a constructivist classroom environment where students learn through performance, active discovery, from their own mistakes and also from each other which involves extensive cognitive processing. Games can provide intense and meaningful practice of language, and then they must be regarded as central to a teacher's repertoire. Aydan Ersoz claims, that "games are highly motivating since they are amusing and at the same time challenging. Furthermore, they employ meaningful and useful language in real contexts. They also encourage and increase cooperation" [3]. The advantages of using games in the classroom are as follows: games are a welcome break from the usual routine of the language class; they are motivating and challenging; learning a language requires a great deal of effort; games help students to make and sustain the effort of learning; games provide language practice in the various skills- speaking, writing, listening and reading; they encourage

students to interact and communicate; they create a meaningful context for language use [3]. Thus, games have a potential to boost language learning and make this process more engaging and effective. The reasons for this statement are as follows: games get students involved in their learning; they motivate them; games encourage creative and spontaneous use of language; games introduce a change in formal learning situations; games create a pleasant stress-free and relaxing atmosphere in a language class; games unconsciously promote and practice all four basic language skills, such as listening, reading, speaking and writing; games help the teacher to create contexts in which the language is useful and meaningful; games decrease student's anxiety to speak in front of the other students; they feel less intimidated in this, less formal learning situation; games are student-centered; games can promote collaboration among students; and games can connect to a variety of intelligences [8].

REFERENCES

1. Betteridge W.D., Buckby M. Games for Language Learning. Retrieved from https://books.google.co.uk/books/about/Games_for_Language_Learning.html?id=eRgwnQAACAAJ&redir_esc=y
2. Ersoz A. Six Games for the EFL/ESL Classroom / Ersoz A. The Internet TESL Journal. – 2000. – Vol. VI, No. 6.
3. Graham C. Ray, Walsh Mark M. Adult Education ESL Teacher's Guide [microform]. Retrieved from <http://www.eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED260295>
4. Klimova B.F. Games in the Teaching of English / B.F. Klimova. Retrieved from https://ac.els-cdn.com/S1877042815025720/1-s2.0-S1877042815025720-main.pdf?_tid=5adc1baa-1244-4569-a14e-

641812271f24&acdnat=1534962346_3cb11f6d854c2cc305278e7f18caebca

5. Martinson B., Chu Sauman. Impact of Learning Style on Achievement When Using Course Content Delivered Via a Game-based Learning Object / B. Martinson, Sauman Chu. Retried from <https://experts.umn.edu/en/publications/impact-of-learning-style-on-achievement-when-using-course-content>

**Shevchenko M.V.,
Lecturer,
National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky
Kyiv Polytechnic Institute”,
Kyiv, Ukraine**

IMPORTANCE OF AUTHENTIC VIDEOS AND EFFECTIVE WAYS TO USE THEM IN TEACHING ENGINEERING STUDENTS ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

Advanced technology is becoming an indispensable and inseparable part of people’s daily lives: both at home and at work. Therefore, it is not surprising that information technology has become advantageous for student education at university. At present, it is beneficial not only for technical classes but is also widely used in English lessons. Video clips shown on various devices in the English for Specific Purposes (ESP) classroom have proven to be especially useful for engineering students.

People of engineering specialities are usually practice-oriented and thus, always require visualization of the concepts and technologies they are taught about. While studying professional subjects in their native language, technical students more or less comprehend the information, employing their background knowledge of terms and notions. However, in ESP classes understanding of the same subject matter may be problematic due

to the lack of English vocabulary knowledge. Considering the current need for international cooperation in all scientific fields worldwide, and therefore communication in English, the active and passive vocabulary of engineering students should be improved and expanded regularly.

The best way to provide students with “real” English language examples, spoken by native speakers now—and not the outdated or too-bookish lexis that is hardly used for communication in the students’ professional sphere at present,—is to teach speciality-oriented English (i.e. ESP) with the help of authentic audio-visual aids. Authentic videos are created primarily for native speakers, meaning – not for educational purposes (for those who are foreign language learners), containing verbal, audio-visual, and written elements reflecting the communication examples related to real life [2, p. 137], and so their rate of speech and vocabulary are not reduced to be comprehensible [3, p. 44]. Among the most popular authentic video materials are movies, (scientific) programmes, and various shows.

There are numerous reasons to use authentic videos in engineering students’ English for Specific Purposes lessons:

- they exist in plentiful genres, and often engineering issues can be found in virtually any of them in some way or another (even in feature films);
- such videos introduce students to a foreign culture, simultaneously providing them with authentic English speech and vocabulary examples;
- engineering students see visual elucidation of the notions, terms, technologies, and processes relevant to their speciality;
- authentic videos can serve as a perfect basis for differentiated instruction in the ESP classroom through their use along with various tasks, corresponding to the students’ skills and levels of English language proficiency;

- comprehension of the new material presented in the ESP lesson increases, while students perceive information simultaneously through the visual and auditory receptors;
- (as a result of the previous item on the list) technical students' stress level during the foreign language study decreases;
- authentic videos are easily accessible any time from any device and place;
- appreciable increase of students' motivation to work in the ESP class (that is, to take part in discussions and other activities) and continue advancing the knowledge of English after lessons.

Many ways of modernization of English for Specific Purposes lessons with authentic videos are available now. Some of the most interesting and effective are the following [1]:

1. *Translate and Order.* The ESP lecturer chooses an interesting dialogue or speech from a film or a programme with some handy English colloquial expressions and/or speciality-related vocabulary in it. The students work in groups. Each team gets these phrases on small sheets of paper translated into their native language. The groups' task is to translate them back into English and put in the right order as quickly as possible. The students then watch the video and check their translations and the order of their sentences. Such an activity aims to improve the technical students' knowledge and use of English vocabulary.

2. *Guess the Dialogue.* A short fragment from the movie with changing actions or facial expressions is played without sound. The ESP lecturer asks the students to write down possible dialogues of the onscreen characters, using words in English given to them on the handouts. Then, the students can act out their dialogues in sync with the video (without sound). Thereafter, everybody watches the video with sound and check their accuracy. The mentioned task helps to develop students' prediction, speaking and writing skills, in addition to language-in-use practice.

3. *Events Order*. A video or a clip from the movie with a clear succession of events is chosen. The engineering students work in pairs. They receive the cards in English with different events from the video written on them. Together they read and translate the information on the cards; if necessary, consult with their ESP lecturer on the meaning of some words or phrases. After that, one of the learners sits facing the screen on which the authentic video will be shown without sound, and the other one sits back to the screen. The teacher turns on the video. The former student tries to explain what they see on screen, and the latter – looks for suitable event cards and puts them on the desk in the right order. When the video is over and all the cards are laid out in order, the lecturer turns on the recording once more this time with sound, and all the students check whether they were right. This activity helps to develop students' prediction and oral communication skills, as well as enriches their vocabulary, both general and technical (speciality-relevant).

4. *Recall and Order*. This activity is somewhat similar to the previous one but simpler, being beneficial for building up students' recall ability. After watching an authentic video clip (a movie fragment) in English, students get from their lecturer a set of event cards and arrange them into the correct order. It can be done with the whole group or in pairs/teams. In the first case, each student gets one card, reads it aloud, and someone in the class has to read their card if they consider it the logical continuation of the previously mentioned event. In the second case, the students do the same thing but within their small groups (with a possible time limit).

5. *Shadow Reading*. This assignment is useful for English pronunciation practice. After the students have watched the video (with two or more characters) and familiarized themselves with the content, vocabulary, grammar etc., they can do shadow reading, i.e. try to speak at the same time with the characters on

screen utilizing the printed script given by their lecturer. Doing so, technical students will be replicating key features of connected speech (including intonation, speech rate, etc.). It is better to divide the students into pairs or small groups, depending on the number of roles needed for dubbing the video. The activity will be effective if it is repeated several times as students' speech will only gain from it.

Taking into account the aforementioned diverse ways of authentic videos use in ESP lessons and numerous competencies of students, which they help to improve, authentic videos can be rightfully called beneficial for teaching technical students English for Specific Purposes at universities. Introducing the audio-visual aids in question in the curriculum from the first year of English learning will have a considerable impact on engineering students' motivation and ability to study and practice English in the classroom and off-campus. This, in its turn, will increase significantly the potential of training highly-qualified specialists in engineering branches, who will be regarded as worthy experts all over the world.

REFERENCES

1. Egmore, C. 5 ways to use video in the classroom [Electronic resource] / C. Egmore, K. Davies. – 2015. – Available: <https://www.cambridge.org/elt/blog/2015/10/22/5-ways-use-video-classroom/>. Last accessed 1st May 2020.
2. Polat, M. The effects of authentic video materials on foreign language listening skill development and listening anxiety at different levels of English proficiency / M. Polat, B. Erişti // International Journal of Contemporary Educational Research. – 2019. – #6 (1). – p. 135–154.
3. Shahani, S. EFL Learners' Views towards Video Materials and Viewing Techniques / S. Shahani, A. Tahriri, H. Divsar //

Шум О.В.,
канд.філол.н., старший викладач
відділу мовної підготовки
Інституту підвищення кваліфікації прокурорів,
Національна академія прокуратури України,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

На сучасному етапі розвитку вищої освіти та глобалізацією освітнього процесу широкої популярності набувають дистанційні курси різного спрямування. Такий вид навчання сприяє саморозвитку студента, дозволяє навчатися у зручний для нього час та у зручному місці, дозволяє самостійно опанувати новий матеріал.

Відомі світові навчальні заклади створюють платформи для дистанційного навчання студентів. Чимало із них перебувають у вільному доступі та є безкоштовними для всіх категорій студентів. Найвідомішою українською платформою наразі вважаються онлайн-курси *Prometheus*, які створені з метою поширення найкращих освітніх курсів від провідних викладачів, університетів та організацій світу. Сьогодні сайт пропонує наступні цикли курсів: англійсько мова, громадянська освіта, освіта сучасного вчителя, підготовка до ЗНО тощо. Онлайн-курси з англійської мови можна використовувати для дистанційного навчання студентів та з метою самоосвіти. Так, наприклад, на платформі доступні навчальні мовні курси для бізнесу та підприємництва, STEM, медіаграмотності, журналістів і т.д. У процесі дистанційного навчання такі курси, на нашу думку, можуть

використовуватися окремо або у поєднанні з іншими доступними засобами навчання [2, р.192].

Також наразі широкої популярності з метою отримання дистанційної освіти набули вебінари та онлайн-класи. Такі заняття дають змогу студентам безпосередньо комунікувати з викладачем та частково замінюють звичні заняття у класах. Однак, зазначимо, що, наприклад, проведення дистанційних занять за допомогою безкоштовних версій відео додатків часто обмежують кількість учасників у середньому до п'яти чи десяти осіб (наприклад, *Skype*) та інколи є обмежені в часі до 40 чи 60 хвилин (наприклад, *Zoom* або *TeamLink*). Тому для звичних нам академічних груп із кількістю студентів понад 15 осіб такий зв'язок переважно може використовуватися з метою проведення консультацій та факультативних занять. Проте перевагою є наявність чату, у якому можна ставити запитання під час заняття або по його завершенні, а також супроводжувати заняття відео-, аудіоматеріалами, презентаціями тощо.

Ефективною, на думку викладачів іноземних мов, є платформа *Language lab* від видавництва *Pearson*, яка не лише дозволяє студентам дистанційно вивчати англійську мову, використовуючи широку кількість навчальних матеріалів, але й дає змогу викладачу або модератору контролювати виконання завдань, індивідуально виправляти помилки. Студенти можуть виконувати онлайн домашні завдання та модульні контрольні роботи, а також самостійно опрацьовувати додаткові завдання з граматики, лексики чи аудіювання тощо.

Для поширення навчальних матеріалів та з метою контролю виконання студентами домашніх завдань, самостійних робіт, проектних робіт, презентацій, контрольних та модульних робіт викладачі закладів вищої освіти використовують платформу *Google Classroom*, де

кожен студент може приєднатися до вже існуючого класу або модератор може створити окрему групу. Цей веб-сервіс дозволяє спростити, поширити і класифікувати завдання безпаперовим шляхом. Основна мета платформи прискорити процес поширення файлів між викладачами і студентами. З метою успішного навчання, завдання зберігаються та оцінюються в наборі програм *Google*, які дозволяють співпрацювати викладачу із студентом, чи студенту із студентом. Замість обміну документами між студентом та викладачем безпосередньо, файли розміщуються на *Google Disk* студента, а потім передаються для оцінювання. Студенти мають змогу приєднати додаткові документи із свого *Google Disk* до завдання. *Google Classroom* підтримує різні схеми оцінювання. Викладачі мають можливість додавати файли до завдання, які студенти можуть переглядати, редагувати або отримувати окремі копії. Викладачі мають змогу стежити за прогресом кожного студента у завданні, а також коментувати та редагувати хід роботи. Вказані завдання можуть бути оцінені викладачем і повернуті з коментарями, щоб дозволити студенту перевірити завдання, виправити помилки і відправити на повторне оцінювання. Після того як завдання оцінено, тільки викладач може редагувати його, якщо тільки викладач не поверне завдання в загальний доступ. Студенти також можуть публікувати матеріали в потік класу, але вони матимуть нижчий пріоритет, ніж оголошення викладачів і можуть бути редаговані. Різні типи файлів *Google* продуктів (такі як відео на *YouTube* чи файли з *Google Disk*) можуть бути прикріплені до оголошення з метою поширення інформації [1].

Таким чином, наразі доступно чимало безкоштовних ресурсів для дистанційного навчання, зокрема вивчення іноземних мов, які дозволяють самостійно вивчати обраний курс або працювати в групах під керівництвом модератора,

який завжди готовий допомогти кваліфікованою консультацією або проконтролювати хід виконання завдань студентом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Google Classroom. The free encyclopedia Wikipedia. Electronic source. – Access: https://en.wikipedia.org/wiki/Google_Classroom.

2. Шум О. Мотивація дорослих як запорука високої результативності (на прикладі вивчення англійської мови) / Шум Ольга // Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів та сектору безпеки: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (27 березень 2019 року). – Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. – С. 191-193.

3. Шум О. Методи подолання комунікативного бар'єра з урахуванням основних принципів андрагогіки / Ольга Шум // Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки : Збірник матеріалів міжвузівського науково-методичного семінару 16 квітня 2019 р. – Київ: ВДА, 2019. – С. 95-97.

Напряг 7.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІКТ-ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ. ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ОСВІТНЬОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

Saienko N.S.,

PhD., Prof., Dean of the Faculty of Linguistics, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine

Lavrysh Y. E.,

PhD, Assoc. Prof., Head of the Foreign Language Department, Faculty of Linguistics, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF COLLABORATION SKILLS AT ESP CLASSES

In modern world technology and teamwork play a great role in the global networked information –based society. Therefore, the collaboration and cooperation skills should be among those soft skills that constitute 21st century competence.

One of the key issues in discussions about the theories of collaboration skills development we defined the research dealing with the complexity of this skill, its multitasking nature. Thus, educators identify [1] such sub-skills that are necessary to enhance collaboration: take personal responsibility for the contribution, manage the sharing task, active listening, constructive respond, manage conflict and negotiate. However, researchers [3, 6, 7,] suggest the concept of “cooperation competency” that is expressed through the following sub-skills: respond in an open-minded way to different ideas, including those which represent an opposite point of view; acknowledge other point of view before presenting a counter argument; acknowledges the contribution of others to make everyone feel valued and satisfied. We support

ideas of the collaboration competence as a holistic term that reflects the main idea of collaboration - to find common solution with respect to partners' views and background.

Taking into account the complexity of collaboration, we clearly understand that it can not be formed immediately and for one class or activity. It should be a well-elaborated step- by -step plan focused on the development of all components and, therefore, influencing the selection of activity or technology. We follow the clear algorithm of collaboration skills integration and development: to look for opportunities to focus on a specific skill in a shared activity, practice language to use the skill, reflect on skill before and after the activity. As a general assessment tool for collaboration skills development we created a rubric based on the tool suggested by The Academy for Co-Teaching and Collaboration at St. Cloud State University . We assess four collaboration components: contribution (engagement into the project, value of shared information or ideas), team support, problem solving and communication (active listening, respectful attitude to the opposite opinion, timely team assistance).

It is obvious that collaboration development is impossible without technology integration into the learning process as they provide great opportunities for students as well as for teachers. Students live and communicate in networks such as Facebook, Instagram, so they are used to discussing and reaching for solutions in constant collaboration with friends it is absolutely natural for modern students. Moreover, technologies make it easier for teachers to track and assess the contribution of every student into the project or shared activity. Consequently, we are able to see the dynamic of students' improvement making the learning process collaborative and personalized at the same time. Burns supported the idea of collaboration development via technologies and she identified three types of collaboration assisted with technology: remote (students communicate using

individual device via shared chat); role-based (students perform their project in terms of their role in it); shared screen (students work side by side sharing one device) [2]. This distribution implies that while lesson planning it is necessary to consider the options of shared or individual device to use, what type of activity to suggest taking into account the features and requirements of the online platform or chat. It will teach students to work through challenges and achieve common goal together.

We would like to share our practical experience on integration of technology into the process of collaboration development. Since we develop collaboration skills at the English for Specific Purposes classes, we decided to combine collaboration skills with a language one. As a first example, we suggest NowComment platform. It provides with opportunities to train writing language skills and skills of constructive respond with acknowledgement of others' opinion. By means of this online tool we can create a discussion about any document or information relevant the topic and outcomes of the lesson, ask students to edit a texts, annotate a video or image, find advantages of the topic or rewrite the complicated technical text into a non-technical variant for customers etc. A teacher downloads any information and students have to comment on it. It is especially useful for those students who are shy to speak or have a language barrier, so they can communicate in a written form. It also suite flipped classrooms where students can acquire knowledge outside the classroom. One specific feature of this tool is that comment can be linked not only to the whole text, but to other students' comments, a paragraph or even a sentence. Students may also interact with each other regardless a place and time. Students do not need to interrupt each other or wait for their turn to speak. It is clear, that the comment should deal with the suggested information or a text but sometimes students change the direction of the discussion to something more relevant. It adds the authenticity to learning. In

order to promote collaboration skills, we ask students to work in groups and give them task to communicate on, the communication should be only online and the outcome should satisfy everybody. Among the benefits of this platform are multiple offhand discussions, all transcripts are available for students' review and teachers' assessment, new exciting format of discussions, possibility to write as many comments as students wish, participation of shy students in the same amount as extraverts, no one is interrupted, students can cooperate with each other to explore thoroughly from different perspectives or interesting implications.

Another meaningful tool for collaboration development is Padlet. It is a great platform to create a group project applying a variety of media (video, audio, presentations, photos, texts etc.) and it can be used as a tool for the reflection or response. A teacher creates a shared "wall" for students to present their ideas on the given topic or a problem solution. It is even suitable for the first lessons when students can introduce themselves using links selfie or favorite citation without being peer pressed or interrupted. Among benefits we would like to mention the following: the tool provides teachers with possibility to monitor the project progress and see individual students' roles performance; it is a collaborative space to share ideas and information; it can serve as a peer-assessment tool; all students take part regardless their shyness and low confidence. For the per-assessment we propose a class journal where students in groups present feedback on the lesson: what new information they acquired, what was not understandable or misconception, what student additional information students would like to know. Padlet also teach students to value the collaboration and consider it as a cooperative tool for learning, knowledge creation, mutual objective assessment, team building, resources gathering, online dialogues and negotiations while the "subject building" process.

REFERENCES

1. Beltrán-Martín I. Using Padlet for collaborative learning./ Beltrán-Martín, I// Conference Proceedings: 5th International Conference on Higher Education Advances (HEAd'19).- Universitat Politècnica de Valencia, València, 2019. DOI: <http://dx.doi.org/10.4995/HEAd19.2019.9188>
2. Burns M. Tasks before Apps Designing Rigorous Learning in a Tech-Rich Classroom. / Burns M .- ASCD: USA.- 2017.- 108p.
3. Cavanagh M. Students' experiences of active engagement through cooperative learning activities in lectures./ Cavanagh M// Active Learning in Higher Education, Vol. 12. -2011.- p. 23-33.
4. Fuchs B. The writing is on the wall: using Padlet for whole-class engagement. / Fuchs B.- LOEXQuarterly, Vol. 40.- 2014.- p. 7-9
5. Fisher C. D. Padlet: An Online Tool for Learner Engagement and Collaboration./ Fisher C. D.- Academy of Management Learning & Education, Vol. 16.- 2017.- p.163-165. <https://doi.org/10.5465/amle.2017.0055>
6. Resta P., Laferrière T. Technology in support of collaborative learning. / Resta, P., Laferrière, T .- Educational Psychology Review, Vol.19.- 2007.- p.65-83.
7. Taylor H. Identifying Collaborative Competencies./ Taylor H. .- Review of Public Personnel Administration, Vol. 28.- 2008.-p. 103-119. <https://doi.org/10.1177/0734371X08315434>

Каткова Т.Г.,
доцент кафедри права,
кандидат юридичних наук, доцент,
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
Первишева Є.А.,
студентка,
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПРИЛЮДНЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

В даний час публікується широкий спектр даних всіх типів, починаючи від фінансових операцій урядових відомств і закінчуючи інформацією про екологічний стан довкілля. Ця ініціатива може принести багато потенційних вигод. Відкриті дані забезпечують широку обізнаність населення та стає важче приховати інформацію, якщо факти існують для загального огляду. Відкриті дані розширюють можливості спільнот: правда про рівень злочинності, освітні досягнення, соціальні послуги і так далі [1]. Відкриті дані навіть стимулюють економічне зростання: з'являється все більше дрібних компаній, які витягують корисну інформацію з даних. Відкриті дані можуть навіть призвести до більш точних висновків і кращих рішень, оскільки більш широке коло зацікавлених сторін має можливість вивчити факти [2].

Для України відкриті дані набули також антикорупційного потенціалу. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2016 р. № 803-р «Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади» затверджено розроблені в рамках урядо-

громадської ініціативи «Разом проти корупції» заходи щодо запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади. Відповідно до цього документа міністерства та інші центральні органи виконавчої влади взяли зобов'язання у формі окремих заходів щодо підвищення відкритості і прозорості суспільно-важливої інформації [3].

Протягом останнього десятиліття такі sites-data.gov, data.gov.uk, data.gob.cl, data.gouv.fr, і багато інших - були створені по всьому світу. Однак більшість з них як і раніше надають дані у вигляді наборів посилань на таблиці або посилань на інші сайти, які також важко зрозуміти. У кращому випадку дані доставляються через API або інтерфейси прикладних програм, які представляють собою прості мови запитів даних, що вимагають від користувача базових знань програмування [4]. Таким чином, розуміння того, що знаходиться всередині кожного набору даних, вимагає завантаження, відкриття та вивчення набору таким чином, що це надзвичайно обтяжливо для користувачів.

Іншою проблемою публікації відкритих даних є проблема інформаційної безпеки. Так, карти злочинності ілюструють ті проблеми, які можуть потенційно виникнути. Створення онлайн-ових карт злочинності було явним суспільним благом, що показує поліції, де повинні бути зосереджені ресурси, і допомагає їм поліпшити свою тактику, в той час як громадськість може визначити ризиковані області, яких слід уникати, і вимагати додаткових дій поліції, якщо це необхідно [5]. Але ці ж відкриті дані можуть бути використані самими ж правопорушниками при плануванні майбутніх злочинів. В цілому ініціатива "відкритих даних" ігнорує такі ефекти зворотного зв'язку, як те, що сам акт публікації даних буде впливати на якість майбутніх даних.

Крім того, проблемним питанням є недосконалість контролю та моніторингу оприлюднення відкритих даних. На сьогодні відсутні нормативно встановлені процедура проведення моніторингу та критерії оцінювання оприлюднення інформації у формі відкритих даних, що дозволяє проводити моніторинг інформаційного наповнення офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади на підставі власного розсуду, невмотивовано змінити хід моніторингу (закінчити або поновити контроль стану оприлюднення та оновлення наборів даних на офіційних веб-сайтах державних органів).

Ще однією проблемою оприлюднення відкритих даних є неефективності забезпечення відповідальності за неоприлюднення/неналежне оприлюднення відкритих даних [3]. Порушення права на доступ до інформації в Україні передбачає лише адміністративну відповідальність, при цьому навіть якщо порушення даного права заподіяло істотну шкоду, оскільки вважається, що дане право є індивідуальним правом певного громадянина і не може порушувати інтереси великої кількості людей. Неоприлюднення відкритих даних в Україні також вважається адміністративним правопорушенням та карається штрафом для винних посадових осіб в розмірі 425-850 грн. (ст. 212-3 КУпАП). Сам по собі, розмір санкцій не є достатнім для стимулювання розпорядників інформації не нехтувати обов'язком оприлюднювати інформацію у разі практичного їх застосування. Повноваженнями ініціювати притягання до відповідальності відповідно до ст. 212-3 КУпАП за неопублікування інформації, зокрема, відкритих даних наділений інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. При цьому слід зауважити, що штат працівників фізично не здатний забезпечити складання протоколів і матеріалів для передачі їх до суду, зокрема,

через обмеженість в часі таких дій, адже строк притягнення до адміністративної відповідальності з моменту вчинення до винесення відповідної постанови суду не повинен перевищувати 3 місяців.

Сучасний стан реалізації політики відкритості даних органів державної влади в Україні свідчить про необхідність контролю з боку уповноважених органів влади та інститутів громадянського суспільства за впровадженням відповідних заходів оприлюднення відкритих даних та необхідність вдосконалення правового регулювання даного питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Klausner T.O. *Crawling for Data : Best Practices for Mitigating Legal and Compliance Risk for Hedge Fund Managers Utilizing Web Crawling Technology for Investment Research / Hedge Fun Legal & Compliance Digest*, 2016. – Режим доступу : [://www.wsgr.com](http://www.wsgr.com)

2. Серєгин В.А. “BIG DATA” : Новая угроза для правивеси в условиях информационног общества // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2015. – № 35 – С. 93-97. – (Серія Право. – Ч. 1. – Т. 1).

3. Аналітична записка Проблемні питання у сфері забезпечення оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних. Режим доступу: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Analytical-note-on-Open-data-FINAL.pdf>

4. Брижко В.М., Фурашев В.М. Конвергенція новітніх технологій: стан і перспективи змі у інформаційних відносинах // *Інформація і право*. – № 1(20)/2017. – С. 51-67. – Режим доступу [//www.ippi.org.ua/zhurnal-informatsiya-i-pravo](http://www.ippi.org.ua/zhurnal-informatsiya-i-pravo)

5. James L. *Defining Open Data / Open knowledge international blog*, 2013. – Режим доступу: [://www.blog.okfn.org](http://www.blog.okfn.org)

**Pushkar K.S.,
Student,
Kyiv National University of Technologies and Design,
Kyiv, Ukraine**

SOME FEATURES OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF GREEN TOURISM IN UKRAINE

Green tourism is a free time in the countryside, getting acquainted with life, traditions, picturesque landscape. Due to the large number of nature reserves and natural national parks, beautiful places, green tourism is a precondition for growth.

Rural green tourism has a positive impact on the revival, preservation and development of local folk customs, culture, crafts, cultural monuments, and supports the increase in sales of the farmer's farm [2, p.70].

People are moving away from nature due to changing living conditions in big metropolitan cities. Living in such cities leads to isolation of a person, a sense of loneliness, excessive stress on the nervous system, caused by constant psychological stress and stress. Therefore, the holiday in the countryside attracts tourists who want to spend at least a short time in an environmentally friendly countryside, try traditional cuisine, get well.

However, in the organization of rural green tourism, as a type of activity, there are several problems, among which:

- there is no effective collection of statistics;
- financial problems, lack of interest on the part of professional tour operators;
- lack of organizational, technological and other skills in the rural population that receives tourists;
- problems of a social nature - low level of education of rural residents, their culture and behavior, organization of reception and accommodation of tourists [5, p.271].

To a large extent, rural, green tourism in Ukraine suffers from a shortage of skilled professionals in this field. This is especially true of homeowners who are just starting out in this type of business. It is difficult for the peasants to obtain the necessary information or find a qualified entrepreneur, especially if they live in a poorly developed rural tourist area.

Currently, there are several universities in Ukraine, including Kherson State University, Cherkasy State Technological University, which provides training for rural tourism, and since 2012 a new specialized course on the organization of rural, green tourism, started at the Carpathian Tourism Institute Vasyl Stefanyk National University. The training plan for the training of future tourism professionals includes:

- legal bases of activity in rural tourism and agritourism;
- theoretical bases of business planning, management, accounting and control in the field of rural tourism;
- assessment of the type of agro-settlements;
- drawing up a business plan for different types of agro-village activities;
- organization of activities in the field of rural, green tourism [1, p.9].

There is a specialty “Tourism” at the Kiev National University of Bioresources and Environmental Management, where green tourism is considered. Working in this field requires special skills, knowledge, professional communication, knowledge of information technology. Studying in-depth green tourism students are introduced to the development prospects and ways to improve this area [4].

A School of Rural Green Tourism has also been set up by the National Agrarian University and the Union for the Promotion of Rural Green Tourism in Ukraine. The program provides for the study of the theoretical foundations of rural green tourism as an activity, as well as the practical aspects of organizing and

conducting this type of tourism. Much attention will be paid to the coverage of domestic and foreign experience.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Green rural tourism is part of the variational part of the working curriculum. The discipline program involves studying the history and current state of green tourism, analyzing the professional education of the manager of green rural tourism [3, p.83].

The discipline program provides the following tasks:

- study of the history and current state, purpose and motivation of choosing a holiday in the countryside;
- to consider the problematic issues of professional education of the manager of green rural tourism;
- to reveal the features of management and marketing of green rural tourism on the basis of structural-geographical approach.

But it is impossible to prepare highly professional, competitive professionals in the tourism industry with low professional training of the teachers themselves. Upgrading of teaching staff should become part of the personnel policy of educational institutions in the context of market relations and competition [6, p.132].

The solution to this issue is related to the organization of retraining courses and training of relevant specialists by regional employment centers, tourism development funds or professional associations. Seminars aimed at exchanging experience, learning about changes in legislation, lobbying for solutions to urgent problems, etc. could be an effective form .

The problem of the low level of qualification of specialists in the field of tourism is compounded by the lack of relevant methodological literature on the organization of rural, green tourism, planning, control, pricing, marketing and management in the field of tourism [2, p.71].

Therefore, improving the quality and effectiveness of training services in the field of training for the tourism industry is crucial,

as the low level of training, which corresponds to the current scientific and technological achievements, complicates the economic recovery and slows down innovation processes in Ukraine. Introduction of a special course on the organization of rural, green tourism, development of methodological literature on issues of planning, control, pricing, marketing and management, opening of consulting and training centers, holding professional seminars could effectively help to increase the competence of specialists.

REFERENCES

1. Астана Зіемеле. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні // Туризм сільський зелений. – 2015. – № 1. – с.8 – 13. Васильєв Ст. Туризм сільський зелений / В. Васильєв, Н. Васильєва - К.: ТОВ «АДЕФ-Україна», 2016. – 70 – 84 с.
2. Кобернікенко Т. О. Сільський зелений туризм : метод. рекомендації для господарів садіб / Кобернікенко Т. О., Горішевський П. А., Зінько Ю. В. – К. : Аграрна освіта, 2005. – 80 – 91 с.
3. Національний університет біоресурсів і природокористування України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/41505>.
4. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посіб. – К.: Знання, 2017. – 271 с.
5. Фіногеев Б. Л. Сільський туризм: реалії самозайнятості поліетнічного населення Криму / Б. Фіногеев, Н. Гордецька. – С. : ТавріяПлюс, 2016. – 132 с

Мох Ю.А.,
канд. пед. наук., доцент кафедри іноземних мов
НТУ «ХП»
Сергіна С.В.,
старший викладач кафедри іноземних мов
НТУ «ХП»
м. Харків, Україна

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА МОДЕЛЬ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Процес реформи сучасної освіти України передбачає забезпечення якісної предметної підготовки освічених, творчих, конкурентоспроможних на сучасному ринку фахівців в умовах зменшення аудиторного навантаження і збільшення інформації. Ще кілька років тому викладач виконував функцію основного джерела інформації, а тепер він перетворюється на організатора та керівника, експерта та консультанта самостійної роботи студента. Тому однією з ключових тем є оновлення фахової освіти та впровадження нових, більш ефективних форм, методів і технологій навчання [1, с.52].

До них відносяться електронне навчання та дистанційні освітні технології. Центральною фігурою цих методів є студент, який знаходиться у центрі навчального процесу. Навчання ґрунтується на повазі до його думки, на спонуканні до активності, на заохоченні до творчості. Електронна система навчання пропонує використання Інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедіа-матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо. Це перспективна модель, яка заснована на використанні нових мультимедійних технологій Інтернету для підвищення якості навчання шляхом полегшення доступу до ресурсів і послуг, а також обміну ними, спільною роботою на відстані [1, с.304].

Сучасним педагогам необхідно домогтися максимальної активності студентів, завдяки застосуванню інтерактивних методів навчання, які орієнтовані не тільки на взаємодію студентів з викладачем, але й на більш широке спілкування між собою та на домінуванні активності студентів у процесі навчання. На сучасному етапі широко впроваджуються у навчальний процес такі інтерактивні форми навчання як кейс-технології, дебати, ділові ігри, тренінги, «круглий стіл», відео конференції, «мозковий штурм», фокус-групи, рольові ігри, групові дискусії, метод проектів.

У професійній діяльності сучасного педагога особливе місце посідає вміння організувати мережні співтовариства, тобто використання можливостей Веб-технологій організації навчання. Найбільш поширеними і вживаними в навчальному процесі є блоги, Веб-квести, Блог-квести і технологія Вікі-Вікі.

Можна виділити декілька напрямів використання блогів, Веб-квестів, Блог-квестів і технології Вікі-Вікі в освіті [1, с.152].

1. Публікація, редагування й анотування навчально-методичних і наукових матеріалів.
2. Можливість організації різних наукових форумів, проектів, дискусій та ін.
3. Консультація студентів із викладачами або викладачів між собою, а також між студентами різних ВНЗ і регіонів.
4. Платформа для створення дистанційного навчання.
5. Колективна робота над творчими проектами студентів з різних ВНЗ.
6. Неформальне спілкування між викладачами, викладачами і суспільством, викладачами і студентами, між студентами і педагогічними співтовариствами.
7. Колективна робота над цифровими освітніми ресурсами.
8. Моніторинг поза аудиторної роботи студентів.

9. Платформа для реалізації мережної дослідницької діяльності студентів.

Веб-технології дозволяють організувати віртуальні групи – середовище, в якому формується живий навчальний процес, з використанням корпоративної мережі навчального закладу та Інтернет. Перед розподілом на групи викладач знайомить студентів із основною інформацією з теми, обирає інтернет ресурси та класифікує їх таким чином, щоб кожна група ознайомилась лише з окремим аспектом теми. Після ретельного опрацювання кожної теми групи перерозподіляються таким чином, щоб у нових групах було по одному представнику з першої групи. Під час обговорення у нових групах студенти дізнаються про всі аспекти теми, що вивчається, висловлюють свою думку, роблять висновки та дають відповідь на одне загальне питання дискусійного характеру.

Електронне навчання за допомогою Веб-технологій дозволило усунути дуже важливий недолік, а саме безпосередній контакт із викладачем. Віртуальний клас дозволяє студентам і викладачам проводити заняття і спілкуватися в режимі реального часу. Компанія Google запустила поштовий сервіс Google Classroom для викладачів у всьому світі. Легкодоступність і збереження завдань значно спрощує витрати часу на їх створення, редагування, відстеження, сприяє творчому підходу до їх виконання, а також формуванню навичок самостійного навчання. Google Classroom пов'язує Google Drive, Google Docs та Gmail разом, щоб допомогти викладачу перейти до безпаперової системи навчання. У наші дні, коли практично всі види контенту переходять з аналогових, фізичних і статичних в цифрові, це відмінний шанс зробити систему освіти максимально гнучкою і персоналізованою.

Використання блог-технологій, що дозволяють будь-якому користувачу мережі Інтернет створювати свою особисту сторінку, блог (від англ. blog або weblog), у формі щоденника або журналу, сприяють розвитку писемного мовлення, умінь пошукового та аналітичного читання тощо [2, с.41]. Вікі-технологія представляє колекцію взаємопов'язаних записів, що є середовищем швидкої гіпертекстової взаємодії.

Таким чином, зазначені ресурси сприяють не лише пошуку, відбору та класифікації інформації, а й містять елементи проблемного навчання.

Зазначені технології мають цілий ряд важливих дидактичних особливостей: багатомовність та полікультурність, багаторівневність, багатожанровість, мультимедійність інформації, гіпертекстова структура документів, можливість створення особистої зони користувача, можливість організації синхронного та асинхронного спілкування, можливість автоматизації процесів інформаційно-методичного забезпечення та організації управління навчальною діяльністю та її контролю. Це значним чином збагачує мовну та культурну практику студентів, створює умови для розвитку навичок самостійної роботи, реалізації педагогічної технології навчання у співпраці, розробки індивідуальних навчальних програм [1, с.371].

Перевага та привабливість використання Інтернет ресурсу під час навчання іноземним мовам обумовлена декількома моментами. По-перше, оскільки Інтернет являє собою безмежне джерело інформації, він дозволяє викладачеві заощадити час на пошук необхідного сучасного автентичного матеріалу і зосередитися на методичній роботі з обробки текстової, звукової, візуальної інформації. По-друге, Інтернет надає великі можливості для творчості, тому що при використанні он-лайн матеріалу викладач стає автором: сам

визначає мету, розробляє структуру уроку, винаходить нові види робіт. По-третє, молодь настільки захоплена Інтернетом, що частину життя вона проводить у віртуальному просторі. Використання Інтернету дозволяє підвищити ефективність навчання іноземної мови за рахунок підвищення мотивації студентів, оволодіння навичками критичного осмислення автентичних текстів і проведення досліджень у мережі, у цілому, занурення у мовний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів: Вид-во «СПОЛОМ», – 2012. – 502 с.
2. Давиденко Ю. Є. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти // Іноземні мови. – 2005. - № 3. – С. 40 – 41.
3. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: Учебно-методическое пособие для педагогических вузов / Под ред. И.В. Роберт. – М.: Институт информатизации образования РАО, 2006. – 374 с.

**Soroka M.,
Student, KNUTD,
Kyiv, Ukraine**

BOLOGNA EDUCATIONAL SYSTEM IN UKRAINE: DEVELOPMENT POTENTIAL

The desire for European integration has a significant impact on all spheres of life in Ukraine, including higher education. At present, Ukraine has clearly set out the guidelines for entering the educational and scientific space of Europe. It is actively implementing the modernization of the educational system in the

context of the requirements of Bologna Agreements and is working hard to join the Bologna Process [2].

The 1999 Bologna Declaration and other documents of the Bologna Process initiated a series of reforms needed to harmonize the architecture of the European higher education system, increase the compatibility, comparability and competitiveness of European higher education, as well as increase its attractiveness to citizens of Europe and to citizens and researchers of other countries.

The main purpose of this process is to consolidate the efforts of the scientific and educational community and governments of Europe, not only to significantly enhance the competitiveness of the European science and higher education system on a global scale, but also to enhance its role in social democratic transformation.

The Bologna Process is the system of action by European public institutions (at the level of education ministries), universities, intergovernmental and non-governmental organizations related to higher education. It aims to structurally reform national higher education systems in Europe, change educational programs and necessary institutional transformations in order to create the European scientific and educational space, to increase the ability of higher educational establishments graduates to find employment, improve the mobility of citizens to the European labour market, enhancing the competitiveness of European higher education [1].

In May 2005, in Bergen, at the fourth meeting of European ministers responsible for higher education, Ukraine formally joined the Bologna Process.

Therefore, the main goals of the Bologna Process are:

- 1) construction of the European higher education area as a prerequisite for the development of citizens' mobility with employment opportunities;

2) enhancing the international competitiveness of national systems and the European higher education system as a whole;

3) achieving greater compatibility and comparability of higher education systems; building and strengthening the intellectual, cultural, social and scientific and technical potential of individual countries and Europe as a whole;

4) enhancing the role of universities in the development of national and European cultural values;

5) competing with other higher education systems for students, influence, finances and prestige.

The process of reforming Ukrainian education within Bologna system must be based on certain principles, since Ukraine must anticipate the process of transformation of national educational system, optimally combining the accumulated foreign and domestic experience. These principles include [2]:

- building an updated educational system should become a national idea, the content of which is to preserve and multiply the ancient educational traditions of Ukrainians;

- the updated higher education system aims to educate the citizen of Ukraine, a well-developed personality, for whom the need for basic knowledge and raising the general and professional level is associated with the strengthening of his state;

- the national higher education system development must be governed by the laws of a market economy, i.e. the law of division of labour, the law of labour variability and the law of competition, since the economic sphere is crucial in shaping the logic of social development. At the same time, it is important to take into account the important factors: social, political, spiritual life, public consciousness, culture, moral and psychological values;

- higher education development in Ukraine should be considered in the context of trends in progress and experience of the world educational systems. In particular, it is necessary to

bring the legislative and regulatory framework of Ukrainian higher education into line with the world requirements.

The Bologna reforms are the process of approving the harmonization of national educational systems and their gradual targeted convergence. Consolidated higher education systems in European countries do not have their own standards and classification. It is about 'ordered' diversity. To achieve this goal some mechanisms are developed [1]:

- 1) adopting a system of clear and comparable degrees;
- 2) adopting the educational system is initially based on two training cycles (bachelor – master);
- 3) credit system development (ECTS);
- 4) simplification in the procedure for qualifications recognition, which will facilitate the employment of graduates and students in the European labour market (use of the Diploma Supplement);
- 5) the development of European cooperation on education quality control;
- 6) lifelong learning;
- 7) creating conditions for mobility in the European labour market and educational services;
- 8) developing the attractiveness of the European higher education area, making Europe the most competitive and developed educational space in the world. The introduction of a all-European quality assurance system for education, a credit accumulation system, readily available qualifications, etc. is believed to increase interest in higher education for European and other citizens;
- 9) establishing closer links between the European higher education area and the European research area;
- 10) the main responsibility of European universities and governments is to take all necessary steps to ensure students to meet the general qualifications requirements.

One of the important provisions of Bologna Process is the orientation of higher education institutions towards the end result: graduates' knowledge and skills must find both theoretical and practical application for the benefit of the whole Europe.

All academic degrees and other qualifications should be in demand in the European labour market, and professional recognition of qualifications should be simplified [1].

So, even though our country has started developing education in accordance with the requirements of Bologna Process, we still have a lot to do to improve both the students' teaching process and the trainers' effectiveness.

REFERENCES

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. шквн. закл–I/ В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

2. Туркот Т.І Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

Подгайська Л.І.,
канд. соціол. наук, доцент кафедри соціології БДЕУ,
м. Мінськ, Республіка Білорусь
Шарамок О.В.,
студент, БДЕУ,
м. Мінськ, Республіка Білорусь

ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в світовому співтоваристві, зумовлені переходом на цифрову, «знаннєву» економіку, впровадження інновацій у всіх сферах

життєдіяльності змінюють підходи до реалізації освітньої парадигми [1].

Сьогодні роботодавці висувають все більше вимог до працівників. У зв'язку з цим актуалізуються питання необхідності підвищення конкурентоспроможності працівника, який володіє необхідним рівнем професіоналізму. У сучасному світі швидкозмінних технологій, щоб бізнес був успішним, молоді люди, які приходять на роботу або продовжують освіту в установі вищої освіти, повинні бути інформаційно грамотними, відкриті до отримання додаткових знань. Для багатьох роботодавців сьогодні необхідний такий фахівець, який, крім знань, наприклад, в області економіки, володіє також знаннями в області інформаційних технологій (Big Data, Machine Learning, персональні дані і т.д.)

У зв'язку з цим з'являється протиріччя між необхідністю формування в учнів професійних конкурентоспроможних якостей і традиційним підходом до підготовки фахівців.

Одним із способів вирішення цієї суперечності є підвищення ролі практико-орієнтованого навчання, яке повинно являти собою не тільки сукупність різних видів практик, а й обов'язкове включення практико-орієнтованих завдань у процес навчання різних дисциплін у ВНЗ.

Цифрові технології дозволяють орієнтувати освітній процес не просто на виконання вимог професійного та освітнього стандарту, а на формування професійної культури майбутнього фахівця, прагнення до постійного самостійного самовдосконалення за допомогою інформаційних сервісів і технологій. Саме самоосвіта сьогодні має бути основним методом отримання знань.

Цифрові технології також дозволяють зробити процес навчання майбутніх ІТ-фахівців у вищому навчальному закладі більш практико-орієнтованим. Наприклад, на нещодавно створеному факультеті цифрової економіки

(ФЦЕ) Білоруського державного економічного університету (БДЕУ), основою освітнього процесу є тісна співпраця з організаціями - замовниками кадрів [3].

Боротьба, що в даний час цифрова трансформація суспільних відносин має на увазі масове «вбудовування» інформаційних технологій як в традиційні види діяльності, так і формування на їх основі абсолютно нових, не зустрічалися раніше форм економічних взаємодій.

Спеціаліст епохи цифрової економіки повинен володіти дуже широкими компетенціями, більшу частину з яких він зможе отримати, працюючи на реальних проектах і вирішуючи конкретні завдання.

У навчальному процесі беруть участь як доктори і кандидати наук, так і представники реального сектора. Створено умови для участі гостей лекторів з ІТ-індустрії в навчальному процесі факультету, організації майстер-класів та проведення для студентів університету екскурсій в офіси передових ІТ-компаній, органи державного управління, а також в інші профільні організації, в т.ч. виступаючі замовниками кадрів.

Ключова потреба багатьох сучасних ІТ-компаній полягає в тому, що освітні організації випускають фахівців, які володіють основними, визначеними стандартами компетенціями, але потрібні кадри під конкретні проекти. На ФЦЕ зміст навчальних програм узгоджується з основними замовниками кадрів, в тому числі з резидентами Парку високих технологій (ПВТ) Республіці Білорусь. Практичні заняття проходять не тільки в університеті, але і в навчальних лабораторіях ІТ-компаній. Це економічно вигідно всім: університету, бізнесу і майбутньому випускнику, якого після закінчення університету не доведеться з нуля освоювати те, що буде на його новому робочому місці.

Відкриті філії кафедр дозволяють більш детально вивчати специфіку предметної діяльності компаній-партнерів, з ними обговорюється зміст навчальних програм з метою зробити їх більш практико-орієнтованими. Інтерес до співпраці з факультетом виявляють відомі великі компанії, тому кількість партнерів постійно збільшується. Це розширює базу як для проходження практики, так і для працевлаштування випускників.

Таким чином, можна зробити висновок, що сьогодні компетентнісний підхід безперервної освіти в швидко мінливих умовах передбачає не тільки передачу певного обсягу знань, умінь і навичок, але посилює практико-орієнтованість навчання з урахуванням предметно-професійних вимог, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність фахівця. У зв'язку з цим актуалізуються питання підвищення якості освіти, пов'язаного з затребуваністю фахівців, які володіють сучасними технологіями, на практиці демонструють професійні компетенції, здатні швидко і адекватно приймати нестандартні рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисова, Е.Р. Якість освіти і місце вищої школи в суспільстві / Е. Р. Борисова // *Alma mater: Вісник вищої школи*. – 2003. – №11. – С. 9-14.
2. Лис, П.А. ІТ-кластер на прикладі дистанційного мережевого університету / П. А. Лис // *Економічне зростання Республіки Беларусь: глобалізація, інноваційність, стійкість: матеріали XI Міжнар. науч.- практ. конф. (Мінск, 17 травня 2018 г.)*. – Мінск: БДЕУ, 2018. – С. 255-256.
3. Про університет: Факультет цифрової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bseu.by/russian/faculty8/faculty8.htm>.

Гудкова Н.М.,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов,
КНУТД,
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ЦИФРОВІ АБОРИГЕНИ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вивчення мови – це складна та, водночас, цікава діяльність. Студенти прагнуть досягти бажаного рівня володіння іноземною мовою, отже, заклади вищої освіти мають витратити час, зусилля та величезні ресурси для того, щоб запровадити різні форми навчання. Заклади освіти прагнуть бути економічно вигідними для потенційних учнів, тому останнім часом втілюють у практику інтенсивне навчання, що передбачає скорочення часового періоду навчання, необхідного для вивчення іноземної мови. Цей підхід обумовлює великий інтерес до поєднання різних методологій з навчальними технологіями, що має на меті мотивувати учнів до навчання та ефективно реагувати на їх потреби. Фактично, використання технологій, які дають можливість продовжувати навчання протягом усього життя, стає необхідністю у навчальних середовищах. Деякі дослідники припускають, що навчальні заклади, які відстають в інтеграції технологій в навчальний процес, «не зможуть задовольнити потреби суспільств, які орієнтуються на здобуття знань, і, як результат, не витримають змін в освітній парадигмі» [4, с.320].

Комп'ютери були запроваджені до сфери вивчення мов у 1960-х роках як Computer Assisted Learning Language (вивчення мови за допомогою комп'ютера), і багато ентузіастів наполегливо виступали за їх використання у

навчальному процесі. Вони наголошували на великій кількості переваг цього запровадження як для викладачів, так й для студентів. З недавніх пір інформаційно-комунікаційні технології як форма навчання та Інтернет надали додаткові переваги навчальному середовищу, оскільки вони дозволяють інтегрувати в навчальну програму необмежену кількість мультимедійних навчальних матеріалів із зовнішніх джерел та роблять їх доступними для студентів в будь-якому місці у світі (дистанційне навчання), де є комп'ютер, мобільний телефон або планшетний пристрій з доступом до Інтернету [2, с.59].

Застосування комп'ютерних технологій у навчанні мови забезпечує навчальне середовище, яке максимально зорієнтовано на студентів. Це дає можливість викладачам та адміністраторам курсів змінювати форми викладу занять з метою мотивації студентів з різними інтересами та вподобаннями, надає можливості для навчання поза аудиторією, таким чином посилюючи взаємодію студентів з мовою. Як наслідок, це більшою мірою задовольняє індивідуальні відмінності студентів. Отже, інтеграція мультимедіа у традиційне навчальне середовище не тільки збагачує форми та стилі викладу, але й сприяє інтенсифікації засвоєння мови.

Щоб досягти максимальної вигоди від використання інформаційно-комп'ютерних технологій під час вивчення іноземної мови в навчальному закладі, необхідно дотримуватися певних умов. Йдеться про наявність комп'ютерів, надійної інфраструктури та підготовку професіоналів електронного навчання, що є першорядним для успіху інтеграції інформаційних технологій [5]. Інфраструктура включає, серед іншого, сучасні комп'ютери, швидке підключення до Інтернету, захищені платформи, досвід та постійне вдосконалення навичок роботи викладачів

с новітніми ІКТ. Останнє було визнано вирішальним для успіху використання технологій у мовній аудиторії [3; 4; 5]. Цілком природно, що, якщо викладачам не вистачає навичок використання технології, вони будуть уникати використовувати їх у своїй роботі. Крім того, саме ставлення вчителів до використання технологій у мовній аудиторії було визнано головним фактором, який визначає ступінь інтеграції технологій у навчальну програму та успішність її виконання [1, с.375]. Зі свого боку, учні повинні мати правильну позицію та відповідне ставлення щодо усвідомлення доцільності та ефективності дистанційного навчання та використання Інтернет-джерел. Дослідження з методики викладання іноземних мов на сучасному етапі розвитку людства довели, що використання технологій у навчанні іноземної мови є привабливим для студентів, оскільки вони є *digital natives* (цифровими аборигенами) [6, с.29].

Безумовно, використання технологій знижує зосередженість на викладачах, тому воно здатне знизити тривожність студентів під час вивчення мови, оскільки дає їм можливість спокійно практикувати мову, не соромлячись помилок перед іншими студентами. Ті, хто дійсно використовував інформаційні або інформаційно-комп'ютерні технології у викладанні мови, знають, наскільки іноді складно функціонувати у комп'ютерному середовищі та отримувати користь від програм та ресурсів, якщо одна чи декілька з програм відсутні. Інтеграція інформаційних технологій у навчальний процес у таких обставинах може розчарувати.

Швидке прискорення впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес викладання іноземної не може залишатися непоміченим. Переваги такого впровадження примножуються кожного року, а нове покоління, яке по праву називають цифровими аборигенами,

технологічно підковані та відкриті для всього нового. Отже, перспективним є дослідження умов, за якими можна було б найефективнішим способом використовувати технологічні засоби навчання іноземної мови, долаючи перешкоди та використовуючи потенційні переваги ІКТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Albirini, A. (2006). Teachers' attitudes toward information and communication technologies: The case of Syrian EFL teachers. *Computers & Education*, 373-398.
2. Alsunbul, A. (2002). Issues relating to distance education in the Arab World. *Convergence*, 35 (1), 59-80.
3. Baylor, A. & Ritchie, D. (2002). What factors facilitate teacher skill, teacher morale, and perceived student learning in technology-using classrooms? *Journal of Computers & Education*, 39 (1), 395-414.
4. O'Neill, K., Singh, G., & O'Donoghue J. (2004). Implementing elearning programmes for higher education: A review of the literature. *Journal of Information Technology Education*, 313-323.
5. Pirani, J. (2004). Supporting elearning in higher education. Educause Center for Applied Research. Retrieved from <http://www.educause.edu/ecar/>
6. Prensky, M. (2012). *From digital natives to digital wisdom: hopeful essays for 21st century learning*: Corwin Press.

Кривуцька М.І.,
дотторе, Університет Л'Оріентале Неаполя,
Італія, м.Неаполь

ПРОЦЕС МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ІСТОРІЇ

З етимологічної точки зору термін комунікувати означає «робити спільним», «робити відомим», (лат. *communicare*, що походить від *communis* «спільний»), що є передумовою для міжкультурної комунікації. Це складне і багатовимірне явище, і в цьому відношенні відомий італійський публіцист Карло Майелло наголошує: «комунікувати означає багато і нічого не може означати: все залежить від сенсу, що ми хочемо надати слову «комунікація» та, як ми поведимось для досягнення цієї мети ». Комунікація служить для створення відносин, тому функція спілкування є двоякою: передавати новини або повідомлення з одного боку та створювати більш-менш тривалі стосунки з іншого (це залежить від самих суб'єктів та цілей, які вони ставлять перед собою) [1; 2; 3].

Перш ніж розглянути комунікацію в міжкультурному контексті, необхідно визначити частини, з яких вона складається. Лінгвіст Роман Якобсон, засновник Празької лінгвістичної школи, пропагував теорію комунікації, яка влучно підходила до опису людського процесу спілкування. В моделі комунікації Р. Якобсона основними елементами події комунікації є Адресант (*addresser*) — суб'єкт, що через лінгвістичний Код (*code*) відправляє повідомлення Адресату (*addressee*) — суб'єкт, який отримує повідомлення в Контексті (*context*). Через Контакт (*contact*) або канал встановлюється, підтримується або переривається зв'язок. Модель Р. Якобсона бере до уваги залучених акторів (творчі суб'єкти, кожен з яких охарактеризований по-різному, наприклад, знаннями, очікуваннями, бажаннями, потребами) та контекстними і

обставинними аспектами, Ці елементи є складнішими, коли йдеться про міжкультурну комунікацію [4].

Міжкультурна комунікативна компетентність є важливою та неодмінною складовою, якою людина повинна володіти, щоб впоратися з неоднорідністю, що характеризує сьогоднішній глобалізований світ.

З історичної точки зору концепція міжкультурної освіти вперше була використана наприкінці 1920-х р., оскільки в США існували сильні дискримінаційні та расистські настрої щодо нових іммігрантів, які між 1881-1915 рр. прибули з Європи (спочатку з Німеччини та Ірландії, а згодом також з Іспанії, Португалії, Італії та Греції) у США.

У роки «холодної війни» Сполучені Штати Америки були світовим лідером, але в той же час дипломати, які представляли націю, виявилися неефективними, оскільки не завжди знали мову тих країн, до яких вони відряджалися і не завжди повністю розуміли культури, з якими контактували. Задля вирішення цієї проблеми, в 1946 р. був заснований Інститут Закордонної Служби (Foreign Service Institute), який мав на меті забезпечити підготовку своїх посадових осіб, що мали працювати в зарубіжних країнах [5].

У 1950-1960-х рр. США стали представниками плану економічної підтримки та стратегічних альянсів із країнами Південної Америки, Азії та Африки. надсилаючи кошти, технологій, спеціалістів, які б мали займатися грамотністю дорослого населення, їх здоров'ям тощо, оскільки вважалося, що соціально-економічний розвиток повинен був сприяти появі демократичних урядів. Однак ці втручання виявилися невдалими, через те що елементи культурного характеру не були враховані при підготовці дипломатів; насправді американські чиновники не завжди розуміли культуру, звичаї та мову в країнах, де вони втручалися. У цій перспективі, після зазнаних невдач і критики внаслідок невірної

процедури втручання, міжкультурна комунікація взяла на себе фундаментальну роль в рамках навчальних програм.

Культура та комунікація взаємопов'язані між собою, і насправді є багато науковців, які присвятили себе дослідженню та поглибленню цієї сфери, і дискусії між антропологами та соціологами тривають досі. Відомий американський антрополог Едвард Т. Холл, який став батьком виразу «міжкультурна комунікація», підкреслює, що «культура – це комунікація, а комунікація - це культура» [6].

На науковця вплинула також теорія американських мовознавців -гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Ворфа, яка стверджує, що мислення людини засноване на мові, якою вона розмовляє, і що, розмовляючи різними мовами, кожна людина створює свій власний образ світу, який відрізняється від інших [7].

Цю теорію Е. Т.Холл застосував до невербальної комунікації (жести, тон голосу, використання простору, тощо), що опублікував у своїй праці 'The silent language'. У міжособистісному спілкуванні центральна роль належить невербальній комунікації, оскільки, будучи несвідомою, порівняно з вербальною комунікацією, важливо визнати її аспекти та характеристики, щоб уникнути непорозуміння з людьми, що належать до інших культур [6].

Ключовою складовою міжкультурної комунікації є також досвід. Уроки можуть дати знання, але лише з досвідом можна зрозуміти динаміку міжкультурного спілкування. Кожна людина, автономно, завдяки взаємодії з представниками інших культур, може розвивати та підвищувати свої міжкультурні здібності. У цьому контексті культурні відмінності не є перешкодою, але можуть розглядатися як можливості для особистого збагачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етимологія слова «комунікація» [Електронний ресурс].-2020.- Режим доступу до ресурсу: <http://www.treccani.it/vocabolario/comunicare/>
2. Minetti, P. (2004). *La comunicazione pubblica: manuale per gli operatori degli enti locali*, Matelica, Italia: HALLEY Editrice – 15 с.
3. Majello, C. (1993). *L'arte di comunicare* Milano, Italia: FrancoAngeli – 65 с.
4. Jakobson, R. (1963). *Essais de Linguistique Générale*, Paris: Editions de Minuit, KNIGHT S.L., & WISEMAN D.L. (2006)
5. *Training of Foreign Affairs Personnel, Hearings before the Committee on foreign relations United States Senate eighty – eight congress*. U.S. Government Printing Office: Washington: 1963 – 449-452 с.
6. Hall, E.T. (1959). *The Silent Language*, New York: DOUBLEDAY & COMPANY, INC. – 123 с.
7. Hill, J. H; Mannheim, B., (1992). Journal article "Language and World view", *Annual Review of Anthropology* – 381–406 с.

**Lahodynskiy O.S.,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Chief of Foreign Languages Department,
Military Diplomatic Academy named after Yevheniy
Bereznyak,
Kyiv, Ukraine**

MAKING ENGLISH LESSONS MORE COMMUNICATIVE

Nowadays, teaching and learning English in the system of non-linguistic education require lessons, based on a communicative approach. Otherwise spoken, English lessons should be as much communicative as possible.

At the same time, teachers and students should be prepared for developing and conducting communicative lessons. On the one hand, most up-to-date commercial books already contain ready-to-use highly communicative activities and exercises. On the other hand, many teachers tend to use their personally developed learning materials, taken from authentic sources, they would like to make more communicative.

The aim of this publication is to identify the ways of making English lessons more communicative.

We offer a series of seminars which can be organized by more experienced teachers or administration in order (1) to establish if English lessons correspond to the features of communicative lessons; (2) to transform non-communicative or quasi-communicative activities and exercises into communicative ones.

The main features of a communicative English lesson are the following:

- communication through English (all the instructions to the activities and exercises as well as at the lesson should be in English, i.e. it creates an English language environment);
- learner-oriented process (the student is in the center of the learning process, i.e., s/he is an active participant of learning);

- real-life (context or situation appropriate) communication activities (all the learning activities and exercises at the lesson should simulate communication in real-life situations of everyday or professional activity);
- learners’ constant interaction and exposure to communication in English (every English lesson should include constant students’ practice of communication in English);
- development of four basic macroskills: listening, reading, speaking, writing (the abilities to listen/read and understand as well as to produce information in written and verbal forms are the core objectives and outcomes of English learning);
- development of learners interest and motivation (English lessons should stimulate students’ desire to continue learning the language);
- teacher is ‘a bug on the wall’ (the teacher is a facilitator of students’ learning; the student is the most important person in the learning process)
- trial and error (students are allowed to make mistakes: there is no penalty for errors);
- fluency versus accuracy (the focus is on students’ ability to speak English (orally or in writing) rather than producing the language absolutely correctly).

The seminars for making English lessons more communicative are recommended to be organized in the ways described below.

Seminar 1. Teachers work in two or three groups analyzing a series of exercises and instructions to them, taken from various textbooks. The aim of this seminar is to establish into which category they fall in: communicative, quasi-communicative or non-communicative. It is recommended to have discussions on why they consider certain exercises non-communicative.

Seminar 2. Teachers continue working on the selection of non-communicative and quasi-communicative exercises transforming

them into communicative ones. They propose different versions proving they are more communicative.

Seminar 3. Teachers are offered to look for and bring the authentic materials. Then, in small groups they develop activities and exercises based on communicative features.

In conclusion, making English lessons more communicative is an essential task for every teacher. One of the most effective ways of doing this is through seminars than can include: establishing which activities and exercises are communicative, quasi-communicative or non-communicative; transforming quasi-communicative and non-communicative exercises into communicative ones; developing one's own communicative activities and exercises, based on authentic materials.

Our publication, though, remains lots of room for the further research and discussion on ways of making English lessons more communicative.